

**ZPRÁVA O STAVU
ZEMĚDĚLSTVÍ ČR
ZA ROK 1999**

OBSAH

POUŽITÉ ZKRATKY.....	IV
VYSVĚTLIVKY K POUŽITÝM ČÍSELNÝM ÚDAJŮM.....	VIII
ÚVOD	IX
A. SITUACE ZEMĚDĚLSTVÍ V ROCE 1999.....	1
1 Obecné podmínky vývoje zemědělství	1
2 Předpoklady a faktory zemědělské výroby	7
2.1 <i>Vlastnické vztahy a podnikatelská struktura</i>	<i>7</i>
2.2 <i>Výrobní faktory.....</i>	<i>11</i>
3 Agrární trh	26
3.1 <i>Rostlinná výroba.....</i>	<i>26</i>
3.2 <i>Živočišná výroba</i>	<i>61</i>
3.3 <i>Cenový vývoj na agrárním trhu.....</i>	<i>68</i>
3.4 <i>Agrární zahraniční obchod</i>	<i>74</i>
3.5 <i>Trh s půdou.....</i>	<i>80</i>
3.6 <i>Zemědělské pojištění.....</i>	<i>83</i>
4 Ekonomické výsledky zemědělství	85
4.1 <i>Úhrnné ekonomické výsledky zemědělských podniků.....</i>	<i>85</i>
4.2 <i>Ekonomické výsledky podle podnikatelských forem.....</i>	<i>91</i>
4.3 <i>Ekonomika zemědělských podniků podle výrobních oblastí.....</i>	<i>107</i>
4.4 <i>Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle metodiky EU.....</i>	<i>111</i>
4.5 <i>Souhrnný zemědělský účet</i>	<i>114</i>
4.6 <i>Závěry z ekonomických analýz</i>	<i>117</i>
5 Potravinářský průmysl.....	120
5.1 <i>Podnikatelská struktura.....</i>	<i>120</i>
5.2 <i>Vývoj potravinářské produkce.....</i>	<i>123</i>
5.3 <i>Ekonomické výsledky potravinářského průmyslu.....</i>	<i>124</i>
5.4 <i>Kvalita potravin.....</i>	<i>128</i>
6 Nepotravinářská zemědělská produkce.....	134
6.1 <i>Výroba metylesteru řepkového oleje a bionafty</i>	<i>134</i>
6.2 <i>Příprava výroby bioetanolu.....</i>	<i>135</i>
6.3 <i>Využití obnovitelných zdrojů energie v zemědělství</i>	<i>135</i>
7 Spotřeba potravin a obchod.....	136
7.1 <i>Vývoj spotřeby potravin.....</i>	<i>136</i>
7.2 <i>Vývoj distribuce a potravinářského obchodu.....</i>	<i>138</i>
8 Vstupy do agrárního sektoru	140
8.1 <i>Osivo a sadba</i>	<i>140</i>
8.2 <i>Agrochemikálie.....</i>	<i>140</i>
8.3 <i>Plemenný materiál.....</i>	<i>141</i>

8.4	<i>Krmiva hotová (průmyslová)</i>	142
8.5	<i>Technika a pohonné hmoty</i>	142
9	Sociální situace v agrárním sektoru a na venkově	144
9.1	<i>Trh práce a úroveň mezd</i>	144
9.2	<i>Změny sociálního postavení zemědělců</i>	146
9.3	<i>Sociální situace na venkově</i>	147
10	Vztah agrárního sektoru a životního prostředí	149
11	Pozice agrárního sektoru doma a ve světě	151
11.1	<i>Postavení v národním hospodářství</i>	151
11.2	<i>Vývoj podílu výdajů na potraviny na celkových výdajích obyvatelstva</i>	152
11.3	<i>Mezinárodní srovnání</i>	153
12	Výzkum, vzdělávání a poradenství v agrárním sektoru	154
12.1	<i>Výzkum</i>	154
12.2	<i>Vzdělávání</i>	156
12.3	<i>Poradenství</i>	158
13	Zájmové, nevládní a ostatní organizace v agrárním sektoru	160
13.1	<i>Agrární komora ČR</i>	160
13.2	<i>Svaz zemědělských družstev a společností</i>	161
13.3	<i>Asociace soukromého zemědělství ČR</i>	162
13.4	<i>Česká akademie zemědělských věd</i>	162
13.5	<i>Ústřední komise pro ochranu zvířat MZe</i>	163
B.	ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA V ROCE 1999	165
1	Legislativní opatření ve vztahu k agrárnímu sektoru	165
2	Institucionální zabezpečení zemědělské politiky včetně odpovídajících finančních transferů	168
2.1	<i>Ministerstvo zemědělství</i>	168
2.2	<i>Státní fond tržní regulace v zemědělství</i>	170
2.3	<i>Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a. s.</i>	171
2.4	<i>Ostatní instituce</i>	175
2.5	<i>Zahraniční zdroje</i>	176
3	Opatření a podpory v agrárním sektoru	177
3.1	<i>Opatření a podpory v oblasti agrárního trhu</i>	177
3.2	<i>Podpory cen vstupů</i>	190
3.3	<i>Přímé platby</i>	192
3.4	<i>Obecné služby</i>	194
3.5	<i>Daňová politika</i>	196

4	Opatření a podpory v navazujících odvětvích agrárního sektoru	198
5	Agroenvironmentální politika	201
6	Regionální politika a politika rozvoje venkova	203
7	Ostatní opatření se vztahem k zemědělství.....	205
8	Souhrnné vyhodnocení výdajů zemědělské politiky	207
8.1	<i>Souhrnná rekapitulace institucionálních a čistých výdajů na podporu agrárního sektoru.....</i>	<i>207</i>
8.2	<i>Produkční a spotřebitelské podpory podle OECD.....</i>	<i>208</i>
8.3	<i>Posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru</i>	<i>213</i>
9	Příprava na vstup do EU.....	217
9.1	<i>Národní program přípravy ČR na členství v EU - 1999 (NPAA 99)</i>	<i>218</i>
9.2	<i>Poziční dokument</i>	<i>219</i>
9.3	<i>PHARE, Twinnings, SAPARD.....</i>	<i>220</i>
9.4	<i>Reforma Společné zemědělské politiky EU</i>	<i>221</i>
C.	TEXTOVÉ PŘÍLOHY	222
1	Přehled legislativních opatření týkajících se bezprostředně zemědělství a projednávaných v roce 1999	222
1.1	<i>Schválené právní normy (stav k 1. 3. 2000)</i>	<i>222</i>
1.2	<i>Připravované právní normy</i>	<i>232</i>
2	Hodnocení zemědělské politiky zemí OECD od roku 1998.....	236
2.1	<i>Nové ukazatele měření podpor – změny proti předchozímu období</i>	<i>236</i>
2.2	<i>Vyjádření základních a odvozených ukazatelů podpor zemědělství.....</i>	<i>237</i>
2.3	<i>Metoda dekompozice OPP a OSP.....</i>	<i>238</i>
3	Hodnocení účinnosti podpor zemědělství za období 1995-99 podle jednotlivých druhů a věcného zaměření podpor.....	239
4	Zpracování standardních výstupů z výběrového šetření testovacích podniků (FADN) podle metodiky EU	247
D.	TABULKOVÁ PŘÍLOHA.....	165
	Tabulky k části A.....	Chyba! Záložka není definována.
	Tabulky k části B.....	Chyba! Záložka není definována.

POUŽITÉ ZKRATKY

a. s.	akciová společnost
AK ČR	Agrární komora ČR
ASZ ČR	Asociace soukromého zemědělství ČR
b. c.	běžné ceny
BLEU	Belgium and Luxembourg Economic Union (Belgická a lucemburská ekonomická unie)
CEFTA	Central European Free Trade Agreement (Středoevropská dohoda v oblasti volného obchodu)
CN	celní nomenklatura
CPI	Consumer price index (index spotřebitelských cen)
CZV	ceny zemědělských výrobců
č. ž.	čisté živiny
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČNB	Česká národní banka
ČNR	Česká národní rada
ČOV	čistírna odpadních vod
ČPH	čistá přidaná hodnota
ČR	Česká republika
ČSCHMS	Český svaz chovatelů masného skotu
ČSN	česká státní norma
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřičský a katastrální
ČZPI	Česká zemědělská a potravinářská inspekce
DEM	německá marka
DJ	dobyččí jednotka
DPH	daň z přidané hodnoty
EAAP	European Association for Animal Production (Evropská asociace pro živočišnou výrobu)
ECU	European Currency Unit (evropská měnová jednotka) platnost do 31. 12. 1998
ED	Evropská dohoda
EFTA	European Free Trade Agreement (Evropské sdružení volného obchodu)
EK	Evropská komise
ES	Evropské společenství
ETBE	etyl-terc-butyl-eter
EU 12	Evropská unie do roku 1994 (Belgie, Dánsko, Německo, Španělsko, Francie, Velká Británie, Řecko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Portugalsko)
EU nebo EU 15	Evropská unie po roce 1994 (připojeno Rakousko, Finsko, Švédsko)
EUR	euro = společná měna Evropské měnové unie platnost od 1. 1. 1999
EUROSTAT	Evropské statistické centrum
FADN	Farm Accountancy Data Network (Síť testovacích podniků)

FAO	Food and Agriculture Organisation (Organizace pro výživu a zemědělství)
fco (čti franko)	vyplaceně (úhrada nákladů do místa určení)
FNM ČR	Fond národního majetku ČR
GA ČR	Grantová agentura České republiky
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Všeobecná dohoda o clech a obchodu)
HACCP	Hazard Analysis Critical Control Points system (systém HACCP – analýza rizik a kritické kontrolní body)
HDP	hrubý domácí produkt
HIM	hmotný investiční majetek
HPH	hrubá přidaná hodnota
CHKO	chráněná krajinná oblast
IFOAM	International Federation of Organic Movements (Mezinárodní federace organického zemědělství)
IPGRI	International Plant Genetic Resources Institute (Mezinárodní institut genetických zdrojů rostlin)
IPP	index průmyslové produkce
IVV MZe	Institut výchovy a vzdělávání MZe
JPÚ	jednoduché pozemkové úpravy
Kč	koruna česká
KNO	koeficient nominální ochrany (trhu)
KNPP	koeficient nominální podpory producentů
KNPS	koeficient nominální podpory spotřebitelů
KPÚ	komplexní pozemkové úpravy
KZP	konečná zemědělská produkce
LFA	Less Favourable Areas (znevýhodněné oblasti)
MEŘO	metylester řepkového oleje
MF	Ministerstvo financí
MJ	měrná jednotka
MJ	megajoule
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MV	Ministerstvo vnitra
MVE	malá vodní elektrárna
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NAZV	Národní agentura zemědělského výzkumu
NPAA	Národní program přípravy ČR na členství v EU
NH	národní hospodářství
NPK	dušík - fosfor - draslík
NUTS	Nomenclature des unités territoriales statistique (územní statistické jednotky)
NV	nařízení vlády
o. p.	orná půda
OCP	odhad celkových podpor

OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OKEČ	odvětvová klasifikace ekonomických činností
OPOS	odhad podpory obecných služeb
OPP	odhad produkčních podpor
OSP	odhad spotřebitelských podpor
OU	odborné učiliště
OZ	ochrana zvířat
OZE	obnovitelné zdroje energie
OZT	ochrana zvířat proti týrání
p. a.	per annum (ročně)
PAU	The Policy Advisory Unit (Poradenská jednotka pro zemědělství)
PF ČR	Pozemkový fond ČR
PFO	podniky fyzických osob
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond
PHARE	Poland and Hungary Assistance for Restructuring Economy (Pomoc pro Polsko a Maďarsko na restrukturalizaci ekonomiky)
PHM	pohonné hmoty a mazadla
PJ	petajoule
POR	přípravky na ochranu rostlin
PPO	podniky právnických osob
RV	rostlinná výroba
RZ	rozvojové země
s. c.	stálá cena
s. p.	státní podnik
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Speciální akční program pro předvstupní pomoc v oblasti zemědělství a rozvoje venkova)
SEUROP	Superior Excellent Very Good Fair Poor (Jednotná klasifikace jatečně opracovaného těla skotu a prasat podle podílu svaloviny)
SFTR	Státní fond tržní regulace v zemědělství
SFŽP ČR	Státní fond životního prostředí ČR
SMS	Státní meliorační správa
SNS	Společenství nezávislých států
SOU	střední odborné učiliště
SOM	sušené odstředěné mléko
SPM	sušené plnotučné mléko
SR	Slovenská republika
SRN	Spolková republika Německo
SRS	Státní rostlinolékařská správa
SSHR	Správa státních hmotných rezerv
SVE	státy východní Evropy
SVS ČR	Státní veterinární správa ČR
SVZ	situační a výhledová zpráva
SZDS	Svaz zemědělských družstev a společností

SZP	Společná zemědělská politika
SZÚ	Souhrnný zemědělský účet
t. c.	tržní ceny
TČ	tepelné čerpadlo
TOZ	trvale se obracející zásoby
TTP	trvalé travní porosty
TUV	teplá užitková voda
ÚKOZ	Ústřední komise pro ochranu zvířat
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USD	americký dolar
USDA	United State Department of Agriculture (Ministerstvo zemědělství USA)
ÚSES	územní systém ekologické stability
VaV	věda a výzkum
VUC	Výzkumný ústav cukrovarnický
VÚEPP	Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva
VÚRV	Výzkumný ústav rostlinné výroby
VÚZE	Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky
VÚZT	Výzkumný ústav zemědělské techniky
VÚŽV	Výzkumný ústav živočišné výroby
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
z. p.	zemědělská půda
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZPF	zemědělský půdní fond
ZTAK	Zahraniční trhy agrárních komodit
ž. hm.	živá hmotnost
ŽV	živočišná výroba

VYSVĚTLIVKY K POUŽITÝM ČÍSELNÝM ÚDAJŮM

Údaje použité ve Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 1999 (Zpráva 99) pocházejí z různých zdrojů. Základním zdrojem jsou statistická data ČSÚ, dále údaje rezortní statistiky MZe, výběrového šetření FADN, výročních zpráv některých institucí (např. PGRLF, SFTR), data mezinárodních organizací atd. Zdroje použitých údajů jsou u každé tabulky uvedeny.

Ukazatele v tabulkové příloze, u nichž to datové zdroje umožnily, jsou prezentovány v časové řadě, zahrnující výchozí rok 1989 a posledních pět sledovaných let 1995-99. Tabulková příloha je přitom koncipována jako primární databáze ukazatelů v absolutních hodnotách bez výpočtů indexů, podílů a jiných odvozených ukazatelů.

Uzávěrka dat pro Zprávu 99 byla s ohledem na daný termín zpracování její konečné verze stanovena na 14. 4. 1999. Ve Zprávě 99 jsou proto uvedeny pouze údaje, které byly dostupné k tomuto termínu. Většina údajů jak za hospodářský rok 1999/00, tak za kalendářní rok 1999 má charakter předběžných dat, což není v jednotlivých případech komentováno. Pokud jsou použity kvalifikované odhady VÚZE, je na to upozorněno. Vzhledem k tomu, že i v předchozích zprávách měly údaje za analyzovaný rok předběžný charakter, nemusí být vždy hodnota téhož ukazatele za určitý rok ve všech zprávách stejná. Ve Zprávě 99 se to týká především údajů za rok 1998, které jsou zde uváděny ve své zpřesněné podobě, zatímco ve Zprávě 98 byly použity předběžné nebo odhadované hodnoty. Výběrové šetření FADN konané počátkem roku 1999 sleduje nejen údaje za rok 1999, ale i za rok 1998. Proto data za rok 1999 i za rok 1998 (pokud není výslovně uvedeno jinak) pocházejí z tohoto šetření.

Vzhledem k počítačovému zpracování (Microsoft Excel) obsahují tabulky zaokrouhlené ukazatele (součty, procenta apod.). Proto součtové ukazatele nemusí vždy přesně odpovídat součtům jednotlivých položek.

V číselné části tabulek jsou kromě významových hodnot použity i následující symboly:

-	údaj se nevyskytuje;
.	údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý;
x	údaj není smysluplný;
0 nebo 0,0	údaj existuje, ale jeho výše je nevýznamná nebo nulová.

ÚVOD

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1999 (Zpráva 99) je rozdělena tak, jako předchozí zprávy na dvě základní části. Část A charakterizuje situaci a změny, k nimž v zemědělství a v navazujících odvětvích došlo v roce 1999. Část B charakterizuje a kvantifikuje zemědělskou politiku v roce 1999.

Část A se zabývá nejnovějším vývojem agrárního sektoru z hlediska změn vlastnických a podnikatelských struktur, z hlediska výrobních a ekonomických výsledků a situace na agrárním trhu. Na rozdíl od Zprávy 98 byla kapitola A2.3 Výrobní výsledky pro svou shrnující povahu přesunuta do Souhrnu. V jednotlivostech je pak věcná problematika této kapitoly zachycena v komoditní části kapitoly A3 Agrární trh. Ve srovnání s předchozí zprávou je v kapitole A3 věnována větší pozornost nosným komoditám, s doplněním o komodity drůbež a vejce. Nově byly zařazeny komodity chmel a len přadný.

Do kapitoly A4 Ekonomické výsledky zemědělství byla zařazena nová podkapitola A4.4 Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle metodiky EU. Zařazení této části znamená rozšíření pohledů na ekonomiku zemědělských podniků a další posun ve srovnatelném hodnocení zemědělství ČR se zemědělstvím zemí EU. Kapitola A4 tak hodnotí ekonomickou situaci na třech úrovních. V první řadě na úrovni odvětví zemědělství jako celku pomocí Souhrnného zemědělského účtu (jak podle původní metodiky EU z roku 1993, tak podle nové metodiky EU platné od roku 1997 a v gesci ČSÚ). Dále je nově zařazeno ekonomické vyhodnocení výsledků zemědělské činnosti zemědělských podniků podle metodiky EU FADN (Farm Accountancy Data Network) na základě údajů každoročního výběrového šetření VÚZE v Síti testovacích podniků (dále výběrové šetření FADN). Údaje tohoto výběrového šetření jsou pak využity i pro „tradiční“ ekonomické hodnocení všech (tedy i nezemědělských) činností a dalších aktivit zemědělských podniků.

Část B, zaměřená na charakteristiku a hodnocení zemědělské politiky, byla ve Zprávě 99 rozšířena o kapitolu B8.3 Posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru. Obdobně jako předchozí zprávy se část B v kapitole B9 zabývá i stavem přípravy agrárního sektoru ČR na vstup do EU, včetně přehledu opatření, přijatých v roce 1999 v oblasti harmonizace a přibližování se k EU.

Tabulková příloha představuje utříděný přehled sociálně ekonomických a výrobních ukazatelů (v kratších či delších časových řadách) vycházejících z podkladů ČSÚ, z rezortní statistiky, z výběrového šetření FADN a z dalších zdrojů. V souvislosti se získáváním statistických údajů je třeba poděkovat odboru statistiky zemědělství a lesnictví a dalším útvarům ČSÚ za účinnou pomoc. Za podporu při získávání dalších podkladů je nutno rovněž poděkovat Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu pro místní rozvoj, Ministerstvu průmyslu a obchodu, Ministerstvu financí a řadě dalších státních institucí a výzkumných ústavů. Stejně tak bychom chtěli poděkovat všem respondentům Sítě testovacích podniků,

kteří nám po více let poskytují nezbytné podklady k propočtům a hodnocení hospodářského výsledku zemědělských podniků.

Číselné údaje Zprávy 99 jsou uváděny v hodnotách, které byly k dispozici k 14. dubnu 2000. V řadě případů jde tedy o předběžné údaje, které budou revidovány v časově navazující zprávě. Stejný postup je uplatněn i pro předběžné údaje Zprávy 98, které jsou v letošní zprávě uvedeny v revidovaných (definitivních) hodnotách. V několika případech, v důsledku nově zjištěných skutečností, došlo k revizi i některých starších údajů.

Na základě usnesení vlády č. 1351/1999, kterým je stanoven plán nelegislativních úkolů vlády, je předkladatelem Zprávy 99 Ministerstvo zemědělství. Podle ustanovení § 6 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, bude Zpráva 99 spolu s návrhy na opatření, obdobně jako tomu bylo v roce 1998, předložena vládou k projednání a ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

První zpráva o stavu zemědělství ČR byla veřejnosti představena v roce 1994. V roce 2000 se tedy jedná již o sedmou zprávu. Při této příležitosti bychom chtěli zmínit, že to byl v loňském roce zesnulý bývalý ministr zemědělství Ing. Josef Lux, který inicioval a podpořil myšlenku každoročního zpracování tohoto dokumentu jako ve vyspělých zemích. Vytvořil se tím základ k odpovídající prezentaci stavu a výsledků zemědělství ČR také jako jednoho z předpokladů postupného přizpůsobování tohoto odvětví podmínkám EU.

A. SITUACE ZEMĚDĚLSTVÍ V ROCE 1999

1 *Obecné podmínky vývoje zemědělství*

Rámcové podmínky, ve kterých probíhal vývoj zemědělství a agrárního sektoru v roce 1999, se vyznačovaly nadále obtížnou makroekonomickou situací, nestabilním podnikatelským prostředím, relativně příznivými klimatickými podmínkami, cenovou krizí na agrárním trhu a zemědělskou politikou, orientovanou zejména na stabilizaci a zlepšení příjmů zemědělských podniků.

Makroekonomické podmínky

Celková makroekonomická situace v ČR v roce 1999 byla ve znamení doznívající hospodářské recese, započaté v roce 1997. Podle revidovaných statistických údajů byl rok 1999 sice již třetím rokem v řadě, kdy došlo k poklesu HDP (ve s. c. 1995: 1997 -1,0 %, 1998 -2,2 % a 1999 -0,2 %), ale lze ho hodnotit jako období, kdy došlo k zastavení poklesu HDP. Celkový mírně záporný výsledek za rok 1999 byl ovlivněn především výsledkem za 1. čtvrtletí, kdy HDP meziročně poklesl o 3,3 %; ve 2. čtvrtletí se pokles HDP zastavil a v dalším období vykázal vývoj HDP mírné oživení – meziročně o 1 % ve 3. i 4. čtvrtletí (Tabulka TA1/01). Hospodářské potíže vedly ke zvětšení rozdílu mezi ekonomickou úrovní ČR (HDP, vyjádřený v paritě vnitřní kupní síly v přepočtu na obyvatele) a EU, kde i ve sledovaném období pokračoval ekonomický růst (v průměru o 2,5 % ročně). Zatímco v roce 1997 činila příslušná relace ČR vůči EU 63,4 %, v roce 1999 poklesla na 59,2 % (údaje Eurostatu).

TA1/01 - Vybrané makroekonomické ukazatele

Ukazatel	Rok		Ctvrtletí 1999			
	1998	1999	I.	II.	III.	IV.
Meziroční změna (%)						
Hrubý domácí produkt (s. c. 1995)	-2,2	-0,2	-3,3	0,1	1,0	1,0
Hrubá tvorba fixního kapitálu (s. c. 1995)	-3,9	-5,5	-8,3	-7,9	-5,9	-2,0
Konečná spotřeba domácností - s. c. 1995	-2,9	1,4	1,1	1,4	1,5	1,4
- b. c.	6,5	3,4	3,7	3,3	2,2	4,3
Míra inflace	10,7	2,1	2,9	2,4	1,2	1,9
Průměrná mzda ¹⁾ - nominální	8,7	7,3	8,1	7,1	7,5	7,1
- reálná	-1,8	5,1	5,0	4,6	6,2	5,1
Průmyslová výroba (výběrový cenový index)	1,6	-3,1	-9,1	-4,2	-2,2	3,3
Stavební práce (s. c. 1995)	-7,0	-6,5	-16,0	-5,3	-4,6	-3,2
Tržby v maloobchodě (s. c. 1995)	-7,3	3,0	1,7	4,0	1,1	4,7
Údaje za období						
Saldo obchodní bilance (mld. Kč)	-78,6	-69,9	-16,9	-6,9	-8,7	-37,3
Saldo běžného účtu platební bilance (mld. Kč)	-43,1	-36,6	-10,4	9,9	-5,3	-30,8
Saldo státního rozpočtu (stav koncem období) (mld. Kč)	-29,3	-29,6	2,1	-6,0	-8,6	-29,6
Hrubá zadluženost vůči zahraničí (stav koncem období) (mld. Kč)	726,9	771,5	814,8	789,6	762,6	771,5
Průměrné úrokové sazby z nově poskytovaných úvěrů	14,8	8,6	10,2	9,2	8,1	7,3
Devizový kurz nominální - CZK/EUR (ECU)	36,2	36,9	37,2	37,6	36,4	36,4
- CZK/USD	32,3	34,6	33,1	35,6	34,6	34,9
Míra nezaměstnanosti koncem období (%)	7,5	9,4	8,4	8,4	9,0	9,4

1) Za NH celkem, včetně odhadu za podnikatelské subjekty s méně než 20 zaměstnanci.

Pramen: Údaje ČSÚ a ČNB

Zpracoval: E. Divíla (VÚZE)

Uvedený mírný pokles HDP za rok 1999 byl způsoben zejména poklesem investiční poptávky, resp. hrubé tvorby fixního kapitálu. Naproti tomu některé jiné komponenty růst ekonomiky v roce 1999 podporovaly. Týká se to především vývoje výdajů na konečnou spotřebu domácností jako nejvýznamnější složky HDP – v roce 1999 tyto výdaje, vyjádřené ve s. c. 1995, vzrostly o 1,4 %, v roce 1998 naopak o 2,9 % poklesly. Spotřeba domácností byla stimulována poměrně značným zvýšením reálných mezd. Na druhé straně ji částečně omezoval soustavný pokles zaměstnanosti.

Největší vliv na ekonomický růst v roce 1999 měl zahraniční obchod. Došlo opět ke snížení záporného salda obchodní bilance, a to navzdory nepříznivému vývoji směnných relací zejména v důsledku zvýšení cen ropy na světovém trhu ve druhém pololetí. K podstatnému zhoršení došlo však u bilance služeb (přebytek této bilance byl o 15,3 mld. Kč, tj. o 26,6 %, nižší než v roce 1998). Běžný účet platební bilance vykázal za rok 1999 záporné saldo ve výši 36,6 mld. Kč (o 15 % nižší než v roce 1998 – především díky příznivějšímu vývoji obchodní bilance).

Podnikatelské prostředí

Makroekonomické faktory, bezprostředně ovlivňující podnikatelské prostředí, doznaly v roce 1999 některých významných změn. Týká se to i výrazného zvýšení míry registrované nezaměstnanosti, která koncem roku dosáhla 9,4 %. Vysoký nárůst nezaměstnanosti svědčil na jedné straně o ekonomické recesi, avšak na druhé straně i o začínající restrukturalizaci podniků.

Sílicí vliv zahraničních investic v české ekonomice, proexportní politika vlády a také další faktory, včetně vývoje kurzu koruny podporujícího vývozní schopnost (koruna proti dolaru oslabila v ročním průměru asi o 7 %) se promítly do růstu vývozu (meziročně o 9,2 % v b. c. a o 9,6 % ve s. c. 1995).

Souhrn ekonomických i administrativních (zpomalení cenové deregulace) faktorů spolu s protiinflačním úsilím ČNB vedl k neočekávanému, v nejbližších letech stěží opakovatelnému, útlumu vývoje cenových hladin. V podnikatelské sféře se tento vývoj vyznačoval stagnací cen průmyslových výrobců (ve zpracovatelském průmyslu se ceny výrobců meziročně zvýšily pouze o 0,1 %) a výrazným cenovým propadem v zemědělství i v některých odvětvích tržních služeb.

Nepříznivý vliv na rozvoj podnikání a investiční činnost měl negativní trend úvěrového financování, způsobený tím, že v roce 1999 výrazně zesílil tlak na výnosnost bank. Celková suma úvěrů poskytnutých soukromému sektoru (vč. družstev) se meziročně snížila o 3 %. Hlavním důvodem „stagnace půjčování“ byla obava bank dále půjčovat zadluženým podnikům na často nejasné projekty a zvyšovat tak rizikové úvěry (úhrn klasifikovaných, tj. problémových úvěrů dosáhl – bez zahrnutí údajů za Konsolidační banku – více než 300 mld. Kč).

Předpokladem opětovné ochoty bank angažovat se při financování investic a chodu podniků je náprava a stabilizace systémového (institucionálního, legislativního, kontrolního, trestně-postihového atp.) rámce fungování ekonomiky. V roce 1999 bylo v tomto směru dosaženo jistého dílčího pokroku. Byly přijaty některé legislativní úpravy a zejména v závěru roku projednávala Poslanecká sněmovna desítky návrhů zákonů či jejich novel, které by měly příznivě ovlivnit podnikatelské prostředí v nastávajícím období.

Byl schválen vládní návrh zákona o podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu, novela živnostenského zákona a zákona o zadávání veřejných zakázek, zákon o veřejných dražbách. Další legislativní předlohy se v závěru roku projednávaly nebo byly ve stadiu schváleného vládního návrhu (telekomunikační zákon, zákon o investičních pobídkách, zákon na ochranu před dovozem subvencovaných výrobků, novela zákona o konkurzu a vyrovnání), případně ve stadiu návrhu věcného záměru zákona (např. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích).

V daňové soustavě, stejně jako v předchozích letech, byly dále posíleny nepřímé a omezeny přímé daně. Zvláště významné je snížení sazby daně z příjmů fyzických osob. Od července pak byly zvýšeny sazby spotřebních daní. Počátkem roku 2000 se do daňové soustavy promítly další podstatné úpravy, schválené v předchozím období – zrušení nejvyšší, 40procentní sazby zdanění příjmů fyzických osob a pokles lineární sazby daně z příjmů právnických osob z 35 % na 31 %. V roce 1999 došlo také ke zrychlení odpisů. Zkrácením doby odepisování hmotného i nehmotného investičního majetku určeného k podnikání (např. u strojů, zařízení, nákladních vozů, traktorů i jiného investičního majetku používaného v zemědělských podnicích) z 8 na 6 let se příslušné sazby přiblížily odpisovým normám běžným ve světě.

V dubnu 1999 vláda schválila revitalizační program a současně byla vytvořena revitalizační agentura, jejímž posláním je vyvést klasifikované úvěry z bilancí bank a nalézt strategické investory pro „oživované“ podniky.

Na podporu malých a středně velkých firem (soustředěnou do deseti programů) vláda vyčlenila téměř dvojnásobný objem prostředků než v předchozím roce. Současně zvýhodnila také podmínky některých programů, přes které se podpora podnikatelům poskytuje. Novinkou bylo zavedení programů Kapitál (program podpory malých a středních podniků poskytováním záruk investorům rizikového a rozvojového kapitálu) a Podpora exportu (program podpory malých a středních podniků v oblasti vývozních informačních, poradenských a vzdělávacích služeb).

Konkurzy v roce 1999 neprobíhaly ani rychleji, ani úspěšněji než v předchozích letech. Konkurs však začal být vyhlašován i na významné velké společnosti (Chemapol Group, Přerovské strojírně apod.). Několik dalších velkých konkurzů bylo dočasně odvráceno uzavřením tzv. stabilizační (standstill) dohody věřitelů (např. Škoda Plzeň). Účinným nástrojem ozdravování ekonomiky se však konkurzy dosud nestaly.

Povětrnostní podmínky v marketingovém roce 1998/99

Produkční výsledky zemědělství v jednotlivých letech ovlivňuje průběh povětrnostních podmínek. Podzim roku 1998 byl chladný a deštivý. Dlouhotrvající srážky v průběhu září a října, které dvojnásobně až trojnásobně převyšovaly dlouhodobý průměr, negativně ovlivnily průběh podzimních prací. Deštivé počasí a opožděná sklizeň předplodin prodloužily osev ozimů až do období po agrotechnických lhůtách. Osevní plochy ozimých obilovin pro sklizeň roku 1999 byly (podle šetření MZe) o 12,3 % nižší než plochy ozimů obilovin před sklizní roku 1998 (šetření ČSÚ).

V roce 1999 byly povětrnostní podmínky pro většinu plodin vcelku příznivé. Sušší květen a delší deštivé období v červnu a červenci prospělo nalévání zrna obilovin, napomohlo však rozšíření klasových chorob. Suché a teplé počasí od poloviny července příznivě ovlivnilo dozrávání obilovin, jejich hektarový výnos (4,35 t/ha – nejvyšší průměrný výnos od

roku 1991) a kvalitu sklizené produkce. Pouze později dozrávající porosty zaschly. Na druhé straně se počasí nepříznivě projevilo na produkci pozdních konzumních a průmyslových brambor i píce.

K poškození porostů zamokřením, přívalovými dešti, krupobitím, případně ke škodám v důsledku polehnutí porostů došlo v průběhu roku 1999 pouze ojediněle. S výjimkou některých regionů nenastalo, na rozdíl od roku 1998, přemnožení hraboše. Poměrně příznivé povětrnostní podmínky přispěly k meziročnímu zvýšení celkové rostlinné produkce o 5 % ve s. c. 1989. Nedostatek srážek v podzimních měsících ztížil přípravu půdy k setí ozimů pro sklizeň 2000. Následné srážkové fronty však příznivě ovlivnily vzházení ozimů.

Kromě makroekonomických faktorů, charakteru podnikatelského prostředí a povětrnostních podmínek bylo zemědělství v roce 1999 podstatně ovlivněno uskutečňovanou zemědělskou politikou.

Zemědělská politika

Mimořádný pokles tempa inflace - celkové (Tabulka TA1/01) i tzv. čisté - překročil všechna očekávání. Koncem roku 1998 predikovala ČNB pro následující rok střední míru čisté inflace 4,3 % a její spodní hranici 4,0 %. Ve skutečnosti činila v roce 1999 čistá inflace jen 1,5 %. Nejvýznamnější příčinou odchylky skutečnosti od původního inflačního cíle byl vývoj cen potravin. Predikce čisté inflace v případě těchto cen činila 3,6 % (střední míra), resp. 3,3 % (spodní hranice), zatímco ve skutečnosti nedošlo v roce 1999 k žádnému jejímu navýšení, ale naopak k poklesu – o 0,7 %. Odlišný vývoj cen potravin se na celkovém rozdílu mezi predikovanou spodní hranicí inflačního cíle a skutečným vývojem čisté inflace podílel zhruba dvěma třetinami.

K neočekávanému poklesu cen potravin, primárně vyvolanému nízkými cenami na světových trzích, vedla soustavná hrozba importu levných (a často subvencovaných) agrárních produktů, spolu s intenzivní cenovou konkurencí na tuzemském maloobchodním trhu. Maloobchodní řetězce si politikou nízkých cen upevňovaly své postavení na trhu. Ukázalo se, že jejich vliv na vychýlení cenového vývoje potravin byl proti původním očekáváním silnější. Pod zvýšený tlak se pak dostaly odbytové ceny potravinářského průmyslu a spolu s tím i ceny zemědělských výrobců (CZV).

V roce 1999 došlo k bezprecedentnímu poklesu CZV – v průměru za všechny zemědělské komodity o 11,7 %, při tom za rostlinné výrobky o 15,0 % a živočišné výrobky o 10,5 %. V dalších základních produkčních odvětvích došlo k výraznému útlumu cenového nárůstu, nikoli však k poklesu cen výrobců (např. v průměru za průmyslová odvětví ze 4,9 % v roce 1998 na 1,0 % v roce 1999).

Uvedený propad CZV a meziroční pokles tržeb v b. c. (o 11,1 mld. Kč, tj. o 10,0 %¹) v roce 1999 se velmi nepříznivě projevil na finančním hospodaření zemědělských podniků. Zesílil proto i tlak na zemědělskou politiku. Zemědělci a jejich stavovské organizace požadovali od státu především zvýšenou ochranu domácího agrárního trhu, podporu vývozu zemědělských komodit a posílení přímých dotací.

Zemědělská politika, jež se snažila reflektovat na požadavky zemědělců, narážela na dvě základní omezení: platné mezinárodní obchodně politické dohody (WTO, Evropská dohoda atd.) a rozpočtová omezení plynoucí z ekonomických potíží, odrážejících se v celé sféře národního hospodářství, včetně deficitního státního rozpočtu.

Kromě běžných nástrojů celní politiky lze ve výjimečných případech uplatňovat mimořádná obchodně politická opatření na ochranu domácího trhu. Po zkušenostech z předchozího roku (omezení dovozu jablek z EU, mimořádné clo na dovoz pšenice z Maďarska, připravované, avšak nerealizované přímé omezení dovozu vepřového masa) bylo k těmto opatřením v roce 1999 přistupováno cílevědomě s ohledem na dodržení postupů stanovených mezinárodními pravidly a zvyklostmi.

Z hlediska legislativy byl způsob přijímání opatření (zvláštní ochranná opatření, nouzová opatření a stanovení vstupních hodnot) při dovozu zemědělských výrobků a potravin na území ČR upraven nařízením vlády č. 39/1999 Sb. Podle příslušných pravidel bylo postupováno zejména při přijetí opatření k ochraně domácího trhu s cukrem prostřednictvím regulace dovozu cukru a příbuzných komodit na český trh. Přijaté ochranné opatření má platnost až do roku 2003.

Proti předchozímu roku se celkové podpory zemědělství v roce 1999, týkající se jak podpory cen zemědělských výrobců, tak i přímých podpor jejich příjmů (zejména prostřednictvím programů na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství) poněkud zvýšily. Podle údajů OECD ukazatel odhadu produkčních podpor, vyjádřený jako % OPP (podíl celkové podpory poskytnuté zemědělcům na hodnotě příjmů ze zemědělské činnosti), vzrostl v ČR z 21 % v roce 1998 (revidovaný údaj) na 25 % (předběžný údaj). Podrobněji k zemědělské politice v roce 1999 část B.

¹ *Bulletin ČSÚ, duben 2000.*

2 Předpoklady a faktory zemědělské výroby

2.1 Vlastnické vztahy a podnikatelská struktura

2.1.1 Změny vlastnických a uživatelských vztahů

Situace v řešení restitučních případů

Vyřizování uplatněných restitučních nároků v zemědělství, vyjádřené zejména ukazateli počtu ukončených a téměř ukončených správních řízení týkajících se restitučních případů a počtu vydaných správních rozhodnutí, dále pokračovalo. Svědčí o tom především 96,3 % ukončených a téměř ukončených správních řízení k 31. 12. 1999 proti 94,5 % k 31. 12. 1998.

TA2.1/01 - Vyřizování restitucí v rezortu zemědělství¹⁾

Ukazatel	1998		1999	
	počet případů	%	počet případů	%
Uplatněné nároky ²⁾	232 533	100,0	231 377	100,0
Ukončená a téměř ukončená správní řízení	219 752	94,5	222 920	96,3
Vydaná správní rozhodnutí ³⁾	377 911	100,0	401 096	100,0
z toho - rozhodnutí v právní moci	364 269	96,4	383 917	95,7

1) Restituční případy ve smyslu zákona č. 229/1991 Sb. v plném znění, vždy k 31. 12.

2) Rozdíl v počtu uplatněných restitučních případů je dán upřesněním evidence.

3) K jednomu restitučnímu případu je možno vydat více rozhodnutí. Počet správních rozhodnutí a podaných odvolání se může lišit u jednotlivých restitučních případů při jejich revokaci, po několika odvoláních apod. Odvolání: v průměru 2/3 k soudům, 1/3 k MZe.

Pramen: Údaje Ústředního pozemkového úřadu MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

V rámci správních řízení do konce roku 1999 bylo rozhodnuto celkem o 1 556 tis. ha zemědělské a lesní půdy. Z toho bylo skutečně vydáno 1 241 tis. ha, nevydáno s nárokem na náhradu prostřednictvím PF ČR bylo 118 tis. ha (z toho oprávněné osoby uplatnily požadavky na náhradní pozemky u PF ČR v rozsahu 92 tis. ha a z těchto požadavků zůstává nevypořádáno 55 tis. ha). Dále se z důvodů negativních rozhodnutí pozemkových úřadů nevydává 197 tis. ha.

Privatizace státních podniků hospodařících na zemědělské půdě

Privatizace státních statků a obdobných státních podniků hospodařících na zemědělské půdě (dále jen státních statků) byla v roce 1999 téměř ukončena. Dokládají to údaje v tabulce A2.1/01. Po provedené aktualizaci údajů o objemu majetku státních statků určeného k privatizaci, zohledňující zařazení některých podniků do likvidace nebo konkurzu, vyřazení z privatizace apod., činil podíl majetku v realizovaných privatizačních projektech k 31. 12. 1999 již 97,2 % z celkové hodnoty majetku zahrnutého do zakladatelských privatizačních projektů. Proces privatizace však byl dále limitován nejen vyřizováním

restitučních případů podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a jeho pozdějších úprav, ale také revokací privatizačního řízení. V řadě případů docházelo po odstoupení původního nabyvatele (např. v důsledku neschopnosti splácet závazky za privatizovaný majetek atd.) k dalšímu privatizačnímu řízení, např. vypsáním nové veřejné soutěže.

U státních statků byl nejrozšířenější metodou privatizace přímý prodej předem určenému nabyvateli (v 55,2 % případů). Z hlediska právní formy nabyvatele připadla převažující část privatizovaného státního majetku právnickým osobám.

**TA2.1/02 - Majetek schválených privatizačních projektů
státních statků podle metod privatizace (k 31. 12. 1999)**

Metoda privatizace	Majetek celkem (mil. Kč)	Podíl (%)
Veřejná dražba	1 905	9,96
Veřejná soutěž	3 178	16,61
Přímý prodej	10 555	55,17
Akciová společnost	1 616	8,45
Bezúplatný převod	1 877	9,81
Celkem	19 131	100,00

Pramen: Údaje odboru privatizace MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Úloha Pozemkového fondu ČR ve vypořádání restitučních nároků, v privatizaci a v pronájmu státní půdy a ostatního majetku

Pozemkový fond ČR (PF ČR) má rozhodující úlohu v privatizaci a v pronájmu státní půdy a souvisejícího státního majetku. V oblasti restitucí PF ČR vydává oprávněným osobám (po vypořádání restitucí povinnými osobami) náhrady za znehodnocené nemovitosti a inventář – v nemovitostech, v hotovosti do 10 tis. Kč a v akciích Restitučního investičního fondu, a. s. (RIF). Akcie RIF byly v roce 1998 zcela vyčerpány. V roce 1999 byly proto na základě dohody PF ČR a FNM ČR vydávány náhrady také formou směnek uhrazovaných FNM ČR. PF ČR vydává také náhradní pozemky na restituce z půdy ve státním vlastnictví.

**TA2.1/03 - Vypořádání restitučních náhrad ze státního majetku a půdy
ve správě PF ČR**

Položka restitučních náhrad	V průběhu roku 1999	Celkem od založení PF ČR k 31. 12. 1999
Uzavřeno převodních smluv	2 179	20 063
Vydáno nemovitostí jako náhrad (mil. Kč)	299	6 812
Poskytnuto náhrad v hotovosti do 10 tis. Kč (mil. Kč) ¹⁾	7	273
Vydáno náhradních pozemků (ha)	7 352	27 914
Vydáno akcií RIF, od roku 1999 směnek (mil. Kč)	670	5 688
Vypořádáno oprávněných osob akciemi RIF ²⁾	3 274	27 142

1) Od roku 1999 do 5 tis. Kč.

2) Od roku 1999 směnkami (počet příkazů).

Pramen: Údaje Pozemkového fondu ČR

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Pozemkový fond pronajímá státní půdu a ostatní státní majetek do doby jejich privatizace. Z celkové výměry 814 tis. ha státní zemědělské půdy k 31. 12. 1999 bylo pronajato 757,3 tis. ha. Největší podíl připadl na obchodní společnosti (49,8 %) a fyzické osoby – restituenty a soukromé zemědělce (30,9 %) a zbývající část družstvům (12,3 %). Přitom zůstalo z nejrozličnějších důvodů k 31. 12. 1999 ještě 56,7 tis. ha státní zemědělské půdy nepronajato, což představuje 7 % celkové výměry státní půdy ve správě PF ČR. Podrobnější údaje dokládá tabulka A2.1/02.

2.1.2 Podnikatelská struktura zemědělství

Údaje aktualizovaného statistického registru zemědělských podniků – agroregistru (Tabulka TA2.1/04) svědčí především o tom, že v roce 1999 pokračovala již několikaletá stagnace podílu podniků fyzických osob (PFO) a právnických osob (PPO) na celkové výměře z. p. obhospodařované zemědělskými podniky (uvedenými v agroregistru). PFO (samostatně hospodařící rolníci a další soukromí podnikatelé) se na této výměře (bez půdy drobných pěstitelů² a neobhospodařované půdy) podílejí přibližně čtvrtinou³ a PPO třemi čtvrtinami.

² Podle výsledků výběrového šetření ČSÚ v roce 1999 obhospodařovali drobní pěstitelé – venkovské domácnosti se zemědělskou výrobou 135 tis. ha z. p. (z toho 35 tis. ha o. p.). Do šetření nebyly zahrnuty městské domácnosti, jejichž určitá část se zabývá rovněž drobnou pěstitelskou činností.

³ Podíl PFO na z. p. obhospodařované zemědělskými podniky činil v roce 1999 podle agroregistru 23,5 % a v roce 1995 podle Agrocenzu 23,3 %.

TA2.1/04 - Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství¹⁾
(stav koncem roku)

Podnikatelská forma	1998				1999			
	počet podniků	obhospodařovaná z. p.		průměr. výměra ha z. p. ²⁾	počet podniků	obhospodařovaná z. p.		průměr. výměra ha z. p. ²⁾
		tis. ha	%			tis. ha	%	
Podniky fyzických osob celkem	32 365	850	23,7	26	32 968	822	23,5	25
Obchodní společnosti celkem	2 146	1 452	40,5	677	2 458	1 518	43,3	618
z toho - spol. s r. o.	1 526	781	21,8	512	1 767	770	22,0	436
- akciové společnosti	570	650	18,2	1 140	631	725	20,7	1 149
Družstva	875	1 235	34,5	1 411	809	1 128	32,2	1 394
Ostatní³⁾	958	44	1,2	46	406	35	1,0	86
Podnikatelské subjekty celkem	36 344	3 581	100,0	99	36 641	3 503	100,0	96

1) Zemědělsky aktivní subjekty bez stanovení velikostních parametrů.

2) Vypočteno za celý soubor podniků (včetně podniků bez půdy) a z nezaokrouhlených údajů o výměře obhospodařované z. p.

3) Včetně státních podniků a subjektů, u kterých nebyla zjištěna právní forma podnikání.

Pramen: Agroregitr ČSÚ - aktualizované údaje

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

Hlavní změny v podnikatelské struktuře probíhaly v rámci PPO, kde pokračoval pokles podílu družstev a nárůst podílu obchodních společností. Počet společností se meziročně zvýšil o necelých 15 %, zatímco počet družstev o necelých 8 % poklesl. Zároveň se zvýšil podíl obchodních společností na z. p. obhospodařované zemědělskými podniky ze 40,6 % na 43,3 % (z toho 22 % připadlo na společnosti s ručením omezeným, 20,7 % na akciové společnosti a zbytek – 0,6 % – na veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti). Nejdynamičtější pohyb ve struktuře byl stejně jako v předchozích letech zaznamenán u akciových společností. Jejich podíl na obhospodařované z. p. se v období 1995-99 zvýšil o 13,1 procentních bodů (ze 7,6 % zjištěných Agrocenzem na 20,7 % podle aktualizovaného agroregistru). Na akciové společnosti se transformovala podstatná část družstev, jejichž podíl na obhospodařované z. p. klesl v roce 1999 pod jednu třetinu (na 32,2 %; srovnatelný podíl družstev podle Agrocenzu 1995 činil 47 %).

Velikostní struktura zemědělských podniků se v roce 1999 nijak významně nezměnila. Průměrná výměra zjištěná za celý soubor podniků v agroregistru (včetně podniků neobhospodařujících z. p.) poklesla sice z 99 ha na 96 ha, avšak u podniků obhospodařujících z. p. (Tabulka TA2.1/05) se naopak nepatrně zvýšila – ze 138 ha na 139 ha. Tutéž relaci vyjadřuje vážený průměr plošné velikosti podniků obhospodařujících z. p. (vahou je výměra z. p. jednotlivých podnikatelských forem): 982 ha v roce 1999 a 981 ha v roce 1998. Porovnání těchto průměrných hodnot se stejným ukazatelem napočteným z údajů Agrocenzu 1995 – 963 ha – svědčí o tendenci mírného zvyšování podílu podniků ve vyšších velikostních skupinách.

**TA2.1/05 - Velikostní struktura zemědělských podniků¹⁾
koncem roku 1999**

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované z. p. (ha)	Podniky		Výměra obhospodařované z. p.		Pracovníci ²⁾	
	počet	%	ha	%	počet	%
do 10	12 220	48,6	60 972	1,7	10 416	5,5
11 - 50	8 130	32,3	179 740	5,1	14 500	7,7
51 - 100	1 253	5,0	87 403	2,5	4 872	2,6
101 - 500	1 625	6,5	382 305	10,9	15 785	8,3
501 - 1 000	748	3,0	556 722	15,9	27 173	14,4
1 001 - 2 000	770	3,1	1 090 864	31,1	54 842	29,0
nad 2 000	396	1,6	1 145 173	32,7	61 740	32,6
Celkem	25 142	100,0	3 503 179	100,0	189 328	100,0

1) Bez podniků neobhospodařujících z. p.

2) Trvale činní pracovníci.

Pramen: Agroregitr ČSÚ - aktualizované údaje

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

Velikostní struktura podniků v českém zemědělství si uchovává výrazně duální charakter. Podle údajů za rok 1999 připadlo např. na velikostní skupiny podniků s výměrou nad 500 ha z. p. pouze 7,7 % všech podniků vedených v agroregistru; jejich podíl na celkové výměře z. p. činil však 79,7 %. Naopak na 80,9 % podniků s výměrou do 50 ha připadlo pouze 6,8 % obhospodařované z. p. Údaje o velikostní struktuře za jednotlivé podnikatelské formy jsou uvedeny v tabulkách A2.1/04 – 07.

2.2 Výrobní faktory

2.2.1 Zemědělský půdní fond

Celková výměra evidovaného půdního fondu České republiky k 31. 12. 1999 činila podle ČÚZK 7 886 tis. ha. Zemědělský půdní fond (ZPF) je vykazován v rozsahu 4 282 tis. ha. V porovnání s rokem 1998 poklesla evidenční výměra ZPF o 1,9 tis. ha.

Výrazněji poklesla evidovaná výměra orné půdy, a to o 4,6 tis. ha, zatímco evidovaná výměra luk a pastvin vzrostla celkem o 2,9 tis. ha. Výměry trvalých kultur (chmelnic, vinic a ovocných sadů) mírně poklesly. Jejich evidence není v souladu s užívanými výměrami trvalých kultur vzhledem k tomu, že vlastníci pozemků neohlašují změnu kultury, kterou na jejich pozemcích provádí uživatel (nájemce). Při současném nárůstu luk a pastvin a poklesu celkové výměry ZPF stagnuje procento zornění na úrovni 72,3 %.

TA2.2/01 - Změny ve výměrách kultur (ha)

Kultura	1998	1999	Rozdíl
Zemědělská půda	4 284 303	4 282 446	-1 857
Orná půda	3 100 566	3 095 960	-4 606
Chmelnice	11 328	11 268	-60
Vinice	15 507	15 494	-13
Ovocné sady	49 405	49 196	-209
Zahrady	160 165	160 329	164
Louky	662 964	664 938	1 974
Pastviny	284 368	285 261	893

Pramen: ČÚZK

Zpracoval: J. Němec (VÚZE)

Podle výsledků bonitace je zhruba 60 % ZPF na půdách méně až málo úrodných. Rozsah nevyužívané zemědělské půdy se odhaduje na přibližně 300 tis. ha⁴, z toho 58 tis. ha je orná půda v klidu⁵ a zbytek tvoří trvalé travní porosty převážně na orné půdě, které nejsou evidenčně podchyceny v katastru nemovitosti na katastrálních úřadech.

Půdní, klimatické a morfologické podmínky ČR jsou převážně takového charakteru, že bez úpravy vodního režimu zemědělských půd a krajiny by nebylo možné hospodařit. Rozsah odvodněných a zavlažovaných půd dlouhodobě stagnuje. Odvodněných půd je 1 087 tis. ha a závlahy jsou vybudovány na přibližně 150 tis. ha. Využití závlah s ohledem na ekonomickou náročnost je velmi nízké (necelých 29 %). Odvodňovací systémy na více než 30 % odvodňovaných ploch vyžadují rekonstrukci z důvodu ukončení technické životnosti a zhruba na 25 % vyžadují nákladnou údržbu.

Na více než 27 % ZPF jsou uplatňována omezení, která jsou dána především environmentálními důvody. Jde o omezení produkce v národních parcích (NP), velkoplošných chráněných oblastech (CHKO) a v pásmech hygienické ochrany vod (PHO). Rozsah těchto území se proti roku 1998 nezměnil. U pásmech hygienické ochrany vod dochází k radikálnímu přehodnocení, které bude ukončeno v roce 2002.

2.2.2 Biologicko–technologické aspekty rostlinné výroby

V současných ekonomických podmínkách se stále více podniků zajímá o nové technologie, které jsou budoucností zemědělství. Zemědělství podnikatelé hledají nové méně pracné, produktivnější způsoby pěstování polních plodin. Minimalizace zpracování půdy se kromě fyto-sanitárních rizik osvědčuje u obilovin a olejnin. Úspěšnost nových technologií, minimalizujících zpracování půdy, je podmíněna důsledným prováděním chemické ochrany proti plevelům, chorobám a škůdcům. Vedle tradiční intenzivní zemědělské výroby nalézají své pevné místo v rámci zemědělství nové ekologické způsoby pěstování plodin.

⁴ Odborný odhad zpracoval Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy (VÚMOP) Praha a územní odbory MZe.

⁵ Údaj ČSÚ 1999.

Výživa rostlin

Snižování stavů skotu má za následek snižující se výměru půd hnojených chlévským hnojem. V současné době je v ČR aplikováno ve statkových hnojivech odhadem pouze 0,6 - 0,7 t organických látek na 1 ha orné půdy. Nízké dávky hnoje jsou částečně vyrovnávány zaorávkou slámy společně s dusíkatými hnojivy. Spotřeba průmyslových hnojiv je nejnižší od počátku 60. let (65,6 kg č. ž./ha z. p. v roce 1999). Příčinou jsou především vysoké ceny vstupů a tomu neodpovídající realizační ceny jednotlivých komodit.

V roce 1999 měli zemědělci možnost využívat dotační podporu na vápnění orné půdy s půdní reakcí do 5,5 pH. Úspěšně se zavádějí nové technologie aplikace hnojiv s využitím globálního družicového systému GPS (Global Precise System). Tyto postupy jsou šetrné k životnímu prostředí a přinášejí ekonomické výhody.

V oblasti výživy rostlin byly zahájeny práce na novele zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), s cílem jeho plné slučitelnosti s předpisy EU.

Ochrana rostlin

V oblasti ochrany rostlin se podceňuje řádné moření osiva. Výsledkem je zvýšený výskyt sněží a snížení kvality zrnin.

Stále náročnější chemickou ochranu vyžadují rostliny ze skupiny brukvovitých a slunečnice. Intenzivnější výskyt jejich škůdců a chorob bezprostředně souvisí s růstem pěstitelských ploch.

Technologie minimalizace zpracování půdy se projevila z hlediska fyto-sanitárního jako riskantní. Napomáhá nejen přetrvání některých chorob a škodlivého hmyzu, ale i přežívání hraboše polního.

Používání chemických přípravků na ochranu rostlin se již stabilizovalo. U herbicidů se zvyšuje podíl širokospektrálních přípravků. Znatelně roste používání regulátorů růstu. Spotřeba rodenticidů narůstá s výskytem hraboše polního.

TA2.2/02 - Vývoj spotřeby pesticidů (tis. kg, resp. litrů účinné látky)

Rok	1995	1996	1997	1998	1999
Herbicity	2 460,7	2 250,6	2 524,4	2 641,9	2 540,8
Insekticity	103,2	95,3	90,6	118,6	121,8
Fungicity	990,7	1 043,1	907,5	887,1	906,5
Regulátory růstu	178,1	223,6	297,6	398,3	568,8
Rodenticidy	12,1	1,2	6,7	33,2	6,4

Pramen: Výroční zprávy a Bulletin SRS, 1995-99

Zpracoval: H. Macová (MZe)

Osiva a sadba

Domácí odrůdy obilovin a píce si udržují přes silnou konkurenci zahraničních odrůd své zastoupení na pěstitelských plochách. Přes snahu státu udržet dotační politikou cenu osiv na přijatelné úrovni používá stále větší část zemědělců vlastní, často nemořená, nedostatečně vyčištěná osiva. Spotřeba certifikovaných osiv a sadby klesá, v roce 1996 bylo nově registrovaných odrůd 308, v roce 1999 bylo nově registrovaných odrůd pouze 213⁶.

TA2.2/03 - Rozsah výroby certifikovaných osiv a sadby

Druh osiva a sadby	Uznaná plocha (ha)		Uznané osivo (t)	
	1997	1998	1997	1998
Obilniny	97 485	87 907	177 589	149 768
Kukuřice	416	641	660	768
Luskoviny	9 255	9 635	8 834	8 450
Olejniny	5 930	11 086	3 046	6 266
Jeteloviny a trávy	27 899	25 736	8 386	8 298
Brambory	5 450	4 211	48 997	41 911

Pramen: Výroční zprávy Státní semenářské kontroly v ČR za sklizňový rok 1997, 1998, ÚKZÚZ

Zpracoval: J. Potměšilová (MZe)

Zemědělská technika a technologie

Zpracování půdy a zakládání porostů plodin

Rozšířením sortimentu nabídky strojů na zpracování půdy a setí a vybavením zemědělských podniků výkonnými traktory se postupně vytvářejí lepší předpoklady pro přizpůsobení technologií zpracování půdy a setí konkrétním půdně klimatickým podmínkám zemědělských podniků. Zvýšila se výkonnost strojních souprav, vytvořily se podmínky pro zlepšení kvality práce a respektování ekologických hledisek při hospodaření na půdě. Hlavní pozitivní změny lze charakterizovat takto:

- U konvenčního zpracování půdy s orbou je možné dodržet zásady platné při orbě svažitých pozemků. Při využití oboustranně otočných pluhů se pozitivně projevuje spojování orby s úpravou hrubé brázdy.
- Zvýšila se výměra orné půdy, na které se uplatňuje úsporné zpracování půdy bez orby především u obilovin. Zlepšila se nabídka strojů pro mělké zpracování půdy a strojů zajišťujících kvalitní setí i v technologiích s minimálním zpracováním půdy.
- Vlivem změn v technologiích zpracování půdy, spojováním pracovních operací a zvýšením výkonnosti strojních souprav se vytvořily předpoklady pro včasné dokončení nezbytných pracovních operací.

⁶ Podle zjištění odboru genetiky a šlechtění rostlin VÚRV klesla roční obměna osiv asi na 45 % s rozdíly mezi jednotlivými komoditami.

- Proti předpokladům se významněji nerozšířily technologie šetrného zpracování půdy při pěstování cukrové řepy a kukuřice.

Hnojení

Velký pokrok nastal v kvalitě rozmetání hnojiv. Rozmetadla průmyslových hnojiv a kejdy splňují jak požadavky na přesnější dávkování, tak i zaručenou plošnou rovnoměrnost aplikace. Zvýšenou kvalitu práce odstředivých rozmetadel umožňuje téměř 100% granulace průmyslových hnojiv a běžně uplatňované zakládání kolejových meziřádků pro ošetřování plodin za vegetace.

Sklizeň zrnin

V této oblasti byl zaznamenán výrazný technický pokrok. Zvýšila se výkonnost sklízecích strojů, kvalita práce i pohodlí obsluhy, takže celková technická úroveň se zlepšila.

Posklizňová úprava zrna

Stávající technologická zařízení posklizňových linek byla již v roce 1989 ve většině případů zastaralá, a to morálně i fyzicky. Nejobtížnější je situace u sušiček, čistících a třídících strojů. Modernizace a výstavba nových zařízení probíhá velmi pomalu.

Skladování zrnin

Trend směřuje k plošnému využívání věžových zásobníků o jednotkové skladovací kapacitě 150, resp. 200, 400, 750, 1 000, 1 500, 2 500 t uskladněného zrna. Ošetřování uskladněného zrna v těchto zásobnících je řešeno intenzivním provzdušňováním.

Sklizeň cukrovky

V posledních deseti letech se začínají i u nás využívat zásobníkové sklizeče z dovozu (SRN, Francie). Z hlediska technologie sklizně se u všech těchto strojů jedná o jednofázový způsob sklizně, bez sklizně chrástu s využitím zásobníků pro sklizené bulvy. Pracovní záběr těchto strojů je obvykle šest řádků, velikost zásobníku se pohybuje podle typu stroje od 10 do 18 m³ (max. 25 m³). Tato technologie se využívá v ČR přibližně na 90 % ploch.

Pěstování brambor

V technologiích pěstování brambor nastávají výrazné změny. Klasická příprava půdy kypřením, sázení čtyřřádkovými sazeči tuzemské produkce a mechanická kultivace je nahrazována záhonovým způsobem odkamenění půdy, sázení je prováděno speciálními sazeči brambor a mechanická kultivace je nahrazena chemickým ošetřováním. Tato nová technologie má vliv na výrazné snížení mechanického poškození brambor při sklizni. Zvyšuje se kvalita brambor a snižují se skladovací ztráty. K zásadní změně pracovních postupů dochází v bramborářských oblastech s vyšším obsahem kamenů v půdě.

Zavedením nových technologií při praní, čištění, balení a spotřebitelském vážení brambor dochází také ke zvyšování kvality nabízených brambor. Rozšiřuje se loupání a další zpracování brambor.

Sklizeň píce

Za posledních 10 let došlo k značnému rozšíření sklizně suchých a zavadlých objemných hmot (seno, zavadlá píce) lisy na velkoobjemové válcové a hranolové balíky. Velkoobjemové balíky zavadlých píce se strojově obalují pružnou fólií, která zabezpečí správný průběh konzervačního procesu.

Z nových způsobů uskladnění a konzervace zavadlých píce se rychle rozšiřuje uskladnění píce v silážních vacích a začíná se používat i uskladnění velkoobjemových balíků zavadlé píce do tzv. flexy vaků.

Výrobní aspekty hlavních skupin plodin

Obiloviny

V roce 1999 bylo ve Státní odrůdové knize zapsáno 136 odrůd obilovin. Podíl domácích odrůd zapsaných ve Státní odrůdové knize činí jen asi 50 %, ale podíl na trhu s osivem je u domácích odrůd vyšší. Je to dáno nejen nižší cenou domácího osiva, ale i vysokou úrovní šlechtění obilovin v ČR.

V poslední době jsou u nás, stejně jako v zemědělsky vyspělých zemích, sledovány snahy změnit systémy hospodaření při pěstování obilovin. Minimalizace zpracování půdy, která se při pěstování obilovin v ČR poměrně často využívá, vede ke snižování nákladů na jednotku plochy. Mezi nevýhody těchto technologií však patří skutečnost, že pokud nejsou doprovázeny účinnou chemickou ochranou, způsobují rostoucí zaplevelení jednoletými i vytrvalými plevely.

Jako velmi perspektivní se při pěstování obilovin v posledních letech jeví programy využívající globální poziční systémy a geografický informační systém v rámci tzv. precizního zemědělství. Tyto postupy jsou založeny na přesné specifikaci místa, např. při aplikaci herbicidů či hnojiv. Dané systémy umožňují výběrový systém ošetření a vedou k optimalizaci zvolených postupů.

Olejniny

Počet odrůd olejnin se v letech 1989-99 zvýšil z 87 na 136. Trend zvyšování podílu olejnin na orné půdě je doprovázen bohatým výběrem zahraničních odrůd slunečnice i řepky.

Okopaniny

Ve Státní odrůdové knize je zapsáno 100 odrůd brambor. Převahu v sortimentu mají odrůdy pro výrobu konzumních brambor. Začínají se rozšiřovat odrůdy vhodné pro výrobu zušlechtěných výrobků.

Ekologické postupy pěstování brambor se uplatňují převážně na rodinných farmách na celkové výměře asi 150 ha (průměrná výměra přibližně 2 ha na farmu). V roce 1999 se vyprodukovalo 1,5 tis. t brambor s certifikátem bio produktu.

Ve Státní odrůdové knize je zapsáno 72 zahraničních odrůd cukrové řepy. Celá plocha je osévána kvalitními jednoklíčkovými odrůdami na konečnou vzdálenost 18 - 20 cm. Technologický proces pěstování cukrovky je založen na intenzivním používání pesticidů a plném nasazení techniky.

Len přadný

Z bilance komodity vyplývá, že více než polovina potřebného množství dlouhého vlákna se musí do ČR dovážet ze zahraničí, především z Belgie. Nové domácí odrůdy se výnosovými parametry vyrovnávají zahraničním, navíc nejsou tak náročné na půdně klimatické podmínky.

Ovoce

Tržní ovoce je převážně produkováno na plochách intenzivních ovocných sadů. Třetina našich intenzivních sadů je přestárлых. Mladé výsadby, které budou vstupovat do plodnosti během následujících tří let, tvoří asi 10 % intenzivních výsadeb. Nejpriznivější věková skupina výsadeb je u slivoní (především jde o pološvestky), kde 40 % výsadeb vstupuje do plodnosti. Nejhorší věkovou strukturu má drobné ovoce a broskvoně.

V rámci obnovy sadů, podpořené dotačním titulem, dochází i k žádoucí změně v odrůdové skladbě. Základním předpokladem zlepšení konkurenceschopnosti tuzemského ovoce na trhu, kromě výsadeb sadů s intenzivními technologiemi a perspektivními odrůdami, je uskladnění produkce v kvalitních moderních skladech. Integrovaný systém pěstování ovoce je uplatňovaný u 34 podniků na celkové výměře 3,1 tis. ha.

Zelenina

Pěstitelská plocha zeleniny pozvolna narůstá. V posledních letech se zvýšily plochy pro pěstování cibule, petržele, celeru, konzervářského hrachu, špenátu, póru a ředkvičky. Rovněž se rozšiřují plochy v ČR méně pěstovaných druhů zeleniny, jako jsou brokolice, pekingské zelí a ledový salát. Na kvalitě tržní zeleniny se významně spolupodílí i způsob skladování. Rekonstrukci je potřeba provést u chlazených skladů na 12 tis. t a u větraných na 18 tis. t zeleniny. Nově je nutné vybudovat chlazené sklady na 30 tis. t a větrané sklady na 20 tis. t zeleniny.

Réva vinná

Průměrné stáří vinic v ČR v roce 1999 bylo přibližně 17 let, přičemž za optimální lze považovat stáří asi 13 let. I když bylo od roku 1994 do roku 1999 s dotační podporou MZe vysázeno 1 416 ha vinic, dosahuje za posledních 10 let dluh v obnově vinic 4 200 ha. Z porovnání nově sázených a klučených odrůd vyplývá jednoznačný trend ke zvyšování

kvality produkovaných hroznů. Bílé odrůdy zaujímají 78,6 % plochy vinic, modré odrůdy 21,4 %.

V roce 1999 byl pro vinohradnictví mimořádně příznivý rok. Průměrný hektarový výnos moštových hroznů dosáhl přibližně 8,3 t/ha, s průměrnou cukernatostí 17,5° NM, tj. stupňů normalizovaného moštoměru.

Chmel

S poklesem odbytu českého aromatického chmele na domácím i zahraničním trhu se v druhé polovině 90. let výrazně snížila pěstitelská plocha chmele. Z dlouholeté průměrné výměry zhruba 10 tis. ha chmele se tato plocha snížila na 5,6 tis. ha v roce 1998 a na 6,0 tis. ha v roce 1999. Pro intenzifikaci českého chmelařství by mj. byla potřebná každoroční obnova zhruba 500 ha chmelnic. S dotační podporou dosáhla v letech 1994 až 1999 obnova chmelnic 1 768 ha. Ve skladbě vysazovaných odrůd se zvětšuje zastoupení ozdravených klonů a hybridních odrůd. Tato odrůdová přestavba sebou přináší nemalé finanční požadavky na výstavbu nových konstrukcí chmelnic i vybudování kapacity na zpracování odrůd chmele s vyšším obsahem alfa kyselin.

2.2.3 Biologicko–technologické aspekty živočišné výroby

Technologické systémy v živočišné výrobě

Skot

Vývoj a také dostupnost moderních technických systémů vytvořily podmínky pro úspěšné zavádění volných systémů ustájení dojníc. Počet stájí s volným ustájením dojníc rychle vzrůstá a v roce 1999 se stáje s volným ustájením dojníc podílely 35 % na celkovém počtu ustájovacích míst pro dojnice.

U volného ustájení se nejvíce rozšiřuje ustájení ve stlaných volných boxových stájích. V posledním období se uplatňují trendy směřující k užívání bezstelivových stájí v kombinaci s produkcí kejdy. Podíl volných bezstelivových stájí činí 7,3 % z celkového počtu ustájovacích míst v rekonstruovaných nebo nově postavených stájích pro dojnice.

V systémech krmení se ve stále větší míře přechází od letní a zimní krmné dávky k celoroční krmné dávce na bázi konzervovaných krmiv s vynecháním zeleného krmení. Jednotlivé komponenty krmné dávky se míchají často i s jadrnými krmivy a zvířatům se podávají formou komplexních krmných dávek v závislosti na druhu chovaného zvířete, hmotnosti a užitkovosti. K zakládání krmiva jsou využívány krmné míchací a zakládací vozy.

V modernizovaných nebo nově postavených stájích výrazně převažuje dojení v dojárnách. Nejvíce rozšířené jsou osvědčené rybinové dojírny.

Prasata

Chov prasat po roce 1989 nepostihl tak výrazný pokles stavů. Dříve postavené stáje jsou většinou nadále využívány a částečně byly pro chov prasat rekonstruovány i bývalé stáje pro chov skotu.

Ve většině stájí byly modernizovány technické systémy krmení s cílem přiblížit techniku výživy prasat jejich fyziologickým požadavkům, snížit spotřebu krmné směsi na 1 kg přírůstku, snížit potřebu lidské práce a zlepšit řízení chovu.

S výjimkou prasnic v porodně jsou pro chov prasat používány různě veliké skupinové kotce. Ve výkrmu prasat převažují bezstelivové systémy ustájení s částečně zarošтовanou podlahou. Pro nižší kapacity stájí prasat ve výkrmu jsou užívány i systémy ustájení na podestýlce. Pro odklizení hnoje ze stáje jsou používány hydromechanické systémy (pro kejdu) nebo shrnovací lopaty a mechanické dopravníky (pro slamnatý hnůj).

V současné době je nejrozšířenější systém krmení suchou krmnou směsí, který je používán asi u 60 % prasat. Tekutou krmnou směsí je krmeno přibližně 40 % prasat. Při krmení tekutou krmnou směsí se výrazně prosadily potrubní krmné systémy.

Drůbež

Technologie ustájení drůbeže spočívá u nosného typu slepic téměř výlučně v klecových technologiích, zatímco u masných typů drůbeže na podestýlce.

Výkrm jatečné drůbeže a produkce slepičích vajec jsou realizovány v halách různých typů s různými technologiemi vytápění, vzduchotechniky a krmení. Převážnou část kapacit představují haly staršího typu a různé adaptované stavby. Pro zajištění požadované produkce je stavební kapacita dostačující, ale vyžaduje pravidelnou obměnu technologického vybavení. Vzhledem k tomu, že dosažená úroveň užitkovosti drůbeže dosáhla parametrů vyspělých zemí (délka výkrmu, spotřeba krmiv na jednotku produkce, snáška), bude nutno nárůst produkce jatečné drůbeže řešit rovněž z části výstavbou nových kapacit. To se týká zejména jatečných kuřat a krůt. I nadále se předpokládá asi 40 % produkce vajec u drobných chovatelů.

Ovce

Na základě ověřování technologie chovu je využíván především oplůtkový systém pastvy s ustájením ovcí zejména ve stájových objektech uvolněných v souvislosti se snižováním stavů skotu a v lehkých přístřešcích s malou investiční náročností.

Vzhledem k tomu, že převažující podíl ovcí (více než 80 %) je chován drobnými chovateli s průměrným stavem 5 až 10 ks ovcí na chovatele, je aktuální rozšiřování stád zejména v podhorských oblastech, kde chov ovcí představuje efektivní využití pastevních areálů.

Výrobní aspekty hlavních úseků živočišné výroby

Chov skotu

Chov skotu je postupně strukturován do dvou systémů. Jedním systémem je chov krav pro intenzivní produkci mléka, zejména v produkčních nížinných oblastech, kde jsou optimální podmínky pro efektivní výrobu mléka (intenzivní produkce krmiv) při využití produkčních mléčných plemen. Středovou pozici mezi zmíněnými systémy zaujímá chov domácího kombinovaného plemene – český strakatý skot, které si při odpovídající mléčné užitkovosti zachovalo i velmi dobrou masnou užitkovost. Toto plemeno je proto využitelné jak v produkčních, tak v méně příznivých oblastech našeho státu. Druhým systémem je chov krav bez tržní produkce mléka, zejména v podhorských a horských oblastech převážně extenzivním způsobem při minimalizaci nákladů na ustájení, ošetřování a technologické procesy. Chov krav bez tržní produkce mléka případně domácího kombinovaného plemene sleduje rovněž ekologické aspekty údržby krajiny a přispívá k vypásání porostů. Předpokládá se, že perspektivně počet krav chovaných pro tržní produkci mléka bude činit přibližně 75 % a bez tržní produkce asi 25 % celkového stavu krav, což odpovídá struktuře chovu v EU.

V systémech s dojením je v současnosti je chováno téměř 548 tis. krav⁷ a bez tržní produkce mléka je chováno více než 67 tis. ks. U dojeného skotu bylo dosaženo celostátní průměrné užitkovosti 5 022 l mléka na krávu a rok.

Užitkovost krav českého strakatého plemene v roce 1999 podle výsledků kontroly užitkovosti činila 5 098 kg mléka o tučnosti 4,35 % a obsahu bílkovin 3,41 %. Černostrakaté krávy včetně kříženek v kontrole užitkovosti vykazovaly dojivost 6 124 kg mléka o tučnosti 4,20 % a s obsahem bílkovin 3,32 %. Vybrané matky býků českého strakatého plemene v maximálních laktacích vykazují užitkovost 7 502 kg mléka o tučnosti 4,21 % a s obsahem bílkovin 3,47 %. Černostrakaté matky býků dosáhly produkce 10 866 kg mléka o tučnosti 3,87 % a s obsahem bílkovin 3,41 %.

U obou plemen jsou připraveny kvalitní šlechtitelské programy a existují dobré předpoklady jejich naplňování a tedy i dobré perspektivy rozvoje obou plemen.

Chov masného skotu nemá v ČR dlouhodobou tradici. V současné době je zde chováno celkem 12 masných plemen skotu. Šlechtění jednotlivých populací organizuje ČSCHMS. V roce 1999 byly uznány další dva šlechtitelské chovy. V roce 1999 bylo z domácího odchovu vybráno do plemenitby při základních výběrech celkem 374 býků.

V systému chovu krav bez tržní produkce mléka je zařazeno 12 masných plemen, v jejichž rámci se chová v čistokrevné formě 15,1 tis. ks krav. Využívá se především křížení s českým strakatým skotem.

⁷ Podle údajů ČSÚ - *Soupis hospodářských zvířat k 1. 3. 2000.*

TA2.2/04 - Počty chovů masných plemen skotu, počty krav a jalovic podle plemen

Plemeno	Počet chovů	Počet krav	Počet jalovic
AA-aberdeen angus	70	2 046	1 999
BA-blonde d'aquitaine	14	560	433
BM-belgické modro-bílé	2	3	7
GA-galloway	20	285	340
GS-gasconne	4	88	210
HE-hereford	79	3 383	3 125
HI-highland	13	63	133
CH-charolais	93	3 107	3 711
LI-limousine	37	1 768	1 568
MS-masný simentál	55	3 443	2 237
PI-piemontese	18	372	459
SA-salers	3	24	34
Celkem	408	15 142	14 256

Pramen: Plemenná kniha ČSCHMS

Zpracoval: J. Randák (MZe)

Nadále je v ČR využíváno plemeno českého strakatého skotu s dvoustrannou užitkovostí, které podle zaměření šlechtitelské práce lze využít v jednom z výše uvedených systémů chovu.

Chov prasat

Produkce jatečných prasat je založena na hybridizačních programech, kde v otcovské pozici výchozích linií jsou využívána výrazně masná plemena tuzemské a zahraniční provenience. S ohledem na ekonomickou efektivnost produkce prasat v ČR je šlechtitelská činnost zaměřena především na vysokou plodnost a mateřské vlastnosti prasnic (mléčnost a vyrovnanost vrhů). Genetická struktura u nás chovaných prasat byla doplněna dovozy vysoce produkčních plemen prasat do té míry, že je plně srovnatelná s potenciálem plemen chovaných v okolních zemích a v EU.

V ČR se připravuje systém zařizování a zpeněžování jatečných prasat podle SEUROP normy. V současné době vyšla novelizovaná česká technická norma Jatečná prasata, která plně odpovídá požadavkům EU. Připravuje se závazná legislativa tak, aby tento systém byl povinně zaveden do nákupní praxe.

Chov drůbeže

Chov drůbeže v ČR je nejrozvinutějším odvětvím živočišné výroby založený na koncentrované produkci jatečné drůbeže a konzumních vajec a vyspělých technologiích chovu.

Kladem odvětví je rychlá obrátkovost produkce, krátký generační interval a nejefektivnější využití jaderných krmiv v rámci živočišné výroby (spotřeba kolem 2 kg/1 kg produkce). Chov drůbeže přispívá k efektivní transformaci obilovin z tuzemské produkce.

Testace rodičovských kombinací a finálních hybridů drůbeže je prováděna v podniku Mezinárodní testování drůbeže, s. p., Ústrašice. V tomto podniku jsou testovány masný a nosný typ slepic, krůty, kachny a husy. Výsledky testů slouží k porovnání genetického potenciálu drůbeže jak v mezinárodním měřítku, tak i z hlediska hodnocení úrovně tuzemského a dováženého materiálu.

Výkrm vodní drůbeže je v současnosti více než z 50 % zajišťován na rybnících a v budoucnu bude nutné toto zastoupení změnit ve prospěch chovu i výkrmu vodní drůbeže, zejména kachen, v halách.

Chov drůbeže je prováděn ve vysokých koncentracích téměř výlučně při zkrmování krmných směsí, které jsou vyráběny na základě kontroly produkční účinnosti. Kvalita krmných směsí je srovnatelná se zeměmi EU.

Chov ovcí

V chovu ovcí došlo k přijetí řady opatření, která vytvořila předpoklady pro úspěšný rozvoj tohoto úseku živočišné výroby. Jde zejména o následující faktory:

- ověření užitkových vlastností jednotlivých plemen ovcí chovaných v ČR a vyhodnocení možnosti jejich využití v rámci čistokrevné plemenitby a užitkového křížení;
- vyhodnocení adaptability dovezených, zejména masných plemen ovcí v podmínkách ČR včetně jejich vhodnosti ke křížení s tuzemskými populacemi. Tímto postupem bylo výrazně urychleno převodné křížení původních vlnařských a kombinovaných plemen berany masného typu;
- ekonomické vyhodnocení technologií chovu zejména se zaměřením na levnější oplůtkové systémy a finalizaci výsledné produkce;
- komplexní zajištění poradenství;
- zpracování předpisů a norem pro testování užitkových vlastností ovcí kompatibilní se zeměmi EU.

Výsledkem je současný stav struktury plemen ovcí, který je prezentován z 67,5 % plemeny s kombinovanou užitkovostí, ze 30 % plemeny s masnou užitkovostí a z 2,5 % plodnými a mléčnými plemeny. Vlnařská plemena, která v roce 1990 tvořila 62,9 % početních stavů ovcí, se v ČR již nechovají.

Chov ovcí je podporován dotačními tituly zahrnujícím udržování a zlepšování genetického potenciálu a podporu aktivit směřujících na udržování krajiny a méně příznivých oblastí.

Perspektiva chovu ovcí vyplývá především z extenzivního charakteru podhorských oblastí ČR, ovšem za předpokladu, že výsledný finální produkt (zejména jehněčí maso) bude zejména pro tuzemského spotřebitele cenově dostupný v relaci k hovězímu a vepřovému masu. Rovněž výkup jatečných jehňat, který je s ohledem na značnou roztržitost chovatelů

dosud problematický, sehraje spolu s racionálnějším využitím dalších produktů z chovu ovcí (kůže, vlna) v budoucnu významnější úlohu.

2.2.4 Hmotný investiční majetek

U objemu investic do zemědělství pokračoval v roce 1999 klesající trend, který začal rokem 1997. V roce 1999 byly v celém souboru statisticky sledovaných podniků (zapsaných v obchodním rejstříku s počtem zaměstnanců 20 a výše) podle údajů ČSÚ pořízeny hmotné investice (bez pozemků) v objemu 10 176 mil. Kč. V indexovém porovnání s minulým rokem jde o pokles 6,3 %, který souvisí s celkovou finanční pozicí zemědělství a také s omezením působnosti PGRLF v podpoře úvěrování investic. Z celkového objemu připadá na nové investice 8 547 mil. Kč, včetně hmotného investičního majetku pořízeného formou finančního leasingu ve výši jeho celkové smluvní pořizovací ceny (nikoli spláték). Z nových investic představuje pořízení budov a staveb 20 %, pořízení strojů, zařízení a dopravních prostředků 31 %. Téměř polovina nových investic (49 %) byla vynaložena na tzv. ostatní investice, zahrnující především základní stádo, pěstitelské celky trvalých porostů a ostatní hmotný investiční majetek. V meziročním porovnání došlo ke zvýšení vynaložených investičních objemů pouze u ostatních investic (o 8,8 %) a u investic již užívaných v jiných podnikatelských subjektech (o 21,3 %). Pořízení nových budov i strojů nedosáhlo hodnot roku 1998, a to shodně u obou skupin o 23 %. K meziročnímu poklesu o 27 % došlo u hmotných investic zahraničního původu (nových i v zahraničí již užívaných, včetně finančního leasingu).

Snížení objemu investic omezilo reprodukci hmotného investičního majetku (HIM) a projevilo se rovněž v meziročním zvýšení stupně jeho opotřebení.

TA2.2/05 - Stupeň opotřebení¹⁾ základních skupin HIM u podniků právnických osob²⁾ (%)

Základní skupiny HIM	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Budovy a stavby	33,7	36,1	18,6	20,4	30,1	32,2
Stroje a zařízení	79,1	82,5	50,6	56,4	72,0	75,9
Trvalé porosty	55,7	54,8	31,8	31,8	46,0	44,1
Základní stádo	47,9	48,4	44,0	46,1	46,2	47,3

1) Podíl opravek (vytvářených v souladu s účetními odpisy) na ceně, ze které je majetek odepisován.

2) U podniků fyzických osob nejsou údaje k dispozici.

Pramen: Výběrové šetření VÚZE

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Struktura hmotného investičního majetku je u základních typů podnikatelských subjektů odlišná a nedoznala proti minulým letům výrazných změn.

TA2.2/06 - Struktura HIM v zemědělských podnicích (%)

Vybrané skupiny HIM	Podniky právnických osob		Podniky fyzických osob	
	1998	1999	1998	1999
Pozemky	1,1	1,3	22,0	24,8
Budovy a stavby	67,2	68,1	42,2	44,5
Stroje a zařízení	21,3	19,5	32,6	26,8
Trvalé porosty	0,9	1,0	0,0	0,1
Základní stádo	6,7	7,0	3,1	3,6

Pramen: Výběrové šetření VÚZE

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Podíl pozemků ve struktuře hmotného investičního majetku podniků právnických a fyzických osob vyplývá z podílu vlastní a přípachťované půdy. Podíly budov a staveb, strojů a zařízení souvisí s převládajícím výrobním zaměřením podniků (v tržbách podniků právnických osob má vyšší zastoupení živočišná výroba, naopak v podnicích fyzických osob převažuje rostlinná výroba).

2.2.5 Pracovní síly

V zemědělství se v roce 1999 ve srovnání s rokem 1998 projevila poněkud výraznější tendence snižování zaměstnanosti. Počet pracovních sil poklesl v roce 1999 přibližně na 191 tis.⁸, což proti roku 1998 představuje úbytek zemědělských pracovníků o 6,6 % (Tabulka A2.2/02). Podíl pracovníků v zemědělství ve struktuře zaměstnanosti v civilním sektoru národního hospodářství v roce 1999 činil 4,1 %⁹ a proti roku 1998 poklesl o 0,1 procentního bodu¹⁰.

Úbytek počtu zemědělských pracovníků se v roce 1999 projevil ve všech právních formách zemědělských podniků. Poprvé od svého vzniku zaznamenaly mírný pokles zaměstnanosti obchodní společnosti (o 0,4 %), proti roku 1998 poklesla zaměstnanost v podnicích fyzických osob (o 1,5 %) a pokračoval trend úbytku zaměstnanosti v družstvech (o 16,3 %) a ve státních podnicích (o 30,1 %). Nejvyšší, již téměř poloviční, podíl v celkové struktuře zaměstnanosti v zemědělství tak představují pracovníci obchodních společností (49,7 % v roce 1999, proti roku 1998 nárůst o 3,1 procentního bodu), třetinový podíl tvoří pracovníci družstev (33,3 % v roce 1999, proti roku 1998 pokles o 3,9 procentního bodu), přibližně šestinou představují pracovníci podniků fyzických osob (16,8 % v roce 1999, proti roku 1998 nárůst o 0,9 procentního bodu) a prakticky zanedbatelný podíl připadá na pracovníky státních podniků¹¹.

⁸ Průměrný evidenční počet pracovníků v podnicích zemědělské prvovýroby bez souvisejících služeb a myslivosti, předběžný údaj.

⁹ Pramen: Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. – 4. čtvrtletí 1998, ČSÚ 1999, 1. – 4. čtvrtletí 1999, ČSÚ 2000.

¹⁰ Údaj vychází z upřesněných dat za rok 1998.

¹¹ Údaje vycházejí z upřesněných dat za rok 1998.

V zemědělství dochází po celé transformační období k pozvolnému zlepšování vzdělanostní struktury pracovníků¹² (stav v roce 1999 je uveden v tabulce TA2.2/05). Dominantní postavení ve struktuře mají pracovníci vyučení (56,2 %, včetně pracovníků se středním odborným vzděláním bez maturity). Podíl pracovníků s vyšší kvalifikací (tj. se středním a vysokoškolským vzděláním) dosáhl 27,1 %. Významný je zejména meziroční nárůst podílu pracovníků s vysokoškolským vzděláním (o 1,2 procentního bodu, absolutně o 1 600 pracovníků).

TA2.2/07 - Vzdělanostní struktura pracovníků v zemědělství¹⁾ a v NH (%)

Odvětví	Bez vzdělání	Základní vzdělání	Vyučení ²⁾	Střední vzdělání ³⁾	Vysokoškolské vzdělání
Zemědělství celkem	0,8	15,9	56,2	22,2	4,9
Zemědělství - ženy	1,2	25,2	42,5	28,1	3,0
Národní hospodářství celkem	0,2	8,1	44,4	35,3	12,0
Národní hospodářství - ženy	0,2	11,2	35,7	42,5	10,4

1) V zemědělství, myslivosti a souvisejících službách.

2) Vyučení bez maturity a se středním odborným vzděláním bez maturity.

3) Vyučení s maturitou, s úplným středním odborným vzděláním a s úplným středním všeobecným vzděláním.

Pramen: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, 4. čtvrtletí 1999, ČSÚ 2000

Zpracoval: R. Koutný (VÚZE)

Přestože v průběhu 90. let docházelo v souvislosti s procesem snižování zaměstnanosti v zemědělství k příznivým strukturálním změnám ve vzdělání, zůstává vzdělanostní úroveň pracovníků v zemědělství stále výrazně nižší než pracovníků v národním hospodářství celkem. Mezi zemědělci byly v roce 1999 podstatně vyšší podíly pracovníků vyučených a pracovníků se základním vzděláním, naopak výrazně nižší byly podíly pracovníků s úplným středním odborným vzděláním a vysokoškolským vzděláním. Vzdělanostní úroveň žen pracujících v zemědělství je jednoznačně nižší než u žen pracujících v národním hospodářství celkem. V kvalifikační struktuře žen zaměstnaných v zemědělství převažují vyučené a se základním vzděláním, zatímco mezi ženami v národním hospodářství celkem dosahují nejvyššího podílu ženy s úplným středním odborným vzděláním. Struktura vzdělání mužů zaměstnaných v zemědělství i v národním hospodářství celkem vykazuje nejvyšší podíl vyučených.

Podíl žen mezi pracovníky v zemědělství je již několik let stabilizován na úrovni 35 % a zůstává nadále o 8 procentních bodů nižší než podíl žen na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství.

Podle klasifikace zaměstnání představovali v roce 1999 ve struktuře zaměstnanosti v zemědělství 3,3 % vedoucí a řídící pracovníci, 2,6 % odborní a duševní pracovníci, 9,6 %

¹² Údaje o vzdělanostní struktuře, profesní struktuře, struktuře podle pohlaví a regionální struktuře zaměstnanosti v zemědělství čerpají z pramenů: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 1998, 1999), ČSÚ 1999, 2000. Jsou srovnávány průměrné počty za 4. čtvrtletí 1998 a 4. čtvrtletí 1999. Data se vztahují k zemědělství, myslivosti a souvisejícím službám.

techničtí pracovníci, 3,7 % nižší administrativní pracovníci, 1,4 % provozní pracovníci ve službách a obchodu, 38,2 % kvalifikovaní dělníci, 10,5 % řemeslníci a opraváři, 20,7 % obsluha zařízení a strojů a 10 % pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. V meziročním srovnání nejvýznamněji vzrostl podíl kvalifikovaných dělníků (o 2,1 procentního bodu) a odborných a duševních pracovníků (o 0,8 procentního bodu) a poklesl podíl řemeslníků a opravářů (o 1,7 procentního bodu). V kontextu změn vzdělanostní struktury zemědělských pracovníků se ukazuje, že byla posílena kategorie kvalifikovaných dělnických profesí v zemědělské výrobě na úkor kategorie kvalifikovaných pracovníků vnitropodnikových služeb a že nárůst pracovníků s vysokoškolským vzděláním se promítl nikoliv v posílení podnikového managementu, ale v kategorii odborných a duševních pracovníků.

Pro zaměstnanost v zemědělství je nadále typická výrazná regionální diferencovanost. Nejvyššího podílu na celkové zaměstnanosti v roce 1999 – podobně jako v předchozích letech – dosahovali zemědělci ve východních Čechách (7,0 %), v jižních Čechách (5,9 %) a na jižní Moravě (5,1 %). Z celkového počtu zemědělských pracovních sil tvořili nejvyšší podíl zemědělci jihomoravského (25,1 %), východočeského (20,9 %) a severomoravského regionu (15,2 %).

3 Agrární trh

3.1 Rostlinná výroba

3.1.1 Obiloviny

V průběhu roku 1999 převažovala na světovém trhu obilovin nabídka nad poptávkou, což se odráželo v nízkých cenách a ve zvýšené konkurenci exportérů.

Světová produkce pšenice dosáhla¹³ v marketingovém roce 1999/00 hodnoty 585,6 mil. t (o 0,5 % méně než v předchozím roce). Světová spotřeba pšenice se zvýšila o 0,5 % na 594,3 mil. t. Vzhledem k tomu, že spotřeba překročila produkci, očekává se, že světové zásoby této obiloviny se na konci roku 1999/00 meziročně sníží o 7,2 % na 126,9 mil. t. Zásoby v EU klesnou o 3,5 mil. t na 15,5 mil. t. Zásoby v dalších významných exportujících zemích zůstanou nadále vysoké a budou limitovat růst ceny pšenice na mezinárodním trhu.

Světová produkce krmných obilovin¹⁴ v marketingovém roce 1999/00 představovala 872,7 mil. t, tj. pokles o 2,2 % proti předchozímu roku. Světová spotřeba se meziročně zvýšila o 0,9 % na 880,5 mil. t. Konečné světové zásoby se snížily o 5 % a dosáhly 147,8 mil. t. Nižší zásoby jsou očekávány v USA a v EU, v Rusku jsou téměř vyčerpány.

¹³ Podle odhadu ministerstva zemědělství USA (USDA) z března 2000.

¹⁴ Podle odhadu ministerstva zemědělství USA (USDA) z března 2000.

Světová sklizeň ječmene v marketingovém roce 1999/00 dosáhla 128,3 mil. t a zaznamenala meziroční pokles o 6,5 %. Produkce v EU klesla o 5,8 % na 48,9 mil. t.

Světový obchod se sladem¹⁵ se v marketingovém roce 1999/00 zvýšil proti předchozímu roku o 0,8 % na 4,8 mil. t a tím dosáhl rekordního objemu z roku 1997/98.

Světová produkce kukuřice byla v marketingovém roce 1999/00 o 0,9 % nižší než rekordní sklizeň v předchozím roce a dosáhla 600,7 mil. t. Očekává se zvýšení spotřeby o 3 % na 601,3 mil. t a pokles konečných zásob o 0,6 % na 108,6 mil. t. Přesto zůstane úroveň konečných zásob ve srovnání s domácí spotřebou vysoká.

Mezi plodinami pěstovanými v České republice představují obiloviny hlavní skupinu plodin. Osevní plocha obilovin pro sklizeň roku 1999 se proti předchozímu roku snížila o 5,6 % a zaujímala 1 586,6 tis. ha, což představuje 51,2 % orné půdy, resp. 52,2 % celkové osevní plochy. Ke snížení plochy obilovin došlo zčásti přesunem ve prospěch olejnin (s ohledem na předpokládané možnosti odbytu), zčásti snížením ploch ozimů (o 138,3 tis. ha) v důsledku nepříznivých klimatických podmínek v období výsevu ozimých obilovin pro sklizeň roku 1999. Na celkové ploše obilovin byly ozimé obiloviny zastoupeny 62,4 %.

Plocha ozimých obilovin pro sklizeň roku 2000 je podle šetření MZe o 14,9 % (147,2 tis. ha) vyšší než byla jejich osevní plocha pro sklizeň předchozího roku. V porovnání s údaji ČSÚ z předchozích let je odhad plochy ozimů pro sklizeň roku 2000 nejvyšší od roku 1995. Nejvyšší plošný meziroční nárůst mezi ozimy pro sklizeň roku 2000 zaznamenala pšenice, u které došlo ke zvýšení ploch o 171,9 tis. ha (23,1 %). Tento nárůst souvisí se zařazením pšenice potravinářské jako jediné obiloviny do státního intervenčního nákupu. Nejvyšší procentický nárůst o 41,6 % (10,8 tis. ha) zaznamenalo triticales, které jako kvalitní krmná obilovina nachází stále větší uplatnění na trhu (permanentní růst od roku 1996), avšak jeho zastoupení mezi obilovinami zůstává malé (1,9 % z odhadovaných ploch ozimých obilovin).

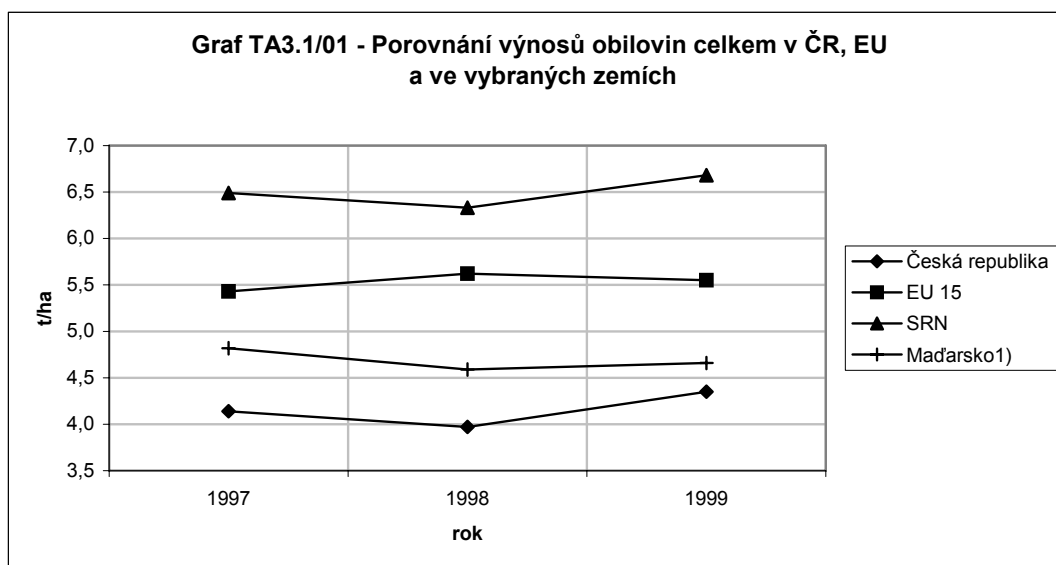
Povětrnostní podmínky roku 1999 příznivě ovlivnily dozrávání i kvalitu sklizně a dosažený průměrný výnos obilovin 4,35 t/ha, nejvyšší od roku 1991, více než vyrovnal vliv poklesu osevních ploch. Výnosová hladina však nadále zaostává za úrovní výnosů obilovin celkem v EU (78,4 %¹⁶) i většiny členských zemí.

K lepšímu využití výnosového potenciálu by měla výrazně přispět volba vhodné odrůdy pro danou oblast, zásoba živin, včasné a kvalitní ošetření porostů i vhodná předplodina. V souvislosti s finančními problémy mnoha pěstitelů se však podíl certifikovaného osiva

¹⁵ Podle IGC (International Grain Council - Mezinárodní obilní rada).

¹⁶ *Agra Europe, 1999, č. 1870 – výnos obilovin (odhad) v EU 15 v roce 1999 byl 5,55 t/ha.*

v posledních letech snížil¹⁷ a také ostatní předpoklady pro zvýšení hektarových výnosů a rentability pěstování obilovin narážejí na nedostatek finančních prostředků.

1) Bez pohanky, prosa, soureže.

Rok 1999 s výjimkou ČR odhad.

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin v roce 1997, 1998, 1999;

Agra Europe, 1998 č. 42, 1999 č. 1870;

SVZ obiloviny, září, prosinec 1999, MZe;

České, slovenské a maďarské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1996;

České, slovenské, maďarské, polské a slovinské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1998

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

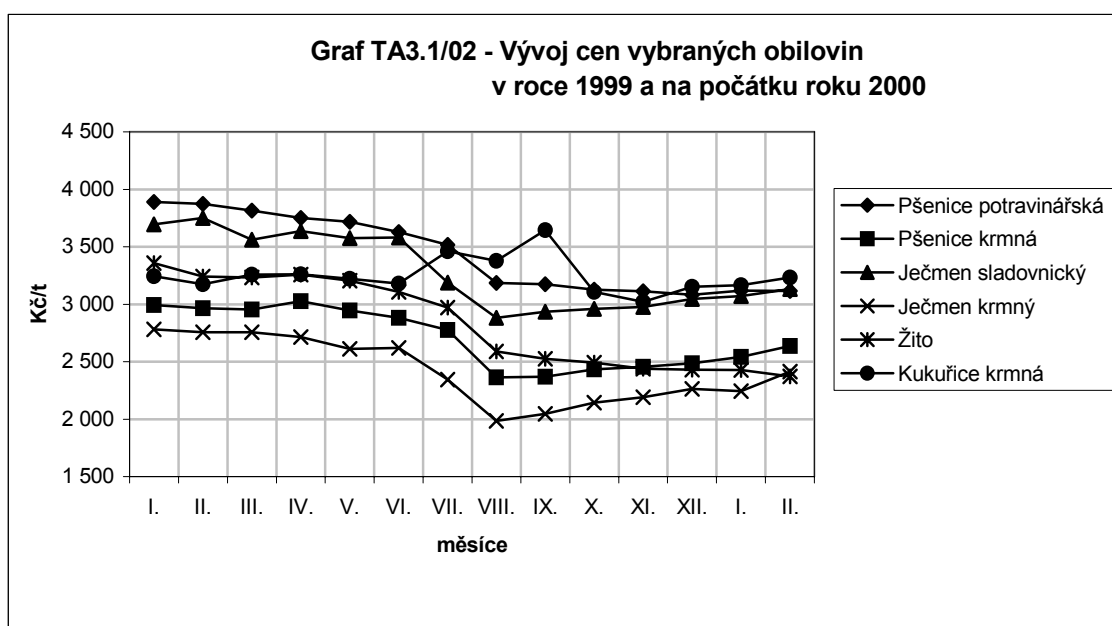
Domácí spotřeba obilovin je stabilizovaná, v marketingovém roce 1999/00 se očekává nárůst potravinářského užití (1,4 %). Potravinářská spotřeba zahrnuje obiloviny pro potravinářské výrobky (zejména mouku, slad) pro exportní účely.

V prvním pololetí 1999 bylo vyvezeno značné množství pšenice ze zásob SFTR. Celkem bylo v marketingovém roce 1998/99 vyvezeno 556,9 tis. t obilovin, z toho pšenice celkem 474,3 tis. t. Pro vývoz v marketingovém roce 1999/00 je k dispozici 1 180,0 tis. t obilovin, z toho 800,0 tis. t pšenice. Dostatečná nabídka kvalitní suroviny, nízká cenová úroveň obilovin v ČR po sklizni roku 1999 i podpora exportu sladu prostřednictvím PGRLF jsou dobrým předpokladem pro naplnění předpokládaného objemu vývozu. Očekává se plné využití maximálních vývozních limitů pro 1. pololetí roku 2000 (pšenice 750 tis. t, ječmen 200 tis. t, vývoz žita a ovsu neomezen), čemuž nasvědčuje zrychlené tempo vývozu od počátku druhé poloviny marketingového roku. Za předpokladu naplnění očekávané úrovně

¹⁷ Podle zjištění odboru genetiky a šlechtění rostlin VÚRV klesla roční obměna osiv asi na 45 % s rozdíly mezi jednotlivými komoditami.

domácí spotřeby a vývozu dojde ke snížení vysokých konečných zásob o 630,9 tis. t a podíl konečných zásob v marketingovém roce 1999/00 bude činit 16,1 % domácí spotřeby¹⁸.

K výraznému snížení cenové úrovně obilovin po sklizni v roce 1999 došlo v souvislosti s vysokou nabídkou obilovin v ČR a cenovou úrovní nastavenou SFTR pro intervenční nákup pšenice potravinářské 3 300 Kč/t v paritě B (tj. doprava je hrazena prodávajícím). V průběhu marketingového roku 1999/00 je cena potravinářské pšenice vzhledem k dostatečné (až vysoké) nabídce kvalitní suroviny poměrně stabilizovaná. Pozvolný nárůst cen krmného obilí odráží zčásti poptávku po krmném obilí, zčásti úhradu nákladů spojených se skladováním.

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

S ohledem na dostatek domácích obilovin nelze očekávat do konce marketingového roku 1999/00 oživení cen obilovin. Na druhé straně je nepravděpodobné očekávat snížení cen obilovin vzhledem k jejich současné nízké úrovni. Za předpokladu, že období vegetace a sklizně v hlavních produkčních oblastech nebude ovlivněno negativním klimatickým vývojem, při současné vysoké exportní nabídce (spolu s rozšířením ploch pšenice v EU) a poměrně stabilní světové dovozní poptávce nelze očekávat výrazné zvýšení CZV obilovin (s výjimkou kukuřice) ani pro marketingový rok 2000/01.

¹⁸ V marketingovém roce 1997/98 a 1998/99 byl tento podíl 26,9 %, resp. 26,1 %.

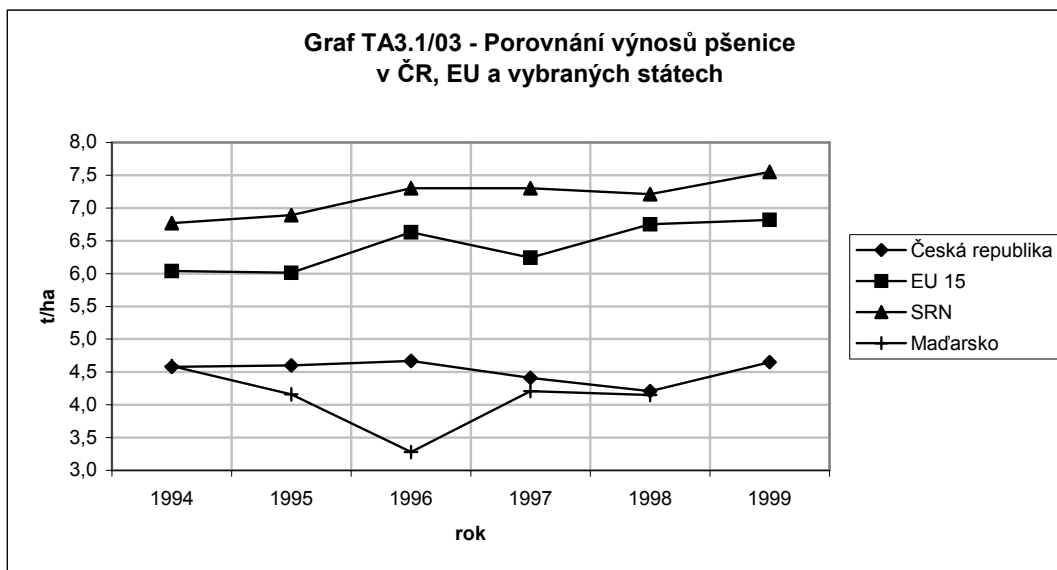
V České republice zůstává i nadále jedinou obilovinou pro státní intervenční nákup ze sklizně roku 2000 pšenice potravinářská. Cenu stanoví SFTR s přihlédnutím k aktuální situaci na světovém trhu až před začátkem výkupu.

Pšenice

Několikaletý trend zvyšování ploch pšenice v ČR byl přerušen snížením osevních ploch pro sklizeň roku 1999. Důvodem však nebylo snížení zájmu o pěstování této dosud jediné obiloviny, které se týká státní intervenční nákup, ale nevyhovující povětrnostní podmínky pro podzimní výsev. Podíl ozimé pšenice na pšenici celkem tradičně přesahuje 92 %. Pro deštivé počasí na podzim roku 1998 se nepodařilo dosít zamýšlenou plochu ozimé pšenice ani po agrotechnických termínech. Ozimá pšenice pro sklizeň roku 1999 byla vyseta na ploše 745,0 tis. ha (87,7 % ploch předchozího roku). I když osev jarní pšenice zčásti vyrovnal toto snížení (189,2 % proti roku 1998), pšenice celkem bylo oseto 867,6 tis. ha, tzn. pouze 94,9 % plochy oseté pro sklizeň roku 1998.

Opožděný výsev a nižší osevní plocha ozimé pšenice byly kompenzovány příznivými povětrnostními podmínkami v dalším průběhu vegetace. Produkce pšenice celkem ze sklizně roku 1999 byla o 4,8 % vyšší než v předchozím roce a v dobré kvalitě. Pšenice ozimá dosáhla nejvyššího průměrného výnosu (4,77 t/ha) od roku 1991 (5,13 t/ha). Pětiletý průměr výnosů (1994–98) v ČR dosahuje 72,5 % průměru výnosů v EU, 64,7 % výnosové úrovně SRN a 89 % průměrného výnosu Rakouska¹⁹.

¹⁹ Definitivní údaje o sklizni plodin v ČR; Eurostat, *Crop production; Agra Europe*.

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin v roce 1997, 1998, 1999;

Eurostat, Crop production - Half yearly statistics 5B, Crop products, 2/1997, 2/1998;

Rok 1999 - Agra Europe, 1998 č. 42, 1999 č. 1870;

SVZ obiloviny, září, prosinec 1999, MZe;

České, slovenské a maďarské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1996;

České, slovenské, maďarské, polské a slovinské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1998

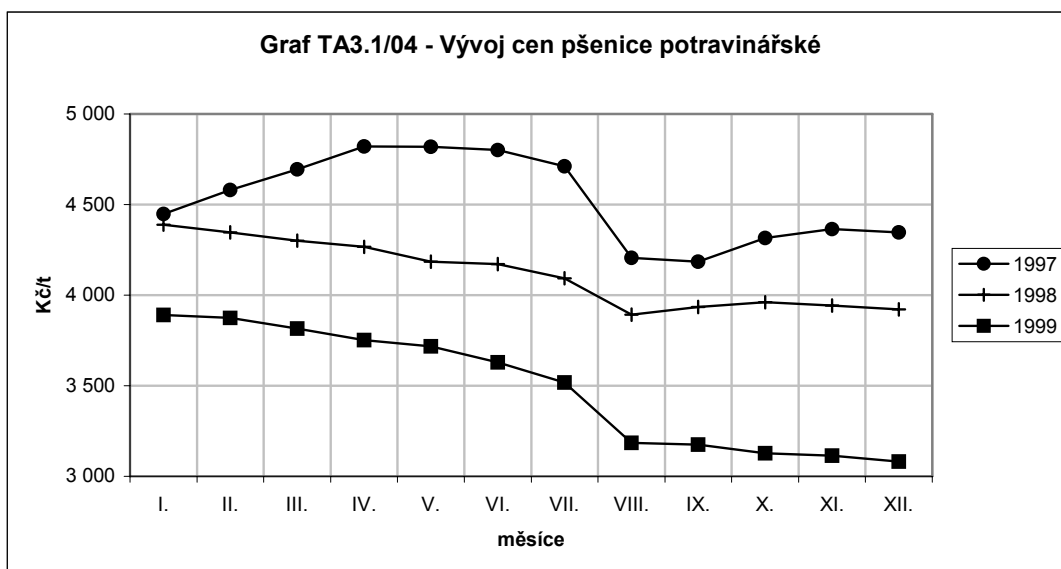
Zpracoval: J. Krejsová (VÚZE)

V marketingovém roce 1999/00 trvá i s ohledem na předpokládaný státní výkup potravinářské pšenice ze sklizně roku 2000 zvýšený zájem výrobců o její pěstování. Tato orientace má však negativní stránky, např. nedostatečnou nabídku kvalitní krmné suroviny, tendenci ke snižování průměrného výnosu v důsledku pěstování potravinářské pšenice bez ohledu na výrobní podmínky, zvýšené náklady na pěstování v méně příznivých podmínkách a následné snížení rentability pěstování pšenice. Podle výsledků šetření osevu ozimů pro sklizeň roku 2000 bylo na podzim roku 1999 oseto ozimou pšenicí rekordních 916,9 tis. ha, tj. nárůst 23,1 % proti předchozímu roku.

Ačkoliv v první polovině marketingového roku 1999/00 neprobíhal vývoz pšenice podle očekávání, začátek jeho druhé poloviny byl z hlediska vývozů úspěšný. Vývoz se převážně realizuje do Běloruska, Slovinska, SRN a Polska. Naplnění očekávaného vývozu by posunulo úroveň konečných zásob v marketingovém roce 1999/00 na 20,2 % domácí spotřeby. Významný nárůst ploch pšenice pro sklizeň roku 2000 v EU (9,9 %²⁰) a očekávané zvýšení ploch ve většině zemí SVE zřejmě sníží možnost nesubvencovaného exportu v marketingovém roce 2000/01.

²⁰ ZTAK, VÚZE, č. 2/2000.

Propad světové ceny pšenice²¹ (6 377 Kč/t v roce 1996 - směnný kurz 27,14 Kč/USD, 3 278 Kč/t v prosinci 1999 - směnný kurz 35,63 Kč/USD), převis nabídky nad poptávkou a nastavení ceny pro státní intervenční nákup potravinářské pšenice na 3 300 Kč/t v paritě B stlačilo ceny zemědělských výrobců pšenice v marketingovém roce 1999/00. Průměrná měsíční CZV potravinářské pšenice se od srpna roku 1999 snižovala z 3 185 Kč/t (8/1999) až na 3 082 Kč/t (12/1999) a ani v průběhu 1. čtvrtletí roku 2000 nevykazuje nárůst.

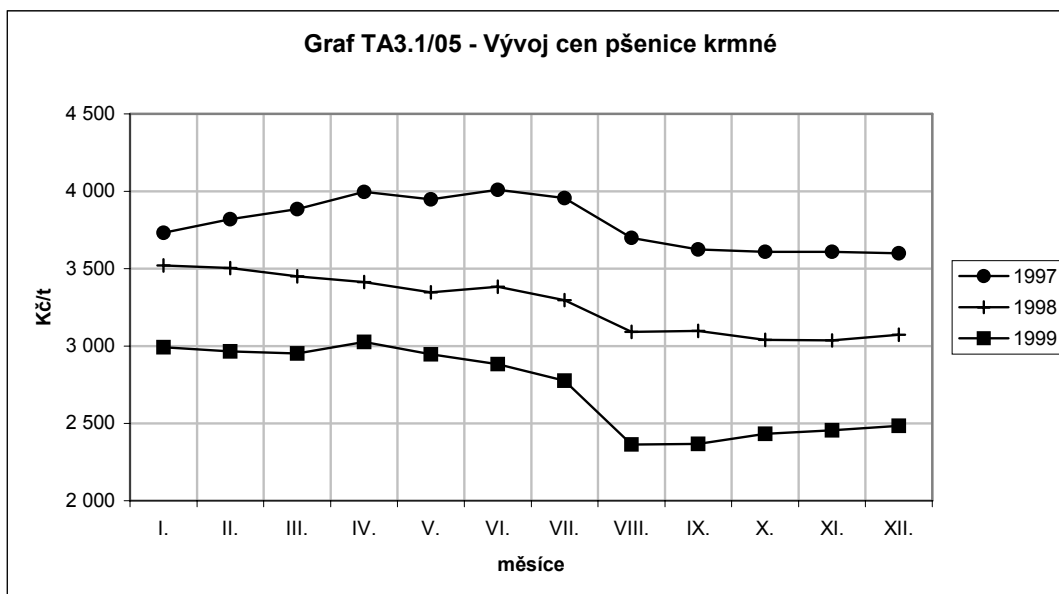

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Odlišná situace je u CZV krmné pšenice, kde se nedostatek pšenice s nízkým obsahem lepku projevuje ve zvyšování průměrných měsíčních cen a v poměrně výrazném cenovém rozdílu v závislosti na krmné kvalitě (300 – 400 Kč/t). Průměrná měsíční CZV se od srpna roku 1999 do února 2000 zvýšila o 11,5 %.

²¹ Pšenice US, No. 2, 14 %, CIF Rotterdam do konce roku 1998, US, No. 2, SRW, FOB Gulf od roku 1999: rok 1996 - 235 USD/t, rok 1997 - 166 USD/t, rok 1998 - 131 USD/t, prosinec 1999 - 92 USD/t; ZTAK, VÚZE, č. 1, 2/2000.

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

V rámci státního intervenčního nákupu bylo prostřednictvím SFTR vykoupeno 495,7 tis. t potravinářské pšenice ze sklizně roku 1999. Tyto zásoby jsou na základě výběrového řízení vyváženy. Minimální cena pro trvalý tendr byla stanovena na 3 500 Kč/t.

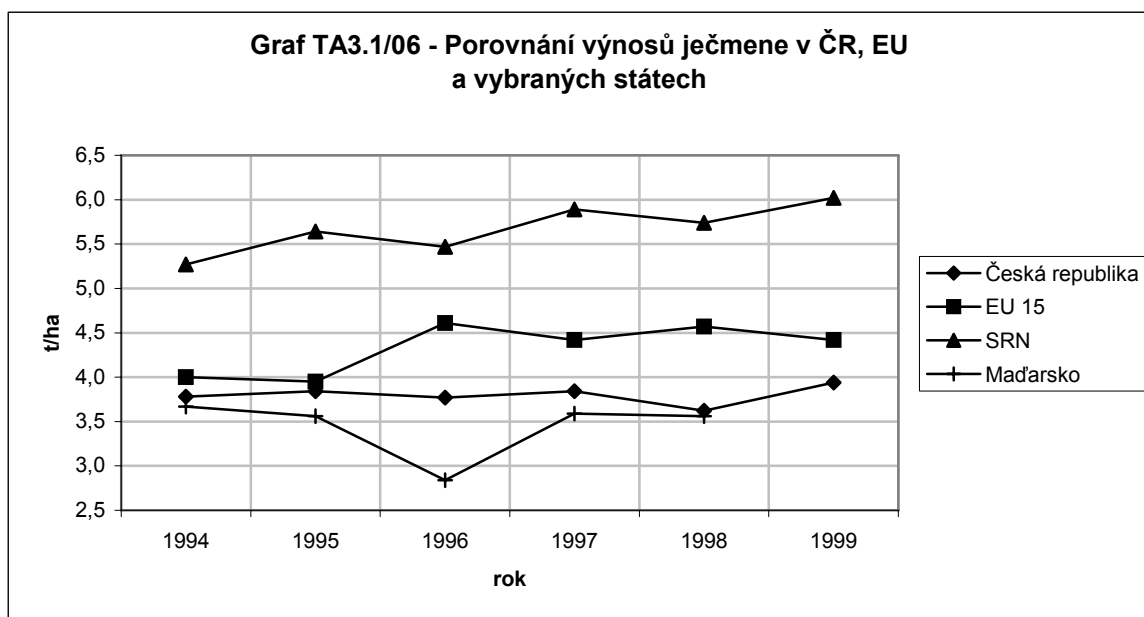
Ječmen

Osevní plocha ozimého ječmene pro sklizeň roku 1999 na úrovni 164,4 tis. ha byla o 12,1 % nižší než plocha pro sklizeň roku 1998. Po nižším osevu ozimých obilovin pro sklizeň roku 1999 nenastalo očekávané zvýšení ploch jarního ječmene, naopak jím bylo oseto pouze 379,3 tis. ha, tj. o 3,6 % méně než v předchozím roce. Ječmenem bylo celkově oseto 543,7 tis. ha, tj. nejnižší osevní plocha od roku 1972. Ječmen se na osevních plochách obilovin podílel 34,3 %. Snížení ploch mohlo být reakcí na vyšší zásoby z předchozích let (kdy nižší kvalita zrna ovlivnila negativně vývoz zrna i sladu), na sníženou cenu zrna i na požadavky sladoven. Spolupráce sladoven s prvovýrobou se v poslední době zintenzivňuje. V mnoha případech poskytují sladovny zálohy nejen finanční, ale i formou dodávky certifikovaného osiva požadovaných odrůd, přípravků na ochranu rostlin a hnojiv.

Pro sklizeň roku 2000 bylo ječmenem ozimým podle šetření MZe oseto 142,6 tis. ha, tj. o 13,3 % méně proti plochám uvedeným k 31. 5. 1999.

Produkce ječmene ze sklizně roku 1999 na úrovni 2 137,4 tis. t překonala přes snížení ploch produkci roku 1998 o 44,3 tis. t (2,1 %). Dozrávání a sklizeň ječmene proběhla v příznivých povětrnostních podmínkách a kvalitativní úroveň zvláště sladovnických ječmenů byla výrazně lepší než v předchozích letech. Průměrný výnos ječmene ze sklizně roku 1999 ve výši 3,94 t/ha byl nejvyšší od sklizně roku 1992. Pětiletý průměr výnosů (1994-98) v ČR

dosahuje ve srovnatelném období 87,4 % průměru výnosů v EU, 84,7 % výnosové úrovně SRN a 82,4 % průměrného výnosu Rakouska²².

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin v roce 1997, 1998, 1999;

Eurostat, Crop production - Half yearly statistics 5B, Crop products, 2/1997, 2/1998;

Rok 1999 - Agra Europe, 1998 č. 42, 1999 č. 1870;

SVZ obiloviny, září, prosinec 1999, MZe;

České, slovenské a maďarské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1996;

České, slovenské, maďarské, polské a slovinské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1998

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

V důsledku nízkých světových cen krmného ječmene a špatné kvality sladovnického ječmene v předchozích letech nebyl v marketingovém roce 1998/99 realizován potřebný objem vývozu, počáteční zásoby marketingového roku 1999/00 byly poměrně vysoké a představovaly 25,0 % očekávané domácí spotřeby. Za předpokladu, že vývoz bude pokračovat stejným tempem jako od počátku marketingového roku 1999/00 do března roku 2000, dá se očekávat snížení konečných zásob. Převahu vývozu (zhruba 83 %) tvoří krmný ječmen.

Nabídka suroviny pro tradiční výrobu sladu ze sklizně roku 1999 byla výrazně kvalitnější než v předchozích letech. Dobrá kvalita domácího sladovnického ječmene se odráží i ve snížení dovozu sladovnického ječmene v marketingovém roce 1999/00. Po snížené prodejnosti málo kvalitního českého sladu v marketingových letech 1996/97 a 1997/98 se

²² Definitivní údaje o sklizni plodin v ČR; Eurostat, Crop production; Agra Europe.

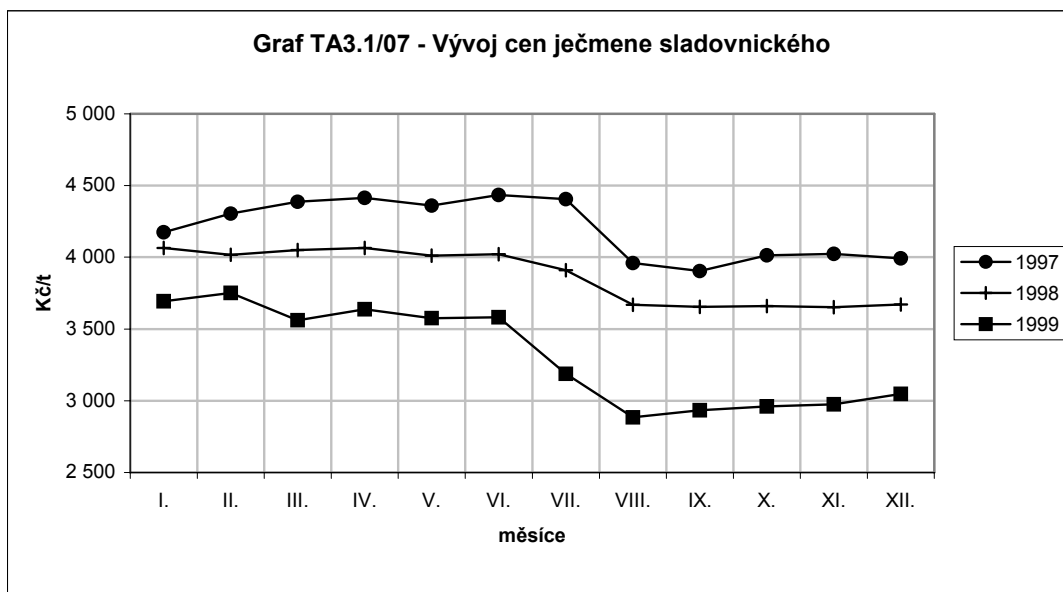
exportní situace poněkud zlepšila v marketingovém roce 1998/99 a tento trend pokračuje i v marketingovém roce 1999/00. Mění se teritoriální struktura vývozu českého sladu. Posílil export do okolních zemí - Polska, Slovinska, Rumunska, bývalých zemí Sovětského svazu, Makedonie, ale i SRN, Rakouska a dalších. Na těchto trzích se však projevuje konkurence slovenských exportérů. Export byl nadále podporován prostřednictvím PGRLF. Ani s touto podporou však nebylo snadné konkurovat výrazně dotovanému sladu z EU²³. Od září roku 1999 se exportní dotace EU snížily a snížení trvalo i v prvním čtvrtletí roku 2000.

Přestože se situace v exportu sladu z České republiky zlepšila, nebyl pro pěstitele ani sladaře rok 1999 příliš finančně úspěšný vzhledem k nízké CZV sladovnického ječmene i sladu.

Cena sladovnického ječmene byla podpořena podmínkou programu EXPORT na podporu vývozu sladu, která ukládala vybraným sladovnám povinnost nakupovat ječmen v uzanční jakosti za 3 200 Kč/t. Po propadu ceny v srpnu 1999 na 78,6 % ceny ve srovnatelném období roku 1998²⁴ však následoval jen velmi pomalý nárůst. Průměrné měsíční ceny za první tři čtvrtletí marketingového roku 1999/00 nepřesáhly 3 200 Kč/t. Pro rok 2000 byla schválena přímá podpora pěstování sladovnického ječmene prostřednictvím vývozní subvence na export sladu při zajištění minimální nákupní ceny 3 500 Kč/t uzanční jakosti ječmene (a při splnění dalších podmínek) ze sklizně roku 2000.

²³ Leden až červen 1999 dotace od 63,5 EUR/t do 72,7 EUR/t (Agra Europe).

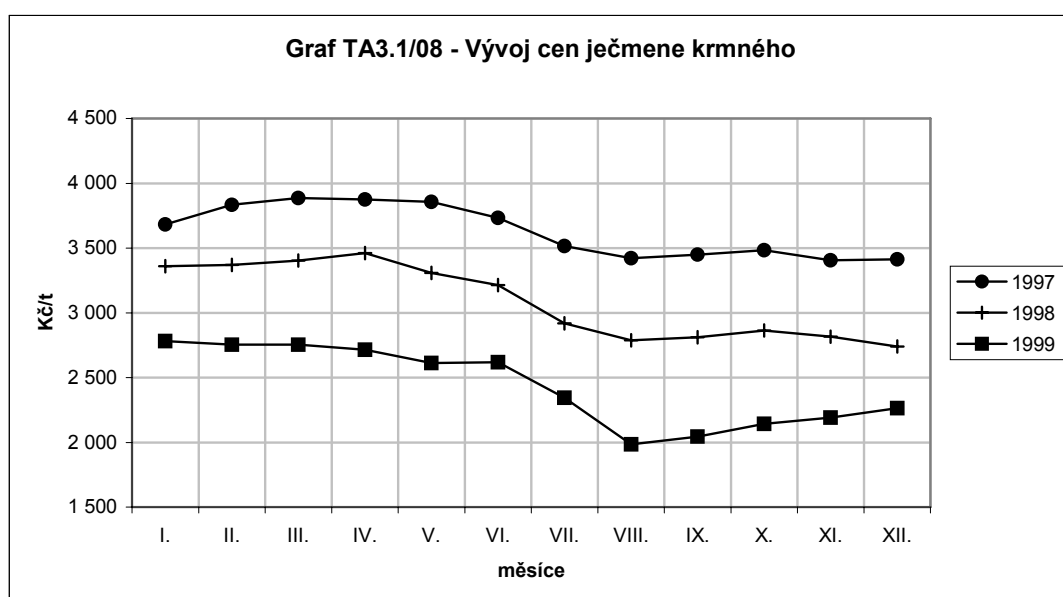
²⁴ Tj. 3 668 Kč/t v srpnu 1998 a 2 883 Kč/t v srpnu 1999.

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Po propadu CZV sladovnického ječmene v srpnu 1999 pomohly exportní možnosti i tuzemský zájem o krmný ječmen k rychlému zotavení CZV krmného ječmene. Vzhledem k trvajícím možnostem exportu krmného ječmene pokračuje postupný nárůst CZV i v druhé polovině marketingového roku 1999/00.

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

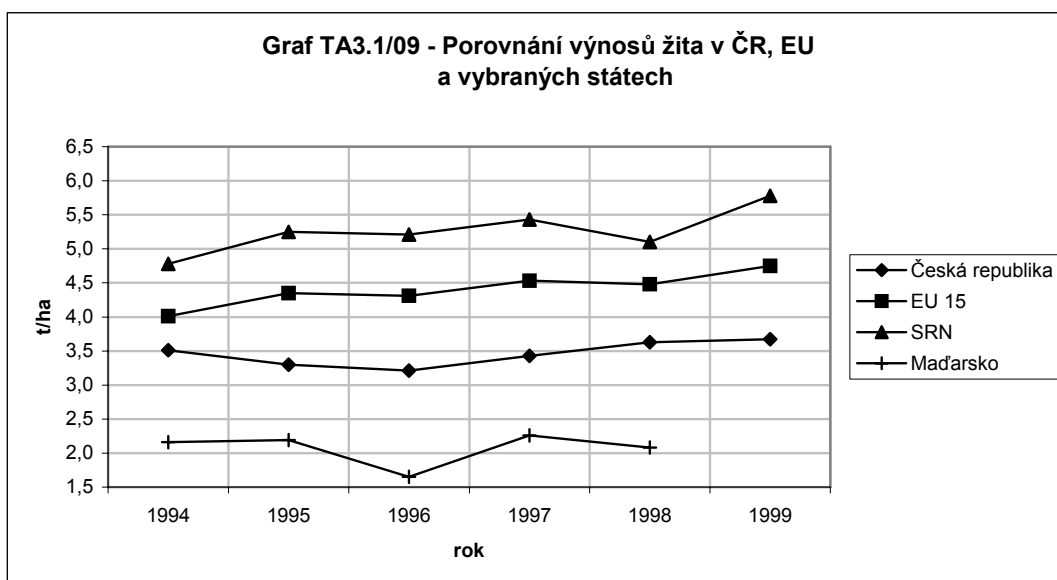
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Průměrné roční ceny zemědělských výrobců v roce 1999 byly u ječmene sladovnického, resp. krmného pod úrovní posledních CZV roku 1998²⁵ (84 %, resp. 76,5 %).

Žito

Výrazná převaha nabídky žita nad poptávkou a z toho vyplývající nízké CZV vede pěstitele ke snižování ploch žita. Na rozdíl od let 1996 až 1998, kdy osevní plocha žita zaujímal více než 4 % plochy obilovin, resp. 2 % orné půdy, klesla osevní plocha žita pro sklizeň roku 1999 na 55,2 tis. ha, tj. 3,5 % plochy obilovin, resp. 1,8 % orné půdy. Podle šetření osevu ozimů MZe na podzim roku 1999 snižování plochy pokračuje. Pro sklizeň roku 2000 je osevní plocha žita (41,4 tis. ha) o 24,9 % nižší než plocha osevu v předchozím roce.

Průměrný hektarový výnos žita má od roku 1997 vzrůstající trend, přičemž v roce 1999 byl nejvyšší za posledních šest let (3,67 t/ha). Přesto se, jako u ostatních obilovin, výnosová úroveň pohybuje pod průměrnou úrovní výnosů EU.

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin v roce 1997, 1998, 1999;

Eurostat, Crop production - Half yearly statistics 5B, Crop products, 2/1997, 2/1998;

Rok 1999 - Agra Europe, 1998 č. 42, 1999 č. 1870;

SVZ obiloviny, září, prosinec 1999, MZe;

České, slovenské a maďarské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1996;

České, slovenské, maďarské, polské a slovinské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1998

Zpracoval: J. Krejsová (VÚZE)

Přes nadměrné počáteční zásoby se celková nabídka pro marketingový rok 1999/00 vzhledem k nižší produkci snížila o 14,5 tis. t, tj. o 3,8 % proti marketingovému roku

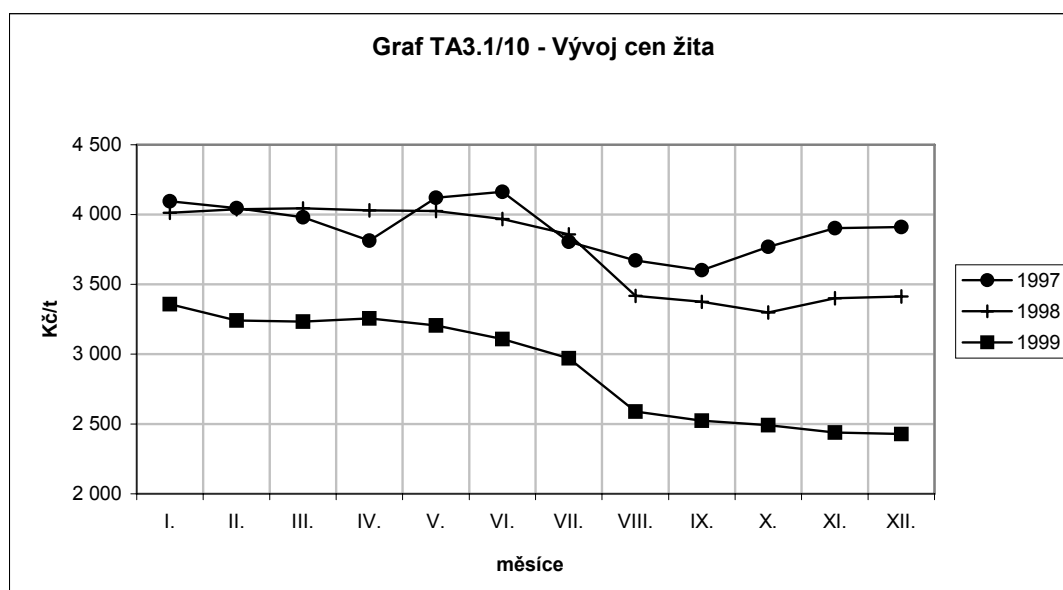
²⁵ Tj. 3 804 Kč/t v roce 1998 a 3 196 Kč/t v roce 1999 CZV sladovnického ječmene, 2 930 Kč/t v roce 1998 a 2 240 Kč/t v roce 1999 CZV krmného ječmene.

1998/99. Většina produkce ze sklizně roku 1999 byla ve velmi dobré potravinářské kvalitě. Spotřeba žita pro mlýnské zpracování v posledních letech klesá, nízká cena související s vysokou úrovní zásob však umožňuje nárůst jeho využití na výrobu lihu.

Přestože vývoz žita v první polovině marketingového roku 1999/00 nesplnil očekávání (pouze 0,9 tis. t), zrychlené tempo vývozu v jeho druhé polovině (4,1 tis. t za leden až březen 2000) potvrzuje zájem okolních států o žito vysoké potravinářské kvality ze sklizně roku 1999. Vývoz se realizuje převážně do Polska, Slovenska, Slovinska a Chorvatska, zčásti i do SRN. Za předpokladu naplnění očekávané domácí spotřeby a vývozu by se konečné zásoby v marketingovém roce 1999/00 snížily proti zásobám marketingového roku 1998/99 o 37,6 tis. t, tj. o 23,3 %. I přes očekávané snížení by konečné zásoby zůstaly na vysoké úrovni 53,4 % domácí spotřeby.

Průměrná roční CZV žita v roce 1999 byla 2 693 Kč/t a odpovídala 76,2 % průměrné CZV v roce 1998 (3 533 Kč/t).

V případě odčerpání části nadměrných zásob je možné očekávat mírný nárůst ceny ke konci marketingového roku 1999/00, případně v dalším marketingovém roce.

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

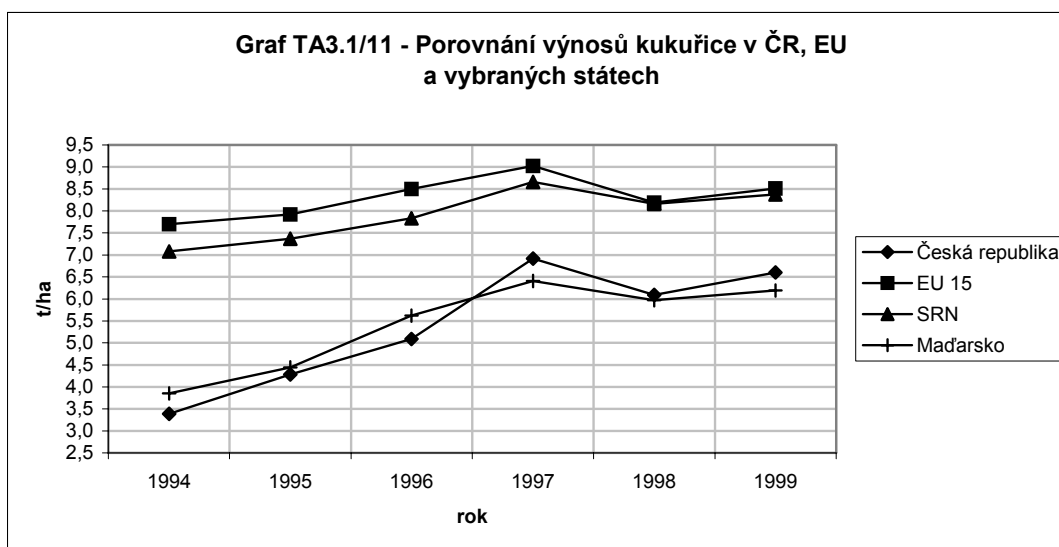
Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Kukuřice

Česká republika tradičně část kukuřice na zrno dováží, neboť vlastní produkce nezabezpečuje domácí spotřebu. Plochy kukuřice na zrno v České republice jsou variabilní v závislosti na povětrnostních podmínkách a v příznivých letech dochází ke sklizni na zrno i na plochách původně určených pro sklizeň na zeleno. Snížená potřeba ploch kukuřice na siláž je způsobena nižšími stavy skotu a poměrně stabilními vyššími výnosy v posledních

letech. K přesunu užití došlo i u kukuřice ze sklizně roku 1999, kdy osevní plocha kukuřice na zrna byla 33 tis. ha, zatímco sklizňová plocha byla o 6,4 tis. ha vyšší (39,4 tis. ha).

Důležitým faktorem ekonomické efektivity pěstování kukuřice je správný výběr hybridů odpovídajících pěstebnímu podmínkám. Nabídka kvalitního osiva hybridů pro kombinované i zrnové užití je dostatečná. Hektarové výnosy kukuřice na zrna, i když jsou pod úrovní výnosů v EU, vykazují v posledních letech významný nárůst. Přesto se nedá předpokládat soběstačnost ve výrobě kukuřice, nejen z důvodů nevyrovnaných sklizní v závislosti na klimatických podmínkách, ale i s ohledem na nabídku dovozu ze zemí s výhodnějšími klimatickými podmínkami (Slovensko, Maďarsko).

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin v roce 1997, 1998, 1999;

Eurostat, Crop production - Half yearly statistics 5B, Crop products, 2/1997, 2/1998;

Rok 1999 - Agra Europe, 1998 č. 42, 1999 č. 1870;

SVZ obiloviny, září, prosinec 1999, MZe;

České, slovenské a maďarské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1996;

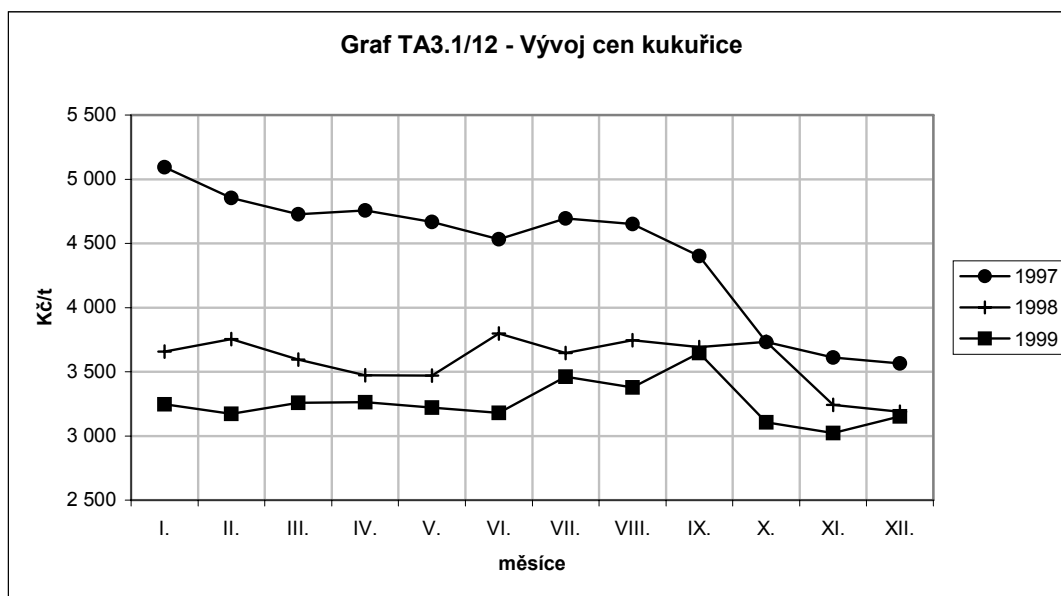
České, slovenské, maďarské, polské a slovinské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1998

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

Potřeba pro lidskou výživu je kryta především dovozem. Kukuřice na zrna z domácí produkce je spotřebována převážně jako součást krmných směsí. Zbytek krmné spotřeby se kryje také z dovozu. Většina dovozů přichází v poslední době ze Slovenska (v rámci celní unie), Maďarska a Francie. Pro marketingový rok 1999/00 se očekává proti předchozímu marketingovému roku snížená úroveň dovozu o 27,4 %. Proti marketingovému roku 1998/99 se odhaduje v marketingovém roce 1999/00 zvýšení spotřeby kukuřice ke krmení o 6,6 %.

Za předpokladu naplnění očekávaného dovozu a zvýšené spotřeby budou konečné zásoby kukuřice na zrna v marketingovém roce 1999/00 na úrovni 65 tis. t, tj. 19,0 % domácí spotřeby, tedy zhruba na úrovni konečných zásob marketingového roku 1998/99.

Cena kukuřice v ČR se utváří v souvislosti s úrovní světové nabídky a nabídky našich tradičních dovozců. Průměrná světová cena výrazně klesá od roku 1996. Průměrná roční CZV krmné kukuřice v ČR v roce 1999 byla 3 129 Kč/t, tedy o 312 Kč/t (9,1 %) nižší než průměrná CZV v roce 1998.

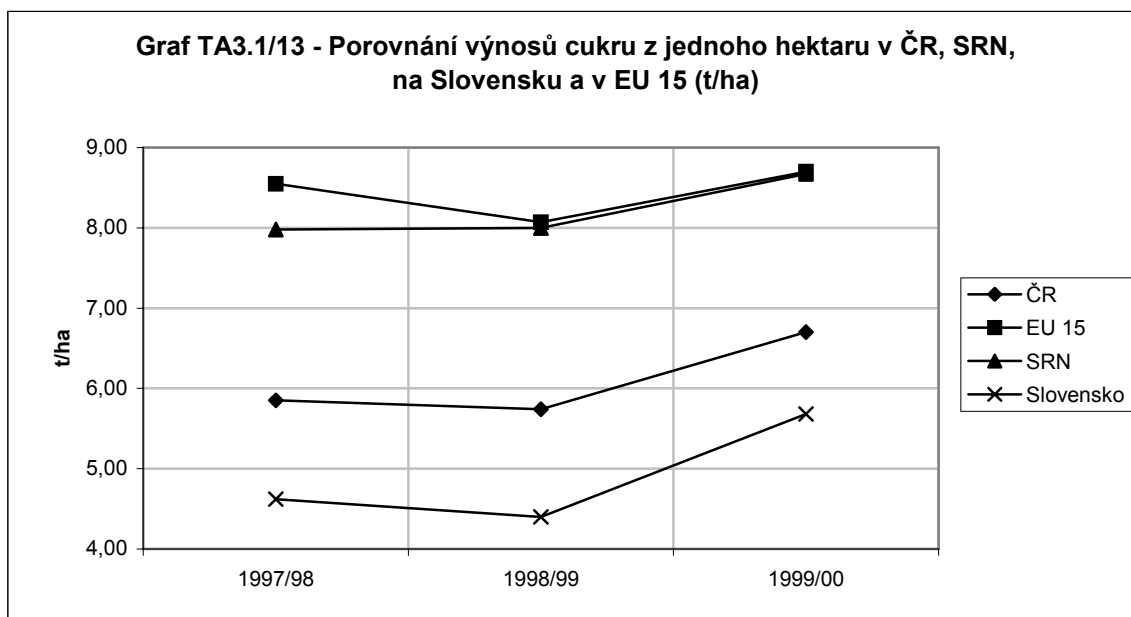
Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE)

3.1.2 Cukrovka - cukr

Světová produkce surového cukru je odhadována v marketingovém roce 1999/00 v objemu 135,2 mil. t, což je o 2,3 mil. t více než v předchozím roce. Vlivem krizového vývoje v Asii, a tím poklesu dovozu cukru do některých asijských zemí, se očekává zvýšení světových zásob cukru z 57,9 mil. t, tj. 46,1 % světové spotřeby roku 1998/99, na 64,1 mil. t, tj. 50,5 % světové spotřeby cukru roku 1999/00.

Ceny cukru na světových trzích, které již v roce 1998 vykazovaly dlouholeté minimum, se v průběhu roku 1999 dále prudce snižovaly. Průměrná cena bílého cukru na burze v Londýně v roce 1999 dosáhla přibližně 6 940 Kč/t (200,6 USD/t), což představuje pouze 73,8 % cenové úrovně roku 1998 a 48,2 % úrovně roku 1995. Příčinou nízkých cen bílého cukru jsou kromě vysokých světových zásob cukru i vysoké vývozní refundace uplatňované v zemích EU a krizový vývoj v Asii a Latinské Americe.

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin;

VUC - Zpráva o cukrovarnické kampani 1999/00 v ČR;

Situační a výhledová zpráva Cukrovka - cukr, MZe SR a VÚEPP březen 2000;

České, slovenské a maďarské zemědělství ve srovnání se státy EU, VÚZE 1998;

Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE)

V marketingovém roce 1998/99 dosáhla v České republice sklizňová plocha cukrovky 81,4 tis. ha, průměrný hektarový výnos 42,74 t a produkce 3 479,4 tis. t. Výroba cukru z řepy činila 470,2 tis. t, při výnosu cukru z řepy 5,78 t/ha. Spolu s omezenými exportními možnostmi a růstem dovozu se přetlak nabídky cukru nad poptávkou prohloubil. Domácí spotřeba cukru činila 410 tis. t, tj. 98,8 % skutečnosti předchozího roku. Konečná zásoba cukru se na konci marketingového roku 1998/99 zvýšila na 166,1 tis. t, tj. o 99,9 % více než v předchozím roce. Obchodní saldo bylo záporné v celkové výši 22,8 tis. t. Vysoké dovozy cukru do ČR byly realizovány převážně v 1. polovině marketingového roku 1998/99. Cena vyváženého cukru byla vzhledem k nízké světové ceně hluboce pod výrobními náklady, což způsobilo značnou finanční ztrátu cukrovarů. I v tomto období nebyl vývoz cukru subvencován.

V důsledku růstu dovozu cukru do ČR a za stavu vzniklých vysokých zásob cukru a nereálnosti ekonomicky neztrátového vývozu cukru byla přijata nařízení vlády k ochraně trhu ČR proti dovozům cukru. Platným opatřením je stanovení ochranných opatření formou dovozních kvót teritoriálně rozdělených na EU, Polsko a ostatní země. Dovozní kvóta se smluvní celní sazbou pro 4. čtvrtletí roku 1999 byla stanovena takto: EU 3 000 t, Polsko 1 250 t a ostatní země 250 t. Každý rok jsou kvóty liberalizovány o 10 %. Dovozy cukru nad touto kvótou mají zvýšenou celní sazbu o 80 procentních bodů, ale minimálně 14 Kč/kg

cukru. Souběžně byl limitován dovoz cukru a izoglukózy ze SR formou neautomatických licencí.

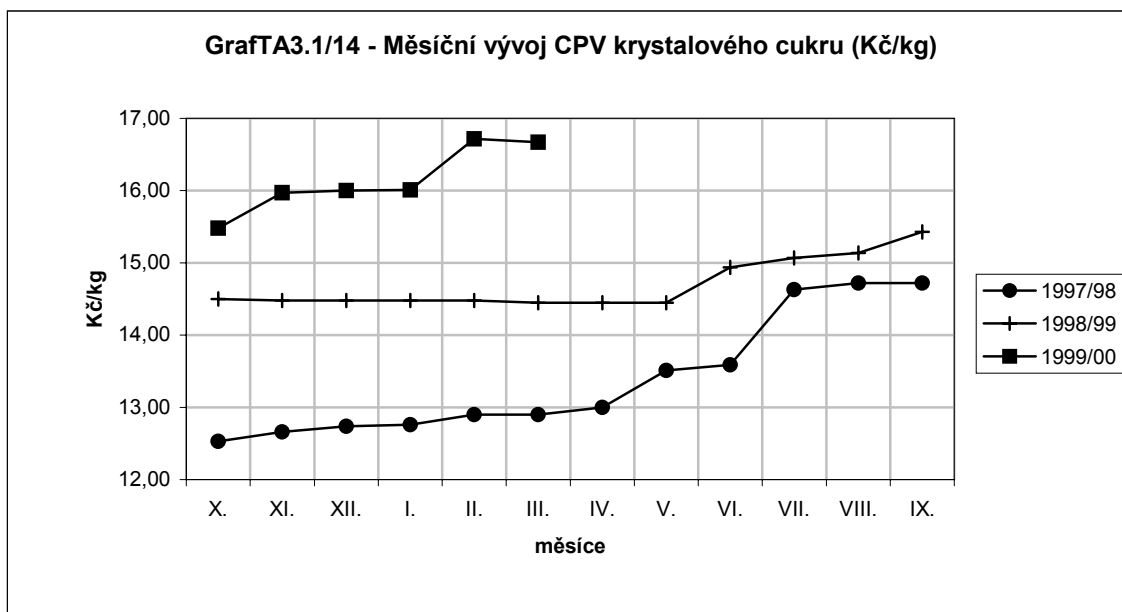
V období od března 1999 do konce září 1999 došlo ke zvýšení dovozů cukru proti očekávání, a to i v rámci tzv. zušlechťovacího styku. Dovoz cukru v rámci tohoto celního režimu se v marketingovém roce 1998/99 ve srovnání s předchozím rokem podstatně zvýšil.

Vzhledem ke skutečnosti, že omezení dovozů cukru v režimu volného oběhu podnítilo spekulativní zájem dovozců o import cukru v rámci aktivního zušlechťovacího styku, vydalo Ministerstvo financí - Generální ředitelství cel s účinností od 1. 11. 1999 pokyn, který upravuje jednotný postup celních úřadů a doporučuje nepovolovat dovozy cukru v režimu aktivního zušlechťovacího styku.

V marketingovém roce 1999/00 došlo vzhledem k vysokým zásobám cukru k dalšímu snížení sklizňových ploch cukrovky na 59 tis. ha. Hektarový výnos dosáhl 45,60 t (historicky nejvyšší výnos) a celková produkce řepy byla 2 690,9 tis. t. Výroba cukru činila 395,2 tis. t, tj. poklesla o 15,4 % ve srovnání s předchozím rokem.

Hektarové výnosy cukrovky se postupně přibližují vyspělým západoevropským zemím. Mezi významné faktory, které se podílely na intenzifikaci produkce, patřilo zlepšení úrovně agrotechniky a tím vyšší využívání genetického potenciálu kvalitních osiv. Vzhledem k podstatnému snížení osevních ploch došlo k soustředění pěstování cukrovky ve vhodnějších půdních podmínkách. Ke zvýšení intenzity produkce přispěl i vývoj povětrnostních podmínek. Srážkový úhrn v produkčních oblastech byl ve vegetačním období roku 1999 nižší než v dlouhodobém průměru, avšak vývoj porostů byl poměrně dobrý. Teplé a slunečné počasí ve 2. polovině měsíce srpna a v září zvýšilo cukernatost řepy, která dosáhla při nákupu 17,28 % (15,80 % v roce 1998). Cukrovarnická kampaň s ohledem na výtěžek cukru z řepy 14,50 % a výnos cukru 6,70 t/ha byla nejlepší za posledních 10 let.

Průměrná cena zemědělských výrobců cukrovky dosáhla podle ČSÚ v marketingovém roce 1999/00 výše 763 Kč/t, tj. o 32 Kč/t (4 %) méně než v předchozím roce. Snižování cen cukrovky je v posledních letech způsobeno přebytky cukru na domácím trhu a extrémně nízkými světovými cenami cukru na světových trzích (kolem 7 tis. Kč/t).

Pramen: ČSÚ - Indexy cen průmyslových výrobců

Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE)

Průměrná cena průmyslových výrobců krystalového cukru v marketingovém roce 1998/99 dosáhla 14,70 Kč/kg, tj. o 1,31 Kč/kg (9,8 %) více než v roce 1997/98. V první polovině marketingového roku 1999/00 činila cena průmyslových výrobců krystalového cukru 16,14 Kč/kg. Po stanovení minimální ceny cukrovky lze předpokládat zvýšení CZV v roce 2000/01.

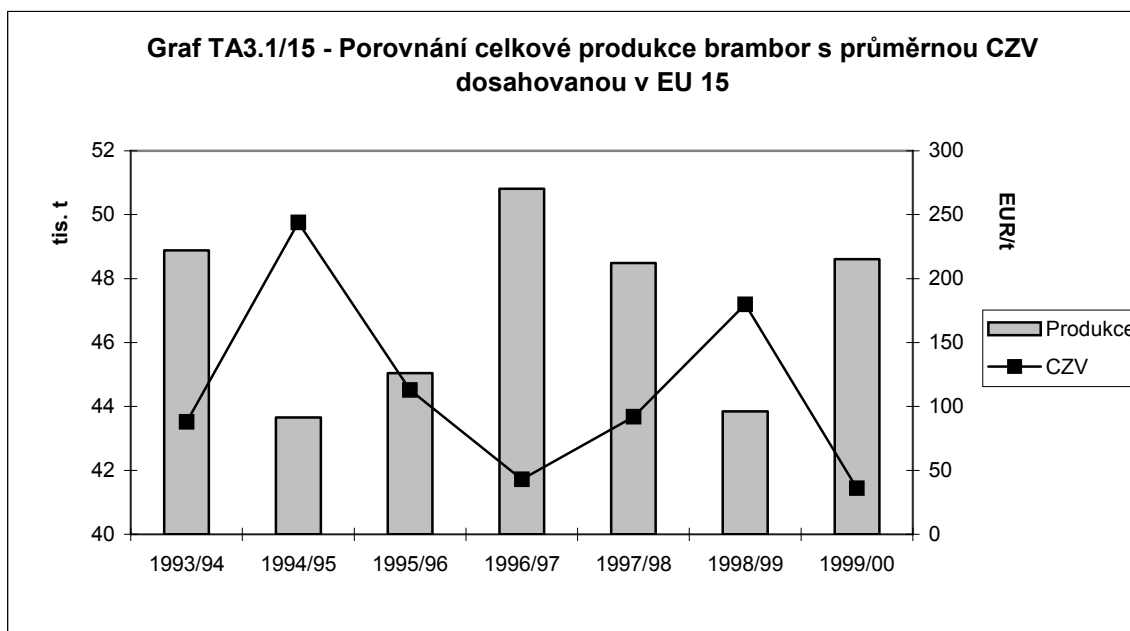
V marketingovém roce 1999/00 bylo v provozu 11 cukrovarů, z toho 6 v Čechách a 5 na Moravě (o 5 cukrovarů méně než v předchozím roce).

V souladu s Konceptí agrární politiky na období před vstupem ČR do EU bylo v roce 2000 přijato nařízení vlády č. 51/2000 Sb., kterým se stanoví opatření a podíl státu na tvorbě podmínek pro zajištění a udržení výroby cukrovky a cukru a stabilizaci trhu s cukrem. Podle uvedeného nařízení se zavádí regulace trhu cukrovky a cukru, založená na systému kvót a úředně stanovených cen (minimální a maximální ceny). Regulační opatření vstoupí v platnost od počátku marketingového roku 2000/01.

3.1.3 Brambory a bramborový škrob

Pěstování brambor v České republice je úzce propojeno s bramborářstvím EU. Již 69 % odrůd brambor pěstovaných v ČR bylo vyšlechtěno v některé zemi EU. Většina nových strojů a technologických linek pro pěstování i sklizeň brambor je dovážena ze zemí EU. Z EU (Belgie, Nizozemsko, SRN, Velká Británie) je dovážena sadba brambor a 98 % dovezených brambor konzumních raných i ostatních má původ v některé zemi EU. I v českém škrobárenství vlastní část škrobárenských kapacit firmy z některých zemí EU. Výše nabídky

a cenový vývoj konzumních brambor v zemích EU ovlivňuje nabídku i cenový vývoj v České republice.

Pramen: Agra Europe (Potato Markets), Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

V marketingovém roce 1998/99 byla situace na trhu brambor stabilizovaná. Celková produkce dosáhla 1 519,8 tis. t brambor. V tomto marketingovém roce bylo do ČR dovezeno 13,3 tis. t brambor. Z celkového množství bylo dovezeno 1,9 tis. t brambor velmi raných, 7,0 tis. t brambor raných a 4,2 tis. t brambor sadbových. Brambor konzumních ostatních bylo vzhledem k vysokým cenám v západní Evropě a dostatečné domácí nabídce dovezeno pouze 0,2 tis. t. Celková nabídka brambor v marketingovém roce 1998/99 dosáhla 1 533,1 tis. t.

Spotřeba brambor pro lidskou výživu činila v marketingovém roce 1998/99 celkem 780 tis. t, tj. 76,1 kg/obyv./rok. Na výrobu škrobu bylo spotřebováno 75 tis. t průmyslových brambor, ze kterých bylo vyrobeno 16,4 tis. t suchého nativního škrobu. Pro sadbu bylo naskladněno celkem 240 tis. t brambor. Vývoz brambor dosáhl 8,4 tis. t. Dále bylo vyvezeno 8,0 tis. t škrobu a škrobářenských výrobků, tj. v přepočtu zhruba 40 tis. t brambor. Z tohoto množství bylo 5,3 tis. t škrobu a škrobářenských výrobků (v přepočtu na surovinu 30 tis. t brambor) vyvezeno s využitím 40,9 mil. Kč vývozních subvencí SFTR. Dovezeno bylo 0,1 tis. t suchého nativního bramborového škrobu. Dále bylo dovezeno 12,2 tis. t dextrinů, modifikovaných škrobů, škrobů obsažených v lepidlech a přípravcích k úpravě povrchu. Konečná zásoba suchého nativního škrobu dosáhla 7,7 tis. t.

Skladovací ztráty a krmné užití odpadních brambor dosáhly 429,7 tis. t, tj. 28 % celkové nabídky brambor.

Marketingový rok 1999/00 byl v ČR výnosově průměrný. Celkem bylo sklizeno 71,5 tis. ha, tj. o 0,6 % (0,4 tis. ha) méně než v roce 1998/99. Vysoké teploty a nedostatek vláhy v letních i podzimních měsících negativně ovlivnily průměrný výnos, který dosáhl pouze 19,69 t/ha (21,15 t/ha v předchozím roce). V dlouhodobém porovnání s průměrným hektarovým výnosem v EU 15 dosahuje domácí výnos brambor pouze 60 %.

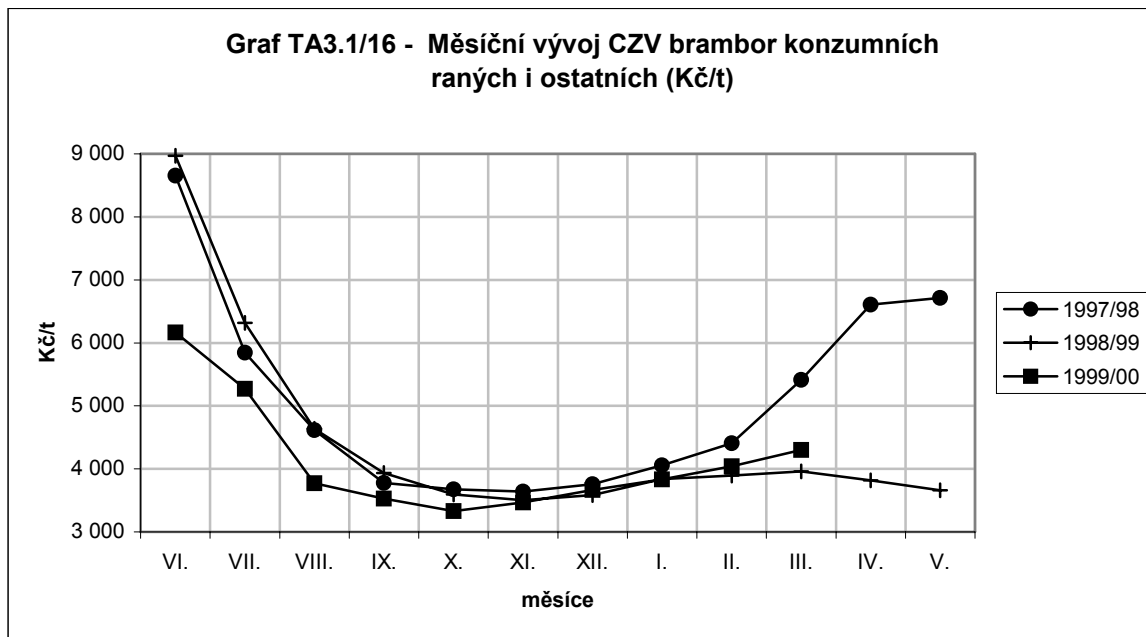
Celková produkce brambor v ČR dosáhla v marketingovém roce 1999/00 objemu 1 406,9 tis. t. Brambor konzumních raných bylo sklizeno ze 17,9 tis. ha při průměrném hektarovém výnosu 16,62 t celkem 297,6 tis. t. Brambor konzumních ostatních (pozdních) bylo ze 49,7 tis. ha při průměrném hektarovém výnosu 20,54 t sklizeno 1 020,8 tis. t. Brambor pro průmyslové užití na výrobu škrobu a lihu bylo sklizeno 3,9 tis. ha a při průměrném hektarovém výnosu 22,98 t dosáhla celková produkce 88,5 tis. t.

Sklizeň konzumních brambor velmi raných odrůd byla zahájena v ČR již v posledních květnových dnech roku 1999. Ceny těchto brambor v celém obchodním řetězci byly ovlivněny vysokou nabídkou ze zahraničí a proti srovnatelnému období předchozího roku prudce klesaly (např. v červnu 1999 dosáhla průměrná měsíční CZV konzumních brambor velmi raných odrůd pouze 68,7 % hodnoty stejného období roku 1998). Nízká cena a vysoká nabídka konzumních brambor velmi raných a raných odrůd ovlivnila v podzimních měsících roku 1999 i CZV konzumních brambor ostatních (pozdních). V září 1999 dosáhla průměrná měsíční CZV konzumních brambor ostatních 3 530 Kč/t, tj. 89,7 % CZV ve srovnatelném období roku 1998.

Nízké hektarové výnosy jsou v ČR způsobovány mj. nízkou úrovní hnojení, nižšími dávkami přípravků ochrany rostlin, horšími klimatickými i půdními podmínkami a špatnou kvalitou strojů. Ačkoliv pěstitelé v posledních letech výrazně zlepšili odrůdovou skladbu, stále se prohlubujícím problémem je nízká úroveň obměny sadby. Používání necertifikované sadby zhoršuje zdravotní stav brambor a nevytváří předpoklady potřebnému růstu intenzity výroby. Výměra množitelských ploch brambor se v České republice snižuje a klesá i dovoz sadby ze zahraničí.

V marketingovém roce 1999/00 bylo úředně uznáno 4,8 tis. ha množitelských ploch (tj. 6,7 % z celkových osázených ploch) a bylo dovezeno pouze 4,5 tis. t sadby. Pro srovnání v marketingovém roce 1994/95 analogické hodnoty dosahovaly 6,2 tis. ha (8,1 %), resp. 14,7 tis. t.

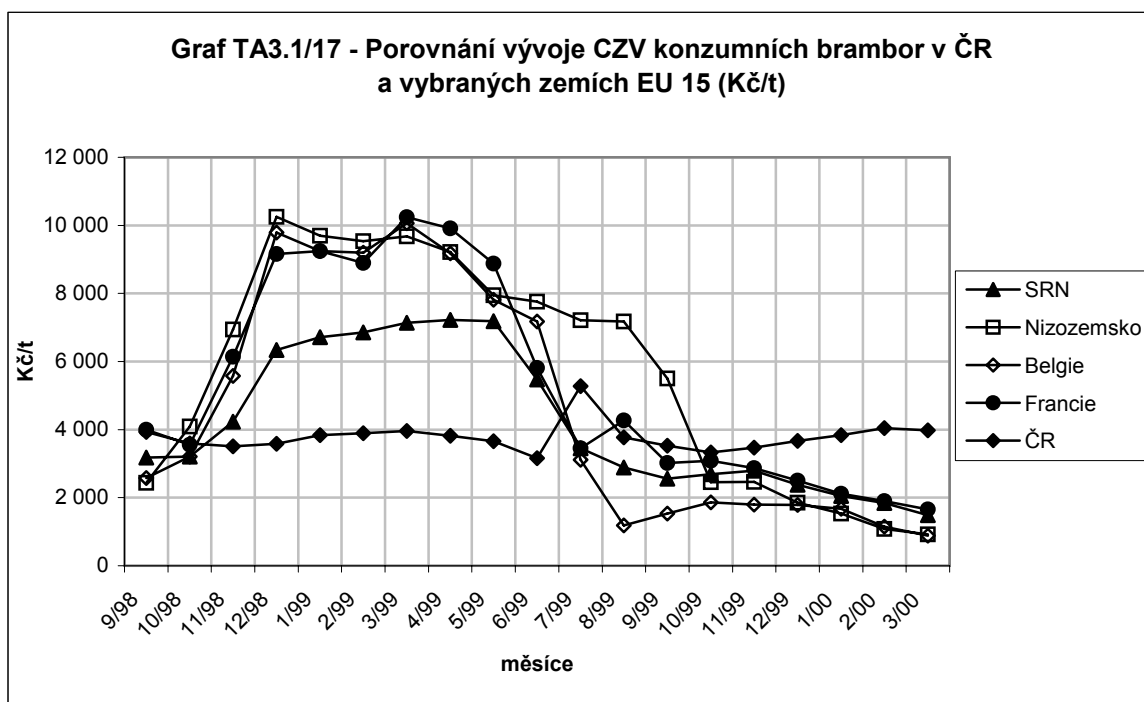
Na druhé straně již na téměř 15 % ploch konzumních brambor jsou uplatňovány nové technologie zpracování a odkameňování půdy, ale i nové technologie pěstování a sklizně brambor s využitím nejnovějších mechanizačních prostředků dovezených ze zemí EU.

Pramen: ČSÚ - Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

Situace na domácím trhu brambor je v marketingovém roce 1999/00 vyvážená. Domácí produkce spolu s dovozem převážně z EU (2,8 % z celkové domácí produkce) plně zabezpečuje zásobování obyvatelstva konzumními bramborami. Dovoz konzumních brambor ze zemí EU, kde byla v roce 1999 vysoká celková produkce (48,6 mil. t) a z toho důvodu velmi nízké farmářské ceny, ovlivnil výrazně stabilnější vývoj cen na trhu v ČR v situaci, kdy se snížila domácí nabídka.

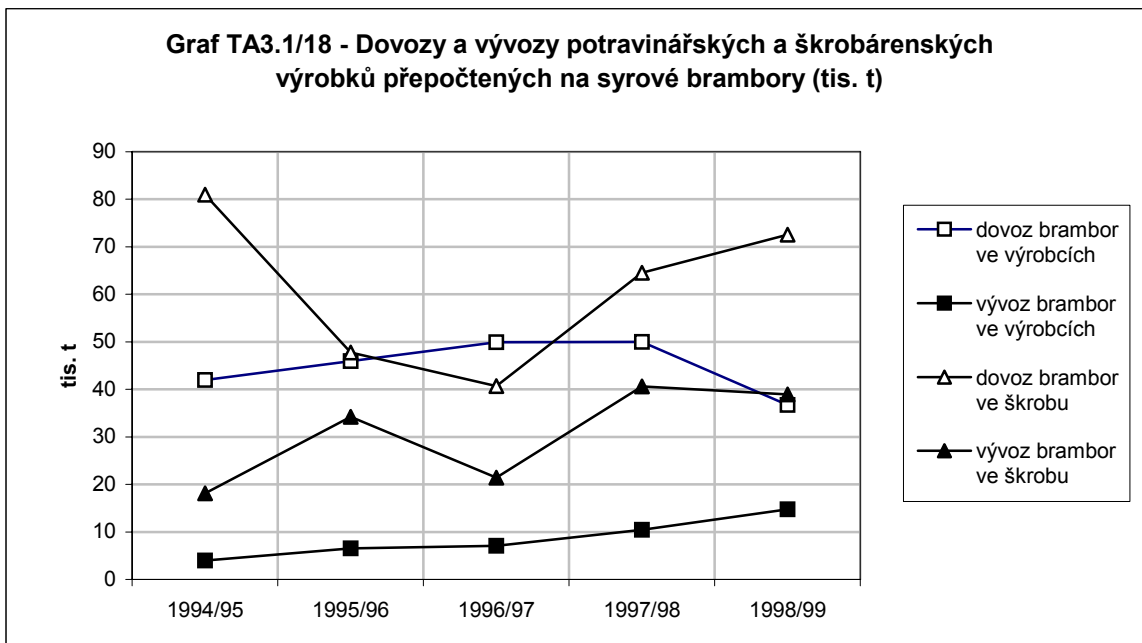
Pramen: Datagain, Agra Europe, MZe

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

Ze sklizně roku 1999 bylo vyrobeno 16,8 tis. t suchého nativního škrobu. Pro tuto produkci bylo užito 80 tis. t průmyslových brambor. Předpokládá se, že v roce 2000 bude dovezeno i vyvezeno přibližně stejné množství nativního škrobu, dextrinů a škrobu v dalších výrobcích jako v marketingovém roce 1998/99.

CZV průmyslových brambor byly v marketingovém roce 1999/00 udržovány na přijatelné úrovni subvencovaným vývozem škrobu a také pomocí dotačního titulu MZe 1.K Podpora výroby bramborového škrobu, jehož cílem je stabilizace pěstování brambor pro výrobu škrobu. Celkem bylo z tohoto dotačního titulu vyplaceno pěstitelům průmyslových brambor 19 mil. Kč. Dotační titul přispěl k zastavení dlouhodobého poklesu výroby bramborového škrobu (Tabulka A3.1/08).

Pro české bramborářství je nepříznivým trendem vysoký dovoz a nízký vývoz bramborových výrobků k lidské výživě s vyšší přidanou hodnotou (hranolky, kaše, chipsy) a škrobářenských výrobků.

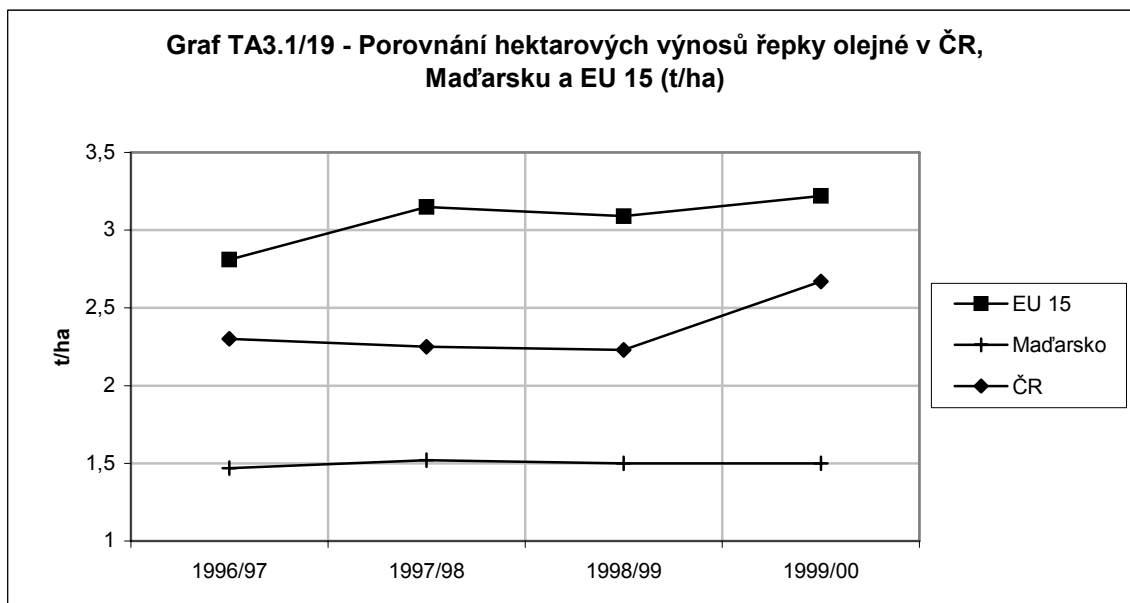
Poznámka: Konverzní přepočet - materiály VÚZE

Pramen: Celní statistika, VÚZE, MZe

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

3.1.4 Olejniný (řepka olejná)

Řepka olejná byla v marketingovém roce 1999/00 po sóje luštinaté druhou nejpěstovanější olejninou světa. Celkově bylo podle předběžných údajů sklizeno 42,4 mil. t řepkového semene, což by představovalo nárůst světové produkce proti marketingovému roku 1998/99 o 15,5 % (v EU 15 o 15,6 %). S růstem světové produkce řepky olejné se zvyšuje i objem jejího zpracování a produkce oleje, která by měla v marketingovém roce 1999/00 dosáhnout přibližně 13,8 mil. t. Výroba pokrutin a extrahovaných šrotů se odhaduje ve výši zhruba 22,5 mil. t. Nejvyšší pěstitelské plochy řepky olejné byly v Číně (7,40 mil. ha s průměrným výnosem 1,32 t/ha), v Indii (6,60 mil. ha, 0,86 t/ha), v Kanadě (5,56 mil. ha, 1,58 t/ha) a v EU 15 (3,51 mil. ha, 3,22 t/ha).

Pramen: Oilseeds World Markets and Trade, ČSÚ

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

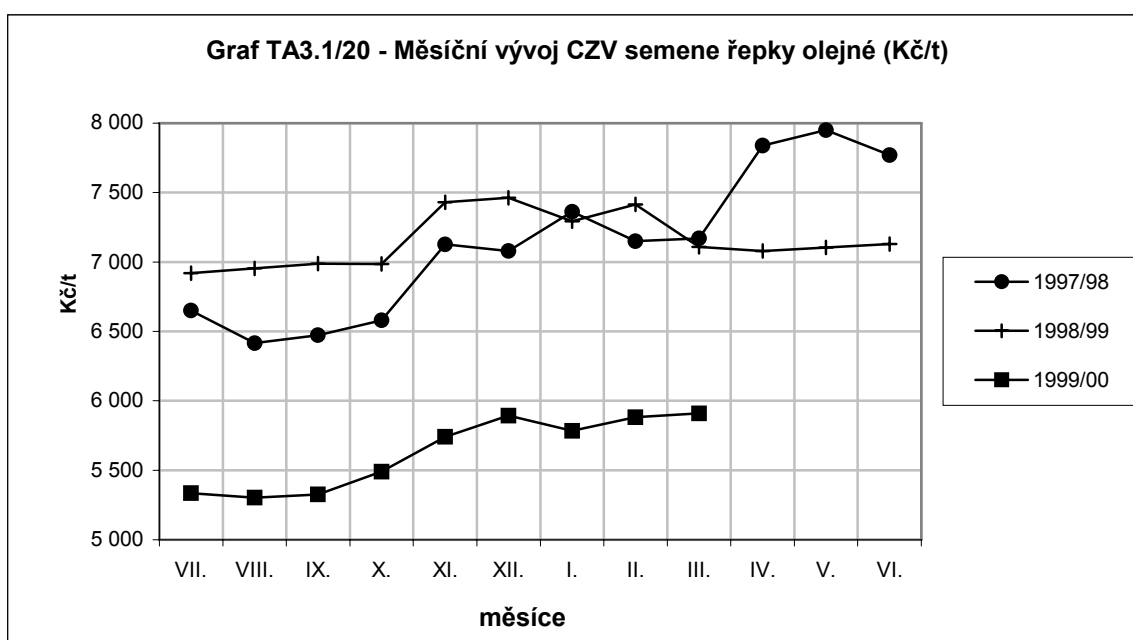
Řepka olejná je v České republice hlavní olejinou. Pěstuje se převážně řepka ozimá, pouze po zaorávkách poškozených a nekvalitních porostů se jako náhrada vysévá méně výnosná řepka jarní.

V marketingovém roce 1998/99 byla řepka olejná sklizena z 264,3 tis. ha. Při dosaženém hektarovém výnosu 2,57 t bylo sklizeno celkem 680,2 tis. t semene. Řepka olejná byla pěstována na 8,5 % orné půdy a na 75,6 % celkové plochy olejin (349,6 tis. ha).

Zpracovatelská kapacita tukových závodů a lisoven v České republice byla v marketingovém roce 1998/99 využívána přibližně na 83 %. Celkem bylo zpracováno 477 tis. t semene řepky olejné, z toho 40 tis. t na metylester řepkových olejů (MEŘO). Vzhledem ke ztížené ekonomické situaci zpracovatelských podniků bylo na zahraničních trzích realizováno 202,3 tis. t řepkového semene, tj. 30 % sklizené produkce.

Osevní plocha řepky olejné pro sklizeň se v marketingovém roce 1999/00 zvýšila na 350,4 tis. ha (11,3 % o. p.). V jarním období bylo přibližně 20 tis. ha doseto řepkou jarní. Celková sklizňová plocha řepky olejné činila 348,9 tis. ha. Zvýšení sklizňových ploch řepky olejné proti marketingovému roku 1998/99 dosáhlo 84,6 tis. ha, tj. růst o 32 %. Při průměrném hektarovém výnosu 2,67 t bylo sklizeno 931,1 tis. t řepkového semene. Vzhledem k potřebě uplatnit zhruba polovinu sklizené řepky na zahraničních trzích, rozhodla mezirezortní licenční komise v listopadu 1999 o vyjmutí vývozu semene řepky olejné z licenčního řízení s platností od 1. 1. 2000. Do konce marketingového roku 1999/00 se předpokládá reálný vývoz semene řepky olejné ve výši zhruba 470 tis. t.

Ceny zemědělských výrobců řepkového semene se vlivem vysoké nabídky doma i v zahraničí²⁶ snižují. V marketingovém roce 1998/99 byla průměrná CZV řepkového semene v České republice 7 160 Kč/t a světová cena se pohybovala okolo 7 800 Kč/t²⁷. Vlivem vysoké nabídky na domácích i zahraničních trzích však průměrná měsíční CZV v srpnu 1999 podle údajů ČSÚ klesla na 5 303 Kč/t, avšak rostoucí zájem trhu v 1. pololetí 2000 ceny zemědělských výrobců opět zvýšil. Průměrná CZV od počátku marketingového roku 1999/00 dosáhla 5 595 Kč/t, tj. došlo ke snížení průměrné ceny proti srovnatelnému období marketingovému roku 1998/99 o 23,4 %.

Pramen: ČSÚ - Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

Výrazný pokles domácího zpracování řepky olejné k nepotravinářskému užití pro výrobu bionafty se po realizaci dotačního titulu 1.J.a Podpora výroby metylesteru řepkového oleje (MEŘO) zastavil. Zpracovatelé, kteří vybudovali své kapacity v rámci Oleoprogramu, získali přímou dotaci 3 tis. Kč/t vyrobeného a prodaného MEŘO. Celková domácí produkce MEŘO v roce 1999 dosáhla 30,6 tis. t, což byl téměř dvojnásobek produkce za rok 1998 (15,7 tis. t).

²⁶ Průměrná cena řepkového semene dosáhla v marketingovém roce 1997/98 na burze v Hamburku 296 USD/t a v marketingovém roce 1998/99 klesla na 227 USD/t. Od počátku marketingového roku 1999/00 průměrná cena řepkového semene dále klesá a pohybuje se pod úrovní 190 USD/t.

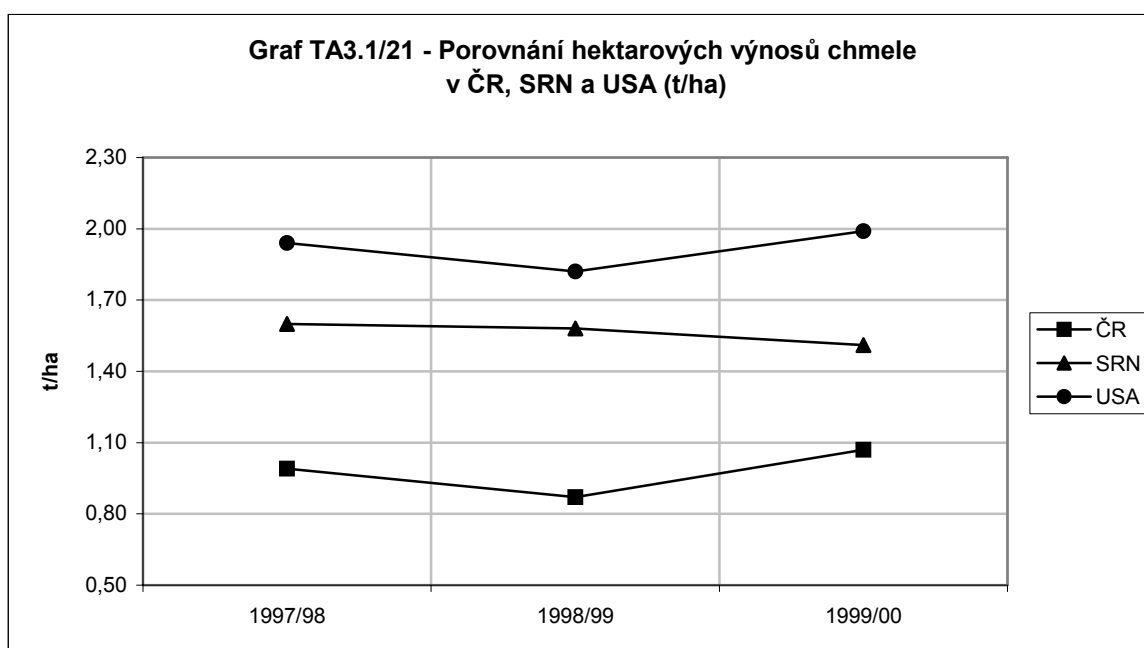
²⁷ Burza Hamburg.

3.1.5 Chmel

Na světovém trhu chmele se vytvořila v průběhu 90. let převaha nabídky nad poptávkou vlivem rozšiřování pěstitelských ploch chmele, která přetrvává do současné doby. Roste zastoupení vysokoobsažných odrůd, tj. odrůd s vysokým obsahem pivovarsky využitelných chmelových látek. Vysoká nabídka má negativní dopady pro chmelařství ve světě i v ČR.

Objem světové poptávky pivovarů po chmelu a chmelových produktech je limitován klesající spotřebou chmele při výrobě piva vlivem úspornějších technologií. Dalším faktorem, který omezuje poptávku, je zpracování chmele do chmelových produktů (granule, extrakty), které omezuje ztráty hořkých látek chmele a umožňuje jejich lepší využití. Současně klesá spotřeba piva v řadě oblastí světa. Tyto skutečnosti vedou ke snižování ploch chmele ve světě, zejména v zemích východní Evropy, ale i v SRN a USA, tj. v zemích, které jsou nejvýznamnějšími producenty chmele.

Podle předběžných údajů činila v marketingovém roce 1999/00 sklizňová plocha chmele ve světě 57,8 tis. ha. Při průměrném výnosu 1,62 t/ha je odhadována světová produkce ve výši 93,7 tis. t. Největšími producenty zůstávají, přes snižování ploch, SRN (v marketingovém roce 1999/00 sklizňová plocha 18,3 tis. ha, produkce 27,6 tis. t), USA (13,9 tis. ha, 27,6 tis. t) a ČR (6,0 tis. ha, 6,4 tis. t).

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, Hopsteiner 1999

Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE)

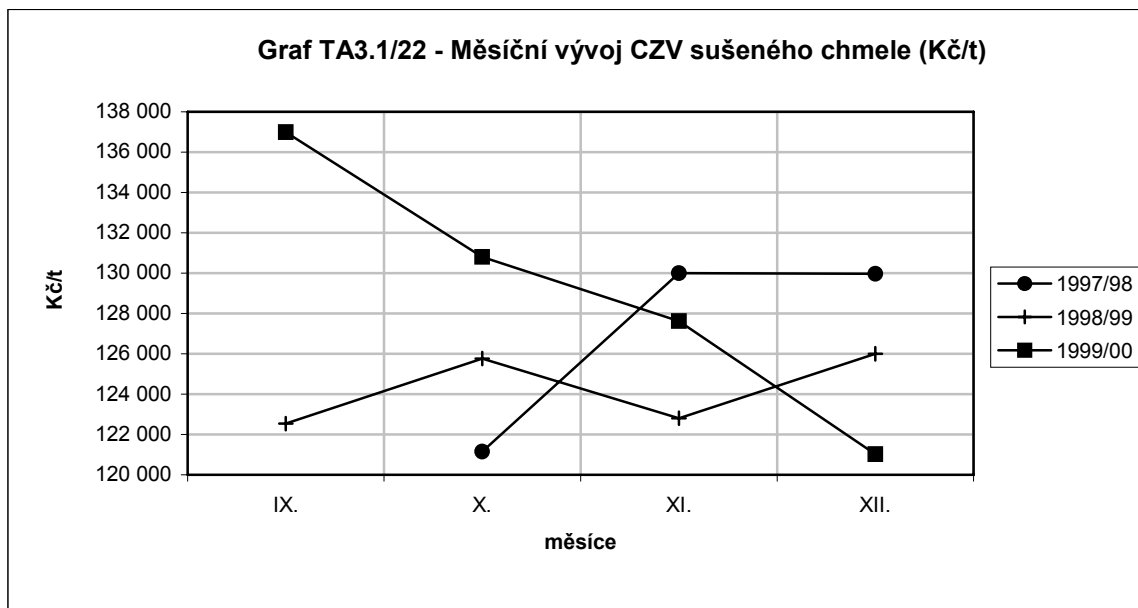
V důsledku omezeného odbytu a klesajících cen aromatického chmele docházelo postupně v České republice ke snižování výměry obdělávaných chmelnic. Od roku 1995 do roku 1998 klesla plocha chmelnic o 4,5 tis. ha (o 44,6 %) na 5,6 tis. ha.

V marketingovém roce 1999/00 se sklizňová plocha chmele zvýšila ve srovnání s předchozím rokem o 0,4 tis. ha na 6,0 tis. ha. Celková produkce chmele dosáhla 6,4 tis. t, tj. ve srovnání s předchozím rokem více o 1,5 tis. t (30,6 %) při průměrném hektarovém výnosu 1,07 t. Výnosnější odrůdy chmele s vyšším obsahem pivovarsky cenných látek, zejména alfa hořkých kyselin, se v ČR v marketingovém roce 1999/00 pěstovaly pouze na 159 ha, tj. na 2,6 % z celkové výměry chmele.

Povětrnostní podmínky pro růst chmele byly příznivé v jarních měsících, avšak vysoké teploty spolu s nedostatkem srážek v měsících červenci a srpnu měly negativní vliv na růst hlávek a tvorbu chmelových pryskyřic, a tím na kvalitu chmele. Obsah alfa hořkých kyselin v chmelových hlávkách byl nejnižší od roku 1995. Z hlediska výskytu tradičních škodlivých činitelů byl pěstitelský ročník 1999 normální, avšak postupně se rozšiřuje výskyt velmi nebezpečného padlí chmelového, které již způsobilo značné škody pěstitelům v SRN i USA.

Příznivou skutečností pro pěstitele v ČR byl rychlý a plynulý odbyt chmele obchodním společnostem po sklizni 1999. Průměrná cena zemědělských výrobců sušeného chmele v roce 1999 dosáhla úrovně 131 676 Kč/t, tj. o 7 812 Kč/t (6,3 %) více než v předchozím roce, ale o 29,3 % méně než v roce 1992, kdy bylo dosaženo nejvyšší průměrné ceny chmele (186 255 Kč/t) za posledních 10 let. Současná úroveň cen zemědělských výrobců chmele však není předpokladem přiměřené rentability pěstování chmele. Nízké CZV chmele neumožňují zvyšování vstupů do výroby (hnojení, aplikace herbicidů) a zavádění progresivních pěstitelských technologií.

Dosahované průměrné výnosy na úrovni 1 t/ha jsou nízké z hlediska ekonomiky pěstování i z hlediska cenové konkurenceschopnosti českého aromatického chmele na mezinárodním trhu.

Pramen: ČSÚ – Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: H. Strnadlová (VÚZE)

Postupnou obnovu porostů chmele ke zlepšení věkové struktury a výkonnosti chmelnic pomáhá realizovat dotační podpora MZe pro výstavbu nových konstrukcí a výsadbu chmele. Podpora v roce 1999 činila 60 tis. Kč/ha, resp. 132 tis. Kč/ha vysázené chmelnice uznanou sadbou do stávajících, resp. nových konstrukcí. S touto podporou bylo obnoveno v roce 1999 celkem 316 ha chmelnic, z čehož činila obnova porostů ve starých konstrukcích 224 ha.

Spotřeba chmele a výrobků v pivovarech by měla dosáhnout v roce 1999 podle předběžných údajů 116,6 t alfa hořkých kyselin, tj. 97,7 % skutečnosti předchozího roku. Spotřeba chmele a chmelových výrobků české provenience klesá, neboť cena 1 kg alfa hořké kyseliny získané z českých chmelů je podstatně vyšší než cena ze zahraničních produktů. Lze proto předpokládat postupné zvyšování výměry hybridních odrůd, které by měly nahradit část dovozu chmelových výrobků produkty české provenience.

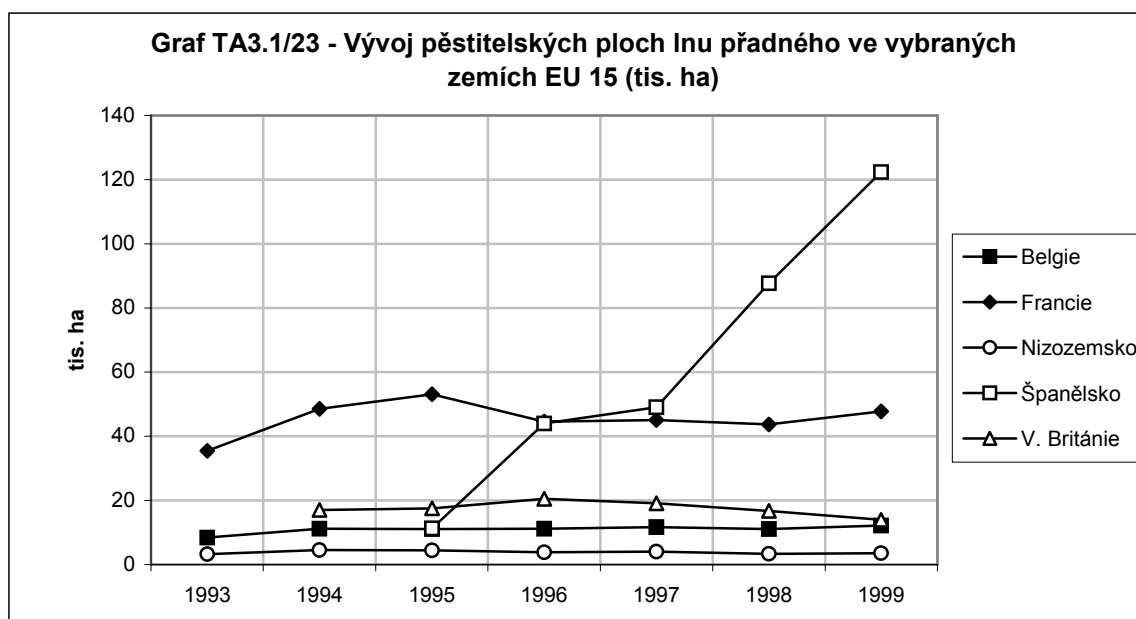
Měrná spotřeba chmele, tj. spotřeba chmele na jednotku produkce piva, postupně klesá. V roce 1999 činila podle předběžných údajů 6,53 g alfa hořkých kyselin na 1 hl piva, což odpovídá přibližně úrovni předchozího roku, avšak představuje pokles o 7,2 % proti roku 1996.

Z údajů o dovozech a vývozech chmele, chmelových výrobků a piva je zřejmé, že se v posledních letech postupně zvyšují dovozy chmele a piva na domácí trh a snižují se vývozy těchto komodit. Tyto skutečnosti jsou, kromě tvrdé konkurence na mezinárodním trhu, důsledkem jednostranného zaměření českého chmelařství i vysokého podílu zahraničních společností v českém pivovarnictví, které omezují spotřebu českého chmele. Kladné saldo

zahraničního obchodu s chmelem, chmelovými výrobky a pivem se v roce 1999 snížilo o téměř 800 mil. Kč (o 20 %) ve srovnání s rokem 1997.

3.1.6 Len přadný

Od roku 1995 prožívá lnářství a konopářství v EU za podpory Komise EU pro len a konopí velký rozvoj. Osevní plochy vzrostly od roku 1994 ze 78,9 tis. ha na současných 266 tis. ha. Lnářství se rozšířilo do dalších pěstitelsky netradičních zemí, zejména do Španělska.

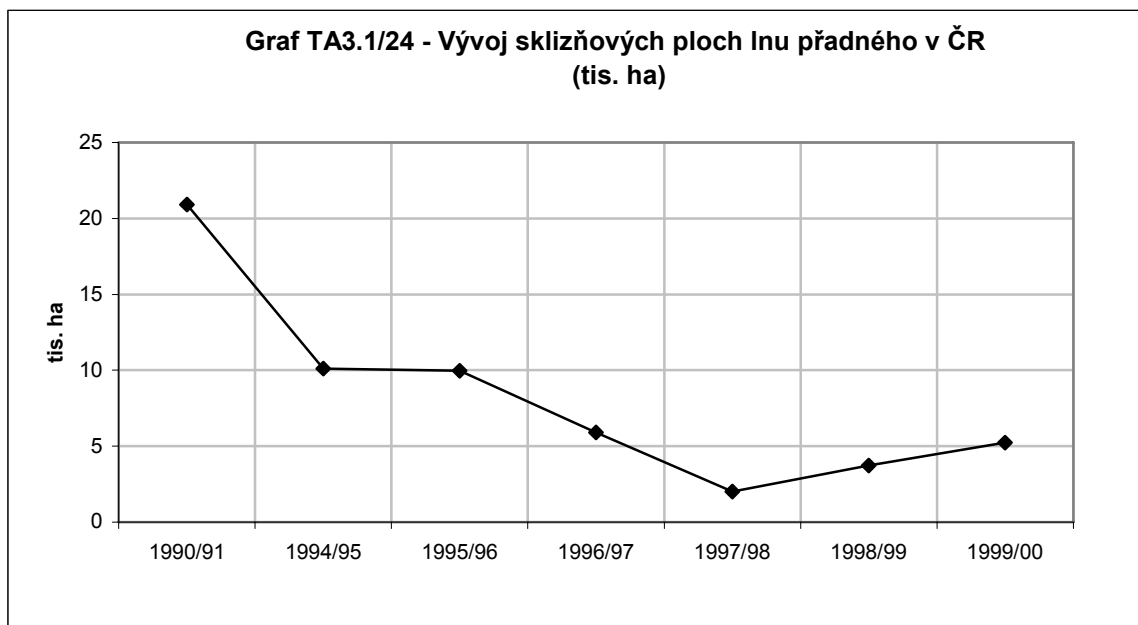

Pramen: FAOStat Databáze, Statistika CELC

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

Pro textilní zpracování lnu na látky a oděvy nachází v EU užití pouze 30 % produkce lnu přadného. Ostatní produkce se používá k výrobě přírodních recyklovatelných surovin, k výrobě speciálních papírů a lněných roun užívaných k výplním a izolacím v automobilovém průmyslu a stavebnictví. Lněné pazdeří má uplatnění ve výrobě dřevopazdeřových desek.

Česká republika má v pěstování lnu přadného dlouholetou tradici. Pro jeho pěstování jsou využívány bramborářské a podhorské oblasti. Přechodný celosvětový pokles zájmu o lněné produkty mezi roky 1992–95 spolu s omezením dotování prvovýroby způsobily, že lnářství v České republice téměř zaniklo (pokles osevních ploch v období 1990–97 z 21 tis. ha na 2,2 tis. ha). Prudké snižování pěstitelských ploch lnu přadného se zastavilo až v roce 1997 po vyhlášení každoročně uplatňovaného dotačního titulu MZe 1.F Podpora nepotravinářského využití půdního fondu - pěstování lnu.

Pramen: ČSÚ - Definitivní údaje o sklizních zemědělských plodin

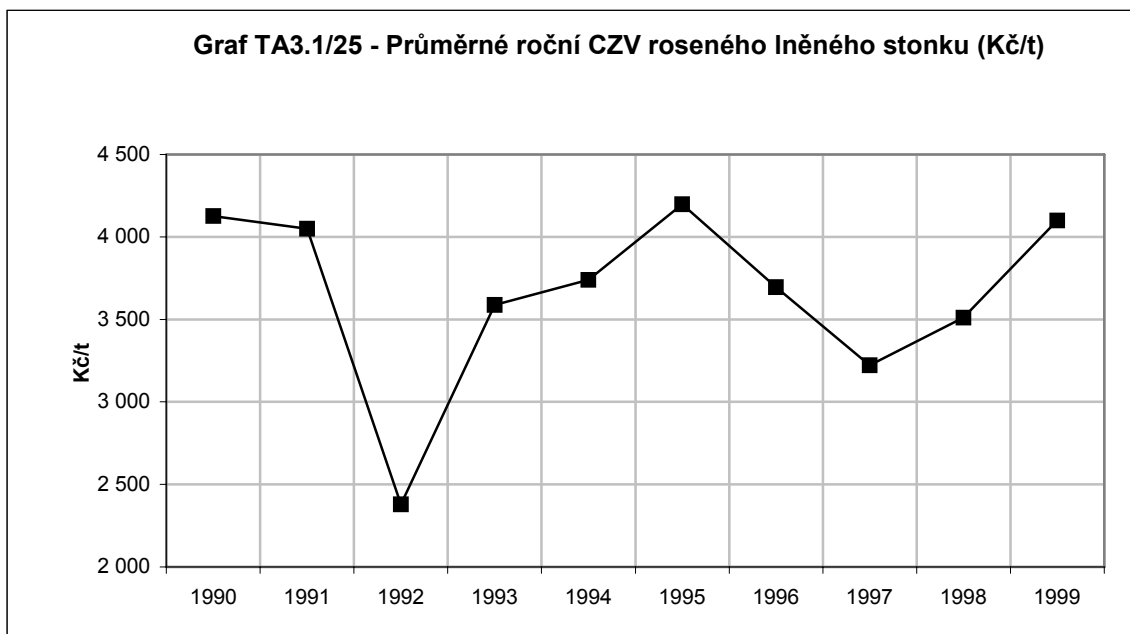
Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

V marketingovém roce 1998/99 s podporou tohoto dotačního titulu bylo ze 3,7 tis. ha sklizeno 11,2 tis. t rosených lněných stonků při hektarovém výnosu 3,01 t. V tomto marketingovém roce bylo dovezeno 0,5 tis. t rosených stonků (převážně ze SRN). Ve stejném roce bylo na Slovensko vyvezeno 0,1 tis. t lněných stonků (0,9 % produkce).

V tírnách České republiky bylo v marketingovém roce 1998/99 zpracováno 11,6 tis. t rosených lněných stonků a vyrobeno 3,1 tis. t lněných vláken. Pěstitelům lnu přadného bylo v marketingovém roce 1998/99 na základě dotačního titulu 1.F vyplaceno 14,9 mil. Kč. Výše podpory dosáhla 4 tis. Kč/ha sklizených rosených lněných stonků.

Za podpory 31,8 mil. Kč (tj. 6 tis. Kč/ha) dotačního titulu 1.F bylo v marketingovém roce 1999/00 sklizeno 5,3 tis. ha. Celková produkce rosených lněných stonků při hektarovém výnosu 3,22 t překročila 17 tis. t. Předpokládá se, že bude dovezeno 0,2 tis. t rosených lněných stonků a stejné množství bude vyvezeno. V důsledku příznivého podzimu byla kvalita sklizených rosených stonků velmi dobrá. Podle rozborů obsahuje rosený stonek 12,4 % dlouhého vlákna v průměrné jakosti 105 TEX (hmotnost 1 000 m příze v gramech). Obsah koudel je odhadován na 14,5 %. Z celkového množství rosených lněných stonků bude vyrobeno přibližně 4,6 tis. t lněných vláken.

Pro pěstování je len přadný velmi rizikovou plodinou. Ceny zemědělských výrobců rosených stonků se stanovují podle procentického obsahu dlouhých vláken a koudelí a jejich jakosti vyjádřené v TEX. Jakost vláken je silně závislá na vývoji počasí jak v období růstu, tak rosení.

Pramen: ČSÚ - Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE)

V České republice dosahují v marketingovém roce 1999/00 průměrné ceny zemědělských výrobců rosených lněných stonků 4 100 Kč/t a dosahují přibližně 55 % (7 500 Kč/t) výše cen na evropské lnářské burze v belgickém Kontrijku.

3.1.7 Ovoce

Světová produkce ovoce celkem v roce 1999 dosáhla podle odhadu FAO 444,7 mil. t, tj. o 2,9 % více než v předcházejícím roce, produkce ovoce mírného pásma dosáhla podle odhadu 166,6 mil. t, tj. o 5,6 % více než v roce 1998.

V EU je celková produkce ovoce v roce 1999 odhadována na 59,1 mil. t, tj. zvýšení o 8,4 % proti předcházejícímu roku, z toho činila produkce ovoce mírného pásma 47,2 mil. t, tj. o 9 % více než v roce 1998.

ČR se podílela v roce 1999 na světové produkci ovoce mírného pásma 0,2 % a v porovnání s produkcí EU představuje 0,8 %.

V roce 1999 bylo v ČR celkem 49,3 tis. ha ovocných sadů, tj. o 261 ha (0,5 %) méně než v roce 1998. U všech ovocných druhů byla v roce 1999 velká násada květních pupenů a následně bohaté kvetení. Jarní mrazíky lokálně částečně poškodily květy třešní a rybízů. Nedostatek vláhy až do poloviny června způsobil nadprůměrný propad plůdků v rámci červnového opadu. Zdravotní stav porostů byl převážně dobrý. U jaderovin byl zaznamenán větší výskyt živočišných škůdců, především mšic, pilatky švestkové a obaleče. U jabloní byl větší výskyt padlí jabloňového, strupovitost byla minimální a také poškození kroupami bylo

pouze lokální. Velký byl výskyt amerického padlí angreštového, lokálně významný byl výskyt moniliového úžehu květů meruněk a višní.

Celkem bylo sklizeno 400,5 tis. t ovoce. Sklizeň byla proti roku 1998 nižší o 12,8 tis. t, tj. o 3,1 %. Byla hodnocena jako průměrná z hlediska kvantity a jako uspokojivá z hlediska kvality. V porovnání s rokem 1998 se zvýšila produkce meruněk o 84,1 %, ořechů vlašských o 15,2 %, rybízů o 14,6 %, višní o 12,9 %, jahod o 10,2 % a třešní o 4,2 %. Naopak nižší byla sklizeň švestek a slív o 11,8 %, hrušek o 6,7 %, malin o 5,5 %, angreštu o 5,1 %.

Produkce tržního ovoce je v ČR zajišťována především v intenzivních ovocných sadech. Od roku 1995 se jejich výměra mírně zvyšuje díky zavedení podpůrného programu na obnovu sadů. V letech 1995-99 bylo vysázeno s dotační podporou MZe celkem 2,6 tis. ha ovocných sadů. V roce 1999 zaujímaly intenzivní ovocné sady v ČR plochu 19,2 tis. ha, z toho plocha plodných sadů činila 17,2 tis. ha. Na celkové výměře ovocných sadů se intenzivní sady podílely 38,9 %. Sklidilo se v nich 174,5 tis. t, tj. 43,6 % celkové produkce ovoce. V porovnání s rokem 1998 byla úroda v intenzivních sadech v ČR vyšší o 19,3 %.

V roce 1999 byla sklizeň meruněk, slív, třešní, višní a rybízu nejlepší za posledních pět let. Vyšší produkce v intenzivních sadech byla ovlivněna především zvýšením průměrných hektarových výnosů u převážné většiny druhů ovoce (zejména meruněk – o 121,2 %). Průměrné hektarové výnosy v ČR jsou však stále na velmi nízké úrovni a dosahují pouze 25 % výnosu stejného druhu ovoce v zemích EU. Nízká intenzita je způsobena zejména tím, že 33 % sadů je přestárých a 10% podíl mladých intenzivních sadů je nedostatečný.

Pro zpracovatelský průmysl bylo v ČR v roce 1999 vykoupeno celkem 73,6 tis. t ovoce. V porovnání s rokem 1998 byl výkup ovoce vyšší o 30,5 %. Celková produkce konzervářských ovocných výrobků se v roce 1999 zvýšila o 44 % a dosáhla 24,5 tis. t. K největšímu nárůstu výroby došlo u proslazeného ovoce a kompotů.

Dovoz čerstvého ovoce mírného pásma do ČR v roce 1999 dosáhl 114,5 tis. t v hodnotě 1 933,9 mil. Kč. V porovnání s rokem 1998 vzrostl dovoz v množstevním vyjádření o 30 %, ve finančním vyjádření o 25,8 %. V roce 1999 se vyvezlo z ČR pouze 64,3 tis. t čerstvého ovoce mírného pásma v hodnotě 460,8 mil. Kč. V porovnání s rokem 1998 se snížil vývoz v množstevním vyjádření o 12,8 %, hodnota vyvezeného množství byla naopak o 21,3 % vyšší. Tento nárůst byl ovlivněn výrazným zvýšením průměrné jednotkové hodnoty vyvážených moštových jablek. Hodnotová bilance zahraničního obchodu ovoce mírného pásma zůstává nadále vysoce pasivní a v roce 1999 se deficit zvýšil na 1 473,1 mil. Kč, tj. o 27,2 % proti roku 1998.

Ceny zemědělských výrobců ovoce byly v roce 1999 v průměru vyšší o 8,5 % než v roce 1998. Nejvíce vzrostla CZV padaných jablek, černého rybízu a jahod. Mírně se zvýšila CZV česaných jablek. Průměrné CZV ostatních druhů ovoce se v roce 1999 snížily, což bylo

ovlivněno vyšší sklizní. Spotřebitelské ceny u statisticky sledovaných druhů ovoce se v roce 1999 snížily v průměru o 5,2 % v porovnání s předchozím rokem.

Marketingové organizace producentů ovoce v ČR se začaly rozvíjet v roce 1998 a současná organizovanost prvovýrobců je asi 40%. Za dobu svého působení se jim podařilo proniknout do řady sítí supermarketů a jejich význam stále roste. V současné době existují tři tyto organizace. Největší celorepublikové družstvo se sídlem v Praze reprezentuje více než 30 % celkové tržní produkce ovoce v ČR. Hlavním programem tohoto družstva je prodej a skladování jablek, které tvoří hlavní podíl obrátu. Organizace disponuje 75 % skladovacích kapacit využívaných ke skladování ovoce v ČR. Další dvě družstva působí v oblasti jižní Moravy a jejich význam je vzhledem k velikosti lokální. Hlavním programem těchto družstev je prodej meruněk a broskví. Významný je i prodej jablek.

Jablka

Světová produkce jablek v marketingovém roce 1999/00 dosáhla podle odhadu FAO 60,2 mil. t, tj. o 5,4 % více než v roce předchozím. V EU je celková produkce jablek odhadována na 10,5 mil. t, tj. o 9,4 % více než v marketingovém roce 1998/99.

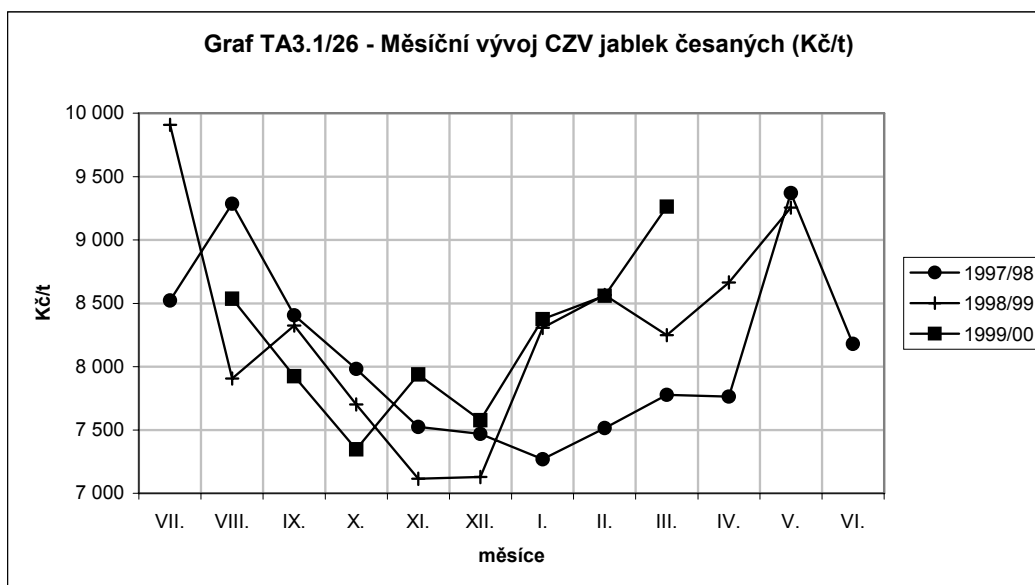
ČR se na světové produkci jablek podílí 0,4 %, což představuje 2,5 % produkce EU.

Jablka jsou v ČR z hlediska produkce a obchodu nejvýznamnějším ovocným druhem. V roce 1999 se podílela na celkové produkci ovoce 65,9 %, tj. 264,1 tis. t. Celková sklizeň jablek byla v porovnání s rokem 1998 nižší o 19 tis. t, tj. o 6,7 %.

V roce 1999 zaujímaly jabloně plochu 10,1 tis. ha intenzivních sadů, tj. 52,6 % z celkové výměry intenzivních sadů. Plocha plodných intenzivních jabloňových sadů činila 8,9 tis. ha a sklídilo se v nich 142,6 tis. t jablek. Na celkové tržní produkci ovoce v ČR se jablka podílela 81,7 %. V porovnání s rokem 1998 byla sklizeň jablek z intenzivních sadů vyšší o 22,2 tis. t, tj. o 17,9 %. Kvalita jablek byla dobrá. Dosažený průměrný výnos 16,02 t/ha byl v porovnání s rokem 1998 vyšší o 16,6 %. Výnos u jabloní však nadále zůstává na zhruba 50 % standardu zemí EU.

Pro zpracovatelský průmysl bylo v roce 1999 vykoupeno 67,9 tis. t průmyslových jablek (tj. 92,3 % z celkového výkupu ovoce). Zvýšení poptávky a následné výrazné zvýšení ceny při výkupu jablek na zpracování bylo způsobeno nízkou zásobou koncentráту z minulých let a také nízkou sklizní jablek z neintenzivních sadů a zahrad, kde jsou produkovány ročně dvě třetiny jablek pro zpracování. Podle odhadů byla jejich sklizeň nižší o 25 %. V roce 1999 se zvýšil v porovnání s předcházejícím rokem výkup i ostatních druhů ovoce pro zpracování s výjimkou švestek.

Průměrná CZV konzumních jablek se v roce 1999 v porovnání s předchozím rokem zvýšila o 5,6 %. Výrazně se zvýšila průměrná CZV moštových jablek o 119,1 % (z 1 423 Kč/t na 3 118 Kč/t).

Pramen: ČSÚ - Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: B. Salamánková (VÚZE)

3.1.8 Zelenina

Podle předběžných odhadů FAO byla celková světová produkce zeleniny v roce 1999 628,7 mil. t, tj. o 2 % více než v roce 1998. Země EU se na této světové produkci podílely ve stejné výši jako v roce minulém, tj. 8,8 %. Předpokládá se, že produkce zeleniny dosáhla v zemích EU objemu 55,3 mil. t.

Na světové produkci se Česká republika podílela 0,1 %. Ve vztahu k produkci zemí EU tvoří objem tuzemské výroby zeleniny 1 %.

Celková roční spotřeba zeleniny a zeleninových výrobků v přepočtu na čerstvou zeleninu v roce 1998 dosáhla 82,2 kg/obyv./rok. Podle odhadů VÚZE vzrostla v roce 1999 na 84 kg/obyv./rok. Tento vzestupný trend (v roce 1989 činila spotřeba 68,7 kg/obyv./rok) je z hlediska racionální výživy příznivý, přesto spotřeba zeleniny stále nedosahuje úrovně vyspělých zemí.

V České republice se v roce 1999 sklídilo celkem 572,5 tis. t zeleniny, tj. o 3,5 % více než v roce 1998. Sklízňová plocha zeleniny se v roce 1999 proti roku 1998 zvýšila jen nepatrně (o 0,6 %) a činila 34,7 tis. ha. Hektarové výnosy stouply v roce 1999 u většiny druhů zeleniny. Výrazné zvýšení bylo zaznamenáno zejména u okurek nakládaček - o 18,7 % na 12,27 t/ha a rajčat - o 16,8 % na 17,65 t/ha. Ze sledovaných druhů zeleniny se snížil hektarový výnos pouze u hrachových lusků, kapusty a kvěťáku.

Největší část sklízňové plochy v České republice připadla cibuli, mrkvi a hlávkovému zelí. Plocha, na které byla cibule v roce 1999 pěstována, se proti roku předchozímu zvýšila o 5,6 % na 6,0 tis. ha. Zvýšením hektarového výnosu, který dosáhl 16,47 t/ha, tj. o 6,5 % více

než v roce 1998, vzrostla produkce cibule o 12,4 % na 99,1 tis. t. I přes tento pozitivní vývoj je výnos cibule v ČR proti průměrným výnosům zemí EU zhruba třetinový. U mrkve došlo v roce 1999 ke snížení plochy proti minulému roku o 2,5 % na 3,6 tis. ha, produkce se však o 3,0 % zvýšila a dosáhla objemu 78,7 tis. t. Hektarový výnos, který vzrostl proti roku 1998 o 5,6 % na 21,84 t/ha, je v porovnání s průměrnými výnosy zemí EU asi poloviční. Hlávkové zelí se v roce 1999 pěstovalo na menší ploše než v roce 1998. Ze sklizňové plochy 3,8 tis. ha, což je o 3,0 % méně než v roce předchozím, se sklídilo 132,7 tis. t hlávkového zelí. Tato produkce byla proti roku 1998 nižší o 2,9 %. Výnos činil 35,10 t/ha a zůstal na úrovni roku 1998.

Podle odhadu Zelinářské unie Čech a Moravy byla zelenina pro tržní účely pěstována na ploše 19,8 tis. ha. Tržní produkce dosáhla objemu 399,2 tis. t. I když intenzita pěstované zeleniny se proti roku 1998 zvýšila asi o 6 %, zaostávání za zeměmi EU je odhadováno na 35 až 40 %.

Celkově lze rok 1999 z hlediska sklizně a odbytu zeleniny hodnotit jako průměrný. Odbyt čerstvé zeleniny byl po převážnou část roku plynulý a poptávka po kvalitním zboží převyšovala nabídku. Zhoršila se odbytová situace u zeleniny pěstované pro průmyslové zpracování v důsledku nestability zpracovatelských podniků (omezování výroby, uzavírání provozoven atd.). Stále nízká intenzita výroby zeleniny v České republice a její nedostatečná kvalita tvoří závažnou překážku v konkurenceschopnosti se zeměmi EU.

Množství dovezené zeleniny do České republiky se od roku 1993 neustále zvyšuje. Celkový dovoz dosáhl v roce 1999 objemu 285,8 tis. t, tj. o 3,1 % více než v roce minulém. Finanční hodnota dovezené čerstvé zeleniny ve výši 3 502,3 mil. Kč se proti roku 1998 snížila o 1,4 %. Rostoucí dovozy plodové zeleniny, které se stále více koncentrují do zimních měsíců, příznivě ovlivňují zásobování tuzemského trhu touto zeleninou po celý rok.

Z cibulové zeleniny je domácí trh nejvíce ohrožován levnými dodávkami dovozové cibule. V roce 1999 se množství dovezené cibule do ČR prudce snížilo, dovoz činil 12,2 tis. t, tj. o 56,9 % méně než v roce 1998. Průměrná jednotková hodnota dovážené cibule, která poklesla o 50,5 % na 4,80 Kč/kg, byla nižší než průměrná cena zemědělských výrobců v ČR v roce 1999.

U kořenové zeleniny tvoří hlavní položku dovozu mrkev. Objemy dovozu se proti roku 1998 snížily o 10,1 % na 14,2 tis. t. Průměrná jednotková hodnota dovezené mrkve v roce 1999 vzrostla proti předchozímu roku o 30,6 % na 9,40 Kč/kg. Vzhledem k problémům domácích pěstitelů celoročně zásobovat tuzemský trh kvalitní mrkví a karotkou přetrvává požadavek na dovoz jakostní mrkve ze zahraničí.

U košťálové zeleniny došlo v roce 1999 k omezení dodávek hlávkového zelí. Objem dovozu se snížil o 26,1 % proti roku 1998 a činil 8,6 tis. t. Průměrná jednotková hodnota stoupla o 25,6 % na 5,40 Kč/kg.

Vývoz čerstvé zeleniny v roce 1999 vzrostl. Vyvezeno bylo 6,8 tis. t zeleniny, tj. o 74,4 % více než v předchozím roce. Celková hodnota vyvezené zeleniny dosáhla 70,8 mil. Kč, tj. o 41,3 % více než v roce 1998. I přes tento vývoj ve vývozu čerstvé zeleniny byl podíl vývozu k uskutečněnému dovozu i v roce 1999 minimální a činil 2,4 % z hlediska množství a 2,0 % ve finančním vyjádření.

Rostoucí objemy dovážené zeleniny mají dopad na stále se zvyšující pasivní bilanci zahraničního obchodu s čerstvou zeleninou. Záporné saldo dosáhlo v roce 1999 výše 279,0 tis. t v celkové hodnotě 3 431,5 mil. Kč. Tuto vysoce pasivní bilanci dále zhoršuje zahraniční obchod se zeleninou zpracovanou a se zeleninovými výrobky. Při dovozu 46,8 tis. t zpracované zeleniny v hodnotě 1 017,5 mil. Kč a vývozu 14,3 tis. t v hodnotě 338,9 mil. Kč (bez ovocných a zeleninových šťáv) dosahuje pasivní bilance zpracované zeleniny a zeleninových výrobků výše 32,5 tis. t v celkové hodnotě 678,6 mil. Kč. Při přepočtu na zeleninu čerstvou dosáhla celková záporná bilance zahraničního obchodu se zeleninou v roce 1999 výše 348,3 tis. t, ve finančním vyjádření 4 110,1 mil. Kč.

V roce 1999 v České republice poklesly ceny zemědělských výrobců zeleniny proti roku 1998 v průměru o 13,6 %. U většiny hlavních druhů zeleniny však bylo snížení podstatně vyšší. Nejvíce klesla průměrná CZV u cibule (o 39,3 % na 5 180 Kč/t), salátových okurek (o 26,4 % na 15 807 Kč/t), hlávkové kapusty (o 14,3 % na 5 205 Kč/t) a póru (o 12,2 % na 12 825 Kč/t). Z dalších významných druhů se mírně zvýšila CZV u mrkve (o 7,9 % na 5 994 Kč/t). U hlávkového zelí bílého zůstala průměrná CZV na úrovni roku 1998 (3 523 Kč/t), u hlávkového zelí červeného klesla (o 5,3 % na 4 522 Kč/t). V porovnání s předchozím rokem došlo v roce 1999 i ke snížení průměrné roční spotřebitelské ceny zeleniny, a to o 9,3 %.

3.2 Živočišná výroba

3.2.1 Skot - mléko, maso

Mléko

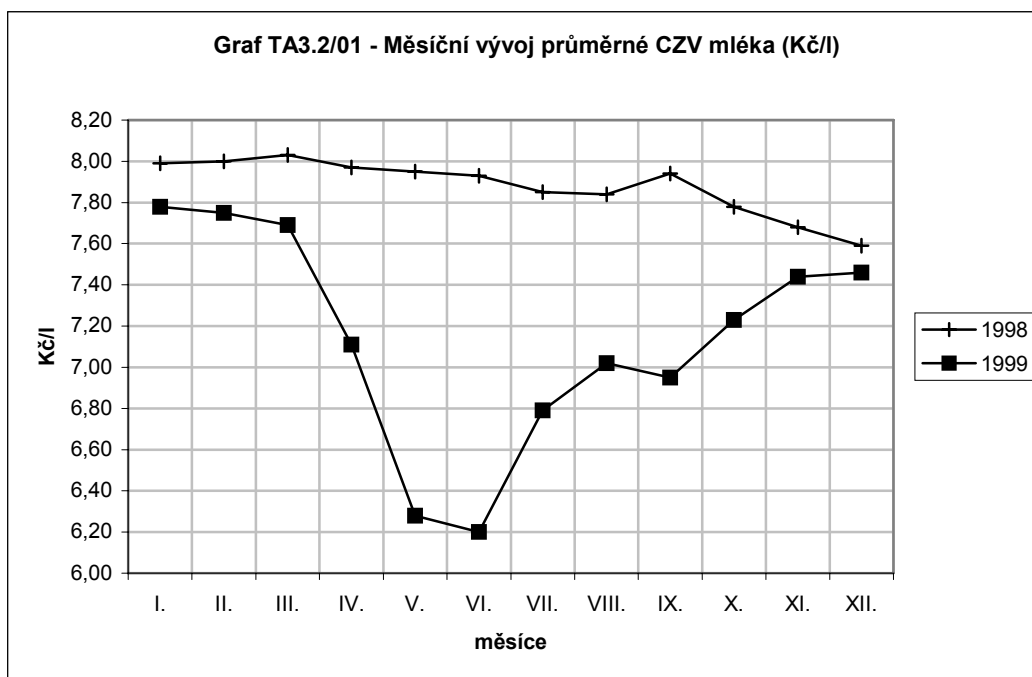
Světová produkce kravského mléka se podle údajů USDA každoročně pozvolna zvyšuje. Ve vybraných 33 zemích, které se na světové produkci podílejí 80 %, se v roce 1999 očekává produkce 384,9 mil. t, tj. nárůst ve srovnání se skutečností roku 1998 o 0,3 %. Spolu s tím se odhaduje pokles stavů dojených krav o 1,2 % na 128,6 mil. ks. Výraznější zvýšení produkce mléka se předpokládá zejména v zemích Severní a Jižní Ameriky. V ostatních zemích včetně EU je předpokládána stagnace objemu produkce, příp. její mírné snížení. Zvýšená produkce mléka udržovala světové ceny mléka na nízké úrovni roku 1998. To bylo provázáno ve většině produkčních zemí výraznější podporou výrobcům mléka.

V ČR pokračoval v roce 1999 pokles stavu dojených krav při zvyšování jejich průměrné užitkovosti. Průměrné stavy krav s tržní produkcí mléka se snížily z 561,6 tis. ks v roce 1998 na 544,9 tis. ks v roce 1999, tj. o 3 %. Pokles průměrných stavů krav byl v průběhu roku rovnoměrný. Průměrná užitkovost vzrostla z 4 837 l (rok 1998) na 5 022 l/dojnice/rok v roce 1999, tj. o 3,8 %. Ve srovnání s očekávanou průměrnou užitkovostí EU za rok 1999 představuje dosažená průměrná užitkovost v ČR více než 90 % úrovně EU. Na rychlejší zvyšování užitkovosti má vliv postupná specializace podniků na výrobu mléka. V roce 1999 pokračovala podpora chovu dojených krav s užitkovostí nad 4 500 l mléka (podle ukončených normovaných laktací dojníc v kontrole užitkovosti). Výrobní náklady v převážné většině zemědělských podniků přesahovaly realizační ceny mléka, především z důvodů poklesu ceny zemědělských výrobců. V roce 1999 bylo v ČR vyrobeno 2 736,2 mil. l mléka.

V meziročním srovnání ukazatel tržnosti mléka stagnoval (90,9 % v roce 1998 a 91 % v roce 1999). Tržní produkce byla ve srovnání s rokem 1998 vyšší o 0,8 % a dosáhla 2 490 mil. l mléka. Pokles světové ceny, který se promítl do nižších cen mlékárenských výrobků, byl při dané úrovni ochrany trhu i jednou z příčin nárůstu dovozů do ČR. Celkem bylo v roce 1999 do ČR dovezeno po přepočtu 160,4 mil. l mléka, tj. ve srovnání s rokem 1998 nárůst o 51 %. Vyšší nabídka mléka a zvýšený dovoz znamenaly vyšší tlak na dotaci vývozu bilančních přebytků mléka. Vývoz bilančních přebytků mléka byl realizován prostřednictvím SFTR. V roce 1999 bylo vyvezeno celkem 706,8 mil. l mléka, tj. o 29,5 mil. l více než v roce 1998. Při daných cenových relacích se vývoz přebytků mohl v převážné míře realizovat pouze s použitím vývozních subvencí.

Průměrná cena 1 l nakupovaného mléka²⁸ pro jeho další zpracování se snížila ze 7,88 Kč v roce 1998 na 7,12 Kč v roce 1999, tj. o 9,6 %. Hlavní příčinou tohoto nepříznivého vývoje byl v první řadě hluboký propad cen rozhodujících druhů mlékárenských výrobků na mezinárodních trzích a zvyšující se převaha nabídky nad stabilizovanou poptávkou včetně rostoucího dovozu. To vyvolávalo vyšší nároky na vývozní subvence, na které neměl SFTR dostatek zdrojů. Ke zvýšení produkce a nabídky mléka na trhu přispěla i dotace na zvyšování užitkovosti krav. V roce 1999 tato dotace představovala v přepočtu na 1 l mléka dodaného pro jeho další zpracování 0,32 Kč. Snížení CZV mléka bylo promítnuto do prodejních cen zpracovatelského průmyslu a otevřelo prostor pro zvýšenou poptávku. To ovšem nestačilo eliminovat zvýšenou nabídku.

²⁸ Průměrná cena nakupovaného mléka uvedena podle rezortní statistiky MZe.

Pramen: SFTR 6-12, MZe

Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

V minulých letech byla založena celá řada odbytových organizací na bázi družstev, která působila převážně v 1 až 2 okresech. Tato družstva zastupovala své členy při jednání s pracovníky mlékárenského průmyslu. Tyto organizace se slučují a mění na marketingové organizace, které nakupují celou tržní produkci svých členů a prodávají ji zpracovatelům. Podíl a vliv těchto organizací na trhu postupně vzrůstá. Obchodní odbytové organizace postupně začínají mimo vlastního obchodování rozvíjet i další činnosti (např. průzkum trhu, poradenství) pro své členy.

Jatečný skot

Světová produkce hovězího masa se v roce 1999 zvýšila v porovnání s rokem 1998 o 0,9 % a dosáhla 58,7 mil. t ž. hm. Poptávka po hovězím masu se v roce 1999 zvýšila a světový export ve srovnání s rokem 1998 vzrostl téměř o 6 %. Důsledkem toho byl pokles světových zásob a oživení cen hovězího masa. Podle odhadu USDA např. v USA vzrostla cena v roce 1999 meziročně o 13 % a v Austrálii o 17 %. V EU došlo ke zmírnění poklesu stavů skotu a spolu s tím i ke zmírnění snižování produkce hovězího masa.

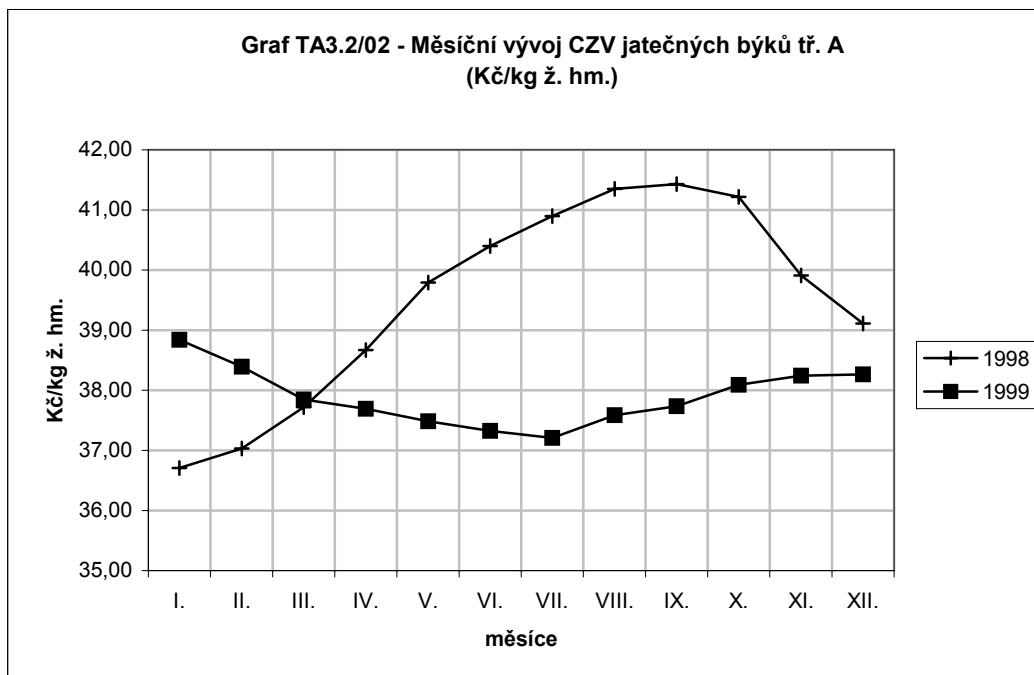
Poptávka po hovězím masu se v ČR v letech 1998 a 1999 nadále snižovala. Důsledkem tohoto trendu je i nadále pokračující pokles stavů skotu a výroby jatečného skotu. Stavby skotu se v průběhu roku 1999 snížily (podle soupisu ČSÚ) o 83,8 tis. ks, tj. o 5 %. Současně se meziročně snížila výroba jatečného skotu o téměř 4 % a dosáhla 237,4 tis. t ž. hm. Očekávaný pokles produkce v důsledku poklesu stavů skotu byl částečně eliminován zvýšením porážkové hmotnosti skotu. I při snížení míry ochrany trhu došlo v roce 1999 k poklesu dovozu živého skotu a hovězího masa ze 17,8 tis. t ž. hm. v roce 1998 na 12,3 tis. t ž. hm. v roce 1999.

Pokles stavů skotu se projevil i snížením vývozu živých zvířat a hovězího masa z 20,8 tis. t ž. hm. na 16,5 tis. t ž. hm. Vývoz byl realizován i nadále převážně v telatech a zástavovém skotu.

I přes podpory státu zůstává výroba jatečného skotu v ČR ztrátová. Příčinami ekonomické nevýhodnosti výroby jatečného skotu jsou nízké realizační ceny a relativně vysoké náklady ve výkrmu jatečného skotu. Snížení cen jatečného skotu bylo důsledkem změny poměru nabídky a poptávky. Výše nákladů na výkrm skotu je mj. ovlivňována nízkými přírůstky a výkrmem skotu do poměrně vysoké porážkové hmotnosti.

V roce 1999 pokračovala podpora rozvoje chovu krav bez tržní produkce mléka. Na tento účel bylo vynaloženo 426 mil. Kč. Počet krav bez tržní produkce mléka se v průběhu roku 1999 zvýšil z 59 tis. ks na 67 tis. ks. Ve struktuře genofundu uvedeného systému chovu nadále převládá chov masných typů českého strakatého skotu a kříženek s masnými plemeny. Z celkového stavu 67 tis. ks krav bez tržní produkce mléka bylo v závěru roku 1999 chováno 15,1 tis. ks krav masných plemen, tj. přibližně 22,5 %.

Pokles poptávky po hovězím masu byl v roce 1999 s určitým zpožděním provázen snižováním CZV a posléze i nabídky jatečného skotu na trhu. Ve srovnání s rokem 1998 poklesla cena jatečného skotu o 6 % na 32,06 Kč/kg ž. hm. Cenová konkurenceschopnost jatečných býků měla v důsledku oživení na zahraničních trzích stoupající tendenci.

Pramen: ČSÚ - Index cen zemědělských výrobců

Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

3.2.2 Prasata

Jatečná prasata

Odvětví chovu prasat již delší dobu provází celosvětová cenová krize. Ceny jatečných prasat na světových trzích poklesly v roce 1999 proti roku 1998 přibližně o 38 %.

Světová produkce vepřového masa se zvýšila v roce 1999 ve srovnání s rokem 1998 o 2 % a dosáhla 89,1 mil. t ž. hm. Produkce jatečných prasat v EU se v roce 1999 meziročně zvýšila o 2 %, tj. o zhruba 450 tis. t ž. hm. Světový export vepřového masa se zvýšil v porovnání s rokem 1998 o 7 %. Poptávka po vepřovém masa ve vyspělých průmyslových zemích se však prakticky nezvyšuje. To vyvolává v celosvětovém měřítku nadprodukcí vepřového masa, zostřování konkurence mezi exportéry na světových trzích a následné snižování světových cen.

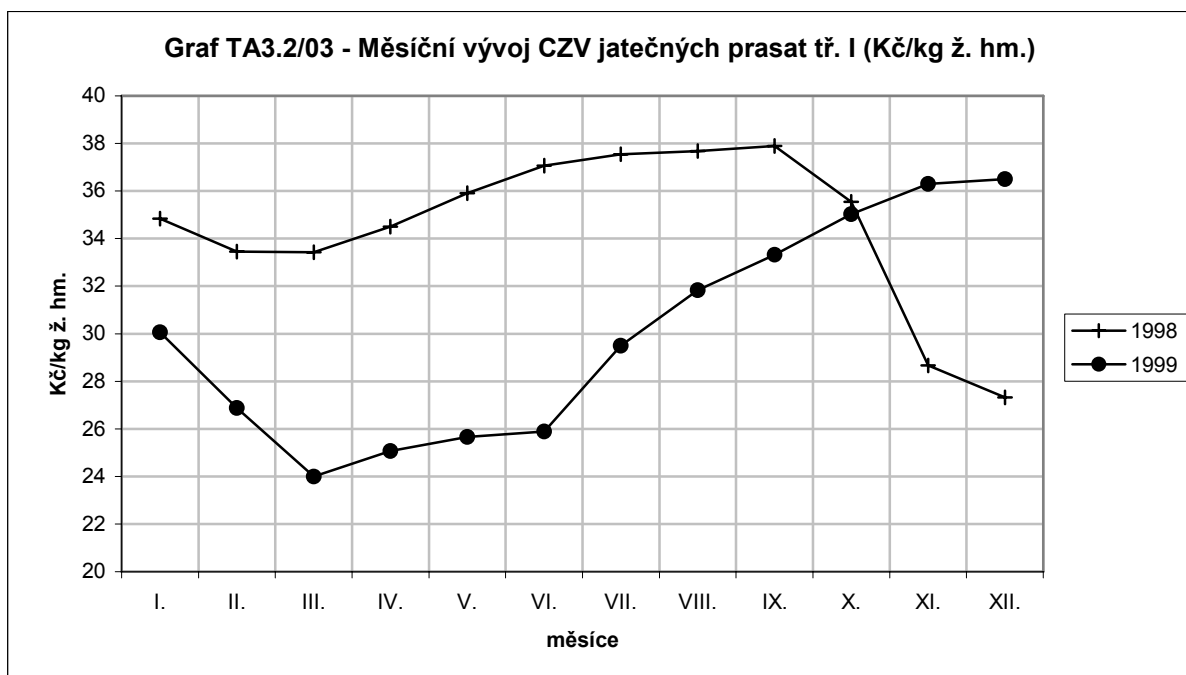
Ekonomika výroby jatečných prasat v ČR není uspokojivá. Hlavní příčinou je výše jednotkových nákladů, která je ovlivňována zejména nízkým počtem odchovaných selat na prasnici za rok v porovnání s chovatelsky vyspělými zeměmi.

Spotřeba vepřového masa na obyvatele v ČR zůstává na poměrně vysoké úrovni, i když v roce 1999 došlo k jejímu poklesu na úroveň průměrné spotřeby v EU, která je odhadována na 44 – 45 kg.

Neuspokojivá rentabilita výroby jatečných prasat a pokles domácí poptávky se projevil ve snaze výrobců snížit nabídku jatečných prasat na trhu, a tak přispět k oživení cen zemědělských výrobců. Podle soupisu ČSÚ došlo od 1. 3. 1999 do 1. 3. 2000 k poklesu stavů prasat celkem o 313 tis. ks (o 7,8 %) a snížení stavu prasníc o 19,8 tis. ks (o 6,3 %).

Ve srovnání s rokem 1998 došlo k poklesu výroby jatečných prasat o 31,1 tis. t ž. hm., tj. o 4,6 %. Celkem bylo v roce 1999 vyrobeno 638,8 tis. t ž. hm. jatečných prasat. Do ČR bylo dovezeno 23,5 tis. t vepřového masa v přepočtu na živou hmotnost, což představuje v porovnání s rokem 1998 snížení o 30,3 %. Současně však došlo k poklesu vývozu vepřového masa z 37,9 tis. t na 13,2 tis. t v přepočtu na živou hmotnost.

V roce 1999 poklesly průměrné ceny jatečných prasat celkem o 10,5 % z 34,06 Kč/kg ž. hm. (v roce 1998) na 30,48 Kč/kg ž. hm. Vývoj CZV v průběhu roku lze charakterizovat rychlým propadem v průběhu prvního čtvrtletí z 30 Kč/kg ž. hm. na 24 Kč/kg ž. hm. Od července docházelo k postupnému oživení cen. Nízká úroveň CZV se promítla do snížení cen průmyslových výrobců a spotřebitelských cen, ale k podstatnějšímu růstu spotřebitelské poptávky nedošlo.

Pramen: ČSÚ - Index cen zemědělských výrobců
Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

Na trhu jatečných prasat v ČR působí dvě odbytové organizace, které se postupně změnily na organizace marketingového typu. Podíl těchto odbytových organizací na trhu jatečných prasat činil v roce 1999 asi 35 %. Postupně dochází k rozšiřování služeb, které poskytují svým členům (průzkum trhu, poradenství atd.).

3.2.3 Drůbež – maso, vejce

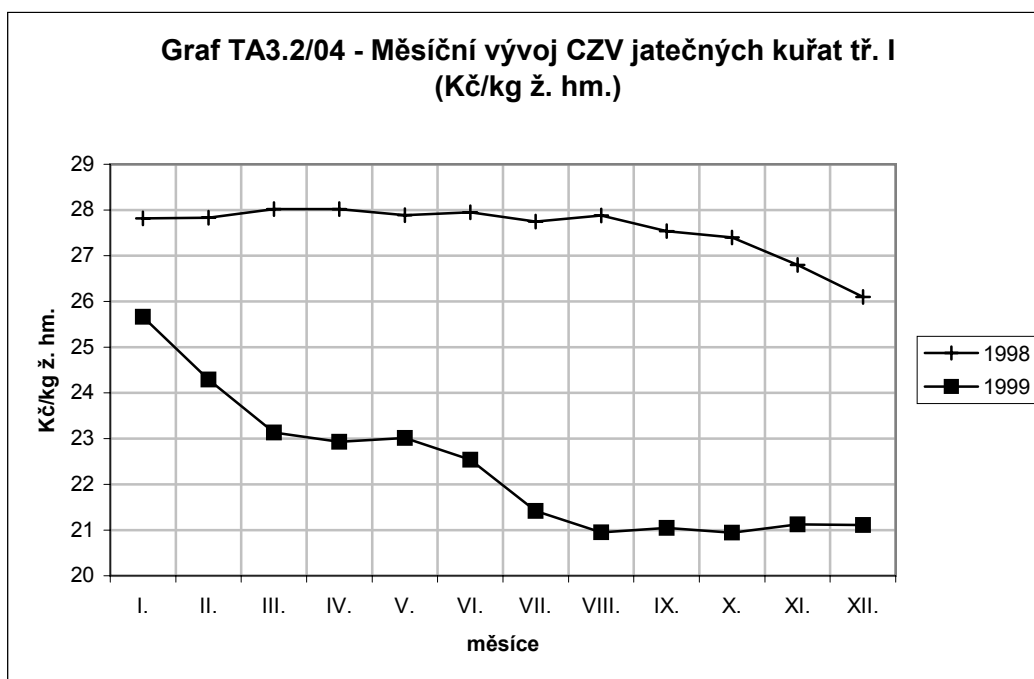
Jatečná drůbež

V důsledku stále rostoucí poptávky ve spojení s poměrně příznivými cenami se nadále zvyšuje světová produkce i spotřeba drůbežího masa. Ceny drůbeže na zahraničních trzích ve srovnání s předchozím rokem mírně poklesly a podle zdrojů OECD se udržují pod úrovní 1 USD/kg ž. hm. Světová produkce drůbeže se ve srovnání s rokem 1998 zvýšila o 3,9 % a dosáhla úrovně 63,7 mil. t. Růst výroby pokračuje i v EU, kde se meziročně zvýšila produkce drůbežího masa o 1,6 %.

V souladu s evropskými a světovými trendy dochází ke zvyšování výroby a spotřeby drůbežího masa i v ČR. Růstem domácí spotřeby dochází do určité míry k substituci spotřeby hovězího a částečně i vepřového masa. Postupně dochází i ke změně stravovacích zvyklostí spotřebitelů, kteří jsou stále výrazněji ovlivňováni nejen reklamou, ale i příznivými cenovými relacemi s ostatními druhy mas. Spotřeba drůbežího masa (zejména kuřecího) je citlivá zvláště na relaci cen drůbežího masa k tučnějším druhům vepřového masa.

Výroba jatečné drůbeže se zvýšila ve srovnání s rokem 1998 o 13,3 % a dosáhla objemu 273 tis. t ž. hm. Objem samozásobení a drobných prodejů je odhadován na 20 tis. t ročně v přepočtu na živou hmotnost. Příznivé ceny drůbežího masa se projevily zvýšenou poptávkou o 34,6 tis. t (tj. o 13,6 %), která byla kryta nárůstem produkce o 32,1 tis. t a částečně i zvýšeným dovozem o 3 tis. t (růst o 18,6 %). V přepočtu na živou hmotnost bylo do ČR dovezeno 19,1 tis. t drůbežího masa a živé drůbeže, tj. 7 % z domácí produkce a 6,8 % z domácí spotřeby.

Vývoj cen drůbežího masa (zejména kuřecího) byl v roce 1999 ovlivněn vývojem cen ostatních druhů mas, zejména vepřového masa. Snahou o udržení cenové konkurenceschopnosti na domácím trhu byl vývoj CZV do značné míry limitován cenami dováženého drůbežího masa. Průměrné ceny zemědělských výrobců jatečných kuřat se v roce 1999 snížily z 27,63 Kč/kg ž. hm. na 22,76 Kč/kg ž. hm., tj. o 17,6 %.

Pramen: ČSÚ - Index cen zemědělských výrobců

Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

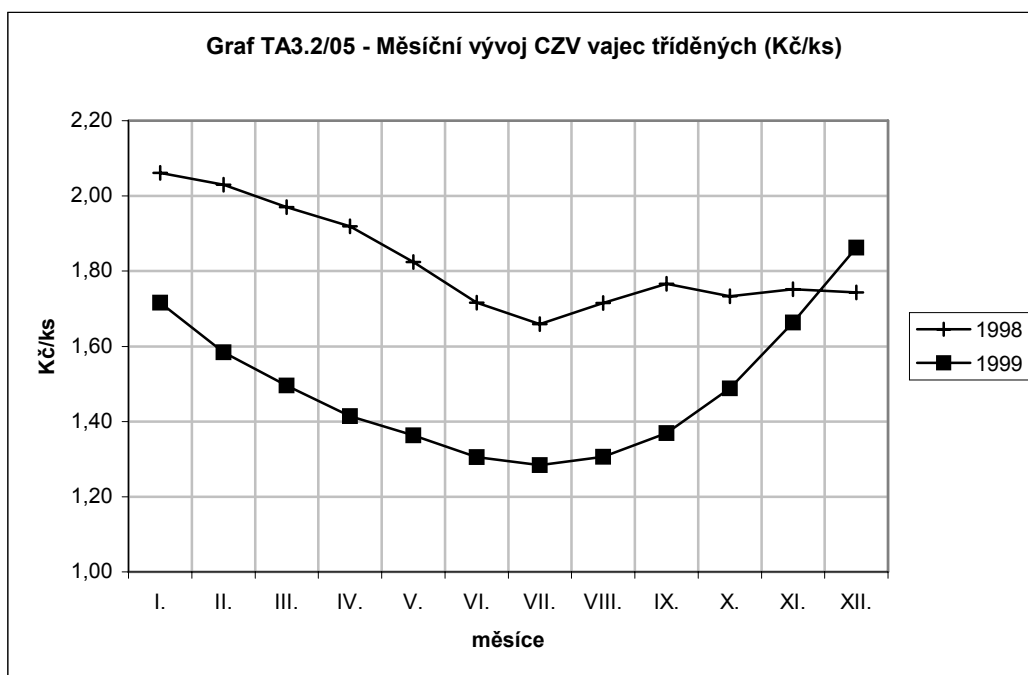
Veje

V důsledku růstu poptávky a příznivých cen pro spotřebitele se světová produkce slepičích vajec neustále zvyšuje. Od roku 1990 do roku 1999 se zvýšila světová produkce vajec z 45,2 mil. t na odhadovaných 48 mil. t, tj. v přepočtu z 809 mld. ks na 843,6 mld. ks vajec²⁹. Stavby slepic se pohybovaly kolem 4 650 mil. ks. V EU se produkce vajec udržuje v posledních čtyřech letech na 5,2 mil. t, tj. 93,5 mld. ks.

²⁹ Podle Watt Poultry Statistical Yearbook 1999.

V ČR dosáhla v roce 1999 celková produkce vajec 3 307 mil. ks. Ve srovnání s rokem 1998 došlo k poklesu o 308 mil. ks vajec v důsledku snížení počtu slepic ve druhém pololetí 1999 jako reakci na nepříznivý vývoj cen zemědělských výrobců. Ve srovnání s rokem 1998 došlo v roce 1999 ke snížení průměrné snášky na slepici z 281 ks na 277 ks vajec.

Trend poklesu cen zemědělských výrobců slepičích vajec z druhého pololetí 1998 pokračoval i v roce 1999. Od ledna do července 1999 se cena tříděných vajec snižovala z 1,72 Kč/ks na 1,28 Kč/ks. Pokles cen vajec byl odrazem relativně vysoké nabídky a snižující se poptávky na trhu. K oživení cen zemědělských výrobců vajec došlo od října 1999 v důsledku redukce stavů slepic a tím nižší nabídky.

Pramen: ČSÚ - Index cen zemědělských výrobců
Zpracoval: M. Abrahamová (VÚZE)

3.3 Cenový vývoj na agrárním trhu

Ceny zemědělských výrobců v ČR se až do roku 1998 postupně zvyšovaly a tím se zároveň přibližovaly cenám v EU. V roce 1999 došlo k razantnímu zlomu. Zatímco v EU dochází k pozvolnému, programovému snižování cen zemědělských výrobců, vyrovnávanému z větší části kompenzačními platbami, v České republice se v průběhu roku 1999 snížily CZV téměř o 12 %.

3.3.1 Vývoj souhrnných cenových indexů

Dynamický rozvoj mezinárodních maloobchodních potravinových řetězců spolu s propadem cen na zahraničních trzích ovlivnil podstatně cenový vývoj v ČR v roce 1999.

TA3.3/01 - Meziroční souhrnné cenové indexy

Ukazatel	1998/97	1999/98
Ceny zemědělských výrobců	102,3	88,3
Ceny průmyslových výrobců potravin a nápojů	105,5	96,6
Spotřebitelské ceny potravin a nápojů	104,6	95,2
Ceny vstupů do zemědělství	98,2	93,6

Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží;

Index cen průmyslových výrobců; Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE), odbor 3110 ČSÚ

Ten byl ve srovnání s rokem 1998 charakteristický poklesem cen na všech úrovních. V roce 1999 došlo:

- po dlouhotrvajícím růstu spotřebitelských cen potravin a nápojů k jejich meziročnímu poklesu o 4,8 %. Spotřebitelské ceny potravin a nápojů přispěly k výraznému snížení průměrné míry inflace v roce 1999 (2,1 %);
- k poklesu cen průmyslových výrobců potravin a nápojů o 3,4 % ve srovnání s rokem 1998, poprvé v reformním období po liberalizaci cen;
- k mimořádně razantnímu poklesu indexu cen zemědělských výrobců (-11,7 %), který je důsledkem poklesu CZV všech hlavních zemědělských výrobků s výjimkou ovoce;
- v pořadí již druhému a nejvýraznějšímu poklesu cen vstupů do zemědělství za sebou (-1,8 % v roce 1998, -6,4 % v roce 1999). Přesto se „cenové nůžky“ mezi cenami vstupů do zemědělství a CZV znovu rozevřely.

Hlavní příčinou znovuotevření „cenových nůžek“ však není na rozdíl od minulých let růst cen vstupů do zemědělství, ale výrazný pokles cen zemědělských výrobců.

3.3.2 Vývoj cen zemědělských výrobců

V roce 1999 pokračoval nepříznivý vývoj cen většiny rostlinných výrobků. K němu se přidal, na rozdíl od minulých let, i podstatný pokles cen živočišných výrobků.

TA3.3/02 - Meziroční indexy cen rostlinných výrobků

Ukazatel	1998/97	1999/98
Rostlinné výrobky celkem	94,6	85,0
z toho - obiloviny	88,7	81,4
- luštěniny	99,0	80,6
- olejniny	104,1	78,1
- brambory celkem	134,6	82,1
- cukrovka technická	93,8	95,9
- ovoce	95,4	108,5
- zelenina	103,6	86,4

Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců

a spotřebitelské ceny potravinářského zboží

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE)

Významným faktorem ovlivňujícím pokračující snižování převážné většiny cen rostlinných produktů (s výjimkou ovoce) byl pokles cen na světových a evropských trzích. Projevil se především u obilí a výrobků z něho (pšenice, sladu), u řepkového semene, brambor aj. Obtížnost vývozu agrárních přebytků bez exportních subvencí a dovoz relativně levných zemědělských surovin snižoval cenu rostlinných produktů na domácím trhu.

TA3.3/03 - Meziroční indexy cen živočišných výrobků

Ukazatel	1998/97	1999/98
Živočišné výrobky celkem	105,7	89,5
z toho - mléko	109,6	91,8
- jatečný skot	112,5	96,2
- jatečná prasata	102,3	83,1
- drůbež	103,9	85,9
- vejce	93,6	81,1

*Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců
a spotřebitelské ceny potravinářského zboží*

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE)

Hluboký propad cen mlékárenských výrobků na zahraničních trzích a stagnování cen masa v EU (především vepřového, ale i hovězího a drůbežího) na relativně nízké úrovni způsobilo nebývalý cenový propad na tuzemském trhu u všech živočišných produktů. Částečně k tomu přispěla i snaha maloobchodních řetězců prosadit se na trhu nízkými cenami.

3.3.3 Vývoj cenových indexů ve výrobních vertikálách

Úroveň cen průmyslových výrobců potravin je stále více ovlivňována rozšiřováním (mezinárodních) maloobchodních řetězců (supermarketů, hypermarketů), které se jako odběratelé mohou stavět do monopsonní, resp. oligopsonní pozice ve vztahu k dodavatelům (tj. do pozice jediného, resp. několika málo odběratelů, kteří si mohou „diktovat“ nákupní ceny). Tím vytvářejí silný tlak na snižování cen průmyslových výrobců a následně cen zemědělských výrobců.

Rok 1999 byl pro výše uvedenou situaci typický. Významně se posílilo postavení mezinárodních společností, především růstem koncentrace a zvyšováním podílu na trhu. Maloobchodní tržby velkých řetězců se v roce 1999 zvýšily proti roku 1998 o 52 %. Zatímco v roce 1998 představoval podíl tržeb v 10 největších mezinárodních společnostech asi 37 %, v roce 1999 ovládly tyto společnosti přes polovinu domácího trhu (kap. A7).

Ostrý konkurenční boj a již zmíněný propad světových cen vyústil v meziroční pokles (1999/98) dosažených spotřebitelských cen, cen průmyslových výrobců a cen zemědělských výrobců většiny sledovaných výrobků rostlinného i živočišného původu (Tabulka A3.3/05). Výjimkou byly průmyslové a spotřebitelské ceny cukru a ceny zemědělských výrobců průmyslových brambor, které měly v důsledku zásahu státu výjimečné postavení na agrárním trhu.

3.3.4 Podíl ceny zemědělské suroviny na cenách finálních výrobků

Podíly cen zemědělských výrobců³⁰ na spotřebitelské ceně u vybraných reprezentantů potravinářských výrobků shrnuje následující tabulka.

TA3.3/04 - Podíl ceny zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně (%)

Výrobek	1998	1999
Vepřové půlky se sádlem	54,8	66,1
Hovězí čtvrtě	67,2	58,6
Máslo čerstvé	63,3	67,6
Tvaroh konzumní měkký	61,4	58,5
Eidam cihla	64,8	67,2
Pasterované polotučné mléko	43,7	48,9
Kuře kuchařské	56,2	61,2
Kachna kuchařská	48,3	46,7
Vejce čerstvá tříděná	68,0	70,1
Kapr	38,0	39,1
Brambory pozdní	45,1	46,7
Brambory rané	39,4	38,4
Cibule	38,5	39,3
Karotka	28,4	28,3
Jablka	34,0	26,3
Cukr krystal	28,0	27,2
Ztužený pokrmový tuk	17,5	18,2
Pšeničné mouky a krupice	50,8	49,7
Víno bílé stolní	38,3	32,4

Pramen: Propočty VÚZE

Zpracoval: O. Štiková, H. Sekavová, H. Baudisová (VÚZE)

V roce 1999 (na rozdíl od roku 1998) došlo k růstu podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně zejména u výrobků živočišného původu, nejvýrazněji u vepřového masa a konzumního mléka. Tento vývoj byl ovlivněn:

- poklesem obou sledovaných typů cen při výraznějším poklesu spotřebitelských cen (vejce, kapr, cibule, kuře, pozdní brambory, mléko konzumní, máslo, eidam);
- poklesem spotřebitelských cen při současném růstu cen zemědělských výrobců (vepřové maso);
- zvýšením obou typů cen s tím, že výrazněji rostly ceny zemědělských výrobců (ztužené tuky).

Ve většině případů bylo zvýšení podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně způsobeno poměrně výrazným poklesem spotřebitelských cen.

Naopak u necelé poloviny sledovaných reprezentantů došlo v roce 1999 ke snížení podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně. K nejvyššímu snížení došlo

³⁰ Podíl cen zemědělských výrobců na spotřebitelské ceně byl propočten pro stejné vybrané reprezentanty a podle stejné metodiky jako v předcházejících Zprávách o stavu zemědělství ČR.

u jablek, bílého stolního vína a hovězího masa, mírnější snížení bylo zaznamenáno u tvarohu, kachny, cukru, raných brambor a pšeničné mouky.

Snížení podílu cen zemědělských výrobců na spotřebitelských cenách v roce 1999 bylo ovlivněno:

- poklesem obou typů těchto cen při vyšším poklesu cen zemědělských výrobců (hovězí maso, rané brambory, pšeničná mouka, kachna, tvaroh konzumní);
- růstem spotřebitelských cen při současném poklesu cen zemědělských výrobců (bílé víno stolní, jablka);
- růstem obou typů těchto cen při vyšším nárůstu cen spotřebitelských (cukr).

3.3.5 Vývoj spotřebitelských cen

Úhrnná hladina cen spotřebního zboží a služeb v roce 1999 vzrostla proti roku 1998 o 2,1 %. Zatímco v roce 1998 byl zaznamenán nejvyšší cenový nárůst za posledních pět let (o 10,7 %), v roce 1999 bylo meziroční zvýšení spotřebitelských cen nejnižší od liberalizace cen započaté v roce 1991. Významnými faktory, které přispěly k tomuto vývoji spotřebitelských cen, byly především nižší rozsah administrativních deregulačních opatření, konkurenční soupeření maloobchodních řetězců a pokles cen zemědělských komodit na světovém i domácím trhu.

Zpomalilo se tempo růstu cen všech hlavních výdajových skupin. Nejrychleji – stejně jako v předcházejících dvou letech – rostly ceny výdajů spojených s bydlením (zejména nájemného), i když dynamika růstu se ve srovnání s rokem 1998 snížila přibližně o 21 procentních bodů. Pomaleji, v porovnání s celkovým průměrným růstem spotřebitelských cen, se zvyšovaly ceny odívání a zařízení a provozu domácnosti.

TA3.3/05 - Meziroční indexy spotřebitelských cen zboží a služeb

Skupina	1998/97	1999/98
Zboží a služby celkem	110,7	102,1
v tom - potraviny, nápoje, tabák	105,4	96,6
- odívání	106,2	100,1
- bydlení	130,2	109,1
- zařízení a provoz domácnosti	106,0	101,9
- zdravotnictví	104,3	101,3
- doprava	107,5	104,2
- volný čas	106,8	102,2
- vzdělávání	115,7	104,9
- veřejné stravování a ubytování	108,9	102,7
- ostatní zboží a služby	107,4	105,3

Pramen: ČSÚ - Indexy spotřebitelských cen, 1999, 2000

Zpracoval: I. Mrhálková (VÚZE)

K nízké míře inflace přispěl především cenový vývoj skupiny potraviny, nápoje, tabák. Poprvé od roku 1989 se spotřebitelská cena této skupiny snížila, v porovnání s rokem 1998

klesla o 3,4 %. Index spotřebitelských cen samotných potravin v roce 1999 činil 94,4, tj. o 7,7 procentních bodů méně než představoval úhrnný cenový růst. Ceny nápojů zaznamenaly mírné zvýšení.

TA3.3/06 - Meziroční indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží

Potravinová skupina	1998/97	1999/98
Potraviny	104,5	94,4
v tom - maso a masné výrobky	103,3	91,2
- ryby a rybí výrobky	113,1	99,7
- mléko, mléčné výrobky, vejce	105,9	93,7
- oleje a tuky	105,8	94,5
- mlýnské, pekárenské a těstářenské výrobky	100,8	95,8
- cukr, cukrovinky a ostatní potraviny	108,7	100,5
- brambory a bramborové výrobky	114,7	88,0
- ovoce a ovocné výrobky	99,5	94,8
- zelenina a zeleninové výrobky	105,1	90,7
Nápoje	105,8	101,8
v tom - nealkoholické nápoje	100,9	98,2
- alkoholické nápoje	106,7	102,4

Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží, 1999, 2000

Zpracoval: I. Mrhálková (VÚZE)

V roce 1999 došlo k podstatnému snížení cenové úrovně většiny potravinových skupin (podrobnější členění v tabulce A3.3/06). Zatímco brambory a bramborové výrobky patřily v roce 1998 mezi komodity s nejvyšší dynamikou cenového růstu, v roce 1999 se jejich spotřebitelská cena vlivem příznivé sklizně a následně nabídky na trhu snížila (proti roku 1998) o 12 %. Výrazný meziroční pokles cen zaznamenaly maso a masné výrobky. Po růstu v roce 1998 se razantně snížila (přibližně o jednu pětinu) cena drůbeže, přitom nejrychleji klesaly ceny kuřat (zhruba o jednu čtvrtinu). Příčinu cenového poklesu lze spatřovat v současné době v převaze nabídky drůbežího masa na trhu. Spotřebitelská cena hovězího výsekového masa v důsledku vyrovnané nabídky a poptávky víceméně stagnovala na úrovni předcházejícího roku, cena vepřového výsekového masa pokračovala v trendu nastoupeném v závěru roku 1998 a snížila se o více než 15 %.

Odlišná vývojová tendence než v roce 1998 se projevila u cen potravinové skupiny mléko, mléčné výrobky, vejce. Vlivem markantního snížení cenové úrovně konzumního mléka (zhruba o 11 %), vajec (přibližně o 18 %) a mírného poklesu cen sýrů a ostatních mléčných výrobků došlo ke snížení průměrné hladiny cen této agregované komodity o 6,3 %. Po stabilizovaném vývoji v předcházejícím roce vykazovaly pohyb cen směrem dolů mlýnsko-pekárenské výrobky, přitom - podobně jako v roce 1998 - nejvýraznější snížení cen nastalo u mouky (téměř o 12 %), chleba a běžného pečiva (zhruba o 8 %). Uvnitř skupiny oleje a tuky zaznamenaly citelný pokles cen živočišné tuky (máslo téměř o 15 %, sádlo o více než 6 %), zatímco cena tuků rostlinného původu buď vzrostla (margaríny), nebo stagnovala (jedlé oleje).

Příznivým jevem v roce 1999 bylo podstatné snížení cenové hladiny zeleniny a zeleninových výrobků a ovoce a ovocných výrobků. Shodně jako v roce 1998 se rychlejším tempem snižovaly ceny čerstvého ovoce mírného pásma než ceny jižního ovoce, ceny ovocných výrobků po výrazném růstu v uplynulých letech zaznamenaly nepatrný přírůstek.

Přibližně na úrovni roku 1998 zůstaly ceny ryb a rybích výrobků a jen velmi mírně (o 0,5 %) vzrostla průměrná cena skupiny cukr, cukrovinky a ostatní potraviny. V rámci této skupiny opět význačně stouply ceny cukru a cukrovinek, naopak u kávy a čaje došlo po vysokém růstu v roce 1998 ke snížení, resp. ke stagnaci spotřebitelské ceny.

3.4 Agrární zahraniční obchod

3.4.1 Obecná charakteristika základních tendencí v agrárním zahraničním obchodě

Na mezinárodním agrárním trhu přetrvávala také v roce 1999 nepříznivá konjunkturální situace. Nadprůměrné až rekordní sklizně u většiny globálně významných plodin v marketingovém roce 1998/99, doznívání vlivu měnových a finančních krizí v zemích jihovýchodní Asie a v Rusku promítající se v silné redukci poptávky, ale také devalvace brazilské měny, otevírající této agrární zemi značné možnosti vývozní expanze, působily na další zvýšení disproporcí mezi nabídkou a poptávkou na mezinárodním agrárním trhu, vyúsťující do poklesu cen většiny obchodovaných komodit. Zejména ceny nezpracovaných zemědělských surovin a produktů s nízkým stupněm přidané hodnoty, které tvoří rozhodující podíl českého agrárního vývozu, byly velmi nízké (kap. A3.1 a A3.2).

Tyto konjunkturální faktory ovlivňovaly v roce 1999 nepříznivě český agrární vývoz, který se meziročně zvýšil pouze o 253 mil. Kč, tj. o 0,8 %. Paralelní vyšší vzrůst hodnoty dovozu o 2 042 mil. Kč (tj. o 3,7 %) přispěl k prohloubení záporného salda bilance agrárního zahraničního obchodu o 1 789 mil. Kč, tj. o 8,1 %. Rozdílná dynamika růstu vývozu a dovozu se promítla ve zhoršení jejich vzájemných proporcí a stupeň krytí dovozu vývozem se opět zhoršil o 1,7 procentního bodu na 58,7 %.

Vzhledem k tomu, že celkový český zahraniční obchod vzrůstá dlouhodobě rychleji než jeho agrární výše, klesá význam zemědělských a potravinářských komodit v tomto obchodu. Za posledních 5 let se celkový obrat zahraničního obchodu ČR v indexním vyjádření zvýšil na 155 bodů, tentýž ukazatel agrárního zahraničního obchodu dosáhl pouze 110 bodů. Tento trend pokračoval i v roce 1999. Zatímco se obrat celkového zahraničního obchodu ČR meziročně zvýšil o 8,3 %, vzrostl v jeho agrárním segmentu pouze o 2,6 %. Důsledkem bylo snížení podílu agrárního obchodu na celkovém zahraničním obchodu ČR na 4,8 %. Adekvátně se snížil podíl agrárního vývozu a dovozu na celkovém vývozu a dovozu. Současně se však zvýšil podíl pasivního salda agrárního zahraničního obchodu na celkovém schodku zahraničněobchodní platební bilance z 28,1 % na 34,2 % (Tabulka A3.4/01).

Výše pasiva bilance agrárního zahraničního obchodu je významně ovlivňována vysokým podílem dovozu produktů tropického a subtropického pásma a produktů moře, resp. nekompetitivních komodit. Zhruba polovinu agrárního dovozu představují produkty jiných podnebních pásem, zatímco jejich podíl na paralelním vývozu je logicky neporovnatelně nižší, v roce 1999 pouze 3,5 % (Tabulka TA3.4/04).

TA3.4/01 - Podíl agrárního zahraničního obchodu na celkovém zahraničním obchodu ČR

Agrární vývoz			Agrární dovoz			Saldo agrárního zahraničního obchodu		
podíl na celkovém vývozu (%)		meziroční index	podíl na celkovém dovozu (%)		meziroční index	mil. Kč		meziroční index
1998	1999		1998	1999		1998	1999	
3,97	3,66	92,19	6,01	5,79	96,34	-22 081	-23 870	108,10

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

3.4.2 Teritoriální skladba agrárního zahraničního obchodu

Také v roce 1999 byly státy EU rozhodujícím obchodním partnerem českého agrárního sektoru. Jejich podíl na celkovém obratu agrárního zahraničního obchodu se proti roku 1998 zvýšil o 1,2 % a dosáhl 45,6 %. Nominálně se hodnota zobchodovaného agrárního zboží mezi ČR a EU v roce 1999 zvýšila o 2 143 mil. Kč na 41 892 mil. Kč, tedy o 5,4 % proti roku 1998.

Pozitivní je zejména skutečnost, že zvýšení obratu bylo dosaženo přírůstkem vývozu. Ten meziročně vzrostl o 2 684 mil. Kč, resp. o 25,7 %. Paralelně došlo ke snížení hodnoty dovozu o 541 mil. Kč, neboli o 1,8 %. Důsledkem těchto změn bylo žádoucí zlepšení vztahu vývozu a dovozu v této teritoriální relaci. Stupeň krytí agrárního dovozu z EU vývozem se zvýšil ze 35,6 % v roce 1998 na 45,6 % v roce 1999. Tradičně vysoké pasivní saldo se podařilo snížit o 3 225 mil. Kč, tedy o 17,1 %.

Výsledky zahraničního obchodu s agrárními produkty se zeměmi CEFTA se naopak v roce 1999 zřetelně zhoršily. Objem obchodu sice vzrostl o 922 mil. Kč, resp. o 3,7 %, ale tento přírůstek obratu byl dosažen převážně díky zvýšení hodnoty dovozu. Zatímco vývoz do zemí CEFTA meziročně vzrostl pouze o 348 mil. Kč, tedy o 2,6 %, byl dovoz vyšší o 1 270 mil. Kč, neboli o 11 %. Uvedené změny se promítly do odpovídající dílčí zahraničněobchodní platební bilance poklesem aktiva o 1 617 mil. Kč, neboli o 79,5 %. Současně se zhoršily proporce vývozu a dovozu. Stupeň krytí dovozu vývozem do členských států CEFTA se snížil ze 117,6 % na 103,2 %.

Obrat zahraničního obchodu s agrárním zbožím se Slovenskem, které je ze zemí CEFTA naším nejvýznamnějším obchodním partnerem, se v roce 1999 meziročně snížil o 976 mil. Kč, tedy o 6,6 %. Také v této teritoriální relaci byly dosaženy parametry agrárního

segmentu zahraničního obchodu v porovnání s rokem 1998 horší. Podíl Slovenska na celkovém obratu agrárního zahraničního obchodu ČR se snížil ze 16,5 % na 15,0 % v roce 1999. Hodnota našeho aktivního zahraničního obchodu se Slovenskem poklesla o 1 121 mil. Kč, resp. o 12,3 %, hodnota pasivního obchodu paralelně vzrostla o 145 mil. Kč, neboli o 2,6 %. Aktivum odpovídající platební bilance se snížilo o 1 265 mil. Kč, tedy o 35,9 % a stupeň krytí dovozu vývozem meziročně poklesl ze 162,7 % na 139,2 %

Třetí nejvýznamnější skupinou zemí pro agrární obchod ČR jsou rozvojové země (RZ), participující v roce 1999 na jeho obratu 14,8 %. Obrat obchodu s RZ se v roce 1999 sice zvýšil o 873 mil. Kč, tj. o 6,9 %, a dosáhl hodnoty 13 615 mil. Kč, ale tento přírůstek byl výhradně důsledkem zvýšení hodnoty dovozu. Zatímco vývoz agrárních komodit do RZ v roce 1999 poklesl o 50 mil. Kč, resp. o 2,2 %, dovoz vzrostl o 922 mil. Kč, tj. o 8,8 %. Schodek odpovídající teritoriální platební bilance se tudíž zvýšil o 972 mil. Kč na 9 165 mil. Kč, tzn. o 11,9 %. Stupeň krytí dovozu agrárního zboží z RZ korespondujícím vývozem se následkem těchto změn zredukoval z 21,7 % na pouhých 19,5 %.

Finanční krize, která postihla Rusko ve druhé polovině roku 1998 a následné snížení likvidity ruských dovozních firem, projevující se ještě v roce 1999, se promítlo také výrazně v agrární výšeči našeho zahraničního obchodu. Obrat obchodu se státy SNS, mezi nimiž je Rusko dominantním obchodním partnerem agrárního sektoru ČR, se meziročně snížil o 1 760 mil. Kč, tzn. o 39,6 %. Podíl SNS na celkovém českém agrárním zahraničním obchodu paralelně poklesl z 5 % na 2,9 %. Vývoz v této destinaci se snížil o 1 720 mil. Kč, neboli o 40,9 % a dovoz o 40 mil. Kč, resp. o 17,2 %.

TA3.4/02 - Vývoj teritoriální skladby agrárního zahraničního obchodu ČR

Region-země	Vývoz			Dovoz			Saldo		
	podíl na agrárním vývozu (%)		meziroční index	podíl na agrárním dovozu (%)		meziroční index	mil. Kč		meziroční index
	1998	1999		1998	1999		1998	1999	
EU	30,92	38,59	124,81	52,54	49,75	94,69	-18 892	-15 667	82,93
CEFTA	40,37	33,34	82,59	20,75	22,21	107,04	2 034	417	20,50
z toho - SR	27,12	23,62	87,09	10,07	9,97	99,01	3 523	2 258	64,09
RZ	6,74	6,55	97,18	18,76	19,69	104,96	-8 193	-9 165	111,86
SNS	12,49	7,33	58,69	0,41	0,33	80,49	3 981	2 301	57,80
EFTA	1,03	1,09	105,83	0,74	0,98	132,43	-64	-194	303,13
Ostatní regiony	8,45	13,10	155,03	6,80	7,04	103,53	-947	-1 562	164,94
Celkem	100,00	100,00	x	100,00	100,00	x	-22 081	-23 870	108,10

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

3.4.3 Komoditní skladba agrárního zahraničního obchodu

Dominance mléka a mlékárenských výrobků, olejnatých semen a nápojů a lihovin v agrárním vývozu ČR se ani v roce 1999 neoslabila. Dlouhodobá priorita mlékárenských výrobků v českém agrárním vývozu je výrazně ovlivňována subvencováním jejich vývozu. Také v roce 1999 byl vývoz mlékárenských výrobků podpořen rozpočtovými prostředky ve výši 1 154 mil. Kč. Subvencemi ve výši 41 mil. Kč byl podpořen rovněž vývoz bramborového škrobu a částkou 56 mil. Kč vývoz jatečných prasat, nicméně u těchto komodit byl, s ohledem

na velikost subvence, důsledek pro jejich pozici ve zbožové skladbě vývozu neporovnatelně menší. Mléko a mlékárenské výrobky, olejnatá semena a nápoje a lihoviny spolu s obilím pokrývají 51,6 % hodnoty vývozu. Vývoz produktů nomenklaturně zařazených do agregace mléko, mlékárenské výrobky, vejce a med nicméně v roce 1999 poklesl o 319 mil. Kč, tj. o 5,4 %. Pro agregaci je charakteristická víceletá stagnace hodnoty vývozu, při paralelním růstu hodnoty dovozu. Důsledkem tohoto vývoje je snižování hodnoty netto-vývozu. Ten se v roce 1999 snížil o 843 mil. Kč, tzn. o 19,1 %.

Druhou hodnotově nejvýznamnější zbožovou skupinou našeho agrárního vývozu byla v roce 1999 olejnatá semena a plody. Vývoz olejnatých semen se meziročně zvýšil o 2 384 mil. Kč, resp. o 86,7 %. Proti pětiletému průměru 1995-99 se v roce 1999 hodnota vývozu olejnatých semen zvýšila o 1 813 mil. Kč, neboli o 54,6 %. Vývoz olejnatých semen, do kterých je nomenklaturně zařazen také chmel, se zejména vlivem mimořádného nárůstu vývozu řepky stal v roce 1999 komoditní skupinou s nejvyšší čistou hodnotou vývozu. Aktivum našeho zahraničního obchodu s olejnatými semeny a plody se v roce 1999 meziročně zvýšilo o 2 369 mil. Kč, tzn. o 178,6 %.

Třetí nejvýznamnější agregací vývozního zboží agrárního sektoru ČR jsou nápoje a lihoviny, mezi kterými dominuje dlouhodobě pivo. Hodnota vývozu nápojů a lihovin v roce 1999 meziročně poklesla o 222 mil. Kč, tzn. o 5,5 %. Vzhledem k souběžnému zvýšení hodnoty dovozu se netto-vývoz nápojů a lihovin paralelně snížil o 588 mil. Kč, tedy o 36,2 %.

Vývoz obilí z ČR je stále v rozhodující míře realizací bilančních přebytků. Kolísání objemů, resp. hodnot vývozu a dovozu obilovin, je pro náš agrární zahraniční obchod charakteristické. V roce 1999 byl meziroční vzestup vývozu obilí poměrně výrazný. Jeho hodnota se zvýšila o 1 910 mil. Kč, tedy o 189,7 %. V posledních pěti letech je však obilí netto-dovozní zbožovou skupinou, s průměrnou roční hodnotou čistého dovozu 283 mil. Kč.

Pátou hodnotově nejvýznamnější vývozní zbožovou skupinou v roce 1999 byly živočišné a rostlinné tuky a oleje. Jejich vývoz však v porovnání s rokem 1998 poklesl o 130 mil. Kč, tedy o 7,3 %. Živočišné a rostlinné tuky a oleje jsou však dlouhodobě netto-dovozní agregací. Hodnota čistého dovozu se v roce 1999 sice o 114 mil. Kč, resp. 11,6 % snížila, přesto byla 869 mil. Kč.

V agrárním zahraničním obchodě se státy EU byla nejvýznamnější vývozní zbožovou skupinou v roce 1999 olejnatá semena a plody, která představovala 28,3 % hodnoty vývozu. Druhou hlavní vývozní agregací v této destinaci byly nápoje a lihoviny, participující na odpovídajícím vývozu 16 %. Třetí nejdůležitější komoditní skupinou bylo mléko a mlékárenské výrobky s podílem 9,8 % a čtvrtou pak obilí, participující na celkové hodnotě agrárního vývozu do EU 6,5 %. Uvedené čtyři zbožové skupiny v roce 1999 celkem pokryly 60,6 % hodnoty agrárního vývozu do EU.

Pět rozhodujících komoditních agregací zemědělsko-potravinářského vývozu do zemí CEFTA v roce 1999 představovalo 45,5 % jeho celkové hodnoty. Byly to obiloviny s podílem 12,8 %, nápoje a lihoviny participující 9,2 %, přípravky z obilí s 8,4 %, živočišné a rostlinné tuky a oleje, jejichž vývoz odpovídal 8 % a mléko, mlékárenské výrobky, vejce a med s podílem 7,1 %.

V agrárním vývozu na Slovensko byly nejvýznamnějšími agregacemi nápoje a lihoviny s podílem 13 %, přípravky z obilí, jejichž vývoz odpovídal 10,8 % celkové hodnoty a různé potravinové přípravky, participující v roce 1999 na hodnotě vývozu v této destinaci 9,5 %.

Do rozvojových zemí se vyváželo v roce 1999 především mléko a mlékárenské výrobky. Tato zbožová skupina představovala 86 % hodnoty agrárního exportu do RZ.

Komoditní skladba českého agrárního dovozu se dlouhodobě příliš nemění. Dominantní skupinou zboží v našem pasivním zahraničním obchodě agrárního sektoru zůstává ovoce. Spolu se zeleninou a přípravky z ovoce a zeleniny představuje také v roce 1999 více než čtvrtinu celkové hodnoty agrárního dovozu. Dovoz zboží odpovídající nomenklатурně agregaci ovoce a ořechy se v roce 1999 meziročně zvýšil o 367 mil. Kč, tj. o 5,5 %.

Druhou hodnotově nejdůležitější dovozní skupinou agrárního zboží byly různé potravinové přípravky. Jejich nákup v zahraničí přispěl výrazně k meziročnímu zvýšení celkového dovozu. V roce 1999 se tento dovoz zvýšil o 630 mil. Kč, tzn. o 12,2 %. Také krmiva, mezi kterými je nejvýznamnější sójová moučka, jsou tradiční agregací ve zbožové listině českého agrárního dovozu. Hlavně v důsledku nižších cen na mezinárodním trhu se hodnota této třetí nejdůležitější dovozní komoditní skupiny v roce 1999 o 771 mil. Kč, resp. o 13,2 %, snížila.

Další v posloupnosti nejdůležitějších dovozních agregací agrárního sektoru v roce 1999 je zelenina. Je tomu tak přesto, že poprvé po třech letech hodnota dovozu zeleniny do ČR poklesla. Toto meziroční snížení činilo 303 mil. Kč, tj. 6,8 %.

Tabák a tabákové výrobky také trvale figurují mezi nejvýznamnějšími dovozními produkty v posledních pěti letech. V roce 1999 však došlo v dovozu tabáku a tabákových výrobků do ČR k velmi prudkému zvýšení o 1 140 mil. Kč, tedy o 41,8 %. Tento přírůstek hodnoty dovozu tabáku a tabákových výrobků výrazně přispěl ke zvýšení schodku platební bilance našeho agrárního zahraničního obchodu v hodnoceném období.

Uvedených pět hlavních zbožových skupin našeho agrárního dovozu tvořilo 44,9 % jeho celkové hodnoty. Všechny byly netto-dovozními a participovaly také nejvyššími podíly na celkovém schodku zahraničněobchodní platební bilance agrárního sektoru ČR.

Ve spektru komoditní skladby našeho dovozu z rozhodujících teritorií jsou v pasivním zahraničním obchodu se státy EU nejvýznamnější agregací krmiva, představující 12,7 % hodnoty dovozu v roce 1999. Druhou nejvýznamnější skupinou je v této relaci ovoce s 12% podílem, dále různé potravinové přípravky (9,6 %), zelenina (8,6 %), a přípravky z obilí

(6,9 %). Uvedených pět skupin pokrývalo v roce 1999 zhruba 50 % hodnoty celkového agrárního dovozu ČR z EU.

V dovozu ze zemí CEFTA byly nejdůležitější různé potravinové přípravky s podílem 14,5 % na celkové hodnotě, dále přípravky z obilí s 9,5 %, zelenina s 8,9 %, kakao a čokoláda, jehož dovoz odpovídal 7,9 % celkové hodnoty dovozu v této teritoriální relaci a mléko a mlékárenské výrobky se 7,3 %.

Z rozvojových zemí dovážel agrární sektor v roce 1999 zejména ovoce (26,8 % z celkové hodnoty), kávu, čaj a koření, reprezentující 16 % celkové hodnoty dovozu z RZ, dále přípravky z ovoce a zeleniny (8,2 %) a krmiva (7,2 %).

TA3.4/03 - Vývoj komoditní skladby agrárního zahraničního obchodu ČR

CN	Komodity	Vývoz			Dovoz			Saldo		
		podíl na agrárním vývozu (%)		meziroční index	podíl na agrárním dovozu (%)		meziroční index	mil. Kč		meziroční index
		1998	1999		1998	1999		1998	1999	
01	Živá zvířata	5,96	3,76	62,98	0,88	0,74	84,38	1 519,57	846,14	55,68
02	Maso a droby	4,99	2,89	57,85	3,39	3,09	91,01	-211,79	-806,61	380,85
03	Ryby, koryši, měkkýši a ost. vod. bezobr.	2,97	2,80	94,50	2,57	2,28	88,49	-434,97	-364,16	83,72
04	Mléko a mléč. výrobky, ptačí vejce, med	17,62	16,55	93,92	2,73	3,54	129,62	4 418,22	3 574,85	80,91
05	Ost. živ. produkty	0,47	0,62	132,51	1,55	1,47	94,79	-705,58	-637,98	90,42
06	Živé rostliny a květinář. výr.	0,33	0,29	90,06	2,14	2,58	120,49	-1 082,56	-1 389,85	128,39
07	Zelenina, poživatel. rostl., kořeny, hlízy	1,22	1,85	151,79	7,95	7,14	89,87	-4 023,66	-3 502,40	87,05
08	Ovoce, ořechy	2,20	2,60	118,27	12,06	12,27	101,73	-5 987,92	-6 212,91	103,76
09	Káva, čaj, maté, koření	2,63	1,61	61,03	5,25	4,56	86,95	-2 042,63	-2 095,12	102,57
10	Obilí	2,99	8,59	287,50	2,77	2,49	89,72	-538,93	1 479,06	x
11	Mlýn. výrobky, slad, škroby apod.	5,28	4,62	87,57	0,72	0,62	86,50	1 380,24	1 212,08	87,82
12	Oléjn. semena a plody	8,16	15,11	185,28	2,55	2,49	97,51	1 325,79	3 694,62	278,67
13	Rostl. výtažky a šťavy	0,31	0,34	109,52	0,60	0,63	106,04	-228,84	-251,10	109,73
14	Rostl. pletací materiály	0,01	0,01	72,18	0,17	0,10	59,98	-87,94	-54,21	61,64
15	Živoč. a rostl. tuky a oleje	5,28	4,85	91,98	4,95	4,35	87,94	-983,03	-869,26	88,43
16	Přípr. z masa, ryb, koryšů ap.	3,12	2,32	74,28	2,92	2,68	91,83	-577,62	-764,17	132,30
17	Cukr a cukrovinky	3,46	1,73	49,99	2,31	2,27	97,94	-124,22	-723,16	582,18
18	Kakao a kakaové přípravky	2,65	2,08	78,41	4,52	4,96	109,67	-1 631,78	-2 164,64	132,66
19	Přípravky z obilí	5,58	4,43	79,46	4,95	5,68	114,83	-879,20	-1 780,11	202,47
20	Přípr. ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	2,95	2,90	98,30	6,03	5,74	95,09	-2 371,79	-2 333,19	98,37
21	Různé potravinové přípravky	4,73	4,24	89,81	9,25	10,01	108,24	-3 569,60	-4 351,40	121,90
22	Nápoje, lihov. tekutiny a ocet	12,05	11,30	93,83	4,37	4,85	110,93	1 624,68	1 037,00	63,83
23	Zbytky a odpady v potr. prům., krmivo	4,00	3,50	87,39	10,48	8,77	83,75	-4 496,06	-3 886,95	86,45
24	Tabák a tabákové výrobky	1,06	1,00	94,89	4,89	6,69	136,77	-2 371,18	-3 526,49	148,72
	Celkem	100,00	100,00	x	100,00	100,00	x	-22 080,79	-23 869,98	108,10

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

Rozbor statistiky agrárního zahraničního obchodu byl proveden z údajů vztažených k režimu volného oběhu zboží³¹. Vzhledem k tomu, že u některých zbožových skupin byl podíl vývozu, ale zejména dovozu pro zpracování a následný reexport v minulých letech vysoký, je retrospektivní porovnatelnost údajů v segmentu agrárního zahraničního obchodu omezená.

³¹ V minulých letech byla analýza agrárního zahraničního obchodu zpracována ze statistik, které nerozlišovaly režimy obchodu, byla tedy zahrnuta i data, týkající se dovozu a vývozu v rámci zušlechťovacího styku.

TA3.4/04 - Podíl kompetitivních komodit na celkovém agrárním zahraničním obchodu ČR

Agrární vývoz			Agrární dovoz			Saldo obchodu kompetitivními výrobky		
%		meziroční index	%		meziroční index	mil. Kč		meziroční index
1998	1999		1998	1999		1998	1999	
90,8	96,5	106,28	52,2	55,0	105,36	6 355,2	2 305,5	36,28

Pramen: Celní statistika

Zpracoval J. Vološin

3.5 Trh s půdou

Rozvoj trhu se zemědělskou půdou pro zemědělské užití je do značné míry závislý na ekonomické situaci v zemědělském sektoru.

Nabídka na trhu s půdou značně převyšuje poptávku. Relativně slabá poptávka po nákupu zemědělské půdy pro zemědělské užití v roce 1999 byla do značné míry způsobena:

- nedostatkem vlastního disponibilního kapitálu na nákup půdy;
- nízkými sazbami nájemného za pronájem zemědělské půdy, které nejsou motivující pro nákup půdy;
- převažujícím velkovýrobním charakterem využívání půdy; převažuje využití půdy právníky osobami nad fyzickými, přičemž právníkové osoby nejsou dosud motivovány k nákupu zemědělské půdy;
- nedokončenými změnami ve vlastnických vztazích, nedokončenými restitucemi a nedokončenou identifikací (vlastnickou i fyzickou) pozemků.

Prodej zemědělské půdy v letech 1993-99 představoval přibližně 65 tis. ha, tj. za 7 roků se prodalo a koupilo 1,5 % z celkového zemědělského půdního fondu České republiky. V roce 1999 došlo k prodeji pouze 0,2 % zemědělského půdního fondu, v zemích EU se prodej a koupě půdy každoročně pohybuje kolem 1 % půdního fondu.

Dalším posílením nabídky na trhu s půdou se stalo přijetí zákona č. 95/1999 Sb.³², o prodeji státní půdy, který nabyl účinnosti 25. 5. 1999.

Nabyvateli zemědělských pozemků převáděných podle zákona o prodeji státní půdy mohou být:

- fyzické osoby, které jsou státními občany ČR;
- obce;

³² Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.

- právnické osoby, jež jsou vlastníkem (spoluvlastníkem) budov nebo staveb, kterými jsou zastavěny pozemky určené k převodu;
- oprávněné osoby, jejichž nároky, vyjádřené v korunách podle § 11 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (zákon o půdě), činí nejméně 50 % z ceny pozemků, stanovené podle cenového předpisu;
- veřejné vysoké školy.

V prvním kole jsou nabízeny pozemky prostřednictvím veřejné nabídky nejdříve oprávněným osobám podle zákona č. 229/1991 Sb. (zákon o půdě). V dalších kolech jsou opět nabízeny pozemky prostřednictvím veřejné nabídky, a to nejdříve postupem podle § 7 zákona č. 95/1999 Sb. (zákon o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby) a následně podle § 8 téhož zákona, kdy je prodej realizován formou veřejné obchodní soutěže.

Výměra půdy ve vlastnictví státu a správě PF ČR v současné době představuje 814 tis. ha. Z této výměry je zatím určeno k prodeji asi 500 tis. ha. Nabídka pozemků k prodeji je časově a věcně strukturována. Prodejní cena pozemků ve vlastnictví státu se řídí podle platných cenových předpisů v době prodeje, přičemž úřední cena je považována za minimální.

Průměrná tržní cena zemědělských pozemků pro zemědělské využití v roce 1999 byla 4,73 Kč/m², tj. 94 % průměrné úřední ceny (Tabulka A3.5/01). Pozemky menší než 5 ha se prodávají a kupují převážně pro jiné účely než pro zemědělské využití, a tudíž i za vyšší tržní ceny. Zejména jednotková tržní cena pozemků do 0,5 ha je značně vyšší než u pozemků větších.

Průměrné tržní ceny v členění podle zemědělských kultur za období 1993-99 jsou uvedeny v tabulkách TA3.5/01 – 02.

TA3.5/01- Tržní ceny zemědělských kultur podle velikostních kategorií prodávaných pozemků za období 1993-99

Ukazatel		Velikostní kategorie prodávané půdy (ha)								Celkem
		do 0,10	0,10 - 0,25	0,25 - 0,50	0,50 - 1,00	1,00 - 2,00	2,00 - 5,00	5,00 - 10,00	nad 10,00	
Zemědělská kultura - druh prodávané půdy (Kč/m ²)	orná půda	167,51	108,60	63,86	83,11	36,73	32,01	8,12	5,91	33,46
	louka	39,00	32,63	24,77	12,70	7,81	3,36	2,27	2,56	6,73
	pastvina	37,16	38,60	33,69	20,41	8,06	39,14	15,14	2,18	27,71
	zahrad	96,92	95,48	50,51	33,57	17,11	19,34	18,66	8,43	67,17
	ovocný sad	111,31	73,19	46,28	61,69	48,93	16,04	0,00	0,00	57,08
	vinice	13,19	72,31	26,00	10,38	0,00	0,00	0,00	0,00	29,32
	chmelnice	0,00	0,00	13,76	5,64	10,07	9,15	10,87	0,00	9,50
	zemědělská půda celkem	105,67	84,13	49,39	56,97	26,48	20,63	5,47	4,81	26,21
	les	60,77	41,97	23,23	15,14	8,85	9,15	6,70	12,47	12,15
	Uskutečněný prodej (%)	59,59	18,00	7,97	5,97	3,92	2,83	1,07	0,65	100,00
výměra prodané půdy		4,36	5,60	5,62	8,43	11,18	17,74	16,07	31,00	100,00

Pramen: Výběrové šetření VÚZE o tržních cenách zemědělské půdy (grant NAZV)

Zpracoval: I. Klimová, J. Hrdina (VÚZE)

**TA3.5/02 - Průměrné tržní ceny zemědělských kultur využívaných
k zemědělským účelům (Kč/m²) v letech 1993-99**

Zemědělská kultura	Průměrná tržní cena zemědělské půdy (Kč/m ²)	Počet prodejů (%)
Orná půda	6,09	38,9
Louka	2,77	29,2
Pastvina	4,87	8,5
Zahrada	11,74	21,6
Ovocný sad	7,52	1,5
Vinice	9,20	0,2
Chmelnice	9,50	0,1
Zemědělská půda celkem	5,04	100,0

Pramen: Výběrové šetření VÚZE o tržních cenách zemědělské půdy (grant NAZV)

Zpracoval: I. Klímová, J. Hrdina (VÚZE)

Největší podíl na prodané půdě určené pro zemědělské využití v roce 1999 tvoří orná půda (38,9 %), louky (29,2 %) a zahrady (21,6 %). Prodej a koupě ovocných sadů, vinic a chmelnic byl uskutečněn v zanedbatelném množství.

Nedílnou součástí trhu s půdou jsou nájemní vztahy. Výše nájemného je do značné míry ovlivněna produkční schopností výrobních oblastí a velikostí hospodařících podniků (Tabulky TA3.5/03 – 04).

TA3.5/03 - Nájem na 1 ha pronajaté půdy podle výrobních oblastí (Kč/ha)

Výrobní oblast	Fyzické osoby	Právníkové osoby
Kukuřičná	1 330	597
Řepařská	846	731
Bramborářská	447	174
Bramborářsko-ovesná	761	158
Horská	205	68

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Štolbová (VÚZE)

TA3.5/04 - Nájem na 1 ha pronajaté půdy podle ekonomické velikosti podniku (Kč/ha) (podle metodiky EU¹⁾)

Podniky	Třída	Fyzické osoby	Právnícké osoby
Velmi malé	I.	162	.
	II.	162	.
Malé	III.	361	.
	IV.	501	.
Pod středem	V.	498	.
	VI.	497	.
Nad středem	VII.	502	112
Velké	VIII.	846	149
Velmi velké	IX.	850	245
	X.	.	396

1) Typologie ekonomické velikosti podniků užívaná EU klasifikuje podniky podle celkové výše standardního příspěvku na úhradu.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Štolbová (VÚZE)

Průměrný nájem zemědělské půdy v ČR u právnických osob činí 345 Kč/ha a u fyzických osob 649 Kč/ha. V méně příznivých oblastech se nájemné redukuje většinou na hodnotu, odpovídající dani z pozemku. Pro nájemce se tak naprosto stírá ekonomický rozdíl mezi půdou vlastní a pronajatou. Na výši nájmu v dané oblasti (obci, katastru) působí nemalou měrou také celkové podnikatelské klima. V oblastech, kde je vyšší nezaměstnanost vlivem omezování průmyslové výroby, a kde se zemědělství stává důležitým zdrojem obživy, a v oblastech, kde na katastru hospodaří více než jeden větší zemědělský podnik, je vypláceno nájemné vyšší a je snaha uzavírat dlouhodobé smlouvy o pronájmu (až 10 let). Naopak v oblastech, kde je jen jeden zemědělský podnik, hospodařící na několika katastrech, je nájemné minimální a pronajímatelé nemají jistotu nájmu.

3.6 Zemědělské pojištění

V roce 1999 došlo ve struktuře pojišťovacích institucí jen k nepatrným změnám. Zemědělské pojištění nabízely Česká pojišťovna, a. s., Chmelařská pojišťovna, a. s., Kooperativa pojišťovna, a. s., ČS-Živnostenská pojišťovna, a. s., Generali pojišťovna, a. s., Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s. a Česká podnikatelská pojišťovna, a. s.

Uvedené pojišťovací instituce se výrazně lišily podílem na trhu zemědělského pojištění - Česká pojišťovna, a. s. s přibližně 87% podílem na trhu, Chmelařská pojišťovna, a. s. s téměř 7% podílem, ostatní pojišťovny se dělily o zbývající podíl 6 % (Tabulka A3.6/01).

Ve snaze o udržení a rozšíření svého podílu na trhu pojišťovny nabízely různé kombinace pojistných produktů podle konkrétních podmínek jednotlivých institucí. V zásadě pojištění kombinuje zabezpečení proti pojistným nebezpečím, z nichž hlavním zůstává krupobití a dále pak požáry, povodně, záplavy a vichřice. Plodiny je možno pojistit rovněž

proti sesuvům půdy, vyzimování a jarním mrazům. Pojišťují se všechny druhy polních plodin, chmel, vinná réva, ovoce, ale i kultury ve sklenících, okrasné rostliny a travní a lesní porosty.

Pojištění hospodářských zvířat nabízí zejména zabezpečení proti nákazám a dalším hromadným škodám na zvířatech v důsledku živelných, ale i jiných událostí (např. výpadek elektrického proudu). Pojištěním je možno pokrýt nutné utracení zvířat nařízené v ohnisku nákazy a v ochranném pásmu a nařízenou dezinfekci v ohnisku nákazy. Produkty pojištění navazují na právní normy, především na nový zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), který poskytuje systém náhrad garantovaných státem v návaznosti na možnosti pojištění zvířat. Pojistit lze i jednotlivé škody na zvířatech jako jsou úrazy, neinfekční nemoci apod. Novinkou je nabídka pojištění pro případ výpadku produkce hospodářských zvířat, kdy je možno uhradit nevytvořený zisk a fixní náklady.

Propojištěnost³³ plodin v roce 1999 se odhaduje přibližně na jednu třetinu ploch, propojištěnost hospodářských zvířat na tři čtvrtiny celkových stavů.

Zemědělské pojištění podle údajů České asociace pojišťoven nedosáhlo v roce 1999 úrovně roku 1998. Na této skutečnosti se projevil zejména značný pokles pojištění hospodářských zvířat (o 17,1 %), jehož důvodem je pokračující trend poklesu stavu skotu a určitá redukce pojištění zvířat pouze na nálezové pojištění.

Pojištění zemědělských plodin zůstalo v roce 1999 přibližně na úrovni roku 1998.

Pojistné plnění se snížilo celkem o 20 %, z toho u hospodářských zvířat o necelých 16 % a u plodin o přibližně 23 %.

TA3.6/01 - Pojištění hospodářských zvířat a plodin (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index ¹⁾
Předepsané pojistné celkem	1 066,0	967,7	90,8
- plnění celkem	1 006,8	803,9	79,8
z toho - zvířata - předepsané pojistné	510,6	423,1	82,9
- plnění	388,7	329,4	84,7
- plodiny - předepsané pojistné	555,4	544,6	98,1
- plnění	618,1	474,5	76,8
Škodní průběh (%)²⁾	94,4	83,1	-11,4

1) Pro škodní průběh: Meziroční rozdíl činí -11,4 procentních bodů.

2) Škodní průběh = plnění celkem / předepsané pojistné celkem * 100.

Pramen: Česká asociace pojišťoven

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

³³ Propojištěnost je termín vyjadřující podíl plochy pojištěných plodin na celkové výměře a podíl pojištěných hospodářských zvířat na jejich celkovém počtu v ČR.

Uvedené hodnoty ukazatelů svědčí o velmi klidné nákazové situaci ve sledovaném roce. Škody vznikaly především v důsledku tzv. jednotlivých škod, tj. úrazy zvířat, neinfekční onemocnění apod. U pojištění plodin se výrazněji projeví krupobitní škody ze začátku července 1999 v západních, východních a jižních Čechách. Škody z titulu záplav byly pouze místního významu. V meziročním srovnání bylo v roce 1999 proti roku 1998 méně škod.

Škodní průběh, jako poměr pojistného plnění a pojistného, vykázaly v roce 1999 pojišťovací instituce ve výši 83,1 %, což představuje proti roku 1998 snížení přibližně o 11 procentních bodů. U hospodářských zvířat byl vykázán škodní průběh 78 %, což je přibližně stejná hodnota jako v roce 1998. U plodin je škodní průběh 87 %, což představuje snížení o 24 procentních bodů.

Podobnou hodnotu škodního průběhu (od roku 1995 nejnižší) vykázala také Česká pojišťovna, a. s., jejíž základní ukazatele, charakterizující vývoj zemědělského pojištění od roku 1995, uvádí tabulka A3.6/02.

V roce 1999 se situace v zemědělském pojištění nadále zhoršovala. Insolventnost značné části zemědělských podniků se projevila mj. i v malém krytí podnikatelského rizika, které objektivně v zemědělském podnikání existuje. Podniky pojišťují méně, zejména hospodářská zvířata. V roce 1999 pokračovala jednání MZe s Agrární komorou a komerčními pojišťovnami o řešení této nepříznivé situace se záměrem navrhnout opatření k podpoře zemědělského pojištění. Předpokládá se využití zahraničních zkušeností o systémech zemědělského pojištění, platných zejména ve státech EU.

4 Ekonomické výsledky zemědělství

4.1 Úhrnné ekonomické výsledky zemědělských podniků

Ekonomické výsledky zemědělských podniků byly v roce 1999 sledovány standardním způsobem za pomoci statistického výkaznictví ČSÚ (čtvrtletní výkaz P3-04 pro ekonomické subjekty vybraných produkčních odvětví) a výběrového šetření FADN, které každoročně provádí VÚZE Praha³⁴. Výsledky statistického výkaznictví a výběrového šetření nelze vzhledem k jejich odlišnostem bezprostředně porovnávat³⁵.

³⁴ Výběrové šetření FADN za rok 1999 zahrnuje 516 podniků právnických osob s podílem 30,3 % na z. p. a 555 podniků fyzických osob s podílem 9,2 % na z. p.

³⁵ Výkaznictví ČSÚ je orientováno na zemědělské podniky zapsané do obchodního rejstříku s více než 20 zaměstnanci (včetně podniků hospodařících bez zemědělské půdy), výběrové šetření VÚZE představuje vzorek všech zemědělských podniků hospodařících na půdě (včetně podniků nezapsaných v obchodním rejstříku). Odlišnosti jsou uvedeny podrobněji ve Zprávě o stavu zemědělství ČR za rok 1997.

4.1.1 Produkce, náklady a výnosy

Hrubá zemědělská produkce ve stálých cenách roku 1989, zjišťovaná ČSÚ za celé zemědělství, dosáhla v roce 1999 sumární hodnoty 77 798 mil. Kč. V porovnání s rokem 1998 vzrostla o 0,6 %, zejména vlivem zvýšení hrubé rostlinné produkce o 5 %. Hrubá živočišná produkce se snížila o 3 % a její podíl na hrubé zemědělské produkci poklesl ve srovnání s rokem 1998 o 2 procentní body.

Odhad základních výsledkových ukazatelů

Úhrnné výsledkové ukazatele za zemědělské podniky hospodařící na zemědělské půdě udávané společně s hrubou zemědělskou produkcí v následující tabulce byly odvozeny z účetních údajů zjištěných výběrovým šetřením FADN. Pro dopočet byly vybrány údaje z výkazu zisků a ztrát právnických osob a údaje z výkazu příjmů a výdajů podniků fyzických osob. V celkových výdajích podniků fyzických osob není zahrnuta osobní spotřeba podnikatele a pomáhajících rodinných příslušníků.

TA4.1/01 - Základní souhrnné výsledkové ukazatele podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Hrubá zemědělská produkce ¹⁾	77 351	77 798	100,6
v tom - rostlinná produkce	34 535	36 250	105,0
- živočišná produkce	42 816	41 548	97,0
Tržby za prodej zboží	3 628	5 261	145,0
Tržby za prodej výrobků a služeb	95 904	92 303	96,2
Výnosy celkem ²⁾	121 240	123 046	101,5
Náklady vynaložené na prodané zboží	3 101	4 524	145,9
Osobní náklady	24 952	24 963	100,0
Odpisy investičního majetku	11 852	12 929	109,1
Náklady celkem ³⁾	121 024	124 461	102,8

1) Za celé zemědělství ve s. c. 1989.

2) U fyzických osob příjmy celkem.

3) U fyzických osob výdaje celkem.

Pramen: Výběrové šetření FADN; ČSÚ - Hrubá zemědělská produkce a konečná zemědělská produkce v České republice za rok 1998; Hrubá zemědělská produkce v České republice za rok 1999

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

V zemědělských podnicích hospodařících na z. p. mírně stouply v roce 1999 celkové výnosy (o 1,5 %) i při poklesu tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb (o 3,8 %). Celkové náklady se zvýšily o 2,8 %.

Výsledky za souhrn těchto podniků lze doplnit obdobnými údaji ČSÚ za specializované podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb, hospodařící bez zemědělské půdy.

TA4.1/02 - Základní souhrnné výsledkové ukazatele podniků hospodařících bez pudy (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Tržby za prodej zboží	2 013	1 684	83,7
Tržby za prodej výrobků a služeb	7 003	8 068	115,2
Výnosy celkem	8 914	10 498	117,8
Náklady vynaložené na prodané zboží	1 729	1 554	89,9
Osobní náklady	966	1 363	141,1
Odpisy investičního majetku	423	581	137,4
Náklady celkem	8 706	10 391	119,4

Pramen: Údaje ČSÚ

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Celkové výnosy sledovaných podniků bez pudy vzrostly o 1,6 procentního bodu méně než náklady těchto podniků.

4.1.2 Nově vytvořená hodnota (účetní přidaná hodnota)

V roce 1999 došlo u podniků hospodařících na půdě k poklesu účetní přidané hodnoty o 8,7 % vlivem snížení výkonů za současného růstu výkonové spotřeby. Obchodní marže, která meziročně výrazně vzrostla, má svým objemem na vývoj účetní přidané hodnoty minimální vliv.

TA4.1/03 - Účetní přidaná hodnota podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Obchodní marže	527	737	139,8
Výkony ¹⁾	100 141	97 763	97,6
Výkonová spotřeba ²⁾	64 510	65 490	101,5
Účetní přidaná hodnota ³⁾	36 158	33 010	91,3

1) U fyzických osob příjmy za prodej výrobků a služeb.

2) U fyzických osob = nákup materiálu + provozní režie - pojistné - nákladové úroky.

3) Obchodní marže = (tržby za prodej - náklady vynaložené na prodané zboží) + výkony - výkonová spotřeba.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Souhrnné údaje o účetní přidané hodnotě u podniků hospodařících bez zemědělské pudy jsou uvedeny samostatně. U této skupiny podniků došlo v roce 1999 k výraznému meziročnímu zvýšení přidané hodnoty vlivem vysokého tempa růstu výkonů.

TA4.1/04 - Účetní přidaná hodnota podniků hospodařících bez půdy (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1 999	Meziroční index
Obchodní marže	284	130	45,8
Výkony	7 111	8 243	115,9
Výkonová spotřeba	5 373	5 780	107,6
Účetní přidaná hodnota	2 022	2 593	128,2

Pramen: Údaje ČSÚ

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

V součtu za celý soubor sledovaných zemědělských podniků v roce 1999 udává ČSÚ na základě výkazu P3-04 tyto souhrnné výsledky:

- výkony včetně obchodní marže 90 071 mil. Kč;
- výkonová spotřeba 58 557 mil. Kč;
- účetní přidaná hodnota 31 514 mil. Kč.

Relace uvedených ukazatelů jsou si velmi blízké s údaji zjištěnými v síti FADN (po zohlednění údajů podniků fyzických osob a podniků bez půdy nepřesahuje odchylka 3,5 %).

4.1.3 Hospodářský výsledek, majetek a financování

Odhad hospodářského výsledku

V úrovni hospodářského výsledku došlo v roce 1999 k výrazné meziroční změně. Zatímco v minulých letech se jeho úroveň mezi jednotlivými podnikatelskými formami značně odlišovala, byla jeho výše v roce 1999 u podnikatelských subjektů právnických osob zhruba shodná. Projevila se však výrazná meziroční diference.

TA4.1/05 - Hospodářský výsledek základních skupin podnikatelských subjektů (Kč/ha z. p.)

Podnikatelská forma	1998	1999
Zemědělská družstva	141	-611
Obchodní společnosti	-327	-664
Podnikatelské subjekty fyzických osob ¹⁾	587 (-345)	520 (-369)

1) Údaj v závorce upravuje hospodářský výsledek zahrnutím osobního důchodu podnikatelských subjektů fyzických osob.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Na základě výsledků výběrového šetření FADN v přepočtu na 1 ha z. p. byl proveden odhad hospodářského výsledku za souhrn hlavních podnikatelských forem, doplněný údaji ČSÚ za podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb hospodařících bez zemědělské půdy.

TA4.1/06 - Hospodářský výsledek za souhrn zemědělských podniků (mil. Kč)

Podnikatelská forma	1998	1999
Zemědělská družstva	190	-768
Obchodní společnosti	-518	-1 123
Podnikatelské subjekty fyzických osob ¹⁾	-320	-338
Podniky hospodařící bez zemědělské půdy ²⁾	208	107
Celkem	-440	-2 122

1) Po odpočtu odměny podnikatele a jeho rodiny.

2) Specializované podniky s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb.

Pramen: Výběrové šetření FADN; údaje ČSÚ

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Celkem za zemědělské podniky je ztráta pro rok 1999 odhadována ve výši 2,1 mld. Kč. Příčinou podstatně vyšší ztrátovosti v roce 1999 byly zejména nízké ceny zemědělských výrobců během roku. Index cen zemědělských výrobců se meziročně snížil o 11,7 %, při jeho snížení v rostlinné výrobě o 15,0 % a v živočišné výrobě o 10,5 %. Uvedené výrazné meziroční snížení cenových indexů zemědělských výrobců se značně odlišuje od vývoje cenových indexů mezi rokem 1998 a 1997, kdy celkově za zemědělství došlo k jeho zvýšení o 2,3 % při snížení v rostlinné výrobě o 5,4 % a zvýšení v živočišné výrobě o 5,7 %.

Zemědělské podniky se snažily čelit poklesu cen zejména dalším omezováním vstupů do výroby. V roce 1999 většina cen vstupů, kromě cen průmyslových krmiv, kde došlo k meziročnímu snížení cen o 14,2 %, stagnovala. U PHM však došlo k většímu meziročnímu zvýšení cen, a to o 16,6 %.

Meziroční změna hospodářského výsledku byla u jednotlivých podnikatelských forem značně diferencovaná.

U zemědělských družstev se kladný hospodářský výsledek roku 1998 (ve výši 141 Kč/ha z. p.) změnil v roce 1999 na výraznou ztrátu (611 Kč/ha z. p.). U obchodních společností došlo meziročně k prohloubení ztrátovosti (z 327 Kč/ha z. p. v roce 1998 na 664 Kč/ha z. p. v roce 1999). U podnikatelských subjektů fyzických osob došlo rovněž k meziročnímu zhoršení hospodářského výsledku, neboť se mírně zvýšila ztráta roku 1998 z 345 Kč/ha z. p. na 369 Kč/ha z. p. v roce 1999 (při zahrnutí osobního důchodu podnikatele a jeho rodiny).

Na podstatné meziroční zhoršení hospodářského výsledku zemědělských družstev mělo vliv více příčin. Zemědělská družstva v roce 1998 dosáhla nejlepší hospodářský výsledek v porovnání s ostatními podnikatelskými formami a současně výrazné meziroční zlepšení vzhledem k roku 1997. Příčinou této kladné meziroční změny bylo zejména to, že zemědělská družstva byla více zaměřena na živočišnou výrobu, zejména chov skotu, kdy výhodnější realizační podmínky v tomto odvětví ovlivnily příznivě jejich hospodářský výsledek. V roce 1999 se však toto zaměření z hlediska vývoje cen ukázalo nevýhodné a bylo jednou z hlavních příčin většího meziročního zhoršení hospodářského výsledku v porovnání

s ostatními podnikatelskými formami, které toto zaměření neměly. (Obecně platí, že chov skotu neumožňuje dostatečně rychlou a operativní odezvu výrobců na měnící se podmínky trhu.) Tržby z rostlinné výroby poklesly meziročně o 16,7 % a tržby ze živočišné výroby o 13,8 %. U zemědělských družstev se snížily též tržby za ostatní vlastní výrobky, včetně tržeb z nezemědělských činností.

U obchodních společností bylo a je zaměření na chov skotu výrazně nižší, a proto nedošlo u této kategorie k tak výraznému zhoršení hospodářského výsledku jako u družstev. Snížení hospodářského výsledku bylo ovlivněno poklesem tržeb za rostlinné výrobky o 13,4 % a za živočišné výrobky o 11,5 %. Přitom úroveň hospodářského výsledku u této kategorie příznivě ovlivnilo (na rozdíl od zemědělských družstev) i meziroční zvýšení tržeb za ostatní vlastní výrobky, včetně tržeb z nezemědělských činností.

U podnikatelských subjektů fyzických osob došlo ke snížení tržeb z rostlinné výroby o 7,7 %, ale ke zvýšení tržeb živočišné výroby o 9,5 %. Meziroční růst tržeb ze živočišné výroby je u fyzických osob důsledkem operativních možností změny struktury výroby technologicky nesespecializovaných výrobců v reakci na tržní očekávání (např. operativní zvýšení stavů výkrmu prasat s cíleným odbytem ve 4. čtvrtletí).

Lepší hospodářský výsledek podniků fyzických osob v roce 1999 v porovnání s ostatními podnikatelskými subjekty byl ovlivněn i vyššími dotacemi provozního charakteru, které v roce 1999 převýšily provozní dotace právnických osob zhruba o 200 Kč/ha z. p. Případné zahrnutí tohoto rozdílu do hospodářského výsledku by zhruba vyrovnalo jeho úroveň mezi jednotlivými podnikatelskými formami.

Zhoršení hospodářského výsledku v roce 1999 ovlivnilo i změny v počtu ziskových podniků, jejichž podíl u právnických osob poklesl z 61,3 % v roce 1998 na 46,1 % v roce 1999. U fyzických osob kladný rozdíl příjmů a výdajů vykazalo 57,7 % podniků v roce 1998 a 57,8 % v roce 1999.

Odhad základních rozvahových ukazatelů

U podniků hospodařících na půdě byl rovněž proveden odhad souhrnu majetku (v základní struktuře ukazatelů), doplněný odhadem kapitálových zdrojů jeho financování. K odhadu byly použity údaje účetnictví zjistitelné z rozvahy podniků právnických osob a z výkazu o majetku a závazcích fyzických osob.

TA4.1/07 - Základní souhrnné rozvahové ukazatele podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Majetek celkem	201 889	199 484	98,8
Hmotný investiční majetek	125 496	120 108	95,7
Zásoby	40 645	41 704	102,6
Pohledávky celkem	17 531	19 682	112,3
Peněžní prostředky¹⁾	6 945	5 724	82,4
Kapitál celkem	201 889	199 484	98,8
Vlastní jmění	109 881	106 698	97,1
Cizí zdroje	91 269	92 151	101,0
Závazky celkem	66 971	65 213	97,4
Úvěry	23 106	25 318	109,6

1) U zemědělských družstev a obchodních společností finanční majetek.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

V roce 1999 došlo u podniků hospodařících na půdě k poklesu objemu majetku (zejména vlivem poklesu hmotného investičního majetku v zůstatkových cenách), který byl v pohybu kapitálu doprovázen snížením vlastního jmění. U oběžného majetku (součet zásob, pohledávek a peněžních prostředků) došlo kromě jeho navýšení i k vnitřním strukturálním změnám v neprospěch bilančního zůstatku pohotových peněžních prostředků.

Souhrnné rozvahové ukazatele těchto podniků jsou doplněny údaji z databáze ČSÚ za skupinu specializovaných podniků s vysokým objemem živočišné výroby nebo zemědělských služeb. Tyto údaje byly poprvé zjištěny za rok 1999 a jejich struktura je pouze částečně shodná se souborem ukazatelů podniků hospodařících na půdě.

TA4.1/08 - Základní souhrnné rozvahové ukazatele podniků hospodařících bez půdy (mil. Kč)

Ukazatel	1999
Majetek celkem	11 687
Nehmotný a hmotný investiční majetek	6 053
Zásoby	2 365
Kapitál celkem	11 687
Vlastní jmění	6 867

Pramen: Údaje ČSÚ

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

Podrobnější úhrnné údaje jsou uvedeny v tabulkách A4.1/01 – 02.

4.2 Ekonomické výsledky podle podnikatelských forem

Analýza ekonomických výsledků vychází z ukazatelů v přepočtu na 1 ha z. p.

4.2.1 Podnikatelské subjekty právnických osob

Zpomalení tempa růstu nákladů v zemědělství (zaznamenané od roku 1997), ovlivněné zejména zmírněním růstu cen většiny vstupů, v některých případech i jejich omezováním (v důsledku stagnace) a dokonce i snižováním provozního kapitálu, se v roce 1999 změnilo. Meziročně došlo k výraznějšímu snížení většiny nákladových položek provozních a finančních nákladů.

TA4.2/01 - Náklady (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Náklady celkem	40 466	35 885	39 083	36 298	39 982	36 239	90,6
z toho - provozní	38 167	33 966	36 761	34 385	37 701	34 334	91,1
- finanční	2 148	1 609	2 061	1 727	2 097	1 656	79,0
- mimořádné	118	302	227	171	151	237	157,0

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

K největšímu snížení nákladů došlo u spotřeby materiálu a energie, které ve struktuře provozních nákladů zaujímají 40 – 45 %. Větší meziroční snížení této nákladové položky bylo zaznamenáno u zemědělských družstev (15,6 %) než u obchodních společností (10,0 %). K meziročnímu snížení došlo též u ostatních provozních nákladů, kromě odpisů nehmotného a hmotného investičního majetku.

TA4.2/02 - Vybrané položky provozních nákladů (Kč/ha z. p.)

Nákladová položka	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Spotřeba materiálu a energie	16 357	13 804	15 382	13 842	15 890	13 821	87,0
Služby	3 935	3 641	4 555	4 487	4 290	4 101	95,6
Osobní náklady	9 421	8 291	7 994	7 580	8 733	7 940	90,9
Daně a poplatky	686	624	507	510	602	571	94,7
Odpisy	3 631	3 619	3 238	3 548	3 443	3 580	104,0

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Na spotřebě materiálu se téměř jednou třetinou podílejí náklady krmiv a steliv, u nichž došlo k meziročnímu snížení o 16,1 %, které bylo z největší části ovlivněno snížením cen (o 14,2 %). Meziročně se snížily i ostatní položky variabilních nákladů. Vzhledem k mírnému růstu jednotkových cen většiny variabilních nákladů šlo o snížení objemu vstupů, a to včetně PHM (kde však došlo k nejvyššímu meziročnímu zvýšení cen o 16,6 %).

TA4.2/03 - Spotřeba materiálu a energie (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Spotřeba materiálu a energie	16 357	13 804	15 382	13 842	15 890	13 821	87,0
z toho - osiva a sadba	1 150	1 012	1 090	1 071	1 158	1 072	92,6
- hnojiva	1 482	1 285	1 356	1 226	1 426	1 260	88,4
- přípravky ochrany rostlin	1 170	1 058	1 249	1 216	1 204	1 126	93,5
- krmiva a steliva	4 614	3 697	4 448	3 929	4 488	3 764	83,9
- náhradní díly	1 304	1 106	1 037	901	1 179	1 012	85,8
- pohonné hmoty	2 175	2 052	1 776	1 888	1 984	1 970	99,3
- elektrická energie	1 032	897	1 016	1 004	1 029	953	92,6

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Náklady na služby se rovněž meziročně snížily, zejména vlivem snížení objemu služeb, protože meziroční index cen služeb pro zemědělství se zvýšil o 4,7 %. U pachtovného jako fixního nákladu došlo ke snížení. Jednou z příčin je nedostatek provozního kapitálu, kdy některé podniky své závazky, vyplývající z nájemních smluv, neplnily.

TA4.2/04 - Náklady na služby (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Služby celkem	3 935	3 641	4 555	4 487	4 290	4 101	95,6
z toho - opravy a udržování	524	425	545	477	546	466	85,3
- agrochem. a polní práce	858	743	1 010	907	943	836	88,7
- plemen. a veterin. služby	679	633	536	523	608	576	94,7
- poradenské služby	145	118	195	163	168	141	83,9
- pachtovné	405	369	401	392	405	381	94,1

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Mezi provozními náklady představují významnou položku také osobní náklady, u kterých poprvé od roku 1994 došlo k jejich snížení. Na tuto skutečnost působilo více vlivů. Šlo jednak o další snížení počtu pracovníků v zemědělství a jednak o nedostatek finančních prostředků v zemědělských podnicích, což vedlo k některým negativním jevům, jako je nevyplácení mezd v plném rozsahu, uzavírání pracovních dohod jen na sezonní práce a v některých případech i neplacení sociálního a zdravotního pojištění.

Menší podíl z provozních nákladů zauímají daně a poplatky, kde meziroční snížení o 5,1 % bylo ovlivněno zejména daní z nemovitostí (zřejmě některé podniky při placení pozemkové daně neplní své závazky).

U finančních nákladů došlo k jejich meziročnímu snížení o 21 % vlivem snížení úroků (o 27,9 %). Na snížení úroků mělo zejména vliv snížení úvěrů u PPO, snížení úrokových sazeb a subvencování úroků prostřednictvím PGRLF.

Výnosy

V roce 1999 poklesly vlivem výrazného snížení tržeb za rostlinné i živočišné výrobky i výnosy podniků právníckých osob. Zároveň s tím meziročně poklesly tržby za ostatní vlastní

výrobky, ale i za výrobky z nezemědělské činnosti a za prodej vlastních služeb z nezemědělské činnosti.

TA4.2/05 - Výnosy a tržby (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Výnosy celkem	40 641	35 274	38 836	35 634	39 959	35 618	89,1
z toho - tržby za vlastní výroby a služby	31 236	26 116	28 853	25 962	30 126	26 045	86,5
z toho - tržby RV	10 866	9 049	9 777	8 462	10 558	8 942	84,7
- tržby ŽV	14 729	12 692	14 662	12 980	14 558	12 713	87,3
- tržby za ost. vl. výroby vč. tržeb z nezem. činnosti	2 720	1 759	990	1 697	1 895	1 701	89,8
- tržby za prodej vl. služeb z nezem. činnosti	1 285	1 179	1 752	1 430	1 479	1 284	86,8

*Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: J. Novák (VÚZE)*

Dynamika poklesu tržeb byla u družstev a obchodních společností rozdílná; u družstev byl pokles větší, a to jak v rostlinné, tak v živočišné výrobě.

Ve vztahu k tržbám se podíl celkových nákladů i jejich vybraných složek v roce 1999 v porovnání s rokem 1998 zhoršil. V podílu osobních nákladů dosahují nadále příznivější výsledky obchodní společnosti.

TA4.2/06 - Náklady na 1 Kč tržeb

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Náklady celkem	1,30	1,37	1,35	1,40	1,33	1,39
z toho - materiál a energie	0,52	0,53	0,53	0,53	0,53	0,53
- osobní náklady	0,30	0,32	0,28	0,29	0,29	0,30
- odpisy	0,12	0,14	0,11	0,14	0,11	0,14

*Pramen: Výběrové šetření FADN
Zpracoval: J. Novák (VÚZE)*

K největšímu zvýšení podílu nákladů k tržbám došlo u obou typů podniků u nákladové položky odpisy hmotného investičního majetku.

Účetní přidaná hodnota

Vyšší meziroční pokles výkonů ve srovnání s výkonovou spotřebou ovlivnil meziroční snížení přidané hodnoty, která je zdrojem úhrady osobních nákladů, odpisů, daní, finančních nákladů atd. Pokles výkonů byl ovlivněn poklesem tržeb za vlastní výrobky a služby, protože úroveň změny stavů vnitropodnikových zásob vlastních výrobků a aktivací se meziročně v podstatě nezměnila.

TA4.2/07 - Účetní přidaná hodnota (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Obchodní marže	297	278	321	248	345	301	87,2
Výkony	33 195	28 037	30 458	27 763	31 904	27 891	87,4
Výkonová spotřeba	20 292	17 445	19 937	18 329	20 180	17 922	88,8
Přidaná hodnota	13 200	10 870	10 842	9 682	12 069	10 270	85,1

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Pokles přidané hodnoty byl podstatně vyšší u zemědělských družstev (o 17,7 %) než u obchodních společností (o 10,7 %).

Hospodářský výsledek

Výrazně nižší přidaná hodnota byla hlavní příčinou meziročního zhoršení hospodářského výsledku, a to zejména z provozní činnosti. Kromě nepříznivého vývoje přidané hodnoty působily na celkovou úroveň hospodářského výsledku další vlivy, zejména tržby z prodeje investičního majetku apod.

Snížení ztrátovosti z finančních operací bylo ovlivněno snížením poměru nákladových vůči výnosovým úrokům.

TA4.2/08 - Struktura hospodářského výsledku (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
HV - provozní ¹⁾	722	-129	271	-222	509	-160
- z finančních operací ²⁾	-1 035	-863	-1 097	-847	-1 056	-851
- za běžnou činnost ³⁾	-343	-997	-855	-1 076	-575	-1 016
- mimořádný ⁴⁾	520	388	607	419	536	398
- za účetní období ⁵⁾	175	-611	-247	-664	-23	-621

1) HV provozní = provozní výnosy - provozní náklady.

2) HV z finančních operací = finanční výnosy - finanční náklady.

3) HV za běžnou činnost = provozní hospodářský výsledek + hospodářský výsledek z finančních operací - daň z příjmů za běžnou činnost.

4) HV mimořádný = mimořádné výnosy - mimořádné náklady - daň z příjmů z mimořádné činnosti.

5) HV za účetní období = hospodářský výsledek za běžnou činnost + mimořádný hospodářský výsledek (+/-) převod podílu na hospodářském výsledku společníkům.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Úroveň hospodářského výsledku byla pozitivně ovlivňována poskytovanými dotacemi provozního charakteru.

**TA4.2/09 - Dotace provozního charakteru a jejich vliv na hospodářský výsledek
(Kč/ha z. p.)**

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Dotace provozního charakteru	1 111	1 376	1 196	1 563	1 177	1 501	127,5
Hospodářský výsledek po odpočtu dotací	-936	-1 987	-1 443	-2 227	-1 200	-2 122	176,8

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Z orientačních propočtů (tabulka TA4.2/09) je zřejmé, že bez poskytovaných dotací provozního charakteru by ztrátovost zemědělských podniků byla podstatně vyšší a dosahovala by za zemědělská družstva a obchodní společnosti zhruba 6,3 mld. Kč.

Podrobnější údaje o nákladech a výnosech jsou uvedeny v tabulce A4.2/01.

Majetek a jeho struktura

Nepříznivá ekonomická situace v roce 1999 se projevila i ve snížení majetku, a to zejména fixního a v menší míře i oběžného³⁶. Fixní majetek se více snížil u zemědělských družstev, především ve skupině budov a staveb. Tíživá ekonomická situace přiměla družstva zbavit se nepotřebných staveb a budov tak, jako to již dříve provedly obchodní společnosti. Mezi oběma podnikatelskými formami se v roce 1999 projevily rozdíly i v tom, že družstva vzhledem k lepšímu hospodářskému výsledku v roce 1998 prováděla také investice ve vlastní režii a zvýšila finanční investice. U obchodních společností se v roce 1999 hodnota strojů a zařízení snížila více než u zemědělských družstev. Obchodní společnosti tak v roce 1999 ztratily „náskok“ z dřívějších let při zvyšování aktivní složky hmotného investičního majetku, tj. strojů a zařízení.

TA4.2/10 - Majetek a jeho základní složky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Majetek celkem	62 536	55 931	59 178	55 008	60 685	55 250	91,0
Fixní majetek	39 888	35 815	37 824	34 863	38 740	35 188	90,8
Hmotný investiční majetek	36 616	31 485	34 710	31 994	35 594	31 588	88,7
Oběžný majetek	22 264	19 661	20 430	19 439	21 309	19 484	91,4

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Meziroční snížení oběžného majetku bylo rovněž výraznější u zemědělských družstev, která více než obchodní společnosti snížila zásoby (zejména výroby a zvířata). Obě

³⁶ Při hodnocení majetku a jeho základních složek vycházíme z údajů rozvahy, kde z hlediska účetnictví jde o aktiva (celková, stálá, oběžná). Při ekonomické interpretaci je vhodnější nahradit pojem aktiva pojmem majetek. Proto v této Zprávě (ale i ve zprávách minulých) používáme obou pojmů.

podnikatelské formy též výrazněji snížily krátkodobé pohledávky, přičemž podíl těchto pohledávek po lhůtě splatnosti se u právnických osob meziročně nezměnil.

Podrobnější údaje o majetku a jeho struktuře jsou uvedeny v tabulce A4.2/02.

Kapitál a jeho struktura

V roce 1999 pokračovala u obou podnikatelských forem dlouhodobější tendence změn základní struktury kapitálu, i když mírnějším tempem. Meziročně došlo k dalšímu mírnému zvýšení podílu vlastního kapitálu na celkovém kapitálu, zejména u obchodních společností. Obchodní společnosti z hlediska ekonomické životaschopnosti disponují podstatně příznivější strukturou kapitálu než zemědělská družstva, tj. vyšším podílem vlastního kapitálu.

TA4.2/11 - Kapitál a jeho základní složky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Kapitál celkem	62 536	55 931	59 178	55 008	60 685	55 250	91,0
Vlastní kapitál	25 914	23 461	31 511	30 327	28 254	26 415	93,5
Cizí kapitál	36 374	32 260	27 345	24 462	32 152	28 613	89,0

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Kromě rozdílů v základní struktuře kapitálu se obě podnikatelské formy liší podstatně i v úrovni a struktuře vlastního kapitálu. Na struktuře vlastního kapitálu se největší měrou podílí základní jmění, jehož podíl u zemědělských družstev představuje asi 60 %, kdežto u obchodních společností přibližně 90 %. U zemědělských družstev mají výraznější podíl na vlastním jmění také fondy ze zisku, nedělitelný fond a ostatní statutární fondy. U obchodních společností je podíl těchto fondů na vlastním kapitálu malý. Meziroční pokles vlastního kapitálu představoval u družstev zhruba 10 %, kdežto u obchodních společností pouze 4 %. U zemědělských družstev došlo k meziročnímu snížení základního jmění i ostatních složek vlastního kapitálu. U obchodních společností se základní jmění mírně zvýšilo a ostatní složky vlastního kapitálu se snížily. U obou podnikatelských skupin je úroveň vlastního kapitálu nepříznivě ovlivňována nejen hospodářským výsledkem, ale též neuhrazenou ztrátou z minulých let, která v roce 1999 dosáhla zhruba 5,2 mld. Kč, tj. 1 762 Kč/ha z. p.

Pozitivní skutečností je, že v roce 1999 pokračovalo snižování nejen podílu, ale i výše cizího kapitálu, který se meziročně snížil o 11 %. U cizího kapitálu se meziročně nejvíce snížily dlouhodobé závazky, přičemž tyto závazky po lhůtě splatnosti zůstaly v obou letech zhruba na stejné úrovni.

TA4.2/12 - Vybrané složky cizího kapitálu (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Dlouhodobé závazky	21 980	19 070	11 338	9 289	16 950	14 435	85,2
Krátkodobé závazky	7 092	6 697	7 890	7 662	7 518	7 215	96,0
Bankovní úvěry	6 894	6 145	7 637	7 014	7 241	6 539	90,3

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Dlouhodobé závazky jsou významným problémem, zejména u zemědělských družstev, a jsou nadále zhruba dvakrát vyšší než u obchodních společností. Jde o transformační závazky vůči oprávněným osobám, se kterými se zatím vyrovnalo jen velmi málo družstev. U obchodních společností je v tomto směru situace lepší, protože při jejich vzniku z původních družstev nebyly tyto závazky novými subjekty ve všech případech převzaty.

Příznivé dopady do ekonomiky podniků mělo i snižování krátkodobých závazků a bankovních úvěrů. Pokles úvěrů byl ovlivněn i omezováním aktivit PGRLF. Ve výši bankovních úvěrů existuje mezi podniky značná diferenciací a pro řadu podniků jejich splátky představují určitou bariéru v jejich podnikatelském rozvoji.

Podrobnější údaje o kapitálu a jeho struktuře jsou uvedeny v tabulce A4.2/03.

Finanční analýza

Finanční analýza se opírá o ukazatele likvidity, zadluženosti, produktivnosti majetku a výnosnosti kapitálu.

Likvidita

Likvidita je u zemědělských podniků stále nízká a meziročně nedošlo k žádným výraznějším změnám i přes snížení krátkodobých závazků. Pouze ukazatel celkové likvidity je příznivý, avšak je nutno vzít v úvahu značný podíl zpravidla málo likvidních zásob na oběžném majetku a též vysoký podíl pohledávek po lhůtě splatnosti, které jsou prakticky nelikvidní.

TA4.2/13 - Likvidita

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnícké osoby celkem	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Okamžitá likvidita¹⁾	0,25	0,25	0,17	0,18	0,21	0,21
Běžná likvidita²⁾	1,02	1,01	0,95	0,91	0,98	0,95
Celková likvidita³⁾	3,13	2,93	2,57	2,51	2,82	2,68

1) Okamžitá likvidita = peněžní prostředky / krátkodobé závazky.

2) Běžná likvidita = (peněžní prostředky + krátkodobé pohledávky) / krátkodobé závazky.

3) Celková likvidita = oběžná aktiva / (krátkodobé závazky + krátkodobé finanční výpomoci).

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Výše provozního kapitálu ve smyslu ukazatele likvidity meziročně poklesla o 11 %.

Zadluženost

V roce 1999 pokračovala tendence ke snižování zadluženosti právnických osob a ke zlepšování struktury kapitálu. U zemědělských družstev přes určité zlepšení stále přetrvává vysoká míra zadluženosti ovlivněná zejména dlouhodobými závazky. Pokles zadluženosti je hlavně důsledkem snížení objemu bankovních úvěrů téměř o 10 %.

TA4.2/14 - Zadluženost

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Úvěrová zadluženost ¹⁾ (%)	26,6	26,2	24,2	23,1	25,6	24,8
Míra zadluženosti ²⁾ (%)	58,2	57,7	46,2	44,5	53,0	51,8
Stupeň zadluženosti ³⁾	1,4	1,4	0,9	0,8	1,1	1,1

1) Úvěrová zadluženost = úvěry celkem / vlastní kapitál * 100.

2) Míra zadluženosti = cizí kapitál / celkový kapitál * 100.

3) Stupeň zadluženosti = cizí kapitál / vlastní kapitál.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Produktivnost majetku

Tendence k lepšímu využití majetku a jeho základních složek, charakteristická pro předchozí roky, v roce 1999 nepokračovala. Příčinou bylo výrazné snížení tržeb. Reprodukční schopnost aktiv, jež byla v zemědělství v minulých letech mimořádně dlouhá (16 až 18 let), se v roce 1999 ještě zhoršila.

TA4.2/15 - Produktivnost a reprodukční schopnost aktiv (%)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právnické osoby celkem	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Produktivnost celkových aktiv ¹⁾	49,9	46,7	48,8	47,2	49,6	47,1
Produktivnost fixních aktiv ²⁾	78,3	72,9	76,3	74,5	77,8	74,0
Produktivnost oběžného majetku ³⁾	140,3	132,8	141,2	133,6	141,4	133,7
Reprodukční schopnost aktiv ⁴⁾ (roky)	16,4	18,6	19,8	19,1	17,7	18,7

1) Produktivnost celkových aktiv = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / celková aktiva * 100.

2) Produktivnost fixních aktiv = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / fixní aktiva * 100.

3) Produktivnost oběžného majetku = tržby za prodej vlastních výrobků a služeb / oběžný majetek * 100.

4) Reprodukční schopnost aktiv = celková aktiva / (hospodářský výsledek + odpisy) * 100.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Výnosnost kapitálu

Výnosnost kapitálu v zemědělství je stále nízká a je jednou z příčin malého zájmu podnikatelů o toto odvětví a nezájmu peněžních ústavů poskytovat finanční prostředky do

zemědělství. Meziroční zhoršení hospodářského výsledku ovlivnilo i snížení výnosnosti kapitálu.

TA4.2/16 - Výnosnost kapitálu (%)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Právníkové osoby celkem	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Výnosnost celkového kapitálu ¹⁾	0,28	-1,09	-0,42	-1,21	-0,04	-1,12
Výnosnost vlastního kapitálu ²⁾	0,68	-2,60	-0,78	-2,19	-0,08	-2,35

1) Výnosnost celkového kapitálu = hospodářský výsledek za účetní období / celkový kapitál * 100.

2) Výnosnost vlastního kapitálu = hospodářský výsledek za účetní období / vlastní kapitál * 100.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Souhrnné hodnocení hospodářské výkonnosti podniků za rok 1999 pomocí tzv. Altmanova indexu finančního zdraví ukazuje, že zhruba jen u 10 % podniků právnických osob je finanční situace uspokojivá, nestabilní situace převládá u 22 % podniků a téměř 65 % podniků má vážné finanční, a tím i existenční potíže. V bankrotové situaci se nachází 3 % podniků.

4.2.2 Podnikatelské subjekty fyzických osob

Podkladem pro analýzu jsou údaje jednoduchého účetnictví. Výsledky jsou uváděny v třídění podle velikosti podniků, vyjádřené výměrou zemědělské půdy.

TA4.2/17 - Počty podniků a výměra z. p.

Ukazatel	Skupina v ha z. p.				Celkem
	5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Podniky - počet	201	160	141	53	555
- %	36,2	28,8	25,5	9,5	100,0
Výměra - ha z. p.	6 103	11 611	23 299	34 517	75 530
- %	8,1	15,4	30,8	45,7	100,0
Průměrná velikost (ha z. p.)	30	73	165	651	136

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Výdaje

Úroveň i tendence meziročního vývoje výdajů je v podnikatelské skupině fyzických osob zcela odlišná než u právnických osob. Celkové výdaje jsou u fyzických osob, tak jako v minulých letech, zhruba poloviční než u právnických osob. Nižší výdaje v této podnikatelské skupině jsou ovlivněny zejména podstatně nižším rozsahem živočišné výroby. Meziročně došlo u fyzických osob k zvýšení výdajů o 7,9 %. K největšímu meziročnímu zvýšení výdajů došlo u podniků s výměrou nad 300 ha z. p. (o 29,2 %).

TA4.2/18 - Výdaje (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výdaje celkem	1998	20 886	21 322	19 265	15 064	18 183
	1999	20 864	19 678	19 511	19 459	19 622
z toho - nákup materiálu	1998	10 431	11 761	9 752	7 251	9 216
	1999	10 600	10 677	9 835	8 871	9 586
- osobní výdaje ¹⁾	1998	977	850	1 307	1 810	1 389
	1999	1 188	1 252	1 652	2 372	1 781
- provozní režie	1998	5 434	5 294	4 767	3 618	4 485
	1999	5 620	4 600	4 958	4 625	4 804
- odpisy	1998	3 382	3 196	3 166	2 088	2 786
	1999	3 150	2 775	2 527	2 489	2 598

1) Mzdy a platby do fondů.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Osobní výdaje se přitom meziročně zvýšily ve všech velikostních skupinách a naopak odpisy se ve všech skupinách meziročně snížily s výjimkou podniků nad 300 ha z. p. V osobních výdajích jsou zahrnuty mzdy a odměny cizích pracovníků a platby do fondů.

Na celkových výdajích se zhruba 50 % podílí spotřeba materiálu. Celkově došlo k jejímu meziročnímu zvýšení, avšak jednotlivé nákladové položky vykazovaly rozdílné vývojové tendence. Náklady na nakoupená osiva, hnojiva, krmiva a steliva se meziročně v průměru snížily. Spotřeba přípravků ochrany rostlin stagnovala a u pohonných hmot došlo ke zvýšení, hlavně vlivem růstu jejich cen. Intenzifikační vklady rostlinné výroby však byly u fyzických osob vyšší než u právnických osob. Nižší výdaje u fyzických osob jsou ovlivněny též nižším nájemným za pronajatou půdu, protože v této podnikatelské skupině existuje vyšší podíl vlastní půdy na celkové obhospodařované půdě. Jde o částku 150 - 200 Kč/ha z. p.

TA4.2/19 - Spotřeba materiálu a pohonných hmot podle velikostních skupin podniků (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Nakoupená osiva	1998	1 909	2 290	1 812	1 099	1 648
	1999	1 872	1 685	1 517	1 095	1 379
Nakoupená hnojiva	1998	1 393	1 674	1 662	1 301	1 506
	1999	1 239	1 375	1 421	1 472	1 423
Nakoupená krmiva a steliva	1998	2 247	2 661	2 919	1 756	2 330
	1999	1 289	1 478	1 216	1 178	1 245
Nakoupené přípravky ochrany rostlin	1998	1 206	1 560	1 603	1 125	1 381
	1999	1 010	1 319	1 406	1 455	1 383
Spotřeba pohonných hmot	1998	1 652	1 522	1 387	1 374	1 428
	1999	1 937	2 011	1 527	1 544	1 642

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Podnikatelská skupina s výměrou nad 300 ha z. p.³⁷ se výrazně odlišuje od ostatních velikostních skupin, tak jako v minulých letech. Vykazuje nižší celkové výdaje než ostatní skupiny při meziročním zvýšení většiny sledovaných výdajových položek.

Příjmy

Celkové příjmy se meziročně zvýšily o 7,3 % zejména jejich zvýšením u podniků v poslední velikostní skupině (o 25,5 %). Na zvýšení příjmů se podílela především živočišná výroba, která v minulých letech v podnikatelské skupině fyzických osob zřetelně stagnovala, kdežto příjmy z rostlinné výroby se mírně snížily. Vývojová tendence a relace příjmů z rostlinné a živočišné výroby jsou ve srovnání s právnickými osobami opačné. Fyzické osoby nadále dosahují v porovnání s právnickými osobami vyšších příjmů za rostlinné výrobky (zhruba o 1 tis. Kč/ha z. p.) a zhruba polovičních příjmů za živočišné výrobky.

TA4.2/20 - Příjmy (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Příjmy celkem	1998	22 142	21 884	19 819	15 541	18 770
	1999	21 982	20 458	20 452	19 511	20 142
z toho - prodej výrobků a služeb	1998	20 229	20 785	18 265	13 446	17 060
	1999	19 759	18 190	17 558	15 738	17 001
- z toho - rostlinná výroba	1998	9 746	13 748	12 075	9 243	11 097
	1999	10 347	10 586	10 333	10 059	10 248
- živočišná výroba	1998	9 707	6 315	5 570	3 094	5 129
	1999	8 062	6 564	6 131	4 518	5 617
- ostatní tržby	1998	776	722	620	1 109	834
	1999	1 350	1 040	1 094	1 161	1 136

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Mezi jednotlivými velikostními skupinami existují rozdíly ve výši a vývoji příjmů za jednotlivé činnosti. V roce 1999 se přitom příjmy z rostlinné výroby mezi jednotlivými skupinami v podstatě neodlišovaly a příjmy z živočišné výroby směrem k větším podnikům klesaly. Rozdíly mezi krajními skupinami se snížily; zatímco v roce 1998 byl rozdíl v příjmech živočišné výroby trojnásobný, v roce 1999 nedosahoval ani dvojnásobku, což bylo způsobeno výrazným meziročním zvýšením tržeb z živočišné výroby u podniků nad 300 ha z. p. Tyto podniky zřejmě rychle reagovaly na dobré realizační podmínky v živočišné výrobě v roce 1998, zatímco v roce 1999 byly tyto podmínky značně nepříznivé. Nedostatečná úroveň příjmů z hlavních činností vedla podniky k hledání dalších možných zdrojů pro jejich zvýšení. Svědčí o tom meziroční zvýšení příjmů ostatních tržeb, zahrnující příjmy za služby a ostatní činnosti. Jde o další opačnou vývojovou tendenci v porovnání s právnickými osobami. Ostatní příjmy, do kterých jsou zahrnuty především podpory na

³⁷ Tato podnikatelská skupina výrazně ovlivňuje výsledky fyzických osob, protože ve výběrovém šetření FADN zaujímá 45,7 % na z. p.

údržbu krajiny, se ve všech velikostních skupinách meziročně zvýšily, přičemž nejvyšší úroveň dosahují stále u největších podniků.

Výdaje na 1 Kč příjmů se v podstatě meziročně nezměnily, kromě odpisů, kde došlo k jejich snížení.

TA4.2/21 - Výdaje na 1 Kč příjmů (Kč)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výdaje celkem	1998	0,94	0,97	0,97	0,97	0,97
	1999	0,95	0,96	0,95	0,99	0,97
z toho - nákup materiálu	1998	0,47	0,54	0,49	0,47	0,49
	1999	0,48	0,52	0,48	0,45	0,48
- odpisy	1998	0,15	0,15	0,16	0,13	0,15
	1999	0,14	0,14	0,12	0,13	0,13

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Hospodářský výsledek

Hospodářský výsledek (rozdíl příjmů a výdajů bez zahrnutí osobní spotřeby) se meziročně mírně zhoršil, zejména vlivem jeho zhoršení ve skupině podniků nad 300 ha z. p. Jde o podniky, kde se nejvíce rozšířila živočišná výroba, ovšem v období, kdy se výrazně zhoršily realizační podmínky prodeje živočišných výrobků. Ve skupinách podniků od 50 do 300 ha z. p. došlo dokonce k meziročnímu zvýšení hospodářského výsledku vlivem značného zvýšení ostatních příjmů, včetně podpor na údržbu krajiny.

TA4.2/22 - Rozdíl příjmů a výdajů (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Rozdíl příjmů a výdajů	1998	1 256	562	554	477	587
	1999	1 064	780	941	52	520

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Úroveň hospodářského výsledku byla příznivě ovlivňována dotacemi provozního charakteru.

**TA4.2/23 - Dotace provozního charakteru a jejich vliv
na hospodářský výsledek v roce 1999 (Kč/ha z. p.)**

Ukazatel	Skupina v ha z. p.				Průměr
	5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Dotace provozního charakteru	1 445	1 249	1 536	2 032	1 711
Hospodářský výsledek po odpočtu dotací	-381	-469	-595	-1 980	-1 191

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Z údajů tab. TA4.2/23 je zřejmé, že bez dotací provozního charakteru by fyzické osoby byly vysoce ztrátové, při nejnižší ztrátovosti u nejmenších podniků. Ztrátovost by dosáhla zhruba 1,1 mld. Kč.

Pro podnikatele fyzických osob je rozhodující rozdíl příjmů a výdajů, který je již řadu let nejvyšší u podniků do 50 ha z. p. Rozdíl příjmů a výdajů spolu s odpisy představuje pro podnikatele zdroje pro inovaci, resp. obnovu techniky a technologie, příp. pro rozšíření výroby často bez ohledu na osobní spotřebu. Je však zřejmé, že bez dotací by podnikatelé do 50 ha z. p. i přes dobré hospodářské výsledky nemohli z vlastních zdrojů výrobu inovovat, zdokonalovat a rozšiřovat.

Pro srovnání hospodářského výsledku fyzických osob s právnickými osobami byl proveden dopočet osobního důchodu podnikatelů v průměrné výši 889 Kč/ha z. p., diferencovaně pro jednotlivé velikostní skupiny. Promítnutí osobního důchodu do výdajů znamená jednak výrazné snížení hospodářského výsledku a jednak změny jeho relací mezi jednotlivými velikostními skupinami.

**TA4.2/24 - Rozdíl příjmů a výdajů včetně osobního důchodu
v roce 1999 (Kč/ha z. p.)**

Ukazatel	Skupina v ha z. p.				Průměr
	5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Rozdíl příjmů a výdajů	1 064	780	941	52	520
Osobní důchod¹⁾	2 595	1 885	921	232	889
Hospodářský výsledek (vč. os. důchodu)	-1 531	-1 105	20	-180	-369

1) Pro srovnání hospodářského výsledku PPO a PFO je užíván metodický postup, který vychází z průměrného zaměstnaneckého platu v rezortu zemědělství za sledovaný rok (v roce 1999 podle údajů ČSÚ činil 112 860,- Kč/rok, tj. 9 405,- Kč/měsíc), koeficientu zaměstnanosti (průměrný počet pracujících rodinných příslušníků na 1 podnik) a počtu PFO. V propočtu je zohledněna i naturální spotřeba rodiny. Vypočtený údaj je přepočten na 1 ha z. p.

Výsledný normativní údaj, který v roce 1999 činil 889 Kč/ha z. p., je použit pro korekci hospodářského výsledku PFO.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Podrobnější údaje o příjmech a výdajích jsou uvedeny v tabulce A4.2/04.

Majetek

U majetku pokračovala v roce 1999 tendence k jeho snižování. Jeho meziroční snížení činilo 2,8 %, zejména snížením hodnoty hmotného investičního majetku (o 7,3 %) a finančního majetku (o 52,1 %).

TA4.2/25 - Majetek a jeho vybrané složky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Majetek celkem	1998	63 339	47 819	45 383	27 365	40 613
	1999	63 378	48 996	43 337	29 442	39 476
z toho - hmotný investiční majetek	1998	49 468	37 815	35 576	19 422	31 117
	1999	48 569	37 272	32 324	20 193	28 853
- zásoby	1998	8 771	5 997	4 564	4 109	5 003
	1999	9 457	7 304	6 258	5 182	6 186
- pohledávky	1998	1 954	1 336	1 521	1 255	1 428
	1999	2 221	2 011	3 054	3 098	2 847
- peněžní prostředky ¹⁾	1998	2 789	2 525	3 393	2 456	2 852
	1999	2 993	2 177	1 380	800	1 367

1) Peněžní prostředky = peníze a ceniny + bankovní účty ± průběžné položky.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Na druhé straně se výrazně zvýšily zásoby, zejména v souvislosti s větším zaměřením na živočišnou výrobu a také pohledávky v důsledku zhoršení platební kázně odběratelů.

Meziroční pokles hmotného investičního majetku byl ovlivněn poklesem hodnoty budov a staveb (o 2,2 %), a zejména poklesem hodnoty strojů a zařízení (o 23,8 %), zřejmě v důsledku neobnovování tohoto investičního majetku. V souvislosti s větším zaměřením na živočišnou výrobu došlo také ke zvýšení hodnoty základního stáda, kromě nejmenších podniků. Zásoby se v důsledku rozšíření živočišné výroby meziročně zvýšily o 23,6 % (zvýšení hodnoty zvířat a výrobků).

Nejvyšší hodnotou majetku v přepočtu na 1 ha z. p. disponují podniky do 50 ha z. p. Vyšší úroveň hmotného investičního majetku v této podnikatelské skupině je na rozdíl od větších podniků způsobena zejména vyšším podílem výměry vlastních pozemků. Nejnížší hodnotou majetku na 1 ha z. p. disponují největší podniky. U těchto podniků meziroční strukturální změny v souvislosti s větším zaměřením na živočišnou výrobu ovlivnily zvýšení hodnoty budov a staveb, základního stáda zvířat a zásob.

Výsledky roku 1999 potvrzují základní závěry z minulých let, že hodnota majetku i zásob je ovlivněna především strukturou výroby a vlastnickými vztahy k pozemkům.

Závazky a vlastní jmění

U celkových závazků došlo k jejich výraznému meziročnímu zvýšení (o 35,7 %), které bylo způsobeno jak závazky z obchodního styku, tak i zvýšenými úvěry (na rozdíl od právnických osob). Zvýšení bylo ovlivněno závazky podniků nad 100 ha z. p., zejména

u závazků z obchodního styku, jež jsou zřejmě odrazem zhoršené platební schopností těchto podniků, zejména podniků s velikostí nad 300 ha z. p.

TA4.2/26 - Vlastní jmění a závazky (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Vlastní jmění	1998	56 398	39 691	35 827	20 090	32 381
	1999	57 778	40 944	31 209	16 876	28 302
Závazky celkem (cizí zdroje)	1998	6 941	8 128	9 556	7 275	8 232
	1999	5 600	8 052	12 128	12 566	11 174
z toho - závazky	1998	1 473	2 859	3 077	2 664	2 746
	1999	1 291	2 711	4 164	5 987	4 541
- úvěry	1998	5 402	5 167	6 425	4 489	5 398
	1999	4 040	5 248	7 426	6 205	6 259

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Se zvýšením závazků a snížením majetku souvisí nižší úroveň vlastního jmění (meziroční pokles o 12,6 %), ke kterému došlo zejména u podniků s výměrou nad 100 ha z. p.

Podrobnější údaje o majetku a závazcích jsou uvedeny v tabulce A4.2/05.

Finanční analýza

Meziroční a meziskupinové změny v úrovni příjmů, výdajů, majetku a závazků se souhrnně projevují v ukazatelích finanční analýzy.

Produktivnost majetku

Produktivnost majetku se na rozdíl od právnických osob meziročně mírně zlepšila. Produktivnost roste směrem k větším podnikům, kde zhruba dosahuje úrovně právnických osob. Menší podniky jsou více investičně vybaveny (na 1 ha z. p.) než podniky větší. Tím i reprodukční schopnost současných aktiv směrem k menším velikostním skupinám podniků klesá. Celkově je reprodukční schopnost aktiv u fyzických osob ve srovnání s podniky právnických osob lepší.

TA4.2/27 - Produktivnost majetku (%)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Produktivnost celkového majetku	1998	31,94	43,47	40,25	49,14	42,01
	1999	31,18	37,13	40,52	53,45	43,07
Produktivnost hmotného investičního majetku	1998	40,89	54,96	51,34	69,23	54,83
	1999	40,68	48,80	54,32	77,94	58,92
Produktivnost oběžného majetku	1998	148,48	210,84	192,71	171,94	183,78
	1999	134,68	158,28	164,22	173,33	163,47
Reprodukční schopnost aktiv (roky)	1998	13,66	12,72	12,20	10,67	12,04
	1999	15,04	13,78	12,50	11,59	12,66

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Zadluženost

Fyzické osoby vykazují podstatně nižší zadluženost než právnické osoby. Nejvyšší úvěrovou zadluženost i míru zadluženosti vykazují podniky nad 300 ha z. p. při výrazném meziročním zhoršení všech průměrných ukazatelů zadluženosti.

TA4.2/28 - Zadluženost (%)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Úvěrová zadluženost	1998	9,58	13,02	17,93	22,34	16,67
	1999	6,99	12,82	23,79	36,77	22,12
Stupeň zadluženosti	1998	0,12	0,20	0,27	0,36	0,25
	1999	0,10	0,20	0,39	0,74	0,39
Míra zadluženosti	1998	10,96	17,00	21,06	26,59	20,27
	1999	8,84	16,43	27,99	42,68	28,31

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Výnosnost kapitálu

Výnosnost kapitálu byla u fyzických osob podstatně příznivější než u právnických osob, i když stále nedosahuje potřebných parametrů.

TA4.2/29 - Výnosnost kapitálu (%)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výnosnost celkového kapitálu	1998	1,98	1,18	1,22	1,74	1,45
	1999	1,68	1,59	2,17	0,18	1,32
Výnosnost vlastního kapitálu	1998	2,23	1,42	1,55	2,37	1,81
	1999	1,84	1,91	3,02	0,31	1,84

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

4.3 Ekonomika zemědělských podniků podle výrobních oblastí

Analýza ekonomických výsledků vychází z ukazatelů v přepočtu na 1 ha z. p.

4.3.1 Podnikatelské subjekty právnických osob

Výnosy, náklady a hospodářský výsledek

Se zhoršujícími se přírodními podmínkami se tak jako v minulých letech projevuje jednoznačná tendence k poklesu intenzity výkonů, ovlivněná především poklesem tržeb z rostlinné výroby a v menší míře i poklesem tržeb živočišné výroby. Tržby za služby a ostatní činnosti vykazovaly naopak v roce 1999 směrem k horším přírodním podmínkám tendenci ke zvyšování, hlavně vlivem dotací na údržbu krajiny. Ve všech výrobních oblastech docházelo k meziročnímu poklesu tržeb za rostlinné a živočišné výrobky, včetně poklesu tržeb za služby a ostatní činnosti. Celkově nejvyšší intenzity tržeb za vlastní výrobky a služby

bylo dosaženo v řepařské výrobní oblasti, od které směrem k horším přírodním podmínkám docházelo k poklesu. V kukuřičné výrobní oblasti byla intenzita tržeb nižší než v řepařské výrobní oblasti zhruba o 5 - 6 tis. Kč/ha z. p.

Podobné vývojové i meziroční změny jako u výkonů nastaly u většiny nákladových položek s tím rozdílem, že jejich pokles směrem k horším přírodním podmínkám je mírnější. Rovněž jejich meziroční snížení je nižší než u tržeb.

Uvedené změny ve vývoji výnosů a spotřeby materiálu, energie a služeb se odrážely v úrovni přidané hodnoty, jež byla nejvyšší v řepařské výrobní oblasti a nejnižší v horské výrobní oblasti. Při započtení dalších provozních nákladů a provozních výnosů k přidané hodnotě se zcela mění meziroční a mezioblastní relace v úrovni provozního hospodářského výsledku. Provozní hospodářský výsledek byl nejnižší v řepařské výrobní oblasti a nejvyšší v horské výrobní oblasti. Úroveň provozního hospodářského výsledku značně ovlivňují dotace provozního charakteru. Provozní hospodářský výsledek byl kladný jen v kukuřičné a horské výrobní oblasti. Ve vztahu k rozdílným přírodním podmínkám neodráží již provozní hospodářský výsledek žádné jednoznačné tendence.

Hospodářský výsledek za účetní období je dále značně ovlivněn podnikovými finančními a kapitálovými operacemi, kde vcelku převažuje část nákladová, která ovlivňuje vysokou ztrátovost hospodářského výsledku z finančních operací, která v podstatě souvisí s provozní podnikovou činností (zejména nákladové a výnosové úroky). Hospodářský výsledek za účetní období je dále korigován v kladném smyslu mimořádným hospodářským výsledkem, který je hlavně ovlivněn přijatými náhradami mank a škod od pojišťoven. Jeho úroveň byla ve všech výrobních oblastech zhruba stejná a není tudíž většinou žádný vztah k rozdílným přírodním podmínkám. Výsledný hospodářský výsledek za účetní období byl v roce 1999 záporný ve všech výrobních oblastech, kromě výrobní oblasti horské.

TA4.3/01 - Přidaná hodnota a hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Kukuřičná		Řepařská		Bramborářská		Bramborářsko- ovesná		Horská	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Přidaná hodnota	12 800	11 425	13 672	12 199	11 336	9 157	10 888	9 272	7 608	5 796
Provozní hospodářský výsledek	1 457	237	64	-286	769	-167	670	-222	1 186	1 041
Hospodářský výsledek za účetní období	202	-258	-691	-941	163	-663	513	-291	2242	956

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: P. Jakobe (VÚZE)

Úroveň hospodářského výsledku provozního i za účetní období je významně ovlivňována dotacemi provozního charakteru.

TA4.3/02 - Dotace provozního charakteru ve výrobních oblastech a jejich vliv na hospodářský výsledek (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Kukuřičná		Řepařská		Bramborářská		Bramborářsko- ovesná		Horská	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Dotace do provozu	668	822	947	1 415	1 055	1 406	1 318	1 473	4 184	3 696
Hospodářský výsledek po odpočtu dotací	-466	-1 080	-1 638	-2 356	-892	-2 069	-805	-1 764	-1 942	-2 740

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Podrobnější údaje o výnosech a nákladech jsou uvedeny v tabulce A4.3/01.

Majetek, kapitál a jejich struktura

Hodnota majetku vykazuje směrem k horším přírodním podmínkám pokles, přičemž u majetku fixní povahy je pokles menší než u oběžného majetku. Výjimkou u fixního majetku je základní stádo zvířat, jehož hodnota se směrem k horším přírodním podmínkám zvyšuje. Hodnota trvalých porostů je významná jen v kukuřičné výrobní oblasti.

Klesající tendence směrem k horším přírodním podmínkám je také u celkového kapitálu vlivem poklesu hodnoty vlastního kapitálu a základního jmění. Hodnota cizího kapitálu není ovlivňována rozdílnými přírodními podmínkami, ale směrem k horším přírodním podmínkám dochází k tendenci změny struktury kapitálu ve prospěch cizího kapitálu. Bez vlivu k přírodním podmínkám jsou krátkodobé závazky a úvěry.

Podrobnější údaje o majetku a kapitálu jsou uvedeny v tabulkách A4.3/02-03.

Rozdílné přírodní podmínky se promítají v relativně malé míře do ukazatelů finanční analýzy. Výnosnost vlastního kapitálu byla nejvyšší v horské výrobní oblasti v důsledku zahrnutí dotací do hospodářského výsledku.

TA4.3/03 - Ukazatele finanční analýzy v jednotlivých výrobních oblastech (%)

Ukazatel	Kukuřičná		Řepařská		Bramborářská		Bramborářsko- ovesná		Horská	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Produktivnost celkového majetku	47,7	45,3	51,3	49,9	50,0	46,4	48,5	45,4	32,8	29,5
Míra zadluženosti	42,9	43,3	49,7	50,3	54,8	52,4	60,0	56,6	53,1	49,3
Úvěrová zadluženost	13,2	14,4	26,1	26,2	26,1	25,4	24,7	21,5	30,6	24,0
Výnosnost celkového kapitálu	0,3	-0,5	-1,0	-1,5	0,3	-1,3	1,0	-0,6	4,0	2,0
Reprodukční schopnost aktiv (roky)	14,8	15,0	22,4	20,7	16,6	19,8	14,3	15,3	10,4	11,9

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

4.3.2 Podnikatelské subjekty fyzických osob

Srovnání podnikatelských subjektů fyzických osob v jednotlivých výrobních oblastech s právníckými osobami vykazuje určité odlišnosti, které vyplývají ze způsobu hospodaření.

V první řadě nedošlo u fyzických osob k tak citelnému meziročnímu snížení příjmů jako u právnických osob. K menšímu snížení došlo v kukuřičné, bramborářské a bramborářsko-ovesné oblasti, zatímco v řepařské a horské oblasti došlo ke zvýšení příjmů v přepočtu na 1 ha z. p. Celkově tendence snižování příjmů se zhoršujícími se podmínkami zůstává zachována. Dále, jestliže u právnických osob nejvyšší výnosy vykazovala řepařská výrobní oblast, potom fyzické osoby dokázaly využívat specifiku kukuřičné výrobní oblasti, zejména v rostlinné výrobě, a dosahovat zde nejvyšších příjmů. Závislost na výrobních podmínkách v tržbách a příjmech je značně rozdílná jak podle druhu činnosti, tak podle zdrojů. Jednoznačná závislost se projevuje na zhoršujících se přírodních podmínkách. Tržby z rostlinné výroby v kukuřičné výrobní oblasti dosáhly 21 734 Kč/ha z. p. a v horské oblasti jen 106 Kč/ha z. p. V živočišné výrobě je tendence spíše opačná, v horské oblasti byly dosaženy tržby ve výši 8 270 Kč/ha z. p. proti 4 608 Kč/ha z. p. v kukuřičné výrobní oblasti. Výdaje u fyzických osob v podstatě kopírují svým trendem výši příjmů. Celkový výsledek hospodaření vyplývající z rozdílů příjmů a výdajů nevykazuje závislost na zhoršujících se výrobních podmínkách. Nejlepší výsledek byl sice dosažen v kukuřičné oblasti, avšak druhý nejlepší výsledek vykázaly fyzické osoby v horské výrobní oblasti, což je důsledek dotací na mimoprodukční funkce zemědělství.

TA4.3/04 - Dotace provozního charakteru ve výrobních oblastech a jejich vliv na hospodářský výsledek v roce 1999 (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Kukuřičná	Řepařská	Bramborářská	Bramborářsko- ovesná	Horská
Dotace do provozu	806	1 073	1 754	3 244	4 688
Hospodářský výsledek po odpočtu dotací	-8	-416	-1 552	-2 541	-3 930

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Novák (VÚZE)

Dotace provozního charakteru směrem k horším přírodním podmínkám významně ovlivnily dosažený hospodářský výsledek.

Podrobnější údaje o příjmech a výdajích jsou uvedeny v tabulce A4.3/04.

Majetek a závazky

Velikost celkového majetku klesá se zhoršujícími se výrobními podmínkami, což souvisí se snižující se intenzitou zemědělské produkce na jednotku plochy. Je to zřejmé i z vybavení podniků fyzických osob v jednotlivých výrobních oblastech, kde hodnota majetku (v pozemcích, strojích a zařízeních) je nejvyšší v nejintenzivnějších oblastech. Výše pohledávek se proti předchozímu roku zvýšila u všech podniků fyzických osob. Součet celkových závazků se s výjimkou podniků v kukuřičné oblasti proti předchozímu roku zvýšil.

Podrobnější údaje o majetku a závazcích jsou uvedeny v tabulce A4.3/05.

Na rozdílné přírodní podmínky reagují v menší míře i ukazatele finanční analýzy.

TA4.3/05 - Ukazatele finanční analýzy v jednotlivých výrobních oblastech (%)

Ukazatel	Kukuřičná		Řepařská		Bramborářská		Bramborářsko- ovesná		Horská	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Produktivnost celkového majetku (aktiv)	43,2	64,2	39,5	47,2	48,9	38,9	36,8	28,9	32,1	32,5
Úvěrová zadluženost	31,7	27,9	16,6	20,8	13,9	23,3	23,2	20,5	15,2	34,4
Míra zadluženosti	24,8	35,5	17,4	25,3	19,3	26,6	26,2	34,1	41,7	58,5
Výnosnost vlastního kapitálu	-1,7	2,9	1,5	2,0	2,2	0,8	2,4	2,9	4,5	6,2
Reprodukční schopnost aktiv (roky)	14,7	8,5	12,1	12,1	11,8	15,0	13,1	13,0	10,2	10,8

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Z ukazatelů finanční analýzy vyplývá, že:

- rozdílné přírodní podmínky ovlivňují produktivnost majetku podobně jako u PPO;
- míra úvěrové zadluženosti je nejvyšší v horské výrobní oblasti;
- výnosnost kapitálu³⁸ je nejvyšší v horské výrobní oblasti a je ovlivněna vyšší úrovní dotací provozního charakteru.

4.4 Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle metodiky EU

V této kapitole je poprvé ve Zprávě o stavu zemědělství proveden výpočet a analýza výsledků zemědělských podniků ČR za rok 1999 pouze z jejich zemědělské činnosti podle standardní metodiky EU. Ta je založena na „účtování ukazatelů hospodářských výsledků“ sítě testovacích podniků FADN (Farm Accountancy Data Network) vysvětlené v kap. C4.

Použitím metodiky EU je umožněno porovnat výsledky zemědělství v podnikovém pojetí s výsledky zemědělství v odvětvovém pojetí Souhrnného zemědělského účtu (viz kap. 4.5) a porovnat výsledky zemědělských podniků ČR s výsledky zemědělských podniků jednotlivých států EU každoročně publikovanými v oficiálních dokumentech EU. Znamená to i další krok k harmonizaci metodologických postupů ČR a EU v oblasti hodnocení zemědělství.

Standardní výstup ukazatelů EU za rok 1999 v přepočtu na 1 ha z. p. a na 1 zemědělský podnik v třídění podniků podle organizačních forem (podniky fyzických osob - PFO a podniky právnických osob - PPO) je uveden v tabulce TA4.4/01.

Průměrná velikost PFO v pojetí Evropských velikostních jednotek (EVJ) činila v roce 1999 jen 6,9 % velikosti PPO. Obě organizační formy zemědělských podniků se značně liší nejen svou velikostí, ale i výrobním zaměřením a kombinací výrobních faktorů (výrobní technikou).

³⁸ V hospodářském výsledku není odpočtena odměna podnikatele a jeho rodiny.

Celková zemědělská produkce na 1 podnik u PFO dosahovala v roce 1999 jen 5,7 % celkové produkce PPO. Tento rozdíl byl větší než rozdíl v jejich ekonomické velikosti (v EVJ), což je dáno nižší celkovou produkcí na 1 ha z. p. u PFO (66,3 %) proti PPO.

Výrobní spotřeba PFO na 1 ha z. p. činila 65,8 % výrobní spotřeby PPO. Také náklady na nájem cizího kapitálu a půdy na 1 ha z. p. byly u PFO nižší než u PPO (91,9 %). Při porovnání nákladů na námezdní práci u PFO a PPO je třeba mít na zřeteli, že u PFO nepředstavují celkový pracovní vklad - chybí započtení rodinné práce. Stav fungujícího kapitálu na 1 ha z. p. byl u PFO podstatně nižší než u PPO (79,6 %). Nižší podíl oběžných aktiv z celkových aktiv v PFO (26,9 %) než u PPO (35,3 %) je důsledkem rozdílného výrobního zaměření (nižší stavy zásob zvířat a výrobků spojené s nižším podílem živočišné produkce v celkové produkci u PFO).

Hrubá přidaná hodnota (vzniklá odečtením výrobní spotřeby od celkové zemědělské produkce) u PFO dosáhla na 1 ha z. p. 76,4 % hrubé přidané hodnoty PPO. Jedním z činitelů je vyšší hodnota kladného salda provozních dotací a daní na 1 ha z. p. u PFO (o 17,4 %) než u PPO.

Odečtením **odpisů** od hrubé přidané hodnoty se vypočítá **čistá přidaná hodnota**. Ta je důchodem zemědělského podniku plynoucím z použití všech (vlastních i cizích) výrobních faktorů při zemědělské výrobě. Čistou přidanou hodnotu na 1 ha z. p. lze považovat za ukazatel intenzity zemědělské výroby.

Čistá přidaná hodnota na 1 ha z. p. PFO dosáhla 72,8 % čisté přidané hodnoty PPO při nižších odpisech na 1 ha z. p. u PFO (81,7 %) vzhledem k PPO.

Důchod ze zemědělské činnosti je ta část důchodu zemědělského podniku připadající na použití vlastních výrobních faktorů (práce hospodáře a příslušníků jeho rodiny nepracujících za mzdu, vlastní půdy a vlastního kapitálu) v zemědělské výrobě. Zjišťuje se odečtením nákladů na nájem cizích výrobních faktorů v položce **externí faktory** od čisté přidané hodnoty.

Mezi PPO a PFO je v náplni položky externí faktory značný rozdíl. U PPO je celý náklad na práci (roční pracovní jednotky - RPJ) v zemědělské výrobě (v položce mzdové náklady) 100% externím faktorem. U PFO je tomu jen výjimečně. Rodinné podniky fyzických osob jsou založeny na účasti vlastní pracovní síly (rodinné roční pracovní jednotky - RRPJ). Proto jsou jejich mzdové náklady podstatně nižší než u PPO. Tomu odpovídá i nižší počet námezdních pracovních sil v PFO v porovnání s PPO. V roce 1999 bylo u PFO využito 1,1 námezdních RPJ na 100 ha z. p., zatímco u PPO 6,0 RPJ.

Čistá přidaná hodnota na 1 roční pracovní jednotku je syntetickým ukazatelem produktivity práce. Podle tohoto ukazatele byla produktivita práce vyšší v PFO než v PPO.

Přestože PFO mají podle dosavadních šetření větší podíl vlastní půdy než PPO, zatěžuje je pachtovné přibližně dvakrát více než PPO. Důvod zřejmě spočívá ve výši pachtovného. Opačná relace byla zaznamenána v placených úrocích na 1 ha z. p.

Ze srovnání struktury nákladů externích faktorů v následujícím přehledu vyplývá, že ačkoliv u PPO je půda téměř ze 100 % najatá, zaujímá pachtovné u PPO výrazně menší procento než u PFO, kde je podíl najaté půdy menší. Největší položkou ve struktuře nákladů externích faktorů u obou organizačních forem podniků jsou mzdové náklady. U PPO jsou nákladem dominantním. Kapitálová vybavenost na 1 ha z. p. je u PPO vyšší než u PFO, ale podíl nákladů na kapitál v nákladech externích faktorů je relativně nižší.

TA4.4/01 - Struktura nákladů na nájem externích faktorů (%)

Externí výrobní faktory	PFO	PPO
Práce	58,5	85,2
Půda	27,0	4,3
Kapitál	14,5	10,5
Celkem	100,0	100,0

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: J. Šilar (VÚZE)

Důchod ze zemědělské činnosti je zvyšován kladným *saldem investičních dotací a daní* a snižován jeho záporným saldem. V roce 1999 bylo toto saldo u PFO kladné, u PPO záporné. Avšak vliv salda investičních dotací a daní na výši důchodu ze zemědělské činnosti byl malý. Důchod ze zemědělské činnosti zahrnuje kladné *saldo provozních dotací a daní* přičítané již do hrubé přidané hodnoty. Součet obou sald již zanedbatelný není. V roce 1999 bylo kladné saldo všech dotací a daní u PFO (1 741 Kč na 1 ha z. p.) o 44 % vyšší než u PPO (1 207 Kč na 1 ha z. p.).

Důchod ze zemědělské činnosti u PPO dosáhl v roce 1999 záporné hodnoty - 3 233 Kč na 1 ha z. p., naopak u PFO dosáhl kladné hodnoty 826 Kč na 1 ha z. p. Vzhledem k tomu, že u PFO celkové saldo dotací a daní činilo 211 % důchodu ze zemědělské činnosti PFO, je zřejmé, že bez dotací by ani tyto podniky nedosáhly kladné hodnoty tohoto ukazatele.

Důchod ze zemědělské činnosti by měl krýt implicitní nájemné za používání vlastních výrobních faktorů, tj. úslou mzdu hospodáře a členů jeho rodiny při jiném zaměstnání a úslé nájemné, které by rodina zemědělce mohla získat, kdyby výrobní faktory místo vlastního použití pronajala někomu jinému.

K posouzení dostatečnosti důchodu ze zemědělské činnosti pro odměnu hospodáře a spolupracujících členů rodiny u PFO slouží přepočet *důchodu ze zemědělské činnosti na 1 RRPJ*. U PFO to v roce 1999 představovalo hodnotu 67 510 Kč. Celá tato částka by stačila na krytí osobních důchodů pro 1 RRPJ ve výši 5 626 Kč měsíčně (zatímco průměrná měsíční mzda v zemědělství činila 9 405 Kč).

Důchodovost vlastního jmění je procentický poměr důchodu ze zemědělské činnosti k vlastnímu jmění. U PFO je tento ukazatel sice kladný, ale nízký (cca 3 %).

Důchod ze zemědělské činnosti a poměrové ukazatele z něho vypočtené u PPO se značně odlišují od ukazatelů PFO.

První rozdíl je v náplni. Protože pracovní síla v PPO je pokládána za námezdní, nelze přepočítávat důchod ze zemědělské činnosti PPO na RRPJ a nelze ani požadovat, aby důchod ze zemědělské činnosti kryl nájemné za výrobní faktor práci.

Druhý rozdíl je v tom, že důchod ze zemědělské činnosti u PPO na rozdíl od zemědělského důchodu PFO je záporný a nezajišťuje žádné krytí implicitního nájemného z vlastních výrobních faktorů (půdy, kapitálu).

Výrazně důchodový charakter PPO (zaměření cíle hospodaření na důchody pracovníků, nikoliv na maximální výnosnost výrobních faktorů) se projevila v ukazateli externí faktory.

Důchodovost vlastního jmění PPO při záporném důchodu ze zemědělské činnosti je rovněž záporná.

Rozdíl v důchodovosti PFO a PPO se projevil i v **přírůstku vlastního jmění na 1 ha z. p.** Přírůstek vlastního jmění na 1 ha z. p. za roky 1998 a 1999 činil u PFO 1 340 Kč, u PPO 2 045 Kč.

Ukazatel cash flow (CF) je ukazatelem schopnosti podniku krýt své peněžní výdaje peněžními příjmy v daném roce. Z rozboru vyplynulo, že ukazatel CF na 1 ha z. p. u PPO dosáhl 73,6 % hodnoty PFO. Obdobný je poměr CF k vlastnímu jmění.

4.5 Souhrnný zemědělský účet

Výpočet odhadu výsledného efektu odvětví zemědělství v ČR za rok 1999 vychází z metodologie EU, tzv. Souhrnného zemědělského účtu (SZÚ), který postihuje zemědělskou, tedy hlavní činnost zemědělských podniků (bez nezemědělské činnosti) a opírá se o každoroční šetření ČSÚ (zejména o dosaženou produkci a průměrné tržní ceny jednotlivých komodit) a VÚZE (zejména o odhad průměrných nákladů dosažených ve vybraných zemědělských podnicích za jednotlivé komodity). Metoda SZÚ je dlouhodobě používána v EU jako objektivní nástroj pro vyhodnocení velikosti a efektivnosti zemědělství jednotlivých států a k jejich vzájemnému srovnání. Každoroční zpracování SZÚ je pro členské státy EU závazné. Tato povinnost bude po vstupu do EU platit i pro ČR; v současné době probíhají přípravy na tento úkol pod gescí ČSÚ.

SZÚ podává prostřednictvím soustavy ukazatelů informaci o naturálních, cenových a nákladových relacích za jednotlivé zemědělské komodity a za zemědělství jako celek.

Výpočet SZÚ je předkládán ve 2 variantách, a to výpočet podle **původní metodiky** EU (Tabulka A4.5/01), který zpracovává každoročně VÚZE, a výpočet podle **nové metodiky** EU, publikované v roce 1997 (Tabulka A4.5/02), kterou zpracoval ČSÚ - odbor zemědělství.

Původní metodika vychází z pojetí zemědělství jako jedné velké národní farmy, jejíž veškerá produkce, tržby a náklady jsou rovné součtu těchto ukazatelů za všechny zemědělské podniky daného státu (bez vzájemných transakcí mezi nimi) vztažené pouze k jejich zemědělským činnostem. Nová metodika vychází z pojetí zemědělství jako souhrnu všech zemědělských jednotek, tj. zemědělských podniků, u nichž jsou brány v úvahu pouze jejich zemědělské činnosti (příp. i nezemědělské činnosti, které jsou se zemědělskými činnostmi neoddělitelně spojené).

S ohledem na srovnatelnost časových řad z minulých zpráv jsou komentovány pouze výpočty VÚZE podle původní metodiky³⁹.

Výsledky SZÚ za daný rok závisejí na rozsahu zemědělské produkce, průměrných tržních cenách (cenách zemědělských výrobců) a nákladech jednotlivých zemědělských komodit. Jeden z hlavních výsledných ukazatelů SZÚ, a to hrubá přidaná hodnota v tržních cenách (HPH), se používá k měření rozměru zemědělské prvovýroby v rámci národního hospodářství (podíl HPH na HDP).

4.5.1 Výsledky za rok 1998

Výsledky SZÚ ČR za rok 1998 po zpřesnění odhadu ze Zprávy 98 jsou uvedeny v tabulce A4.5/01. Vyplývá z nich, že ekonomický rozměr daný podílem vytvořené hrubé přidané hodnoty v tržních (v terminologii ČSÚ kupních) cenách na HDP (rovněž v tržních - kupních cenách) mírně poklesl (1,8 %)⁴⁰. Vyšší hodnota dotací změnila ukazatel čistého podnikatelského přebytku za zemědělství celkem ze ztráty 0,2 mld. Kč na zisk 0,5 mld. Kč. Ostatní ukazatele SZÚ za rok 1998 se významně nezměnily.

Porovnání ukazatelů SZÚ za ČR s analogickými údaji za EU umožňuje posouzení úrovně a výkonnosti českého zemědělství vzhledem k EU.

Podíl vynaložených vstupů (mezispotřeby - MS) na vytvoření přidané hodnoty je v EU výrazně nižší než v ČR. V České republice bylo spotřebováno na 1 Kč přidané hodnoty 2,46 Kč vstupů MS. V EU, kde ekonomický rozměr zemědělství je srovnatelný s ČR (v roce 1997 za EU 15 představoval podíl zemědělství na HDP 1,6 %, z toho v SRN 0,8 %, v Belgii 1,1 %, v Rakousku 0,9 %), bylo na 1 ECU přidané hodnoty spotřebováno pouze 0,92 ECU vstupů MS.

Opačný poměr, tj. „výtěžnost vstupů“ je v EU tedy výrazně vyšší než v ČR. V EU 15 bylo dosaženo na 1 ECU vstupů MS efektu 1,09 ECU přidané hodnoty (v SRN 0,79 ECU,

³⁹ Předpokládá se, že ve Zprávě za rok 2000 budou již uvedeny výsledky SZÚ pouze podle nové metodiky pod garancí ČSÚ.

⁴⁰ Zpřesněné údaje o odpisech, dotacích a daních proti Zprávě 98 neměly na podíl zemědělství na HDP téměř žádný vliv.

v Rakousku 0,94 ECU), zatímco v ČR připadlo na 1 Kč vstupů MS pouze 0,41 Kč vytvořené přidané hodnoty.

Ze srovnání poměru ČPH (jejíž součástí jsou všechny dotace na produkty a produkci, které jsou v EU vyšší) a KZP vychází ČR rovněž nepříznivě. V EU byl v roce 1998 dosažen poměr ČPH/KZP 50,3 % (v SRN 35,3 %, v Rakousku 43,8 %), zatímco v ČR pouze 25,3 %.

Ukazatel produktivity měřený ČPH na 1 roční pracovní jednotku (RPJ) v zemědělství v běžných cenách dosáhl v ČR v roce 1998 hodnoty 160 186 Kč (tj. 4 425 ECU, zatímco v SRN 11 472 ECU a v Rakousku 6 630 ECU). Rozdíl v základní struktuře ČPH, která je součtem nákladů na pracovní sílu a čistého provozního přebytku blíže osvětluje nižší efektivnost. V ČR tvořily náklady na pracovní sílu 82,7 % ČPH a čistý provozní přebytek 17,3 %. V EU podle údajů za rok 1997 byl tento poměr zhruba opačný, tj. 23,6 % a 76,4 %.

4.5.2 Odhad výsledků za rok 1999

Konečná zemědělská produkce v ČR za rok 1999 dosáhla hodnoty 94,7 mld. Kč v běžných cenách, což je výrazný pokles proti roku 1998 (112,3 mld. Kč) o 15,6 %. Důvodem tohoto poklesu byl zejména propad cen zemědělských výrobců o 11,7 %. Rostlinná produkce se na tomto výsledku podílela hodnotou 37,2 mld. Kč, zatímco živočišná výroba přispěla částkou 57,6 mld. Kč.

Mezispotřeba ve výši 70,8 mld. Kč představuje také - byť o něco nižší - snížení vstupů do zemědělské výroby proti roku 1998 (79,8 mld. Kč, tj. pokles o 11,3 %).

Relativně větší pokles KZP v porovnání s mezispotřebou způsobil i celkový pokles hrubé přidané hodnoty v tržních cenách na 23,9 mld. Kč (meziroční pokles o 26,1 %). K tomu výrazně přispěly opět se rozevírající cenové nůžky mezi cenami vstupů do zemědělství (pokles o 6,4 %) a CZV (pokles o 11,7 %), jak je zřejmé z tabulky TA3.3/01. Do celkové HPH přispěla rostlinná produkce 6,6 mld. Kč, zatímco živočišná produkce 17,3 mld. Kč. V tom dominovala produkce mléka (s příspěvkem 8,6 mld. Kč) a jatečných zvířat (7,5 mld. Kč).

Celkový odhad hospodářského výsledku za zemědělskou prvovýrobu se v roce 1999 očekává v celkové ztrátě 4,9 mld. Kč. To představuje výrazný propad proti výsledkům roku 1998 (zisk 0,5 mld. Kč). Výsledky analýzy zemědělské činnosti zemědělských podniků podle metodiky EU (kap. A4.4) vykazují velmi podobné tendence.

Na celkový hospodářský výsledek měly největší vliv náklady na pracovní sílu (náhrady zaměstnancům) a hodnota odpisů. Při celkovém poklesu HPH zůstaly tyto její složky téměř beze změny. Náklady na pracovní sílu klesly pouze o 5,5 %, při poklesu pracovních sil o 6,6 % a vzrůstu průměrné nominální mzdy o 2,9 %. U odpisů byl vyčíslen odhad na úrovni roku 1998, při zvážení indexu růstu odpisů o 5 % u velkých podniků nad 100 zaměstnanců.

V roce 1999 se ukazatele efektivnosti zemědělství nadále zhoršily. Podíl HPH/KZP činil 25,3 % (pokles o 3,6 procentních bodů), ČPH/KZP dosáhl hodnoty 22,8 % (pokles o 2,5 procentního bodu). Produktivita vyjádřená ukazatelem ČPH na 1 RPJ v zemědělství dosáhla hodnoty pouze 130 365 Kč (tj. 3 533 EUR), což je pokles proti roku 1998 o 18,6 %.

4.6 Závěry z ekonomických analýz

Zhoršení souhrnného hospodářského výsledku

Podle údajů výběrového šetření FADN a údajů ČSÚ za podniky specializované na živočišnou výrobu (podniky bez zemědělské půdy) se průměrný hospodářský výsledek zemědělských podniků v roce 1999 výrazně zhoršil. Celková ztráta proti roku 1998 vzrostla o 1,7 mld. Kč (na 2,1 mld. Kč). Tento nárůst záporného hospodářského výsledku byl rozhodujícím způsobem ovlivněn mimořádným meziročním propadem cen zemědělských výrobců v roce 1999 (v průměru o 11,7 %).

Důsledkem toho je i rozdílný vývoj ukazatelů zemědělské produkce podle ČSÚ vyjádřené ve stálých a běžných cenách. Zatímco ve stálých cenách 1989 se hrubá zemědělská produkce (Tabulka A4.1/02) meziročně mírně zvýšila (index 1999/98 činí 100,6 %), v běžných cenách naopak poklesla ze 129,1 mld. Kč v roce 1998 na 114,3 mld. Kč v roce 1999, tj. o 11,5 %. Podobný rozdíl vykazují údaje SZÚ, týkající se konečné zemědělské produkce; kde příslušné indexy činí 100,5 % ve stálých a 89,4 % v běžných cenách (údaje ČSÚ za KZP v kupních cenách). Tyto rozdíly se promítají i do ukazatelů produktivity práce, měřené hodnotou zemědělské produkce, připadající na pracovníka v zemědělské prvovýrobě (HZP ve s. c. 1989 v přepočtu na roční pracovní jednotku vzrostla v roce 1999 ve srovnání s rokem 1998 o 7,6 %, zatímco stejný ukazatel v b. c. se o 5,2 % snížil vzhledem k tomu, že pokles CZV byl podstatně vyšší než pokles pracovníků).

Pokles úrovně přidané hodnoty

Podle SZÚ zpracovaného ve VÚZE (podle původní metodiky EU s ukazateli v běžných cenách) činil meziroční pokles KZP 15,6 %. Zároveň se podstatně snížila i celková mezispotřeba v peněžním vyjádření o více než 11 %. Výdaje na osiva a sadbu poklesly přitom o více než 19 %, výdaje na hnojiva a prostředky na zlepšení půdy o necelých 20 % a výdaje na farmaceutické produkty o téměř 16 %. Projevuje se v tom omezený nákup intenzifikačních prostředků, vynucený ekonomickou situací zemědělských podniků. Ceny vstupů v roce 1999 sice poklesly (v průměru o 6,4 %), avšak vzhledem k výraznějšímu poklesu CZV (o 11,7 %) došlo k dalšímu rozevření cenových nůžek v neprospěch zemědělství, což se promítlo i do nižší efektivnosti vstupů (hrubá přidaná hodnota v tržních cenách, připadající na jednotku celkové mezispotřeby, se meziročně snížila téměř o 17 %).

V důsledku propadu CZV došlo v roce 1999 k podstatnému zhoršení výsledných ukazatelů SZÚ, počínaje hrubou přidanou hodnotou v tržních cenách, která se meziročně

snížila o 26,1 %. Pokles HPH v nákladech faktorů, tzn. po započtení salda dotací a daní vázaných na zemědělskou produkci, byl také výrazně nižší - o 17,2 %.

Na druhé straně meziročním navýšením dotací vázaných na produkci o 16,0 % (1,44 mld. Kč), spolu se snížením příslušné daňové zátěže zemědělských podniků o 11,9 % (211 mil. Kč) se tak díky opatřením zemědělské politiky v roce 1999 podařilo poněkud zmírnit dopad cenového propadu na přidanou hodnotu a odvozeně i na důchodové ukazatele plynoucí ze SZÚ.

Rozdíly v úrovni hospodářského výsledku mezi podnikatelskými formami

V úrovni hospodářského výsledku v přepočtu na 1 ha z. p. byly v roce 1999 mezi podniky hlavních podnikatelských forem v našem zemědělství menší rozdíly než v předchozím roce. U obchodních společností se ve stejném období prohloubila ztráta (z 327 Kč/ha z. p. na 664 Kč/ha z. p.), u zemědělských družstev došlo meziročně k výraznému zhoršení hospodářského výsledku (z kladných 141 Kč/ha z. p. na záporných 611 Kč/ha z. p.) a rovněž u podniků fyzických osob se hospodářský výsledek poněkud zhoršil. Kladný rozdíl mezi příjmy a výdaji se u PFO meziročně snížil o 11,4 %, takže při normativním odpočtu osobního důchodu podnikatele a jeho rodiny vykazuje tato podnikatelská skupina v přepočtu na 1 ha z. p. ztrátu ve výši 369 Kč.

Podíl podniků fyzických osob (po snížení kladného rozdílu mezi příjmy a výdaji o normativní osobní náklady) na celkovém záporném hospodářském výsledku zemědělských podniků v roce 1999 (bez podniků neobhospodařujících z. p.) činil 15,2 %. Podíl PFO na celkové výměře z. p., obhospodařované zemědělskými podniky vedenými v agroregistru, je přitom podstatně vyšší - 23,5 %. Analogický podíl družstev činil 34,4 % (podíl na z. p. 32,2 %), u obchodních společností 50,4 % (podíl na z. p. 43,3 %).

V rámci podniků fyzických osob existují v úrovni hospodářského výsledku (rozdíl příjmů a výdajů v přepočtu na 1 ha z. p.) rozdíly i mezi velikostními skupinami podle výměry zemědělské půdy. Nejlepšího hospodářského výsledku dosáhly podniky ve skupině 5 - 50 ha z. p. (rozdíl příjmů a výdajů činil v roce 1999 v této skupině 1 064 Kč/ha z. p. - průměr za PFO pouze 520 Kč/ha z. p., v roce 1998 pro srovnání 1 256 Kč/ha z. p., resp. 587 Kč/ha z. p.). Bez dotací by ovšem ani tyto podniky nemohly z vlastních zdrojů zdokonalovat a dále rozvíjet svou zemědělskou činnost. Směrem k vyšším velikostním skupinám podniků fyzických osob se projevuje tendence k poklesu úrovně hospodářského výsledku, vyjádřeného uvedeným způsobem.

Podniky právnických osob v roce 1999 reagovaly na snižování tržeb za prodej vlastních výrobků jak v rostlinné, tak živočišné výrobě v důsledku klesajících cen snižováním provozních nákladů, zejména výdajů na nákup materiálu a energie. Větší meziroční snížení této nákladové položky bylo zaznamenáno u zemědělských družstev (15,6 %) než u obchodních společností (10,0 %). Rovněž u osobních nákladů, které jsou významnou

položkou provozních nákladů, došlo ke snížení. Bylo tomu tak především v důsledku snížení počtu pracovníků v zemědělství, ale i kvůli nedostatku finančních prostředků v zemědělských podnicích. To vedlo až k některým negativním jevům, jako nevyplácení mezd v plném rozsahu, uzavírání pracovních dohod jen na sezonní práce, popřípadě až k neplacení sociálního a zdravotního pojištění.

Nepříznivá ekonomická situace se v roce 1999 projevila i ve snížení zejména fixního a v menší míře i oběžného majetku. Z hlediska struktury celkového a vlastního kapitálu mají lepší předpoklady ke stabilitě obchodní společnosti.

Z analýzy podnikatelských subjektů fyzických osob jsou zřejmé odlišnosti od hospodaření podniků právnických osob. U výdajových ukazatelů se PFO odlišují od PPO nejen jejich relativně nízkou celkovou úrovní, ale i meziroční vývojovou tendencí. Podniky fyzických osob zvýšily výdaje v průměru o 7,9 %, kdežto u podniků právnických osob došlo ke snížení nákladů. Důležitým jevem v roce 1999 byla skutečnost, že intenzifikační vklady do rostlinné výroby u fyzických osob byly vyšší než u právnických osob. U příjmů PFO došlo k meziročnímu zvýšení o 7,3 %. Příjmy z rostlinné výroby poklesly, vzrostly však příjmy ze živočišné výroby a zvýšily se ostatní tržby. Svědčí to o snaze těchto podniků aktivně se vyrovnávat s podstatně nižší úrovní příjmů. Hospodářský výsledek podniků fyzických osob významně ovlivňují dotace provozního charakteru. Po jejich odpočtu by se záporný hospodářský výsledek PFO (při promítnutí osobního důchodu do výdajů) v roce 1999 podstatně zhoršil (z 369 Kč/ha z. p. na 2 080 Kč/ha z. p.; u právnických osob analogicky ze ztráty 621 Kč/ha z. p. na ztrátu 2 122 Kč/ha z. p.).

Ekonomická situace zemědělských podniků podle výrobních oblastí

V roce 1999 pokračovala u podniků právnických i fyzických osob dlouhodobá tendence zhoršování výrobních a některých ekonomických výsledků směrem k horším přírodním podmínkám (v přepočtu na 1 ha z. p.). Celkově nejvyšší intenzity tržeb za vlastní výrobky bylo u PPO dosaženo v řepařské výrobní oblasti; směrem k horším přírodním podmínkám se tato intenzita snižovala. Podobné vývojové tendence vykazovala většina nákladových položek s tím rozdílem, že jejich pokles směrem k horším přírodním podmínkám byl menší. Hospodářský výsledek za účetní období byl v roce 1999 u PPO záporný ve všech výrobních oblastech, s výjimkou horské. Kladný výsledek v této oblasti lze především přičíst dotacím do provozu, které v roce 1999 v horské oblasti činily 3 696 Kč/ha z. p. (ve zbývajících výrobních oblastech se dotace pohybovaly od 822 Kč/ha z. p. v kukuřičné do 1 473 Kč/ha z. p. v bramborářsko-ovesné oblasti).

Srovnání podnikatelských subjektů fyzických osob v jednotlivých výrobních oblastech s právnickými osobami vykazuje určité odlišnosti. Menší snížení příjmů v přepočtu na 1 ha z. p. bylo zaznamenáno v kukuřičné, bramborářské a bramborářsko-ovesné oblasti, zatímco v řepařské a horské oblasti došlo ke zvýšení příjmů. Tendence snižování příjmů se

zhoršujícími se přírodními podmínkami zůstala zachována s tím, že nejvyšší příjmy byly dosaženy v kukuřičné výrobní oblasti. Druhý nejlepší hospodářský výsledek byl u PFO dosažen v horské výrobní oblasti, kde opět sehrály rozhodující úlohu dotace provozního charakteru (4 688 Kč/ha z. p., tj. podstatně více než u PFO v ostatních výrobních oblastech a o 26,8 % více než u PPO v horské oblasti).

Struktura kapitálu

Ztrátovost v zemědělství je hlavní příčinou nízké likvidity a nízké výnosnosti kapitálu, která se souhrnně projevuje v nestabilní finanční situaci značné části podniků, což zvyšuje aktuální riziko jejich bankrotu. Vážné finanční potíže mělo v roce 1999 téměř 65 % PPO. Finanční problémy měly i mnohé PFO.

Situaci v obou skupinách podniků dokumentuje i ukazatel podílu ztrátových podniků v testovaném souboru. Zatímco v roce 1999 byl v síti FADN podíl ztrátových podniků u PFO prakticky stejný jako v roce 1998 (42,2 % proti 42,3 %), u PPO podíl ztrátových podniků za stejné období výrazně vzrostl (53,9 % proti 38,7 %).

V roce 1999 pokračovala u podniků právnických osob pozitivní tendence ke snižování zadluženosti a ke zlepšování struktury kapitálu. U zemědělských družstev přes určitou tendenci ke zlepšování existuje stále vysoká míra zadluženosti (57,7 %), ovlivněná zejména dlouhodobými závazky (nevypořádané závazky z majetkoprávní transformace). Pokles zadluženosti byl způsoben hlavně menší dostupností úvěrů pro zemědělce. Dlouhodobá ztrátovost nevytváří předpoklady pro splácení dluhů. Podstatně nižší míru zadluženosti než právnické osoby vykazují podniky fyzických osob (v průměru 28,3 %). Reprodukční schopnost aktiv se v důsledku snížení tržeb v roce 1999 dále zhoršila.

Na výrobní a ekonomické výsledky zemědělství negativně působí nejen vnější faktory, ale i dosud odkládaná nebo nedostatečně provedená restrukturalizace většiny podniků vzhledem k daným přírodním podmínkám a požadavkům trhu. U řady podniků s tím souvisí i nevhodná majetková struktura (zejména HIM). Nepříznivý vliv na ekonomickou situaci v zemědělství mají rovněž přetrvávající obecné problémy spojené s institucionální strukturou a obtížnou vymahatelností práva, dopadající ve zvýšené míře na zemědělské podniky, které jsou trvale slabšími partnery v obchodních vztazích.

5 Potravinářský průmysl

5.1 Podnikatelská struktura

V náročném vnějším a vnitřním ekonomickém prostředí roku 1999 pokračoval s rozdílnou intenzitou proces restrukturalizace i v potravinářském průmyslu. Část firem tohoto sektoru dále posilovala svou konkurenceschopnost, zatímco jiné, které se dosud dostatečně nepřizpůsobily evropským standardům a tvrdým ekonomickým podmínkám, se dostávají do

stále větších potíží. Lze odhadnout, že s vážnými provozně ekonomickými problémy při splácení dluhů se potýká zhruba 80 % firem tohoto sektoru. Tyto podniky, pokud neuskuteční nezbytné technologické a majetkové změny směřující k efektivní revitalizaci, budou postupně opouštět podnikatelsky relativně hustě obsazený zpracovatelský sektor v ČR. Také výsledky pasportizace podniků zpracovávajících živočišné produkty podle auditu SVS ČR (hodnocení veterinární a hygienické úrovně jednotlivých provozů) odhalily nedostatky, které bude nezbytné odstranit.

Ke konci roku 1999 bylo podle registru ČSÚ evidováno v potravinářském sektoru 12 148 podnikatelských subjektů, z nichž je 9 339 fyzických osob, většinou podnikajících podle živnostenského zákona. Další nejvíce zastoupenou právní formou jsou s. r. o. (1 886 firem) a a. s. (433 firem). Zahraničních osob (jde o fyzickou osobu podle § 21 obchodního zákoníku) je 241 a státních podniků zůstává 18. Ostatní firmy podnikají v jiných právních formách (veřejná obchodní společnost aj.).

Z hlediska rozvrstvení podniků podle velikosti zůstávají i v roce 1999 nejpočetnější kategorií malé a střední firmy do 299 zaměstnanců, jež tvoří (stejně jako v roce 1998) 93 % z podnikatelské základny.

Ze statisticky sledované skupiny podniků s 20 a více zaměstnanci se celkový průměrný počet podnikatelských subjektů snížil v roce 1999 o 35 firem.

TA5.1/01 - Velikostní struktura potravinářských podniků s 20 a více zaměstnanci

Počet zaměstnanců	Průměrný počet podniků		Meziroční index
	1998	1999	
20 - 49	651	618	94,9
50 - 99	222	230	103,6
100 - 299	249	240	96,4
300 - 499	53	52	98,1
500 - 999	19	16	84,2
1 000 - 1 999	9	12	133,3
2 000 a více	3	3	100,0
Celkem	1 206	1 171	97,1

Pramen: ČSÚ - Výsledky zpracování měsíčního výkazu Prům P1-12 za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci

Zpracoval: J. Mezera (VÚZE)

Ekonomicky rozhodující velikostní kategorii představují podniky od 100 do 299 zaměstnanců. Podíl těchto podniků na tržbách celého potravinářského sektoru v b. c. činil v roce 1999 (obdobně jako v roce 1998) zhruba 32 %. Podíl tří největších potravinářských podniků (výrobci cukrovinek, piva a zpracovatelů tabáku) na tržbách v b. c. v roce 1999 činil 9,4 %. V porovnání s rokem 1998, kdy tento podíl činil 10,0 %, růst koncentrace, typický pro rozvinuté ekonomiky, nenastal. Z hlediska jednotlivých uváděných oborů je však dosažená úroveň koncentrace již poměrně značná.

Z oborového pohledu jsou i při strukturálních změnách nejpočetněji zastoupeny podniky tzv. ostatních potravinářských výrobců (pekárny, cukrárny, těstárny, cukrovary, cukrovinkářské a některé další výroby) a dále výrobci masa a masných výrobků, vč. drůbeže a výrobci nápojů (z nich zhruba třetinu tvoří výrobci piva).

TA5.1/02 - Průměrný počet podnikatelských subjektů podle výrobních oborů

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Výroba masa a masných výrobků	254	219	86,2
Zpracování ryb	6	8	133,3
Zpracování ovoce, zeleniny a brambor	36	31	86,1
Výroba rostlinných a živočišných tuků a olejů	4	8	200,0
Úprava a zpracování mléka	82	83	101,2
Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	50	45	90,0
Výroba hotových krmiv	73	79	108,2
Výroba ostatních potravinářských výrobků	551	544	98,7
Výroba nápojů	150	154	102,7
Průmysl potravinářský a tabákový celkem	1 206	1 171	97,1

Pramen: ČSÚ - Výsledky zpracování měsíčního výkazu Prům P1-12 za podnikatelské subjekty s 20 a více zaměstnanci

Zpracoval: J. Mezera (VÚZE)

Přímé zahraniční investice do výroby potravin činily v roce 1999 podle předběžných údajů ČNB 7 479,2 mil. Kč, což představuje podíl 4,4 % z celkového objemu přímých zahraničních investic vložených do národního hospodářství ČR. Výroba potravin se tak zařadila na 4. pořadí v rámci sektorů sledovaných ČNB. V porovnání s rokem 1998 je objem přímých zahraničních investic v roce 1999 o 3 580,5 mil. Kč vyšší, avšak v relativním vyjádření z celkového objemu přímých zahraničních investic došlo k poklesu o 0,4 procentního bodu. Pokud jde o odliv přímých investic z ČR do zahraničí, činil v roce 1999 u výroby potravin 100,3 mil. Kč, což představuje podíl 1,5 % z odlivu přímých zahraničních investic z ČR a celkově 6. místo v odvětvové struktuře.

Pokud jde o akvizice, mezi největší patří pivovarnická fúze (spojení Plzeňského Prazdroje a Radegastu) a následný odkup rozhodujícího balíku akcií Jihoafrickými pivovary (SAB). Vliv zahraničního kapitálu v potravinářském sektoru lze z dostupných údajů orientačně charakterizovat podílem celkových pasiv podniků pod zahraniční kontrolou z celkových pasiv sektoru. Ke konci roku 1999 byl stav celkových pasiv u potravinářského sektoru (u podniků se 100 a více zaměstnanci) 172,0 mld. Kč, a v tom v podnicích pod zahraniční kontrolou činil 20,1 mld. Kč, tj. 11,7 % (9,7 % v roce 1998). Celý zpracovatelský sektor vykázal za rok 1999 tento podíl 20,4 % (16,9 % v roce 1998).

5.2 Vývoj potravinářské produkce

Potravinářská produkce v roce 1999 zaznamenala mírný pokles. Index průmyslové produkce (IPP)⁴¹ za rok 1999 v porovnání s rokem 1998 přes zlepšení ve 2. pololetí dosáhl u potravin a tabáku hodnoty pouze 99,4 a pokračoval v trendu meziročního poklesu od roku 1997 (za rok 1998 činil 99,6, když v roce 1997 dosáhl 104,3). Přitom celý zpracovatelský průmysl ČR vykázal hodnoty IPP ještě nižší, a to 97,3.

Meziroční pokles produkce nastal u některých významných výrob, a to zejména u masa hovězího (98,4), margarínu a podobných jedlých tuků (96,7), mléka a smetan s obsahem tuku do 6 % (96,4), čerstvého chleba (97,5), těstovin (84,1) a piva (98,1).

Produkce vzrostla u masa vepřového (102,9), upravených a konzervovaných brambor (131,6), másla (106,4), sýrů a tvarohu (102,2) a vína (101,6).

Uvedené změny v rozsahu produkce jsou dokladem jak pokračující redukce, tak strukturálních změn ve skladbě produkce, kdy za pozitivní tendenci z ekonomického hlediska lze označit růst výroby upravených a konzervovaných brambor, sýrů a tvarohu, tj. produktů vyššího stupně zpracování. Za strukturálně negativní trend lze označit růst výroby másla a pokles výroby těstovin a též piva.

Pokud jde o cenový vývoj, index cen průmyslových výrobců v roce 1999 proti roku 1998 klesl za průmysl potravinářský a tabákový na hodnotu 97,1, když za celý zpracovatelský průmysl zůstal zhruba na úrovni předchozího roku (100,1). Za této situace se tržby v b. c. z průmyslové činnosti za potravinářský sektor, vč. tabáku, snížily o 1 % a dosáhly 230,2 mld. Kč. Přitom ve s. c. 1994 tržby z průmyslové činnosti docílily růstu o 1,8 % a činily 180,0 mld. Kč.

Příčinou poklesu tržeb z průmyslové činnosti v b. c. v roce 1999 v potravinářském průmyslu bylo především snížení cenové hladiny výrobců potravin u většiny výrobních oborů jednak pod vlivem poklesu cen na světových trzích a jednak pod tlakem distribučních řetězců (kap. A3.3) při ostré cenové konkurenci.

Poklesem dynamiky tržeb z průmyslové činnosti v b. c. se dále snížil podíl potravinářského a tabákového průmyslu na celkových tržbách za průmysl, který za rok 1999 činil 13,4 % (14,1 % v roce 1998). Avšak ve s. c. 1994 se podíl tohoto sektoru na průmyslu celkem mírně zvýšil, když dosáhl 13,4 % (13,1 % v roce 1998).

V roce 1999 nebyly zaznamenány výraznější změny v oborové struktuře potravinářského sektoru. V tomto roce se posílila v této struktuře pozice výroby nápojů (především vlivem vyšší produkce destilátů).

⁴¹ IPP je od ledna 1997 počítán ČSÚ v souladu s mezinárodními standardy z produkce vybraných výrobků (a nahrazuje dříve používaný index výroby zboží).

**TA5.2/01 - Oborová a výrobní struktura potravinářského průmyslu
podle tržeb z průmyslové činnosti**

Výrobní obor	Podíl na tržbách v b. c. (%)		
	1998	1999	rozdíl
Výroba masa a masných výrobků	20,8	21,2	0,4
Zpracování ryb	0,5	0,6	0,1
Zpracování ovoce, zeleniny a brambor	2,0	2,1	0,1
Výroba rostlinných a živočišných tuků a olejů	5,0	4,9	-0,1
Úprava a zpracování mléka	15,0	14,8	-0,2
Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	2,6	2,5	-0,1
Výroba hotových krmiv	7,7	6,9	-0,8
Výroba ostatních potravinářských výrobků	28,3	28,0	-0,3
Výroba nápojů	18,1	19,0	0,9
Průmysl potravinářský a tabákový celkem	100,0	100,0	x

*Pramen: ČSÚ - Výsledky zpracování měsíčního výkazu Prům P1-12 za podnikatelské subjekty
s 20 a více zaměstnanci*

Zpracoval: J. Mezera (VÚZE)

V roce 1999 zaměstnanost v potravinářském a tabákovém průmyslu u subjektů s 20 a více zaměstnanci poklesla na 129 tis. osob (snížení bylo zaznamenáno ve všech oborech s výjimkou zpracování ryb), což v porovnání s rokem 1998 představuje snížení o 4,7 %. Podle odhadu ČSÚ dosáhl celkový počet zaměstnanců v roce 1999 u výroby potravin, nápojů a tabáku 153,9 tis. osob (při úbytku proti roku 1998 o 1,7 %).

Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců potravinářského sektoru v roce 1999 dosáhla 11 803 Kč a vzrostla v porovnání s rokem 1998 o 6,4 % (stejně tempo růstu bylo dosaženo i za celý zpracovatelský průmysl, kde měsíční nominální mzda byla vyšší (12 252 Kč).

5.3 Ekonomické výsledky potravinářského průmyslu

V roce 1999 došlo v potravinářském sektoru⁴² i v řadě jeho výrobních oborů (po citelném poklesu jejich efektivnosti v roce 1998) ke zlepšení jejich souhrnných ekonomických výsledků zhruba na úroveň, dosaženou v roce 1997. Příčinou meziročního růstu hospodářského výsledku však byly především výrazné změny ve struktuře celkových výnosů a s nimi souvisejících nákladů, zčásti je zvýšení průměrné efektivnosti odvětví ovlivněno i změnami v oborové struktuře podniků ve prospěch výrobních oborů s vyšší efektivností.

U podniků se 100 a více pracovníky, které se podílejí na celkových výnosech výrobního odvětví (OKEČ 15) více než 75 %⁴³, došlo v roce 1999 ke zvýšení efektivnosti při výrazném poklesu objemu rozhodujících výrobních činností odvětví (zejména v některých oborech).

⁴² Výroba potravin a nápojů (OKEČ 15) bez tabákového průmyslu.

⁴³ Z výkazů ČSÚ P 3-04 lze hrubý hospodářský výsledek před zdaněním zjistit pouze u podnikatelských subjektů se 100 a více pracovníky.

Především se (zřejmě v důsledku vlivu zahraničních obchodních řetězců) snížil rozsah realizovaných tržeb z prodeje vlastních výrobků a služeb (o téměř 8,7 mld. Kč)⁴⁴, přičemž růstu celkových výnosů o 1,2 % bylo dosaženo zejména výrazným zvýšením ostatních, z dostupných údajů blíže neidentifikovatelných výnosů (v objemu více než 10,6 mld. Kč). Z věcného hlediska může jít nejen o tržby z prodeje investičního majetku, zúčtování rezerv, časového rozlišení, příp. opravných položek do provozních výnosů, ale i o výnosy z finančních operací i mimořádných činností. Řada uvedených výnosů tak nemusí přímo souviset s hospodářskou činností roku 1999.

S vývojem efektivnosti v roce 1999 bezprostředně souvisí i vývoj jednotlivých nákladových druhů, kdy k hlavním změnám patří především výrazný meziroční pokles výkonové spotřeby (představované zejména spotřebou zemědělských surovin) o 10,8 mld. Kč. V relaci k objemu realizovaných tržeb (a změně stavu zásob vlastní výroby) se tak objem výkonové spotřeby v roce 1999 snížil o téměř 1,8 procentních bodů, její podíl z celkových výnosů se snížil dokonce o více než 5,2 procentních bodů. Rozhodující příčinou meziročního poklesu výkonové spotřeby byl především pokles cen vstupů ze zemědělství. Naopak došlo k výraznému růstu ostatních nákladů (z informačních zdrojů statistického výkazu blíže nespecifikovatelných) v objemu téměř 8,8 mld. Kč. Účetní přidaná hodnota vzrostla o 2,8 %, ale její relace k výnosům se podstatně nezměnila.

Vliv rozhodujících příčin na úroveň a změnu hrubého hospodářského výsledku před zdaněním v roce 1999 je zřejmý z vývoje struktury jednotlivých položek výnosů a nákladů v letech 1998-99 i meziroční změny absolutních objemů jednotlivých výnosů a nákladů.

⁴⁴ *Meziroční změna proti roku 1998 je významně ovlivněna i změnami ve firemní struktuře (v důsledku probíhající restrukturalizace potravinářského průmyslu a s ní souvisejícím snižováním počtu výrobních jednotek), ale i přesuny mezi jednotlivými velikostními kategoriemi podniků.*

TA5.3/01 - Struktura výnosů a nákladů (%)

Ukazatel	Podíl z celkových výnosů		Meziroční index ¹⁾
	1998	1999	
Výnosy celkem	100,00	100,00	101,2
v tom - tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	73,07	68,59	95,0
- tržby za prodej zboží	14,64	15,32	105,9
- změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	0,71	0,37	53,5
- aktivace	2,00	1,80	90,8
- ostatní výnosy	9,58	13,92	147,1
Náklady celkem	99,50	98,53	100,2
v tom - výkonová spotřeba	61,74	56,49	92,6
- náklady na prodané zboží	12,60	13,26	106,5
- osobní náklady	7,78	7,71	100,3
- odpisy investičního majetku	3,59	3,78	106,6
- ostatní náklady	13,79	17,29	126,9
Hospodářský výsledek před zdaněním	0,50	1,47	298,5
Účetní přidaná hodnota	16,08	16,34	102,8

1) Změna je ovlivněna i odlišnou oborovou a firemní strukturou v porovnávaných letech.

Pramen: Vypočteno z údajů výkazu P 3-04 podniků se 100 a více pracovníky; ČSÚ

Zpracoval: J. Dvořák (VÚZE)

Meziroční růst celkových výnosů (o 1,2 %) vedl při stagnaci celkově vynaložených nákladů (zvýšení o 0,2 %) k poměrně výrazné změně objemu vytvořeného hospodářského výsledku. Avšak zlepšená agregovaná hodnota hospodářského výsledku zakrývá stále značný podíl ztrátových podniků (více než 30 % z celkového počtu podniků se 100 a více pracovníky). V průměru se v roce 1999 zlepšila nákladová rentabilita a kapitálová výnosnost.

TA5.3/02 - Efektivnost potravinářského průmyslu (%)

Ukazatel	1998	1999
Hrubá nákladová rentabilita (ze zisku před zdaněním)	0,50	1,49
Hrubá výnosnost vlastního jmění	1,92	5,88
Hrubá výnosnost celkových pasiv	0,74	2,28
Čistá nákladová rentabilita (ze zisku po zdanění)	-0,14	0,11
Čistá výnosnost vlastního jmění	-0,52	0,42
Čistá výnosnost celkových pasiv	-0,21	0,16

Pramen: Vypočteno z údajů ČSÚ a MPO ČR

Zpracoval: J. Dvořák (VÚZE)

Uvedené průměrné efektivnosti bylo dosaženo při její výrazné diferenciaci v podmínkách výrobních oborů a v jejich rámci zejména v jednotlivých podnicích. U ziskových podniků dosáhla v roce 1999 v průměru čistá nákladová rentabilita 3,3 %, čistá výnosnost vlastního jmění 11,4 % a čistá výnosnost celkového kapitálu 5,2 %, zatímco u podniků ztrátových bylo v průměru dosaženo -7,9 % nákladové rentability a -10,4 % výnosnosti celkového kapitálu. V porovnání s rokem 1998 se diferenciacie dosažených výsledků dále výrazně prohloubila.

TA5.3/03 - Struktura vybraných aktiv a pasiv v potravinářském průmyslu (%)

Ukazatel ¹⁾	Podíl z celkových aktiv či pasiv		Meziroční index ²⁾
	1998	1999	
Hmotný a nehmotný investiční majetek (v zůstatkové ceně)	43,37	42,70	95,9
Zásoby celkem	16,36	15,30	91,1
v tom - materiál	6,06	4,97	79,9
- nedokončená výroba, polotovary a výrobky	6,75	7,31	105,5
- zboží	3,55	3,02	82,9
Pohledávky	25,19	24,54	97,4
z toho - pohledávky po lhůtě splatnosti	11,25	11,09	98,5
Závazky	26,09	29,63	113,6
z toho - závazky po lhůtě splatnosti	5,79	6,11	105,5
Vlastní jmění	38,77	38,78	97,4
Aktiva - pasiva	100	100	97,4

1) Stav ke konci roku.

2) Změna je ovlivněna i odlišnou oborovou a firemní strukturou.

Pramen: Vypočteno z údajů ČSÚ a MPO ČR

Zpracoval: J. Dvořák (VÚZE)

V závislosti na změně oborové a firemní struktury (v důsledku její restrukturalizace ve prospěch oborů a výrob kapitálově méně náročných) i dalších věcných změnách došlo v roce 1999 u podniků se 100 a více pracovníky i k částečnému snížení celkového objemu užívaného majetku (o 2,6 procentních bodů). Při meziročním poklesu objemu vlastní výroby a služeb došlo k výraznému snížení celkového objemu zásob (pokles o 8,9 %), zejména spotřebovávaných surovin, a tím zkrácení doby jejich obratu. Tato pozitivní tendence byla přitom částečně eliminována růstem objemu nedokončených výrobků, polotovarů a výrobků vlastní výroby. Zvýšení intenzity a úspěšnosti prodeje nakupovaného zboží vedlo k citelnému snížení zásob nakoupeného zboží.

Přes značný objem realizované investiční výstavby (zhruba v rozsahu amortizačních odpisů investičního majetku) došlo k významnému poklesu celkového objemu investičního majetku (o 4,1 %, tj. u hodnocené agregace podniků o více než 2,8 mld. Kč). Tento pokles je zřejmě vyvolán především probíhající restrukturalizací podniků a vyřazováním nepotřebného investičního majetku. Pozitivní byla i tendence poklesu celkového objemu pohledávek i pohledávek po lhůtě splatnosti. Celkový rozsah pohledávek je však stále vysoký. Průměrná doba jejich obratu vyvolává potřebu jejich krytí především úplatnými cizími zdroji a vede i při celkovém poklesu objemu úvěrů v roce 1999 k poměrně vysokým nákladovým úrokům (ve výši cca 2,4 % z celkových nákladů). Podobně pozitivní tendence snižování se neukázala u celkových závazků podniků. V roce 1999 došlo dokonce k citelnému zvýšení jejich výše i objemu ve lhůtě nezaplacených závazků.

V průběhu roku 1999, při poklesu absolutního objemu vlastního jmění i celkového objemu pasiv, nedošlo k dalšímu růstu zadluženosti. Ta je však v současné době přesto značně

vysoká – v průměru dosahuje 61,2 % a ve většině potravinářských podniků tak vede při omezené tvorbě nových finančních zdrojů k prodlení při splácení jejich obchodních i bankovních závazků. V roce 1999 dosáhla úroveň tvorby finančních zdrojů (hospodářského výsledku + odpisů) záporných hodnot téměř v 18 % z celkového počtu podniků se 100 a více pracovníky (v roce 1998 to bylo 15 % podniků), přičemž v podnicích velikostně menších je odhadována ještě méně příznivá situace. Vede to k akutnímu ohrožení vlnou konkurzů či přímých likvidací.

V jednotlivých výrobních oborech (jejich agregacích) dosáhla i v roce 1999 úroveň efektivnosti jejich činností (měřeno dále uvedenými ukazateli) výrazně odlišné úrovně. Výnosností používaného celkového kapitálu, resp. výnosností vlastního jmění z hospodářského výsledku po jeho zdanění, patřily k nejefektivnějším zejména výroba kakaa, čokolády a cukrovinek (7,5 % celkové výnosnosti kapitálu, resp. 9,6 % výnosnosti vlastního jmění), výroba čaje a kávy (5,2 %, resp. 11,2 %), výroba destilovaných alkoholických nápojů a výroba kvasného etylalkoholu (v souhrnu 3,7 %, resp. 7,9 %) a výroba pekárenských výrobků (3,4 %, resp. 6,4 %).

Naopak na nejnižší úroveň dosažené průměrné efektivnosti poklesla v roce 1999 (dříve efektivní) výroba těstovin (-11,5 %, resp. -87,2 %), dlouhodobě ztrátová je výroba, zpracování a konzervování drůbežího masa (-10,6 %, resp. -44,7 %) a výroba nealkoholických nápojů, včetně stáčení minerální a pitné vody do lahví (-7,1 %, resp. -22,2 %).

U nejvýznamnějších potravinářských oborů, bezprostředně navazujících na zpracování největšího rozsahu zemědělských surovin, tj. masného a mlékárenského průmyslu, bylo dosaženo u výroby, zpracování a konzervování masa z velkých hospodářských zvířat a výroby masných výrobků 1,7 % výnosnosti kapitálu, resp. 5,9 % výnosnosti vlastního jmění a u zpracování mléka -0,2 %, resp. -0,7 % výnosnosti celkových pasiv či vlastního jmění.

Zatímco v roce 1999 v porovnání s rokem 1998 byl v masném průmyslu zaznamenán určitý růst efektivnosti, v mlékárenském průmyslu nastal v souhrnu její výrazný pokles, a to především vlivem rostoucího počtu ztrátových podniků se zápornou hodnotou vytvářených finančních zdrojů.

5.4 Kvalita potravin

Potraviny uváděné do oběhu v ČR musí odpovídat požadavkům na jakost a zdravotní nezávadnost, které jsou stanoveny v zákoně o potravinách a v jeho prováděcích vyhláškách. Jde zejména o požadavky mikrobiologické, chemické, fyzikální a smyslové.

K hodnocení vývoje kvality potravin byly využity výsledky kontrolních zjištění státních dozorových orgánů ČZPI a SVS ČR. Častěji jsou kontrolovány subjekty (výrobci, dovozci, prodejci), u kterých bylo zjištěno porušení předpisů již v minulosti, proto je potřeba uvedené výsledky kontrol interpretovat pouze jako vývojové trendy. Nejde tedy o přesné vyjádření

kvality potravin v ČR, které je ve skutečnosti v celkovém průměru příznivější, což dokladují mimo jiné i výsledky z monitoringu.

Státní dozor nad potravinami v roce 1999 byl zaměřen především na zdravotní nezávadnost, klamavé značení (tzv. „falšované potraviny“), potraviny z dovozu (zejména podezřelé, že byly pro své nedostatky vyřazeny z trhu v zahraničí) a na potraviny určené pro zvláštní výživu.

5.4.1 Kontrola zdravotní nezávadnosti a jakosti

Výsledky zdravotní nezávadnosti jsou prezentovány počtem kontrolovaných vzorků a procentem vzorků nevyhovujících mikrobiologickým a chemickým požadavkům uvedeným v příslušných vyhláškách k zákonu o potravinách.

TA5.4/01 - Výsledky (cílených a plánovaných) kontrol zdravotní nezávadnosti prováděné ČZPI

Rok	Mikrobiologické rozbory		Analýzy provedené na cizorodé látky	
	Počet celkem	Nevyhovělo (%)	Počet celkem	Nevyhovělo (%)
1998	11 698	5,20	65 790	1,25
1999	30 409	6,20	114 543	1,47

Pramen : ČZPI

Zpracoval: L. Hlaváčová (MZe)

TA5.4/02 - Výsledky (cílených a plánovaných) kontrol zdravotní nezávadnosti prováděné SVS ČR

Rok	Mikrobiologické rozbory		Analýzy provedené na cizorodé látky	
	Počet celkem	Nevyhovělo (%)	Počet celkem	Nevyhovělo (%)
1998	141 695	1,30	45 880	1,45
1999	111 353	3,43	93 605	0,43

Pramen : SVS ČR

Zpracoval: L. Hlaváčová (MZe)

TA5.4/03 - Výsledky veterinárního dozoru na porážkách hospodářských zvířat

Rok	Celkem poráženo zvířat bez drůbeže (ks)	Z toho nutně (%)	Konfiskováno (%)	Podmíněně požitelné (%)
1998	5 288 983	2,80	0,90	2,70
1999	5 162 979	3,13	1,15	2,73

Pramen : SVS ČR

Zpracoval: L. Hlaváčová (MZe)

V našich potravinách je relativně nízký výskyt cizorodých látek, což dokazují výsledky monitoringu i kontrol obou dozorových orgánů.

TA5.4/04 - Výsledky monitoringu cizorodých látek

Činnost	Počty vyšetření	Procento nadlimitních vzorků
SVS ČR¹⁾ Potraviny a suroviny živočišného původu	28 204	0,51
ČZPI²⁾ Potraviny rostlinného a živočišného původu	36 116	0,18

1) Odběr vzorků pro monitoring probíhal převážně u výrobců.

2) Odběr vzorků probíhal převážně v tržní síti.

Pramen: SVS ČR, ČZPI

Zpracoval: S. Hrabětová (MZe)

V roce 1999 nebyla, stejně jako v minulých letech, prokázána rezidua nepovolených hormonálních látek u jatečných zvířat. U jatečných zvířat byly prokazovány vyšší koncentrace nežádoucích chemických prvků v játrech a ledvinách ve srovnání s masem, v některých případech i v nadlimitních hodnotách. U vepřového masa byly ojediněle zjištěny nadlimitní hodnoty polychlorovaných bifenyly (PCB). Jejich původ byl prokázán ve starých nátěrových hmotách a asfaltech v prostředí stájí. V mase a orgánech hospodářských zvířat, v mléku a mléčných výrobcích, v masných výrobcích a ve vejcích byl obsah reziduí pesticidních látek nízký a nepředstavoval zdravotní riziko.

U potravin rostlinného původu byly výsledky analýz chemických prvků většinou srovnatelné s předchozími lety. Při kontrolách byl zaznamenán nejvyšší počet nevyhovujících vzorků na cizorodé látky u komodit révové víno, čerstvá zelenina, zpracované ovoce - zelenina, nealkoholické nápoje, líh - lihoviny, studená kuchyně, mléčné výrobky.

Při kontrole mikrobiologických požadavků nevyhověly nejčastěji výrobky studené kuchyně (lahůdkářské saláty), cukrářské výrobky, čerstvá zelenina, čerstvé ovoce, mléčné výrobky. V případě čerstvého ovoce a zeleniny byly nežádoucí mikrobiologické změny zjišťovány přímo na místě – jednalo se o plesnivé nebo nahnílé plody.

U potravin určených pro zvláštní výživu patřily mezi nejčastěji zjišťované nedostatky: uvádění do oběhu bez souhlasu Ministerstva zdravotnictví, nesprávné značení a v některých případech i nesplnění mikrobiologických požadavků. Výrobky kojenecké a dětské mléčné výživy byly ve všech sledovaných parametrech zdravotní nezávadnosti zcela vyhovující.

V porovnání se zdravotní nezávadností bylo zjištěno více nedostatků při kontrole ostatních povinností, např. požadavků na označování (včetně klamavého označování). Při kontrole označování nevyhovělo 7 347 vzorků, nejvíce v komoditách líh - lihoviny, pekařské výrobky, révové víno a čokoláda - cukrovinky. ČZPI uskutečnila v roce 1999 celkem 21 232 jednotlivých kontrol.

V rámci označování bylo kontrolováno též dodržování na obalech deklarovaných obsahů vitamínů a minerálních látek, zejména v nealkoholických nápojích, tucích - olejích,

potravinách určených pro zvláštní výživu, soli apod. Počet nedostatků zjištěných při cílené kontrole těchto parametrů byl relativně vysoký. Deklarovanému množství vitamínu A nevyhovělo 22,9 % vzorků, vitamínů B₁ - 6 %, B₂ - 6,4 %, B₆ - 3,4 %, vitamínu C - 19,9 %, vitamínu E - 15,8 %, hořčíku - 36,6 %, vápníku - 39,6 % a jódu - 14,6 %.

5.4.2 Monitoring potravních řetězců

Vyspělé země v poslední době se více zaměřují na kontrolu rostlinných a živočišných surovin včetně sledování vstupů, které mohou kvalitu ovlivnit. Preventivně tak vytvářejí podmínky k použití nezávadných surovin pro výrobu kvalitních potravin. Také v ČR zahrnuje monitoring potravních řetězců mimo sledování surovin a potravin živočišného a rostlinného původu též biomonitoring (rostlin, živočichů a lesního prostředí), sledování kvality půdy, vody a vstupů do uvedených složek prostředí. Výsledky monitoringu potravních řetězců jsou důležité z hlediska vývoje zdravotní nezávadnosti potravin, protože všechny vyjmenované aspekty kvalitu do značné míry ovlivňují.

Monitoring potravních řetězců zahrnuje následující složky:

- Agrární ekosystém

V roce 1999 bylo poprvé provedeno prošetření sladovnických ječmenů na obsah cizorodých látek. Bylo provedeno 1 400 rozborů a sledován byl výskyt 36 analytů anorganické i organické povahy. I když byl v některých oblastech severní Moravy, západních a jižních Čech zjištěn v 15 % případů zvýšený výskyt některých kontaminantů (olovo, kadmium, polyaromatické uhlovodíky (PAH), nitrosaminy, deoxynivalenol), ani v jediném případě nebylo zjištěno překročení maximálně přístupných hodnot předepsaných pro obiloviny. Sladovny exportují většinu své produkce do zemí, z nichž převážná většina požaduje od svých dodavatelů dokumentaci o zavedení systému kritických bodů (HACCP). V rámci tohoto systému pivovary vyžadují prodloužení garancí zdravotní nezávadnosti až do úrovně pěstitelů sladovnických ječmenů. Požadavky na funkčnost tohoto systému jsou kladeny především odběrateli ze zemí EU (SRN, Švýcarsko, Rakousko), ze zámořských teritorií (Japonsko, Brazílie, Venezuela) a pivovary, které jsou v majetku nadnárodních koncernů. Výstupy z prvního komplexního monitoringu sladovnických ječmenů nahradily výše uvedená prohlášení pěstitelů o úrovni kontaminace jejich produkce. Díky tomu mohly jednotlivé sladařské společnosti bezproblémově deklarovat zahraničním odběratelům požadované záruky na zdravotní nezávadnost suroviny, z níž byly slady vyrobeny.

Povinnost sledování kvality krmiv je stanovena zákonem č. 91/1996 Sb., o krmivech, a jeho prováděcími předpisy. Pozornost byla zaměřena především na výrobu krmných směsí a surovin do nich používaných, které by mohly obsahovat zakázané látky, jak je uvádí vyhláška MZe č. 222/1996 Sb., chemické prvky a znečišťující doplňkové látky, které se obvykle vinou nesprávně dodržovaných technologických procesů dostanou do krmiv. Sledování potvrdilo výskyt zvýšených nálezů rtuti v případech, kdy byly používány hořčnaté krmné

suroviny. Potvrdil se i výskyt znečišťujících doplňkových látek (jako amrolium, olachindox, monensinát sodný, robenidin) v kompletních a doplňkových krmivech a premixech. Z odebraných 298 vzorků bylo znečištění prokázáno u 32 vzorků, což je 10,7 %. Ve srovnání s předchozími lety však dochází ke snížení tohoto druhu znečištění.

Sledování napájecích vod orgány SVS ČR potvrzuje stále trend minulých let, kdy je zjišťován vyšší výskyt kontaminace dusičnany ve faremních studních ve srovnání s vodou dodávanou z veřejného řadu.

Při monitoringu půd byl v roce 1999 poprvé prošetřen výskyt thallia. Bylo zjištěno, že 5 % vzorků ornice i podorníci přesahuje navrhovanou preventivní normu pro obsah tohoto kontaminantu, což je 0,5 mg/kg. Tento kontaminant byl prošetřen vzhledem k podezření, že je ochotně přijímán olejnatými rostlinami. Průměrné obsahy sumy PCB pro ornici půd ČR se pohybují v rozmezí 4 - 5 µg/kg, u podorníci jsou obsahy nižší. Limit obsahu PCB v půdách byl překročen na třech ze čtyřiceti pozorovacích ploch ÚKZÚZ. Příčinou kontaminace v těchto případech byla aplikace kalů z ČOV. Podobně i při sledování výskytu PAH došlo ve 14 případech ze 37 k překročení meze pozadí pro PAH (více než 1 mg/kg).

V rámci sledování atmosférické depozice (rizikové chemické prvky, event. sloučeniny, obsažené ve srážkách i v části suchého spadu) bylo zjištěno, že pro důležité výživové prvky se roční vstupy pohybují u dusíku od 13 do 54 kg/ha/rok, u hořčíku kolem 1 kg/ha/rok, u draslíku od 2 do 7 kg/ha/rok, u fosforu od hodnot menších než 1 do 4 kg/ha/rok. U nejvýznamnějších potenciálně rizikových prvků, kde by se měly sledovat kumulativní vstupy, se vstupy depozicí pohybují u olova kolem 30 g/ha/rok, u kadmia kolem 1 g/ha/rok, u arzenu kolem 5 g/ha/rok.

Dlouhodobě se potvrzuje snižující se vliv celoplošné imise SO₂ na zemědělskou produkci v ČR. Pouze v severních Čechách se ještě vyskytují regiony, kde může k sezonnímu zvýšení příležitostně docházet.

Hnojiva se sledují na základě zákona č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech). V roce 1999 bylo posuzováno celkem 433 hnojiv, z toho v 6 případech došlo k překročení limitních hodnot chemických prvků (zinku, olova, arzenu, chromu a mědi).

Monitoringu podléhalo i sledování kalů z ČOV, v nichž obsahy chemických látek jsou hodnoceny jako surovina pro průmyslové komposty podle ČSN 46 5735 - Průmyslové komposty. Bylo odebráno 358 vzorků ze 198 čistíren odpadních vod. Bylo zjištěno, že vzorky překračovaly nejčastěji limity pro obsah zinku, arzenu a rtuti.

- Vodní ekosystém

V rámci monitoringu cizorodých látek soustředila Státní meliorační správa pozornost na prošetření 110 malých vodních nádrží ve své správě z hlediska čistoty vody a sedimentů

(podle ČSN 75 7221 – Jakost vody, Zpravodaje MŽP/8/1996 – Kritéria hodnocení znečištění zemin a podzemní vody a vyhlášky č. 13/1994 Sb.). Voda nádrží vykazuje obecně slabší znečištění než sediment, kde se kontaminanty kumulují. Výjimkou je organická hmota dokumentovaná vysokou hodnotou chlorofylu A. Z hlediska znečištění vody v nádržích se „nejčistšími“ ukazují jižní Čechy (hodnoty BSK₅, CHSK_{Cr}, AOX⁴⁵). Nejčastěji popisovaným kontaminantem byla rtuť s nejvyššími hodnotami ve východních Čechách a na severní Moravě. Výskyt kadmia byl nejvyšší v nádržích středních Čech. V sedimentech byla rtuť nejčastěji dokladována v nádržích východních Čech, kadmium pak v západních Čechách a na Ostravsku. Polyaromatické uhlovodíky byly ve všech případech stanovovány převážně v hodnotách kritéria znečištění zemin B (stav, kdy koncentrace ukazatele dosahuje hodnoty, která vyžaduje šetření s cílem vysvětlit původ či zdroj znečištění), výjimečně C (stav, kdy se provádí asanační zásah, je-li prokázáno riziko migrace znečištění do okolí).

- Lesní ekosystém

Chemické látky sledované v lesním prostředí přinesly v minulém roce následující výsledky:

Vzorky hub obsahovaly zvýšené obsahy kadmia, rtuti, mědi, a arzenu v sušině ve srovnání s platnými hygienickými limity. Také většina koncentrací kovů v mechorostech převyšuje hodnoty uváděné jako přirozené pozadí čistých částí Evropy. Toto zjištění se dotýká kadmia, mědi, manganu, síry a zinku. Zvýšené nálezy v povrchových humusových horizontech půdy platily pro olovo a měď.

Ve vztahu k prověřování thallia v půdě, byl tento prvek sledován i v organismu zajíce polního. Vyšetření se soustředilo do okresů Litoměřice, Nymburk, Pardubice a Žďár nad Sázavou, kde se předpokládá geogenní přítomnost prvku v půdách. Nejvyšší nálezy byly zaznamenány ve vzorcích orgánů zajíce a pocházely z okresů Žďár nad Sázavou, Pardubice a Litoměřice, nejnižší nálezy pocházely z okresu Nymburk.

Ve zvěři byly jen ojediněle zjišťovány nadlimitní nálezy rizikových chemických prvků a některých chlorovaných uhlovodíků především v orgánech, zřídka ve svalovině. Sledování ryb prokázalo výskyt rtuti v jejich organizmech, které překročilo povolený limit na lokalitách, které jsou z hlediska výskytu tohoto prvku opakovaně prověřovány. Výskyt reziduí chlorovaných látek v rybách byl nízký a odpovídal povoleným limitům.

Na monitoring cizorodých látek bylo v roce 1999 uvolněno 29,7 mil. Kč, z toho na monitoring potravin a surovin pro výrobu potravin 13,5 mil. Kč.

⁴⁵ BSK₅ - biologická spotřeba kyslíku (pětidenní), CHSK_{Cr} - chemická spotřeba kyslíku při titraci chromem, AOX - absorbovatelné organické halogeny.

6 Nepotravinářská zemědělská produkce

Nejvýznamnějším směrem nepotravinářského užití zemědělské produkce je i nadále oblast obnovitelných zdrojů energie (OZE). Státní program na podporu úspor energie a obnovitelných zdrojů (dále Program) pro rok 2000 byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 29. 11. 1999. Dlouhodobé cíle Programu jsou obsaženy v Koncepti Státního programu na podporu úspor a využití obnovitelných zdrojů energie schválené usnesením vlády č. 1261 ze dne 8. 7. 1998. Konkrétní cíle k roku 2010 v oblasti úspor energie a využívání OZE stanovují především dosažení:

- ročních úspor energie ve výši 120 až 225 PJ;
- roční výroby energie z obnovitelných zdrojů ve výši 70 až 87 PJ.

Vzhledem k současné výrobě OZE, tj. 26 PJ a k nutnosti splnění cílů v rámci Programu byly stanoveny následující konkrétní cíle:

- realizovat každoročně nová opatření k úsporám energie o celkovém objemu 6 až 15 PJ;
- uvést každoročně do provozu nová zařízení na využívání OZE, která vyrobí 2,5 až 6 PJ energie.

6.1 Výroba metylesteru řepkového oleje a bionafty

Existující rámcové podmínky v roce 1998 výrazně omezily využití zpracovatelských kapacit k nepotravinářskému využití řepky. Vysoké ceny řepky a nemožnost cenově konkurovat rostoucím dovozům MEŘO ze SRN a Rakouska způsobily výrazný pokles domácí produkce MEŘO z 27,6 tis. t v roce 1997 na 15,7 tis. t v roce 1998.

Existenční potíže zpracovatelů v rámci Oleoprogramu pomohl v roce 1999 řešit dotační titul MZe 1.Ja Podpora výroby metylesteru řepkového oleje. Domácí producenti, kteří získali podporu MZe na vybudování kapacit v letech 1992-95, obdrželi přímou dotaci do výše 3 tis. Kč/t vyrobeného a prodaného MEŘO.

Podle Sdružení výrobců bionafty v porovnání s rokem 1998 se zvýšila v ČR výroba MEŘO v roce 1999 o 95 % a dovoz se snížil. Celkový objem zpracovaného MEŘO v roce 1999 se zvýšil v ČR o 27 %. Obdobné tendence se projeví u výroby a dovozu směšného paliva (Tabulka A6.1/01). Výroba bionafty, tj. směšného paliva (podle ČSN 65 6508 - Palivo pro vznětové motory. Palivo s obsahem více než 30 % metylesteru řepkového oleje.) se zvýšila o 27,5 %, dovoz se snížil a celková spotřeba bionafty se meziročně zvýšila o 22,3 %.

TA6.1/01 - Bilance výroby, dovozu a spotřeby MEŘO a směsného paliva (t)

Ukazatel	1997	1998	1999
Výroba MEŘO v ČR	27 598	15 710	30 643
Dovoz MEŘO do ČR	20 100	26 360	22 909
MEŘO zpracované v ČR	47 698	42 070	53 552
Výroba směsného paliva v ČR	149 056	131 209	167 350
Dovoz směsného paliva do ČR	18 600	14 113	10 370
Spotřeba směsného paliva v ČR	167 656	145 322	177 720

Pramen: Sdružení pro výrobu bionafty

Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

Vláda ČR usnesením č. 987 z 22. 9. 1999, kterým se mění zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, rozhodla odstranit systém tzv. vratky spotřební daně na ropné produkty obsažené ve směsném palivu a nahradit je dotační podporou. Bionafta je od 1. 4. 2000 zatížena stejnou spotřební daní jako motorová nafta, tj. 8,15 Kč/l. Dotace bionafty má sloužit k podpoře konkurenceschopnosti bionafty vůči motorové naftě. Bionafta by měla být zhruba o 10 % – 15 % levnější než motorová nafta.

6.2 Příprava výroby bioetanolu

Uplatnění bioetanolu získaného ze zemědělských surovin může znamenat významnou příležitost k odbytu jak pro zemědělce, tak i pro lihovarský průmysl. Přípravě výroby bioetanolu napomáhá dotační titul 1.Jb. Podpora využívání BIOETANOLU jako alternativního paliva přímou, nenávratnou dotací ve výši 15 Kč za 1 litr bioetanolu. V září 1999 byly ukončeny testy, které potvrdily možnost výroby ETBE v České rafinérské, a. s. Během testu bylo v Kralupech nad Vltavou vyrobeno 1 057 t ETBE při spotřebě 513 t bioetanolu. Zkoušky prokázaly, že výroba ETBE je uskutečnitelná bez nároků na další investice.

6.3 Využití obnovitelných zdrojů energie v zemědělství

V roce 1999 v energetické bilanci ČR zaujímaly obnovitelné zdroje energie 2,1 %, z toho biomasa představuje 1,4 %. Celková produkce energie z biomasy vzrostla v roce 1999 již na 20,16 PJ.

V roce 1999 bylo v ČR pro energetické využití spotřebováno kolem 1 600 tis. t sušiny biomasy, přičemž největší podíl představuje spalování dřevního odpadu a využití dříví pro energetické účely. Na dalším místě je zpracování biomasy na bioplyn. Poměrně málo je využívána obilní a řepková sláma. Do briket a pelet bylo v roce 1999 zpracováno přibližně 140 tis. t biomasy, což zdaleka neodpovídá možnostem reálně využitelného potenciálu. Ověřovací plochy v rámci výzkumu prokazují dobré předpoklady i pro cílenou produkci biomasy k energetickému využití.

Rozvoj technologií sklizně a zpracování biomasy pro energetické využití dosáhl vyšší úrovně. Zpracovaná biomasa ve formě pelet a briket je však z více než 80 % exportována. V ČR bylo v roce 1999 v provozu asi 31 tis. malých topenišť do 50 kW výkonu a přibližně 430 kotlen o výkonu nad 200 kW. Obecních kotlen s výkonem do 500 kW bylo vybudováno 60 a větších obecních výtopen je v provozu 14. Do roku 1999 bylo v zemědělském provozu instalováno 10 bioplynových stanic, z toho 7 stanic s kogenerační jednotkou.

Rozvoj OZE je podporován Českou energetickou agenturou (ČEA) v rezortu MPO, Státním fondem životního prostředí v rezortu MŽP, Ministerstvem zemědělství, ale i Ministerstvem pro místní rozvoj. Výsledky podpor ČEA a SFŽP jsou uvedeny v tabulkách A6.3/01 - 02.

V rámci vládního nařízení č. 344/1999 Sb. se pro rok 2000 a další období stanovil podpůrný program na změnu struktury zemědělské výroby založením porostů rychle rostoucích dřevin na zemědělských pozemcích včetně údržby takto vzniklých porostů, přičemž se předpokládá energetické využití takto získané biomasy.

7 Spotřeba potravin a obchod

7.1 Vývoj spotřeby potravin

Nesporný vliv na vývoj spotřeby potravin v roce 1999 měl podle propočtů VÚZE vývoj jejich spotřebitelských cen. Poprvé od roku 1989 došlo ke snížení spotřebitelských cen většiny potravinových skupin (za skupinu potraviny, nápoje a tabák došlo k poklesu proti roku 1998 o 3,4 %). Rovněž vývoj cen za zboží a služby celkem byl příznivý (zvýšení cen představovalo jen 2,1 %).

Vzhledem k tomu, že vývoj cen je jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících spotřebu potravin, došlo v roce 1999 k poměrně značnému nárůstu hmotné spotřeby (podle předběžného odhadu změny spotřeby vyjádřené hodnotově). Především se (proti roku 1998) výrazněji zvýšila spotřeba potravin živočišného původu (kromě vajec a ryb), ale i relativně dražších druhů potravin rostlinného původu, tedy ovoce a zeleniny (Tabulka TA7.1/01).

TA7.1/01 - Spotřeba potravin v ČR (kg/obyv./rok)

Potravinová skupina	1998	1999 ¹⁾	Meziroční index
Maso celkem v hodnotě na kosti	82,1	83,1	101,2
v tom - hovězí	14,3	13,7	95,8
- telecí	0,3	0,3	100,0
- vepřové	45,7	44,7	97,8
- drůbež	17,9	20,5	114,5
- ostatní	3,9	3,9	100,0
Ryby celkem	5,3	5,2	98,1
Mléko a mléčné výrobky v hodnotě mléka bez másla	197,1	207,3	105,2
Vejsce (ks/obyv./rok)	319	297	93,1
Máslo	4,0	4,0	100,0
Sádlo	5,1	5,0	98,0
Rostlinné tuky a oleje	16,7	16,5	98,8
Cukr rafinovaný celkem	37,6	37,2	98,9
Obiloviny celkem v hodnotě mouky bez rýže	100,4	99,0	98,6
Brambory celkem	76,1	75,8	99,6
Luštěniny	2,0	2,0	100,0
Zelenina celkem v hodnotě čerstvé	82,2	84,0	102,2
Ovoce mírného pásma v hodnotě čerstvého	44,3	49,0	110,6
Jižní ovoce	28,2	29,0	102,8

1) Odhad VÚZE - na základě údajů o tržní produkci, ostatním prodeji, analýzy statistiky rodinných účtů a salda zahraničního obchodu.

Pramen: Spotřeba potravin v České republice za rok 1997 a 1998, ČSÚ

Zpracoval: O. Štiková, H. Baudisová (VÚZE)

Celková spotřeba masa mírně vzrostla, obdobně jako v roce 1998. Uvnitř potravinové skupiny maso a masné výrobky pokračoval trend vývoje spotřeby jako v roce 1998, projevující se poměrně značným snížením spotřeby hovězího a mírně i vepřového masa a naopak výrazným nárůstem spotřeby drůbeže. Právě u drůbeže došlo k nejvýraznějšímu snížení spotřebitelských cen ze všech potravinových skupin.

Spotřeba masa celkem byla v ČR nižší než v EU⁴⁶ (v EU v roce 1997 byla průměrná hodnota 87,9 kg/obyv./rok bez vnitřností). Při dosažení spotřeby drůbeže ve výši 20,5 kg/obyv./rok jsme se poprvé v roce 1999 přiblížili úrovni v Evropě (v EU průměr 20,7 kg/obyv./rok), vyšší spotřeba je u vepřového masa (v EU průměr 40,8 kg/obyv./rok), naopak nižší je u hovězího (v EU průměr 18,8 kg/obyv./rok) a ostatních druhů mas (skopové, kozí apod.).

Spotřeba mléka a mléčných výrobků v roce 1999 poměrně výrazně stoupla (přibližně o 5 %), k čemuž zřejmě přispělo i snížení spotřebitelských cen. K nejvyššímu zvýšení spotřeby došlo u jogurtů a tvarohů. Přes toto zvýšení je spotřeba mléka a mléčných výrobků (především sýrů) v ČR na nižší úrovni než v EU. V roce 1998 v ČR spotřeba mléka tekutého a ostatních mléčných výrobků dosahovala hodnoty 81,5 kg/obyv./rok (v EU dosahuje

⁴⁶ Eurostat, Animal production 1, 2, 3/1997, Eurostat, Crop production 1, 2/1998.

spotřeba obdobného ukazatele, tj. čerstvých mléčných výrobků, hodnoty 104,6 kg/obyv./rok). Spotřeba sýrů (včetně tvarohů) dosahovala v ČR výše 12,0 kg/obyv./rok (v EU byla spotřeba 15,9 kg/obyv./rok).

Ke snížení spotřeby došlo (tak jako v roce 1998) u obilovin, ryb, cukru a sádla. Poprvé od roku 1990 se velmi mírně snížila spotřeba rostlinných jedlých tuků a olejů (jejich cena se - na rozdíl od cen živočišných tuků - zvýšila, resp. u olejů stagnovala).

Po výkyvu ve spotřebě v letech 1997 a 1998 došlo ke snížení spotřeby vajec. Výrazně se opět zvýšila spotřeba ovoce mírného pásma (příznivé cenové relace, tj. snížení o téměř 8 %). Rovněž nadále rostla i spotřeba zeleniny (snížení cen o více než 9 %) a v roce 1999 stoupla i spotřeba ovoce jižního.

Z hlediska mezinárodního srovnání je v ČR vysoká spotřeba vajec na úrovni 297 ks/obyv./rok (průměr EU 15 představuje 12,5 kg/obyv./rok, tj. 225 ks/obyv./rok) a stále je ještě vysoká spotřeba obilovin 99 kg (v EU 12 průměr 84,9 kg/obyv./rok). Naopak je v naší republice velmi nízká spotřeba ovoce a zeleniny v celkové výši 78 kg/obyv./rok, resp. 84 kg/obyv./rok. V roce 1998 se v ČR spotřebovalo 14,9 kg/obyv./rok citrusového ovoce (v EU přibližně 34 kg/obyv./rok), ovoce mírného pásma 49 kg/obyv./rok (v EU okolo 65 kg/obyv./rok), a zeleniny 84 kg/obyv./rok (v EU zhruba na úrovni 118 kg/obyv./rok).

7.2 Vývoj distribuce a potravinářského obchodu

Postavení mezinárodních společností na českém trhu významně posílilo⁴⁷. Přispěla k tomu koncentrace a zvyšování tržního podílu mezinárodních řetězců, ale i ukončení obchodní činnosti českých společností. Obchodní činnost ukončily významné řetězce, např. Pronto Plus, Vít potraviny či M-holding a v roce 1999 i silná česká společnost Interkontakt Group. Na trh vstoupily nové subjekty, např. v roce 1998 skupina Lidl & Schwarz, resp. hypermarkety Kaufland apod.

Mezinárodní řetězce na českém trhu výrazně zvýšily tržby. Podle údajů firmy INCOMA Praha⁴⁸ se maloobchodní tržby velkých mezinárodních řetězců (TOP 10 českého obchodu podle obrátu v běžných cenách) v roce 1999 zvýšily o 52 % proti roku 1998. V roce 1998 představoval podíl tržeb deseti největších společností (mezinárodní řetězce) asi 37 %, v roce 1999 již tyto společnosti ovládly přes 50 % trhu.

V České republice patřily v roce 1999 mezi nejvýznamnější řetězce zabývající se prodejem potravin (TOP 10 českého obchodu) s nejvyšším obrátem Makro ČR (v roce 1999 obrát 19,2 mld. Kč), Ahold ČR (obráte 18,5 mld. Kč), Kaufland ČR (obráte 14,1 mld. Kč), Delvita (obráte 11,7 mld. Kč), Penny Market (obráte 9,8 mld. Kč), Julius Meinl (obráte 7,2 mld. Kč) atd.

⁴⁷ Ročenka českého obchodu a marketingu 1999, projekt INCOMA Group, Praha.

⁴⁸ Shopping monitor 99, Společný projekt firem INCOMA Praha a GfK Praha.

Rok 1999 představoval především masivní nástup samoobslužných obchodních domů - hypermarketů. Největší podíl domácností realizuje stále většinu nákupů v malých samoobsluhách (v menších obcích představují často jedinou možnost nákupu, dále jsou preferovány staršími lidmi a obyvateli s nižším vzděláním), ale došlo k dalšímu poklesu jejich podílu. Zatímco v roce 1991 představovaly malé samoobsluhy hlavní nákupní místo pro tři pětiny populace, v závěru roku 1997 již pouze pro polovinu a v roce 1999 již jen pro třetinu domácností.

Růst obliby supermarketů byl v roce 1999 nahrazen rostoucí oblibou hypermarketů (konkurence). Supermarkety představovaly v roce 1999 hlavní místo nákupu pro 23 % domácností (31 % v roce 1998), podíl diskontních řetězců vzrostl na 15 % (13 % v roce 1998). Nejvyšší nárůst příznivců zaznamenaly hypermarkety. V závěru roku 1999 představovaly hlavní nákupní místo pro více než 16 % domácností (3 % v roce 1998). Podíl domácností, které uvádějí jako místo hlavního nákupu pultovou prodejnu, mírně poklesl (na 10 %).

Rostoucí koncentraci maloobchodu v České republice potvrzují preference spotřebitelů. V roce 1998 desítka nejnavštěvovanějších řetězců představovala hlavní nákupní místo potravin a základního zboží denní potřeby celkem pro 44 % domácností, v roce 1999 již tento ukazatel vzrostl na 56 %.

V roce 1999 se zlepšilo zákaznické hodnocení většiny nákupních podmínek (prodejní doba, časová dostupnost prodejny, označením cen, orientace v prodejně, čistota prodejny, vystupování a ochota obsluhy, čerstvost a kvalita zboží, širší sortimentní nabídky).

Nejdůležitějším faktorem při nakupování je podle hodnocení zákazníků kvalita zboží, na druhém místě je cenová úroveň zboží, na třetím zřetelné označení cen.

Z výzkumu vyplývá, že 82 % zákazníků se k nákupu některých výrobků rozhoduje až přímo v prodejně, pouze 12 % nakoupí jen to, co si předem naplánovalo. Tři pětiny zákazníků dokáže přimět k impulzivnímu nákupu především výrazně prezentovaná sleva výrobků. Přibližně třetinu pozitivně ovlivní nabídka nového výrobku s možností jeho vyzkoušení, 26 % probíhající ochutnávka nebo prezentace výrobků. Široká nabídka značek motivuje k neplánovanému nákupu 23 % zákazníků, 20 % se nechá zlákat umístěním výrobků na viditelných místech. Jen 13 % zákazníků ovlivní reklama v prodejně a rovněž 13 % se nechá přimět k nákupu nějakou formou soutěže.

Téměř čtyři pětiny spotřebitelů se již setkaly s výrobkem prodávaným pod obchodní značkou daného řetězce. Pravidelně kupuje tyto výrobky 24 % spotřebitelů, někdy 37 %.

Zejména velké řetězce se snaží ovlivnit volbu nákupního místa také pomocí letákových kampaní (v roce 1999 je dostávalo již 95 % českých domácností, což je nárůst o 7 procentních bodů proti roku 1998). Snížil se (z 22 % v roce 1998 na 16 % v roce 1999) počet domácností,

kteř si letáky vůbec neprohlížejí, a naopak vzrostl počet domácností, které podle letáků nakupují (v roce 1999 26 %, což je téměř dvojnásobek roku 1998).

8 Vstupy do agrárního sektoru

Ceny vstupů do zemědělství v roce 1999 proti předchozímu roku poklesly v průměru o 6,4 %. Pokles cen obilovin a proteinových komponentů měl za následek pokles cen krmných směsí o 14,2 %. Pokles cen krmných směsí byl zaznamenán již v závěru roku 1998 (přibližně o 10 %).

Výrazný cenový růst nastal u PHM ve 3. čtvrtletí a tento vývoj pokračoval ve 4. čtvrtletí, kdy došlo ke zvýšení cen proti stejnému období roku 1998 o 62,4 %. V porovnání s rokem 1998 došlo u PHM v průměru za celý rok 1999 podle předběžných údajů ke zvýšení o 16,6 %.

TA8/01 - Meziroční index cen vybraných vstupů

Dodavatelské vstupy	1997/96	1998/97	1999/98 ¹⁾
Krmiva hotová (průmyslová)	122,6	94,4	85,8
Pesticidy	102,8	104,0	100,1
PHM	118,7	84,0	116,6

1) Předběžné údaje.

Pramen: ČSÚ - Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství 1999

Zpracoval: V. Pokorný (VÚZE)

8.1 Osivo a sadba

Rok 1999 potvrdil, že výzvy a upozornění organizací služeb v oblasti osiv na důsledky vyplývající z nedodržování agrotechnických a fytosanitárních opatření jsou platné nadále. Potvrdilo se, že dochází k razantnímu snižování nákupu certifikovaných mořených osiv zemědělskými výrobci a tím ke zvýšenému výskytu některých chorob (např. sněti u ozimých pšenic). Stejně problémy se vyskytují např. i u sadby brambor.

Přesto, že se stále zvyšuje dovoz a počet registrovaných zahraničních odrůd a hybridů, je nutné upozornit na prospěšnou úlohu domácího šlechtění a semenářství nejen při produkci vysoce adaptovaných odrůd a semenářských materiálů, ale i pro udržování jejich dostupné cenové úrovně pro domácí pěstitele.

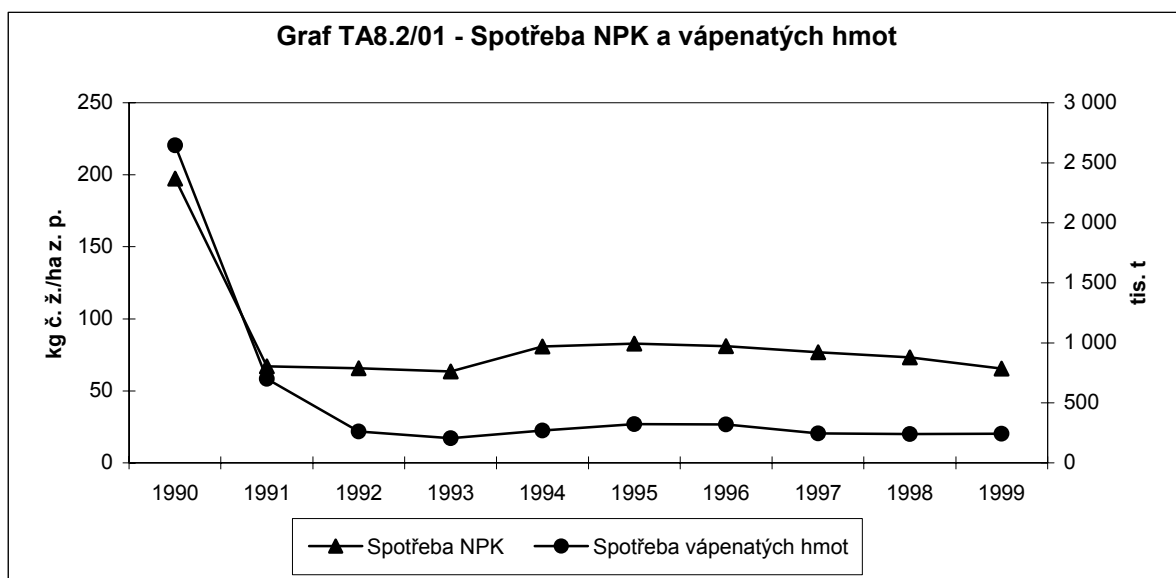
Nepříznivá finanční situace zemědělských výrobců a konkurence prodejců přispěly k tomu, že ve srovnání se stejným obdobím roku 1998 došlo ke snížení cen uznaných osiv některých ozimých plodin v průměru téměř o 10 %.

8.2 Agrochemikálie

Nabídka průmyslových hnojiv, pesticidů a ostatních agrochemikálií je vcelku vyhovující. Objevily se však problémy v některých regionech, kde nebyl nabízen celý potřebný sortiment hnojiv (NPK). V zemědělských podnicích, kde nedošlo k výraznému

poklesu stavu skotu, je větší přísun živin do půdy zabezpečován z převážné části organickými hnojivy. Průměrná spotřeba účinných látek pesticidů na 1 ha v roce 1999 dosahovala 0,97 kg. U většiny plodin byla chemická ochrana využita 1 až 3krát na každém hektaru s porostem polních plodin. Nejintenzivněji ošetřovanými plodinami zůstávají vinná réva (12krát) a chmel (9krát). Celkově v průměrné spotřebě účinné látky pesticidů na 1 ha výrazně zaostává zemědělství ČR za současnou spotřebou většiny zemí EU.

V roce 1999 se průměrná spotřeba průmyslových hnojiv proti předešlému roku snížila (Graf TA8.2/01, Tabulka A10/01). Současně dochází, i přes podporu státu, i ke stagnaci ve vápnění zemědělských ploch a nárůstu nebezpečí zvyšování půdní kyselosti.

Pramen: MZe; VÚRV

Zpracoval: V. Pokorný

8.3 Plemenný materiál

V chovu skotu ČR zaujímají dojená plemena dominantní postavení a představují 90 % z celkové populace, kterou z 52 % tvoří plemeno české strakaté a 46 % představuje plemeno černostrakaté. Genetické zlepšování dojené populace skotu je založeno na domácím šlechtění. Vlastní šlechtění je řízeno svazy chovatelů a prováděno ve spolupráci s Českomoravskou společností chovatelů a 14 oprávněnými plemenářskými organizacemi.

V rámci dotačního titulu MZe na udržování genetického potenciálu v chovu prasat byla především podporována produkce kanců s vysokou plemennou hodnotou. K 1. 1. 1999 nabyly platnosti nové metodické pokyny k ČSN 46 6150 - Plemenná chovná a užitková prasata v rámci Centrální plemenné knihy Svazu chovatelů prasat v Čechách a na Moravě. Realizovaný šlechtitelský program je srovnatelný s postupy uplatňovanými v zemích EU.

Testování plemeníků podle znaků výkrmnosti a jatečné hodnoty zajišťuje 5 stanic. Zvyšuje se podíl umělé inseminace, kterou v současné době zajišťuje 44 inseminačních stanic kanců.

Zmasilost jatečných prasat, charakterizovaná podílem libového masa z jatečné půlky dosáhla v průměru úrovně 52 % při porážkové hmotnosti 115 kg ž. hm. Řada podniků uplatňujících proces hybridizace dosahuje úrovně zmasilosti i přes 54 %. Je třeba konstatovat, že bez plošného zavedení hodnocení jatečných prasat systémem SEUROP nebude „národní“ hybridizační program ekonomicky stimulován.

8.4 Krmiva hotová (průmyslová)

Podle registru ÚKZÚZ je v ČR registrováno 477 tuzemských výrobců a 325 dovozců krmiv (krmných surovin, doplňkových látek, premixů a krmných směsí). Výroba jaderných krmných směsí je roztržena do řady podnikatelských subjektů, nespecializovaných jenom na tuto výrobu. To neumožňuje přesný přehled o celkovém objemu produkce komerčních krmných směsí v ČR. Údaje z roku 1989 udávají roční objem výroby 5 mil. t jaderných krmných směsí. V roce 1999 byl objem výroby krmných směsí 3,3 mil. t.

Některé větší zemědělské subjekty se orientují na vlastní výroby krmných směsí. Z důvodů pokračujícího snižování stavu hospodářských zvířat, především dojníc a prasnic, klesá poptávka a následně výroba kompletních, nutričně plnohodnotných krmných směsí. Tato situace kontrastuje s programem podpory zlepšování genetického potenciálu hospodářských zvířat na jedné straně a s nedostatečnou úrovní výživy špičkového genofondu na straně druhé, což v konečném důsledku neumožňuje využití optimálních potenciálních produkčních schopností chovaných zvířat.

V říjnu 1999 byl Svaz výrobců krmiv přijat do Evropského sdružení výrobců krmiv. Tímto vstupem dochází k mnohem efektivnějšímu získávání a předávání informací z EU v této oblasti.

8.5 Technika a pohonné hmoty

Investice do zemědělské techniky se v ČR pohybují ročně kolem 6 mld. Kč. V hodnotovém vyjádření pokles investic i v tomto roce není tak výrazný, ale vzhledem k významnému nárůstu cen strojové techniky to v řadě případů znamená skutečně výrazné a výhledově i nepříznivé zpomalení tempa obnovy strojů.

I když nákup zemědělské techniky byl nadále podporován programy PGRLF, došlo v roce 1999 podle údajů výrobců a dodavatelů k poklesu prodeje u traktorů a sklízecích mlátiček (Graf TA8.5/02) v důsledku omezení aktivit PGRLF (kap. B2.3).

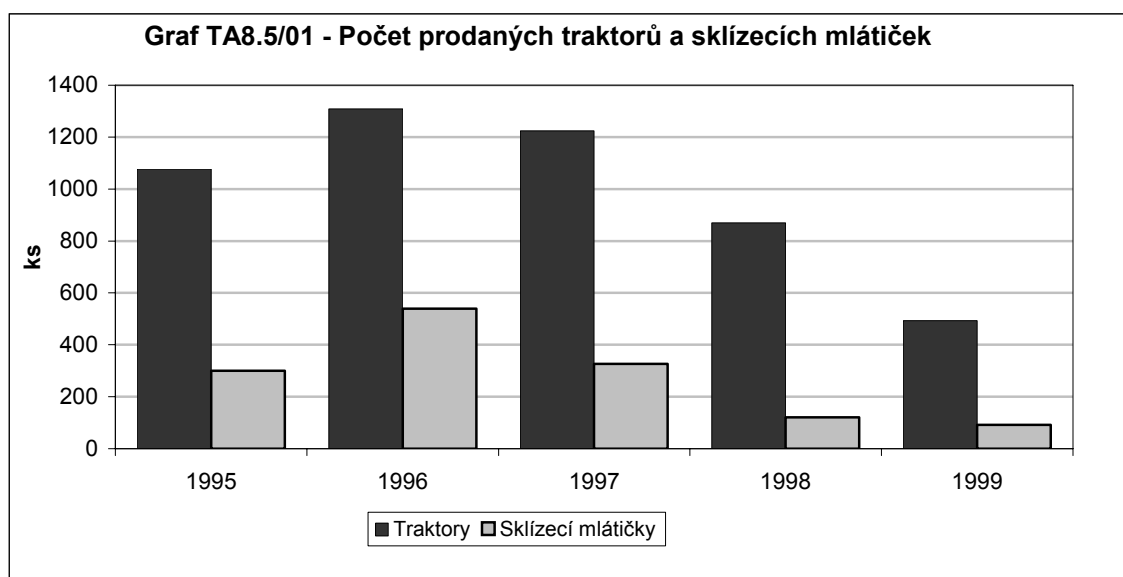
TA8.5/01 - Vývoj počtu strojů v zemědělství ČR (ks)

Druh stroje	1960	1970	1980	1990	1995 ¹⁾	1999
Traktory	52 515	99 016	101 465	101 722	90 443	79 304
Nákladní automobily	5 290	9 773	25 885	34 565	20 518	14 354
Sklízecí mlátičky	4 328	11 845	12 337	14 793	14 592	12 836
Sklízecí řezačky	6 704	22 213	14 927	11 319	9 308	6 467
Sklízeče brambor	699	3 222	3 662	3 529	4 420	3 524
Sklízeče řepy pro dělenou sklizeň	722	2 621	2 547	2 517	-	-
Sklízeče řepy kombinované	-	-	54	421	-	429

1) 1995 - Agrocensus.

Pramen: ČSÚ Praha

Zpracoval: Z. Abrham (VÚZT)

Pramen: MZe; VÚZT

Zpracoval: Z. Abrham (VÚZT), V. Pokorný (VÚZE)

V roce 1998 a počátkem roku 1999 ve spolupráci ČSÚ, VÚZT a ČZU Praha bylo uskutečněno statistické šetření, poskytující podrobné údaje o vybavení podniků zemědělskou technikou a o průměrném stáří strojů. Vybrané údaje z výsledků tohoto statistického šetření jsou uvedeny v tabulkách A8.5/01 - 02. Jak vyplývá ze šetření, hlavním problémem je nedostatečná obnova strojů a velice nepříznivá věková struktura strojového parku.

Spotřeba PHM se v zemědělství plošně nesleduje, ale při zjišťování údajů se vychází z dostupných informací, výměry pěstovaných plodin, stavů hospodářských zvířat, počtu energetických prostředků, měrné spotřeby na vykonání jednotlivých operací v pracovních postupech apod. Lze odhadovat, že v roce 1999 se spotřebovalo v zemědělských podnicích 580 mil. litrů motorové nafty, jejíž cena se zvýšila proti roku 1998 o 5 % (daňový věstník MF - průměrná cena motorové nafty pro daňové účely).

Na celkové spotřebě motorové nafty se plodiny pěstované na orné půdě podílejí 68 %, louky a pastviny 10 %, zahrady, sady a vinice 2 %, živočišná výroba 15 % a ostatní činnosti 5 %. Vzhledem k neustále se zvyšujícím cenám motorové nafty vzrůstá její podíl na přímých nákladech vynaložených na provoz energetických prostředků i samojízdných strojů a na nákladech vynaložených na operace v pracovních postupech výroby jednotlivých produktů.

Na celkových přímých provozních nákladech se podílí motorová nafta v průměru, např. u traktorů 42 %, u nákladních automobilů 40 %, u samojízdných postřikovačů 34 %, u sklízecích mlátiček 20 % a u sklízecích řezaček 26 %.

V porovnání se SRN je podle VÚZT spotřeba motorové nafty na jednotku vyrobeného produktu v ČR vyšší v důsledku technické zaostalosti strojového parku, na kterou se tato spotřeba motorové nafty přepočítává, a nižší intenzity výroby (u ječmene o 59 %, u pšenice o 22 %, u sena o 67 % a u cukrovky dokonce o 140 %).

9 Sociální situace v agrárním sektoru a na venkově

9.1 Trh práce a úroveň mezd

9.1.1 Agrární trh práce

Pokračující tendence ve zhoršování situace na trhu práce v ČR v roce 1999, která se projevuje klesající poptávkou po volné pracovní síle a rostoucí nabídkou volné pracovní síly, nepříznivě ovlivňuje také vývoj na agrárním trhu práce. Specifická míra agrární nezaměstnanosti⁴⁹ zaznamenala v průběhu roku 1999 výrazný meziroční nárůst o 3 procentní body⁵⁰ (z 5,5 % na 8,5 %). Podíl uchazečů o zaměstnání uvolněných ze zemědělství a evidovaných na úřadech práce na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání činil v roce 1999 4,7 % a byl o 0,6 procentního bodu vyšší než podíl zemědělců na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství. Specifická míra agrární nezaměstnanosti vykazuje významné regionální⁵¹ odlišnosti. Nejvyšší relativní hodnoty dosahuje - stejně jako v předchozích obdobích - ve „strukturálně postiženém“ severočeském regionu (18,7 %) a dále v severomoravském regionu, kde byl zaznamenán nejvyšší meziroční nárůst specifické míry agrární nezaměstnanosti (14,9 %, tj. nárůst 8,2 procentního bodu). V regionech, které jsou charakteristické vysokým podílem zemědělců na celkové zaměstnanosti („hospodářsky slabé“

⁴⁹ *Specifická míra nezaměstnanosti je relativní ukazatel, který je metodicky konstruovaný ČSÚ. Charakterizuje nezaměstnanost určité sociální, odvětvové, věkové, regionální aj. skupiny obyvatelstva, kde v čitateli jsou zahrnuti všichni nezaměstnaní z dané skupiny a ve jmenovateli zaměstnaní i nezaměstnaní z téže skupiny. Výpočet zahrnuje data o zaměstnaných a nezaměstnaných v zemědělství, včetně myslivosti a souvisejících činností.*

⁵⁰ *Pramen: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 1998, 1999), ČSÚ 1999, 2000.*

⁵¹ *„Region“ je v návaznosti na použité statistické prameny o vývoji zaměstnanosti a nezaměstnanosti (VŠPS - výběrové šetření pracovních sil) pojímán jako „kraj“ podle Číselníku krajů a okresů ČR z 5. října 1995.*

regiony - východočeský, jihočeský a jihomoravský), byl nárůst specifické míry agrární nezaměstnanosti v meziročním srovnání výrazně nižší než ve „strukturálně postižených“ regionech (region východočeský nárůst o 1,6 procentního bodu na 5,6 %, jihočeský nárůst o 2,0 procentního bodu na 4,4 % a jihomoravský nárůst o 3,5 procentního bodu na 6,8 %).

Nárůst míry agrární nezaměstnanosti je především podmíněn celkovou nepříznivou situací na trhu práce. Pro uvolněnou zemědělskou pracovní sílu se v současné době výrazně zhoršují podmínky uplatnění na trhu práce (zejména pro ženy). Nové pracovní uplatnění nacházeli uvolnění zemědělci nejčastěji v odvětví obchodu a služeb, dále pak v průmyslu a dopravě. Z hlediska profesní struktury mají vyšší šance na trhu práce kvalifikovaní dělníci, řidiči, ekonomové a výrobní technici. Pro zemědělskou pracovní sílu na venkovském trhu práce jsou charakteristické některé specifické znaky, které snižují možnosti jejího uplatnění na venkovském trhu práce. Jde především o nižší kvalifikační úroveň zemědělských pracovních sil, vázanost na vlastní bydlení, nízkou mobilitu a nepříznivé demografické charakteristiky uvolněných zemědělců. Přitom se v zemědělských podnicích projevuje neuspokojená poptávka po kvalifikované zemědělské pracovní síle, která je mj. způsobena nevyhovující pracovní dobou, nízkou úrovní mezd, nepříznivým pracovním prostředím a specifickým charakterem práce v zemědělství. Situaci zemědělců na trhu práce ovlivňuje rovněž nevyhovující dopravní obslužnost ve venkovském prostoru a zvyšování nákladů na dopravu do zaměstnání.

9.1.2 Vývoj mezd

Průměrné nominální mzdy v národním hospodářství se proti roku 1998 zvýšily o 8,3 %, průmysl zaznamenal mírnější zvýšení (o 6,9 %). Dosažené úrovně mezd v průmyslu (12 674 Kč) a v národním hospodářství celkem (12 658 Kč) se v roce 1999 prakticky vyrovnaly. Odlišný vývoj mělo odměňování v zemědělství, kde dosažená průměrná mzda 9 405 Kč představuje meziroční nárůst pouze 2,9 %, jenž je výrazně nižší jednak ve srovnání s vývojem v uvedených odvětvích, jednak ve srovnání s předcházejícím obdobím. Důsledkem je prohloubení disparity mezd v zemědělství pod 75 % jak vůči průmyslu (74,2 %), tak vůči národnímu hospodářství celkem (74,3 %). Absolutní rozdíl mezi průměrnou mzdou v zemědělství a porovnávanými odvětvími (průmysl a NH celkem) překročil 3 tis. Kč (Tabulka A9.1/01). Pokračující úbytek pracovních sil v zemědělství má za následek zvýšené pracovní nároky kladené na zbylé pracovníky. Nepříznivé pracovní podmínky ve spojení s výrazně nižšími mzdami (zvláště pak při porovnání hodinových výdělků) proti jiným rezortům přispívají k poklesu atraktivitu zaměstnání v zemědělství.

Príznivě se vyvíjející index spotřebitelských cen v roce 1999 znamenal při výše popsaném vývoji nominálních mezd zvýšení reálných mezd v národním hospodářství přibližně o 6 procentních bodů (v průmyslu pak o necelých 5 procentních bodů). Nízký nárůst nominálních mezd v zemědělství způsobil, že reálná mzda v tomto odvětví se zvýšila jen

o půl procentního bodu. Nebyl tedy vyrovnán loňský pokles a reálná mzda nadále setrvává na úrovni necelých tří čtvrtin hladiny roku 1989 (Tabulka A9.1/02).

9.2 Změny sociálního postavení zemědělců

Ekonomická situace zemědělských podniků plynoucí z vývoje podnikatelského prostředí se promítá v sociálně ekonomické strukturaci odvětví i v sociálním postavení zemědělské populace.

Ve struktuře zemědělské ekonomicky aktivní populace⁵² lze z hlediska postavení v zaměstnání a majetkoprávního vztahu k výrobním zdrojům rozlišit pět základních sociálně ekonomických skupin⁵³:

- zaměstnanci (tj. námezdní pracovníci placení mzdou v podnicích právnických i fyzických osob, včetně najatého managementu). Jejich strukturální podíl na zemědělské ekonomicky aktivní populaci v roce 1999 činil 62,8 % a meziroční nárůst dosáhl 1,2 procentního bodu;
- zaměstnavatelé (sebezaměstnaní podnikatelé v zemědělských podnicích právnických i fyzických osob – společníci, akcionáři obchodních společností a vlastníci podniků, kteří najímají pracovní sílu). Jejich podíl ve struktuře činil 2,9 % a meziroční úbytek dosáhl 0,5 procentního bodu;
- pracující členové zemědělských družstev (sebezaměstnaní podílníci na zemědělské půdě, majetku, kapitálu, práci a řízení družstva). Jejich podíl ve struktuře činil 22,9 % a meziroční úbytek dosáhl 0,9 procentního bodu;
- podnikatelé pracující na vlastní účet (sebezaměstnané fyzické osoby s podnikatelským oprávněním bez zaměstnanců). Jejich podíl ve struktuře činil 10,6 % a meziroční nárůst dosáhl 0,7 procentního bodu;
- pomáhající rodinní příslušníci (sebezaměstnané osoby v podnicích podnikatelů pracujících na vlastní účet na základě jiného než pracovněprávního vztahu). Jejich podíl ve struktuře činil 0,8 % a meziroční úbytek dosáhl 0,5 procentního bodu.

Výrazné meziroční relativní úbytky zaměstnanosti se projeví v kategorii pomáhajících rodinných příslušníků (téměř o polovinu), v kategorii zaměstnavatelů (o 21,1 %) a pracujících členů družstev (12,2 %), mírnější v kategorii zaměstnanců (o 6,7 %) a podnikatelů na vlastní účet (o 2,9 %).

⁵² S hlavním zdrojem příjmů ze zemědělství (jediné nebo hlavní zaměstnání).

⁵³ Přejata klasifikace postavení v zaměstnání podle metodiky ČSÚ. Pramen: Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (4. čtvrtletí 1998, 1999), ČSÚ 1999, 2000. Jsou srovnávány průměrné počty za 4. čtvrtletí 1998 a 4. čtvrtletí 1999. Data se vztahují k zemědělství, myslivosti a souvisejícím službám.

Ukazuje se, že v sociálně ekonomické struktuře odvětví se neustále zpomaluje trend nárůstu podílu pracovníků v zaměstnaneckém vztahu a ve struktuře sebezaměstnaných nadále převažují pracující členové družstev.

Ve srovnání se sociálně ekonomickou strukturou civilního sektoru národního hospodářství jsou v odvětví zemědělství patrné výrazné rozdíly plynoucí z odlišné podnikatelské struktury, a to zejména z vysokého zastoupení družstevní formy podnikání v zemědělství: ve struktuře pracovníků v zemědělství byl v roce 1999 vyšší podíl pracujících členů družstev (o 21,8 procentního bodu), nepatrně vyšší podíl podnikatelů na vlastní účet (o 0,4 procentního bodu) i pomáhajících rodinných příslušníků (o 0,3 procentního bodu), výrazně nižší podíl zaměstnanců (o 21,4 %) a mírně nižší podíl zaměstnavatelů (o 1,1 procentního bodu) než v civilním sektoru NH.

Tento vývoj sociálně ekonomické struktury odvětví je odrazem pokračující restrukturalizace podnikatelského prostředí a reálné ekonomické výkonnosti řady zemědělských podniků, vyvolávající tlak na růst produktivity práce. Nízké důchodové i společenské ocenění zemědělské práce spolu s nízkou schopností agrárního i venkovského trhu práce využívat disponibilní zemědělskou pracovní sílu zhoršují nejen sociálně ekonomické postavení zemědělců, ale i šance na udržení sociálního smíru.

9.3 Sociální situace na venkově

Venkovský prostor ČR zahrnoval k 1. 1. 1999 podle metodiky EU na úrovni NUTS 5 (lokální úroveň – obce)⁵⁴ 80 % z celkového počtu obcí a 75 % rozlohy státu. Žilo v něm 22,3 % obyvatel z celkového počtu obyvatel ČR.

Při použití metodického vymezení na úrovni NUTS 3 by všechny vyšší územně správní celky v ČR (s výjimkou Prahy a Ostravy) spadaly do venkovských regionů, přičemž obce v takto vymezeném venkovském regionu by tvořily 95,2 % všech obcí ČR a podíl venkovského obyvatelstva z celkového počtu obyvatel by představoval 75,9 % a přesáhl by výrazně evropský průměr.

K 1. 1. 1999⁵⁵ činil podíl obyvatelstva v produktivním věku na trvale bydlícím obyvatelstvu v obcích do 2 000 obyvatel 63,3 %, přičemž v obcích do 100 obyvatel 58,8 %, od 100 do 500 obyvatel 62,4 % a od 500 do 2 000 obyvatel 63,8 %. Tento podíl je nižší než

⁵⁴ Metodika územního vymezení venkovských oblastí OECD, používaná v EU (EUROSTAT), je postavena na dvou hierarchických úrovních územních jednotek: lokální úroveň (venkovská obec – NUTS 5), kde venkovská obec je obec s hustotou obyvatelstva menší než 100 obyvatel/km², a regionální úroveň (venkovské území – NUTS 3), kde venkovský region je funkční, administrativní region, který se člení podle stupně „venkovskosti“, vyjádřeného podílem obyvatelstva ve venkovských obcích (výrazně venkovský region je region, kde více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích, a venkovský region je region, kde 15 – 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích).

⁵⁵ K 1. 1. 1999 jsou na lokální úrovni k dispozici údaje o počtu obcí, jejich rozloze, počtu obyvatel a počtu obyvatel v produktivním věku. Pramen: Malý lexikon obcí ČR. Praha, ČSÚ 1999.

průměr za ČR (64,9 %) a klesá v závislosti na velikostní kategorii obce vyjádřené počtem obyvatel.

Podíl ekonomicky aktivní venkovské populace produktivního věku na ekonomicky aktivní populaci produktivního věku v ČR v roce 1996⁵⁶ dosahoval 25,1 %, podíl ekonomicky aktivních venkovanů produktivního věku uplatněných v odvětví zemědělství a lesnictví na ekonomicky aktivní venkovské populaci produktivního věku činil 16,4 %.

Sídelní struktura ČR je dlouhodobě stabilizovaná, k 1. 1. 1999 existovalo na území ČR 6 244 obcí⁵⁷ (6 233 obcí v roce 1996).

Podíl žen na trvale bydlícím venkovském obyvatelstvu v roce 1996⁵⁸ představoval 50,2 % a podíl venkovských žen produktivního věku na celkové venkovské populaci produktivního věku dosahoval 48,6 %. Podíl ekonomicky aktivních žen produktivního věku na venkově ze všech ekonomicky aktivních žen produktivního věku v ČR činil 23,0 % a podíl žen ekonomicky aktivních v zemědělství na venkovské populaci žen produktivního věku představoval 6,8 % a na venkovské ženské ekonomicky aktivní populaci 11,3 %.

Přestože základním vývojovým trendem vnitřní migrace v ČR je z dlouhodobého hlediska její pokles, od roku 1994 vykazuje kategorie obcí do 2 000 obyvatel kladné migrační saldo. Na rozdíl od ostatních velikostních kategorií obcí kompenzují migrační přírůstky menších obcí přirozené úbytky jejich obyvatelstva.

Jedním ze základních indikátorů sociální situace ve venkovských regionech je míra nezaměstnanosti. V ČR neexistuje přímá souvislost mezi „venkovskostí“⁵⁹ území a mírou nezaměstnanosti, neboť pouze přibližně třetina venkovských okresů⁶⁰ vykazovala nezaměstnanost vyšší než průměr v ČR (9,4 %). Míra nezaměstnanosti nad 15 % byla zaznamenána v okresech Louny (17,5 %) a Bruntál (15,6 %). Ve venkovských okresech s podprůměrnou mírou nezaměstnanosti jich dokonce přibližně třetina vykazovala hodnotu nižší než 7,0 % (Klatovy, Plzeň-jih, Jindřichův Hradec, Domažlice, Pelhřimov a Benešov). V okresech s vysokou nezaměstnaností mají největší problémy s uplatněním na regionálním trhu práce především obyvatelé nejmenších obcí, v nichž se projevuje trvalý nedostatek pracovních příležitostí. Rozhodujícím faktorem pro rozvoj životních podmínek obyvatel

⁵⁶ *Poslední dostupný pramen: Mikrocensus. ČSÚ, Praha, 1996.*

⁵⁷ *Předběžný stav.*

⁵⁸ *Poslední dostupný pramen: Mikrocensus. ČSÚ, Praha, 1996.*

⁵⁹ *V analýze nezaměstnanosti a odměňování je pro vymezení „venkovskosti“ použita metodika Terplanu, která vychází z metodiky EU, avšak přihlíží k územně historickému vývoji v ČR a existenci vysokého zastoupení nevyhraněných (smíšených) regionů. Venkovské obyvatelstvo je vymezeno jako výrazně venkovské (více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích) a převážně venkovské (37,5 – 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích).*

⁶⁰ *Z 29 venkovských okresů je 9 okresů „výrazně venkovských“ a 20 „převážně venkovských“.*

venkova a oživení místní ekonomiky je tvorba nových pracovních míst, přispívající mj. ke zvýšení kupní síly venkovského obyvatelstva.

Dalším důležitým faktorem utvářejícím sociální situaci ve venkovských regionech je úroveň odměňování. Průměrné mzdy ve venkovských oblastech v roce 1998 dosáhly 86,7 % průměrné mzdy v ČR (ve výrazně venkovských 86,4 %, tj. 10 116 Kč, a převážně venkovských 86,8 %, tj. 10 164 Kč). Celková průměrná měsíční mzda ve venkovském prostoru vzrostla v období 1996-98 o 19,1 % (ve výrazně venkovských o 18,1 % a převážně venkovských o 19,4 %), v celé ČR představoval její nárůst 20,9 % a ve výrazně městských oblastech 22,7 %.

Regionální diferenciací mzdového vývoje ve venkovských oblastech se meziročně nezměnila. Nejnížší průměrné mzdy vykazují nadále okresy Bruntál, Jeseník, Pelhřimov, za nimi následují Prachatice, Semily, Svitavy, Znojmo a Jindřichův Hradec.

10 Vztah agrárního sektoru a životního prostředí

V zemědělství ČR stále převažuje používání konvenčních způsobů hospodaření na půdě nad alternativními způsoby, jako jsou např. ekologické nebo integrované zemědělství a půdoochranné technologie. Odhaduje se, že v roce 1999 došlo k mírnému rozšíření technologií, které umožňují obdělávat půdu s nižšími riziky škod na životním prostředí, a to nejen v nížinách, ale i ve středních polohách (např. technologie pro přímé setí nebo redukované obdělávání půdy). Běžnějšímu používání do určité míry brání nedostatek finančních prostředků na nákup odpovídající techniky, ačkoliv výzkum potvrzuje ekonomickou výhodnost tohoto způsobu hospodaření. V řadě případů byly zjištěny i vyšší výnosy plodin. Zdokonalila se technika aplikace hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, což také snížilo rizika škod na životním prostředí.

Průměrná velikost honů, struktura a intenzita produkce zůstaly ve srovnání s předchozím rokem v podstatě nezměněny. Rovněž zornění z. p. ve výši 72,3 % se pohybuje na stejné úrovni a je vyšší ve srovnání s členskými státy EU, které sousedí s ČR (Rakousko 41 %, SRN 68 %). Na stávajících TTP se hospodaří převážně extenzivně (vstupy dusíku činí přibližně 35 kg/ha), což je způsobeno spíše ekonomickou situací zemědělských podniků než cílenou ochranou životního prostředí. Dlouhodobě snížená spotřeba hnojiv na TTP umožňuje obnovu druhové různorodosti travních porostů.

Průměrná úroveň aplikace hnojiv a přípravků ochrany rostlin (POR) na zemědělské pozemky zůstává nízká a vytváří se tak předpoklad ke zlepšení stavu znečištění složek životního prostředí. Spotřeba průmyslových hnojiv (Tabulka A10/01) vykazuje neustále mírně klesající trend. Ve spotřebě účinných látek přípravků ochrany rostlin nedošlo ve srovnání s rokem 1998 ke změně. Celkem bylo POR zakoupeno průměrně za 1 tis. Kč/ha. Spotřeba statkových hnojiv na 1 ha z. p. se v marketingovém roce 1998/99 (4,3 t/ha) vůči roku 1997/98 (4,6 t/ha) téměř nezměnila.

Ve znevýhodněných oblastech ČR dochází důsledkem špatné ekonomické situace zemědělských podniků ke zvýšenému opouštění půdy. Rozsah neobdělávané půdy se odhaduje přibližně na 300 tis. ha. Dochází tak k zaplevelení ladem nechané půdy včetně okolních pozemků, k náletu nežádoucích dřevin a ke změně stanovištních podmínek, což s sebou do budoucna přináší řadu environmentálních rizik, jako např. vytvoření druhově chudých, přesto však střednědobě stabilních porostů na úkor společenstev vázaných na agroekosystémy, vznik zdroje alergizujícího pylu, nepříznivé vlivy ve skladbě půdní mikroflóry, okyselování půdy a zvýšené náklady v případě požadavku návratu do původního stavu. Důležitý je také sociální faktor (vyklidňování oblastí).

Vhodnou alternativu pro konvenční zemědělství představuje ekologické zemědělství. Základní charakteristikou ekologického zemědělství je hospodaření v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje prostřednictvím udržování ekologické stability agroekosystémů. Ekologické zemědělství je přijatelné rovněž z hlediska ekonomického a sociálního. Na konci roku 1999 hospodařilo v rámci ekologického zemědělství 454 subjektů na ploše 110,8 tis. ha (z toho se 50,6 tis. ha nachází v konverzi), což představuje 2,6 % z. p. Proti loňskému roku jde o nárůst o 54,7 %. Je to především důsledek pokračování státní podpory tohoto způsobu hospodaření. V současnosti je v ČR poměr zastoupení ploch ekologicky obhospodařovaných srovnatelný se zeměmi EU (průměr EU činí 2,3 %). Situace se může ještě zlepšit jednak vlivem státních podpor do této oblasti a jednak vlivem rozvíjejícího se trhu pro ekologické produkty.

Podle monitoringu jakosti podzemních vod došlo v roce 1998 k dalšímu poklesu znečištění vod ve srovnání s rokem 1997 (Tabulka A10/02). Obsahy dusičnanů se snížily o 14,2 %, amonné ionty o 40,1 %, $CHSK_{Mn}^{61}$ se snížila o 24,2 % a obsah ropných látek dokonce o 74,1 %. Nelze však jednoznačně určit, jak velkou měrou ke znečištění vod přispělo zemědělství. Při posuzování uvedených hodnot je nutno brát v úvahu nejen intenzitu hospodaření, ale také kolísání naměřených hodnot v průběhu delšího časového období, způsobené přírodními faktory.

Havarijní znečištění vod pocházející ze zemědělství zůstává ve srovnání s předchozím rokem na přibližně stejné úrovni, tj. 8,1 % evidovaného počtu havárií.

Monitoring cizorodých látek zahrnuje monitoring cizorodých látek v potravinách a surovinách určených k výrobě potravin a monitoring cizorodých látek zemědělských, vodních a lesních ekosystémů rezortu zemědělství (kap. A5.4).

⁶¹ $CHSK_{Mn}$ - chemická spotřeba kyslíku při titraci manganem.

11 Pozice agrárního sektoru doma a ve světě

11.1 Postavení v národním hospodářství

Základním ukazatelem, používaným k vyjádření váhy odvětví v národním hospodářství, je jejich podíl na HDP. V případě odvětví zemědělství ČSÚ přitom běžně uvádí tento jeho podíl spolu s podílem dalších dvou odvětví – lesnictví a rybolovu. Podle předběžných údajů, odvozených ze čtvrtletních odhadů HDP, činil podíl této skupiny odvětví na HDP v základních cenách stálých (s. c. 1995) v roce 1999 5,26 % (5,01 % v roce 1998). Z toho na odvětví zemědělství (OKEČ 01, zahrnující pododvětví 011 – 015), tzn. včetně příslušných výrobních služeb (OKEČ 014) a myslivosti (OKEČ 015) připadlo 4,50 % (4,28 % v roce 1998). Na odvětví lesnictví (OKEČ 02) analogicky 0,72 %, resp. 0,68 % a na odvětví rybolovu (OKEČ 05) 0,04 %, resp. 0,05 %⁶². Samotná zemědělská prvovýroba, měřená Souhrnným zemědělským účtem podle původní metodiky EU, představovala 1,3 % podílu HPH/HDP v t. c. (1,8 % v roce 1998), zatímco podle nové metodiky EU podíl HPH/HDP v základních cenách (tj. v t. c. se započtením subvencí a daní vázaných na produkty) činil 2,0 % (2,4 % v roce 1998). Váha odvětví zemědělství v NH ČR se přibližuje situaci ve vyspělých zemích.

Podíl dalších odvětvových složek v rámci rezortu zemědělství na HDP lze zjistit pouze z údajů čerpaných z ročních sestav národních účtů (nikoli z běžných čtvrtletních odhadů), které jsou k dispozici s tříletým zpožděním. Podle těchto údajů (sledovaných v běžných cenách) činil v roce 1997 příspěvek hlavních produkčních složek v kompetenci MZe k HDP 10,93 % (zemědělství 4,10 %, lesnictví 0,62 %, rybolov 0,03 %, výroba potravin a nápojů 4,33 %, zpracování tabáku 0,37 %, zpracování dřeva – mimo výroby vlákniny, papíru, lepenky a nábytku 0,98 %, úprava a rozvod vody 0,50 %).

Zatímco v národním hospodářství poklesl počet pracovníků v civilním sektoru národního hospodářství o 3,5 % a v průmyslu o 3,4 %, byl obdobný pokles pracovníků v zemědělské prvovýrobě opětovně větší, a to o 6,6 %. Návazně se snížil i podíl na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství ze 4,2 % na 4,1 %. Podíl pracovníků v zemědělství a lesním hospodářství poklesl proti roku 1998 o 0,35 procentního bodu na 5,1 %.

Zemědělství užívalo 3,0 % z celkové hrubé zásoby fixního kapitálu (budov a strojů a zařízení) NH v roce 1997⁶³.

⁶² Uvedené údaje jsou odvozeny z revidovaných čtvrtletních údajů ČSÚ (statistika národních účtů) o HDP, zjišťovaných tzv. podnikovou metodou. Údaje za jednotlivá odvětví, včetně zemědělství, se v daném případě týkají veškeré ekonomické činnosti zúčastněných subjektů (podniků aj.), tzn. jak jejich hlavní činnosti, podle které jsou zařazovány do určitých odvětví, tak i ostatní činnosti (např. nezemědělská – přidružená – výroba v zemědělských podnicích, nezahrnovaná do výpočtu Souhrnného zemědělského účtu; srovnej kap. 4.5). Stejný metodický přístup se používá i při zpracování ročních sestav národních účtů.

⁶³ Novější údaje dosud nejsou k dispozici.

Pouze malé zvýšení průměrné nominální mzdy dokumentovalo rostoucí disparitu mezd vůči průmyslu i celému NH. Podle ČSÚ činily v roce 1999 mzdy v zemědělství a lesnictví 9 592 Kč⁶⁴ a byly na úrovni 75,7 % mezd v průmyslu a 75,8 % mezd v NH. Průměrná nominální mzda zaměstnanců v zemědělství a lesnictví vzrostla od roku 1998 o 2,4 %, tzn. reálně jen o 0,3 %, zatímco v průmyslu reálně o 4,7 % a v celém národním hospodářství v průměru o 6,0 %. Přitom produktivita práce, vyjádřená hrubou zemědělskou produkcí (ve stálých cenách 1989), vzrostla o 7,7 %. Trvalý ekonomický tlak na růst produktivity práce v zemědělství se projevil také v nárůstu odvětvové míry nezaměstnanosti. Specifická míra agrární nezaměstnanosti se zvýšila v průběhu roku 1999 o 3 procentní body z 5,5 % na 8,5 %, zatímco v celém národním hospodářství míra nezaměstnanosti se zvýšila o 1,9 procentních bodů ze 7,5 % na 9,4 %.

Nepříznivé tlaky na zemědělství se podle ČSÚ projevily také v poklesu objemu hrubých hmotných investic o 6,7 %, z toho v sektoru nefinančních podniků o 7,4 % proti roku 1998 (ve stálých cenách 1994), v zemědělství společně s lesním hospodářstvím o 5,7 %. V průmyslu však došlo k poklesu jen o 0,6 %, zatímco ve zpracovatelském průmyslu byl zaznamenán růst objemu investic o 6,4 % a ve stavebnictví dokonce o 12,8 %. Podíl zemědělství a lesnictví na celkových investicích v sektoru nefinančních podniků činil 3,6 % a v rámci celého NH 2,4 %⁶⁵. Obdobné údaje za potravinářský průmysl (výrobu potravin a nápojů) činily 3,4 % a 2,2 %, při značném poklesu objemu hmotných investic celkem o 23,6 %.

Od stagnace, resp. mírného každoročního snižování relativní váhy zemědělství a potravinářského průmyslu, nevybočuje ani vývoj podílů agrárního obchodu na celkovém zahraničním obchodě. U vývozu se snížil během let 1998 a 1999 ze 4,0 % na 3,7 %, u dovozu ze 6,0 % na 5,8 %. Zároveň se zvýšil podíl schodku agrárního obchodu na celkovém deficitu zahraničního obchodu z 28,1 % na 34,2 %.

11.2 Vývoj podílu výdajů na potraviny na celkových výdajích obyvatelstva

Nominální výdaje domácností se v roce 1998⁶⁶ proti roku 1997 zvýšily zhruba o 8 %. Z toho nejvýrazněji (více než o čtvrtinu) vzrostly výdaje za bydlení následovány výdaji na výstavbu, údržbu a koupi domu či bytu a výdaji za dopravu a spoje. Výdaje za potraviny, nápoje a tabák se zvýšily o 6 %. K poklesu nominálních výdajů došlo v roce 1998 u paliva (přibližně o čtvrtinu - substituce elektřinou a plynem), poklesly i výdaje za osobní dopravní

⁶⁴ V samotném zemědělství podle VÚZE činily mzdy 9 405 Kč.

⁶⁵ Podíl investic do zemědělství na celkových investicích se v EU pohyboval kolem 3 %, v Polsku 19,3 % a v Maďarsku 17,1 % (údaje z roku 1995).

⁶⁶ Vzhledem k absenci aktuálních statistických údajů je analýza prováděna vždy s ročním zpožděním.

prostředky. Stagnace či pokles výdajů byl v roce 1998 zaznamenán u druhů výdajů, které nejsou pro většinu domácností prvořadě.

Z porovnání výdajů domácností členěných podle sociálních skupin vyplývá, že nejvyšších (absolutních i relativních) výdajů za potraviny, nápoje a tabák dosahovaly v roce 1998 domácnosti důchodců (které mají nejvyšší spotřebu potravin). Domácnosti důchodců dosahovaly současně i nejvyšších absolutních výdajů na osobu a rok za lékařskou péči a za bydlení. Z ekonomicky aktivních domácností dosahovaly nejvyšších výdajů za potraviny, nápoje a tabák (absolutně) domácnosti samostatně činných osob. Tento typ domácností měl i nejvyšší výdaje za rekreaci, vzdělání a kulturní služby, textil a potřeby pro domácnost, drogistické zboží, veřejné stravování, kulturní zařízení a ostatní služby. Přírůstek absolutních výdajů za potraviny, nápoje a tabák byl v roce 1998 v porovnání s rokem 1997 nejvyšší v domácnostech zaměstnanců.

Podíly jednotlivých druhů výdajů domácností na celkových výdajích (tzv. relativní výdaje jsou uvedeny v tabulce A11.2/01) v roce 1998 v porovnání s rokem 1997 u většiny druhů výdajů poklesly nebo stagnovaly. Jde především o důsledek výrazného nárůstu cenové hladiny určitých druhů zboží a služeb a poklesu reálných příjmů domácností; vliv má i výše výdajů vydávaných na uspokojování nezbytných potřeb.

V roce 1998 podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových výdajích domácností (bez daní, pojištění a ostatních plateb) poklesl na 28,6 %. V domácnostech s minimálními příjmy s dětmi činil podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák 35 %, v domácnostech s minimálními příjmy důchodců dokonce 42 %.

Podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák v domácnostech zemí EU v roce 1997 (Tabulka A11.2/02) činil průměrně 17,4 % a byl tedy výrazně nižší než v ČR za rok 1998. Výjimku v tomto směru tvořilo Irsko s podílem 30,5 % (kde však významnou položku 11,2 % představovala spotřeba alkoholických nápojů) a Portugalsko s podílem 27 %. Nejnižší podíl výdajů za potraviny, nápoje a tabák byl v roce 1997 zaznamenán v SRN, Nizozemsku, Belgii a Rakousku (okolo 15 %).

Nižší dosahované výdaje za potraviny v EU proti ČR nejsou primární záležitostí zemědělství. Podíl výdajů domácností na potraviny je významným makroekonomickým ukazatelem, odrážejícím stav ekonomické vyspělosti společnosti, tedy nejen stav zemědělství, a závisí na celé řadě faktorů ekonomických i sociálních.

11.3 Mezinárodní srovnání

V ČR je výrazně vyšší podíl zemědělské půdy na celkové výměře státu (54,3 %) než v EU (39,8 %). V Rakousku činí tento podíl 40,7 %, v SRN 48,1 % a v Belgii 45,3 %. Vyšší hodnoty tohoto ukazatele v porovnání s ČR dosahují naopak sousední tranzitivní země, např. Polsko 58,8 %, Maďarsko 66,6 %. S výší podílu zemědělské půdy souvisí i její menší relativní vzácnost jako přírodního zdroje připadajícího na jednoho obyvatele. V ČR v roce

1999 činil tento podíl 0,416 ha na obyvatele, zatímco v EU 15 pouze 0,344 ha, v Polsku 0,477 ha a v Maďarsku dokonce 0,614 ha.

V ukazateli „relativní počet pracovníků v zemědělství - spolu s lesnictvím a rybolovem“ není ČR příliš vzdálena hodnotám EU. V ČR činil tento ukazatel 5,4 %, zatímco v EU 4,7 % pracovníků civilního sektoru.

Rozdíly v relacích výrobních zdrojů, spolu s rozdíly ve struktuře a velikosti zemědělských podniků, se promítají i do úrovně využití zdrojů. Zatímco v roce 1997 byla v EU průměrná plocha zemědělského podniku 18,4 ha (v Rakousku 16,3 ha, v SRN 32,1 ha), v ČR v roce 1999 činila 95,6 ha.

Úroveň hektarových výnosů v ČR zůstává za EU. Poměry dosahovaných hektarových výnosů v EU a ČR⁶⁷ byly u obilovin celkem 1,42 (5,65 t/ha v EU a 3,97 t/ha v ČR), u řepky 1,22 (3,13 t/ha v EU, 2,57 t/ha v ČR), u brambor 1,57 (v EU 33,10 t/ha, v ČR 21,15 t/ha) a u cukrovky 1,41 (8,07 t cukru/ha v EU, 5,74 t cukru/ha v ČR). Ve vztahu k sousedním zemím, Rakousku a SRN, jsou tyto poměry (s výjimkou řepky u Rakouska) většinou ještě nepříznivější. Poměr hektarových výnosů SRN, resp. Rakouska vůči hektarovým výnosům ČR dosahuje hodnoty pro obiloviny celkem 1,57, resp. 1,43, pro řepku 1,26, resp. 0,96, pro brambory 1,78, resp. 1,33 a pro cukrovku 1,39, resp. 1,66.

Dlouhodobou užitkovostí hospodářských zvířat měřenou mléčnou užitkovostí se ČR v roce 1999 (5 163 kg/ks/rok) dále přiblížila EU (5 552 kg/ks/rok za rok 1998).

Výnosy, užitkovost i další ukazatele výkonnosti zemědělství mohou být ekonomicky zobecněny globálním ukazatelem, jímž je „výtežnost“ vstupů mezispotřeby ve vytvořené přidané hodnotě zemědělstvím. Zatímco ve státech EU dosahoval poměr přidané hodnoty a mezispotřeby hodnoty vyšší než 1 (tedy na jednotku vstupů byla vytvořena více než jednotka přidané hodnoty) v ČR nedosahoval tento poměr ani jedné poloviny (tedy méně než 0,5). Jde o hodnotové ukazatele, ve kterém hrají nezanedbatelnou roli i poměry cen zemědělské produkce k cenám v celém hospodářství. Přestože ani pro celé národní hospodářství ČR není podobný poměr o moc vyšší (cca 0,6), je i prostřednictvím tohoto ukazatele patrné zaostávání výkonnosti zemědělství (ale i celé ekonomiky) ČR za EU.

12 Výzkum, vzdělávání a poradenství v agrárním sektoru

12.1 Výzkum

12.1.1 Situace v zemědělském výzkumu

V roce 1999 patřilo do rezortu MZe celkem 9 přímo řízených výzkumných ústavů, z toho 4 plnily úlohu servisních organizací. Specifickou úlohu má Česká akademie

⁶⁷ Srovnáváno na výsledcích roku 1998.

zemědělských věd jako učená vědecká společnost sdružující špičkové odborníky rezortních výzkumných ústavů a zemědělských vysokých škol a současně vědecky fundovaný poradní orgán při posuzování možných směrů agrární politiky a klíčových vědeckých a výzkumných projektů a grantů rezortu MZe.

Pro 5 přímo řízených výzkumných ústavů byl stanoven limit počtu pracovníků na 1 039 osob, přičemž skutečný průměrný počet pracovníků v roce 1999 činil 993 osob s průměrným platem 11 355 Kč na osobu (se započítáním prostředků získaných z grantů 12 490 Kč). Také v roce 1999 došlo proti předchozímu roku k mírnému poklesu počtu pracovníků, celkově o 33 osob. Prohlubujícím se problémem je personální zajištění kontinuity zemědělského výzkumu při pokračujícím zhoršování věkové struktury výzkumných pracovníků.

Limit počtu pracovníků v ústavech charakteru servisní organizace činil v roce 1999 celkem 655 osob a skutečný přepočtený počet činil 617 osob s průměrným platem 11 889 Kč na osobu. Počty pracovníků zůstaly stabilní.

V roce 1999 pokračovalo řešení projektů Výzkumu a vývoje (dále jen VaV) přijatých v rámci Výzkumných programů 1996 - 2000. Ve veřejné soutěži bylo v roce 1999 ze 416 přijatých projektů vybráno k řešení 83 nových projektů. Pro další období byly vyhlášeny nové Výzkumné programy 2000 - 2004 odpovídající koncepci agrární politiky a politiky VaV ČR.

V souladu s přijatými mezinárodními úmluvami pokračoval v roce 1999 program uchování genetických zdrojů pro zemědělství spočívající na třech národních programech: Národní program konzervace a využití genofondu mikroorganismů a drobných organismů hospodářského významu, Národní program konzervace a využití genofondu rostlin, Národní program uchování a využití genetických zdrojů hospodářských a užitkových zvířat. Na konzervativní ochranu jednotlivých položek, včetně údržby informačního systému a provozu genobank, vynaložilo MZe v roce 1999 celkem 55 mil. Kč.

Jednotlivé národní programy odborně řízené Radami genetických zdrojů jsou zapojeny do mezinárodních programů světové ochrany genových zdrojů v rámci FAO, IPGRI, EAAP atd. Do národních programů a systému ochrany genových zdrojů jsou zapojeny příspěvkové výzkumné ústavy MZe, MŽP, výzkumné ústavy privátní sféry, univerzity, svazy chovatelů i soukromí chovatelé.

12.1.2 Výdaje na zemědělský výzkum

V roce 1999 vynaložil rezort MZe na VaV 438,4 mil. Kč, z toho 177,3 mil. Kč formou institucionálního financování na základě přijatých výzkumných záměrů přímo řízených výzkumných ústavů v souladu s usnesením vlády č. 281/1998. Celkový objem vynaložených státních prostředků do výzkumných záměrů činil 261,9 mil. Kč. Průměrná finanční náročnost jednoho projektu činila 826 tis. Kč. Z celkové částky účelových prostředků vynaložených na

řešení výzkumných projektů bylo 23,5 mil. Kč převedeno na obecně prospěšné organizace (univerzity apod.). Účelové prostředky na VaV byly v souladu se zákonem č. 300/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 238/1991 Sb., o odpadech, a zákon České národní rady č. 311/1991 Sb., o státní správě v odpadovém hospodářství, ve znění zákona České národní rady č. 466/1992 Sb. a v souladu s usnesením vlády č. 27/1996 Sb. poskytovány na základě výsledků veřejné soutěže jak přímo řízeným organizacím MZe, tak přímo řízeným organizacím jiných rezortů, univerzitám, privátním organizacím nebo fyzickým osobám. V roce 1999 financovalo MZe 317 projektů. Podobně jako v roce 1998 se i v roce 1999 negativně projevila úsporná opatření přijatá v roce 1997.

V roce 1999 dále zemědělský výzkum čerpal prostředky na řešení grantů přidělených Grantovou agenturou ČR a jinými rezorty. Celkově se jednalo o částku 26,5 mil. Kč neinvestičních a 15,5 mil. Kč investičních prostředků. Příspěvkové výzkumné organizace podaly v roce 1999 celkem 31 zahraničních grantů a řešily nebo se podílely na řešení 28 zahraničních grantů či projektů v rozsahu 12,2 mil. Kč. Zahraniční projekty zahrnovaly především projekty COST, OCNA, INCO – Copernicus, Kontakt, 5. rámcový program EU, EU-Fair IV. Mezinárodní spolupráce v rámci řešených projektů se týkala především SRN, Slovinska, Čínské lidové republiky, Japonska a USA.

12.1.3 Výsledky výzkumu

Od roku 1996 se rezortní výzkum řídí programovým principem. Hlavními cíli výzkumných programů byl přechod od oborového systému řízení výzkumu k problémovému přístupu a dále stimulace zájmu nositelů projektů na aplikaci výsledků a zvýšení úsilí směřující k získání nestátních zdrojů pro spolufinancování výzkumu.

12.2 Vzdělávání

12.2.1 Vzdělávání mládeže

V průběhu roku 1999 se pokračovalo v úsilí na optimalizaci sítě učňovských zařízení. Došlo ke sloučení dalších 8 zařízení: SOU a OU Blovice sloučeno se SOU Oselce, SOU Velká Bíteš sloučeno se SOU Velké Meziříčí, SOU a OU Kouřim sloučeno se SOU Městec Králové, SOU a OU Březina sloučeno se SOU Rokycany.

Ministerstvo zemědělství ve školním roce 1999/00 zřídilo a řídí celkem 118 učňovských zařízení se 32 386 žáky. V nich připravuje na povolání žáky v 69 zemědělských, lesnických a potravinářských učebních a studijních oborech, v 57 oborech služeb, které jsou zaměřeny na požadavky venkovského regionu. Jde o obory stavební, elektrotechnické, strojírenské a zpracování potravin, související se zemědělskými a potravinářskými provozy. V 80 % rezortních zařízeních mohou absolventi učebních oborů získat v nástavbovém studiu maturitní zkoušku, což zajišťuje průchodnost vzdělávacího systému až ke studiu na vysokých školách.

TA12.2/01 - Učňovská zařízení rezortu zemědělství

Typ zařízení	Počet zařízení	Počet žáků
Integrované střední školy	13	4 393
Střední odborná učiliště	102	27 598
Střediska praktického vyučování	3	395
Učiliště a odborná učiliště (organizačně přiřčená k ISŠ nebo k SOU)	(84)	(4 236)
Celkem	118	32 386

Pramen: Zahajovací výkazy SOU a SPV IVV MZe - D. Krýzová (MZe)

Zpracoval: A. Staněk (MZe)

TA12.2/02 - Počty žáků v roce 1999 podle zaměření přípravy

Zaměření	Počet žáků	%
Základní obory celkem	29 292	100
v tom - zemědělské	8 359	29
- potravinářské	2 394	8
- lesnické	1 783	6
- ostatní	16 756	57
Nástavbové obory celkem	3 094	100
v tom - zemědělské	647	21
- potravinářské	295	10
- lesnické	146	5
- ostatní	2 006	65

Pramen: Zahajovací výkazy SOU a SPV IVV MZe - D. Krýzová (MZe)

Zpracoval: A. Staněk (MZe)

V zemědělském školství zajišťovaném MZe poklesl podíl žáků zařazených v oborech zemědělských, potravinářských a lesnických ze 49 % v roce 1998 na 42 % v roce 1999 a naopak za stejné období vzrostl podíl žáků v oborech služeb z 51 % na 58 %. Naplněnost škol se nezměnila, rozdíly jsou v jednotlivých regionech v závislosti na počtech populace a zájmu rodičů o daná výrobní odvětví. Již několik let zcela chybí žáci v učebních oborech sladovník, konzervář, mlékař, mlynář, biochemik pro výrobu vína a lihu, provozní chemik pro výrobu tuků a kosmetiku. Podstatně se snížil zájem o obor řezník - uzenář, pekař, cukrovinkář, zemědělec, farmář, zahradník. Přetrvává zájem pouze o obor cukrář, který je zařazen do výuky i na učňovských zařízeních rezortu školství (stejně jako obor řezník - uzenář), což současný školský zákon umožňuje.

Učňovská zařízení jsou i nadále příspěvkovými organizacemi, financovanými ze státního rozpočtu prostřednictvím MZe. Celkové náklady za rok 1999 činily 1 873,3 mil. Kč, z toho neinvestiční rozpočtový příspěvek činil 1 407,6 mil. Kč. Rozdíl v nákladech byl zčásti uhrazen z výnosů v rámci vlastní činnosti, při vykazované ztrátě ve výši 62,7 mil. Kč.

12.2.2 Vzdělávání dospělých

Další odborné vzdělávání bylo v největším rozsahu zabezpečováno prostřednictvím dotačního titulu MZe 9.A Speciální poradenství. Titul byl určen na podporu vzdělávacích aktivit v oblasti rostlinné a živočišné výroby včetně činností výstavnických a publikačních.

V roce 1999 bylo v rámci dotačního titulu 9.A uzavřeno 144 smluv a na jejich zabezpečení byla vynaložena částka 19,8 mil. Kč.

Kromě uvedených aktivit podpořilo MZe částkou 340 tis. Kč činnost zemědělských škol, a to především univerzit. Uvedená finanční částka bylo vynaložena na tlumočení a vydání sborníků přednášek z některých mezinárodních konferencí. Částka 491 tis. Kč byla věnována na zpracování pilotních projektů, nejvýznamnější z nich byly zaměřeny na oblast zelinářství.

Zvláštní pozornost byla v roce 1999 věnována přípravě poradců pro program SAPARD. Na tento úkol uvolnilo MZe částku 393 tis. Kč. Poradci byli seznamováni s možnostmi čerpání finančních prostředků z předvstupních fondů EU a s cíli evropské agrární politiky s tím, že získané znalosti budou postupně předávat zemědělské veřejnosti. Ve snaze zajistit kvalitní zpracování projektů bylo 227 poradců akreditováno pro projektové činnosti v rámci programu SAPARD.

12.3 Poradenství

12.3.1 Situace

Největší objem poradenských činností v rezortu zemědělství byl v roce 1999 zajišťován prostřednictvím soukromých poradenských firem. V registru MZe je zaevidováno 212 poradenských subjektů provádějících poradenskou činnost pro zemědělské podniky. Prostřednictvím poradců z řad pracovníků výzkumných ústavů, komoditních a profesních sdružení, zemědělských škol a univerzit byly zajišťovány další poradenské aktivity, zaměřené zejména na specializované poradenství a na organizování hromadných poradenských akcí (kurzy, semináře, polní a chovatelské dny atd.).

Pro zlepšení poradenství před vstupem do EU přijalo MZe v závěru roku 1999 dokument Koncepce zemědělského poradenství. Toto systémové opatření MZe na podporu poradenské činnosti ve prospěch zemědělských podniků není zaměřeno pouze na ekonomické funkce zemědělství. Důraz je kladen jak na zajištění mimoprodukčních funkcí zemědělství, ochranu životního prostředí při provozování zemědělství a zlepšování jakosti zemědělských výrobků, tak na prohlubování informovanosti zemědělců v souvislosti se zaváděním Společné zemědělské politiky EU a s participací na předvstupních podporách ze zdrojů EU.

Systém státem podporovaného poradenství započne na základě přijatých poradenských programů MZe od roku 2000 účinněji využívat dostupných soukromých i státních poradenských aktivit ve prospěch všech zemědělců požadujících tyto služby.

12.3.2 Poradenské programy

MZe finančně podpořilo v rámci podpůrného programu 9.B Podpora poradenství v zemědělství technologické a ekonomické poradenství zaměřené na zlepšení hospodářské situace zemědělských podnikatelů v náročných podmínkách tržního hospodářství.

Podpora byla realizována v programu Poradenské kroužky. Jeho cílem je poskytnout zemědělcům, sdruženým do „poradenských kroužků“, finančně dostupnou, kvalitní poradenskou službu na podporu jejich podnikatelských rozhodnutí, stanovit správná východiska podnikatelských záměrů v souvislostech makroekonomických, ekologických a sociálních a postupně dospět k co nejvyššímu čerpání předvstupních fondů EU. Základní formou poradenských služeb, které MZe podpořilo do výše 70 % přiznaných normativních nákladů, jsou individuální konzultace a společné vzdělávací aktivity. S ohledem na objem uvolněných státních prostředků mohl být do tohoto podpůrného programu zařazen jen omezený počet žadatelů.

TA12.3/01 - Přehled čerpání prostředků na Poradenské kroužky

Ukazatel	1998	1999
Počet podaných žádostí	28	30
Počet schválených žádostí	13	19
Čerpaná částka podpory (mil. Kč)	16 455	16 695
Hodnota bodu (Kč)	10 633	12 571
Počet klientů zapojených do programu	880	1 254
Počet poradců	158	170
Pokrytí okresů ČR klienty (%)	92	92

Pramen: Příloha Koncepce zemědělského poradenství - D. Urbanová (MZe)

Zpracoval: A. Staněk (MZe)

V programu Podpora zvyšování kvality práce poradců se MZe zaměřilo na zajištění standardní úrovně a zdokonalování práce poradců komerčních poradenských firem, pracovníků profesních organizací zemědělců, zemědělských univerzit, zemědělských škol a učilišť. Odborné semináře a kurzy byly především zaměřeny na provozně ekonomické otázky zemědělských podniků, na zdokonalení výrobně technologických znalostí a na objasňování cílů zemědělské politiky v souvislosti s připravovaným vstupem ČR do EU. Celkem bylo proškoleno 237 účastníků.

V rámci programu PHARE byl v průběhu roku 1999 zahájen projekt Pomoc při rozvoji Národní zemědělské poradenské služby zaměřený na zlepšení harmonizace a spolupráce mezi českými výzkumnými ústavy působícími v rezortu zemědělství a poradenskými organizacemi v oblasti transferu technologií a konkrétních doporučení zemědělcům. Úspěšně pokračuje spolupráce s Nizozemskem v rámci specializovaného poradenského programu Zlepšení prvovýroby a zpracování mléka, zaměřeného na podporu ekonomiky výroby a zpracování mléka na malých farmách v podhorských oblastech.

12.3.3 Výdaje na poradenství

Na poradenské konzultace poskytované soukromými poradci prostřednictvím 19 poradenských kroužků byla v roce 1999 pro 1 254 zemědělských podniků zapojených do podpůrného programu Poradenské kroužky poskytnuta státní podpora ve výši 16,7 mil. Kč. Výše čerpané státní podpory u podpůrného programu Podpora zvyšování kvality práce poradců činila 2,4 mil. Kč. Finanční spoluúčast MZe poskytnutá na činnost poradenských a vzdělávacích středisek v rámci programu spolupráce s Nizozemskem činila 300 tis. Kč.

13 Zájmové, nevládní a ostatní organizace v agrárním sektoru

13.1 Agrární komora ČR

Činnost Agrární komory ČR (AK ČR, Komora) směřuje k podpoře podnikatelských aktivit v oboru zemědělství, potravinářství a lesnictví. Konkrétní úkoly, které Komora řeší, vyplývají z vývoje situace v rezortu a jsou ukládány sněmem, oběma jejími sněmovnami nebo celostátními poradami zástupců členských subjektů AK ČR.

V roce 1999 se AK ČR zabývala koncepčními problémy rezortu, postupem ve vyjednávání s EU, zaměřením PGRLF a situací na trhu se zemědělskými komoditami. Na základě dohody mezi AK ČR a ministerstvy se Komora v připomínkovém řízení vyjadřovala k návrhům zákonů nebo jiných právních předpisů a podílela se na Koncepci agrární politiky. V roce 1999 pracovaly společné komoditní rady MZe a AK ČR při hodnocení tržní situace u rozhodujících agrárních produktů. AK ČR stála u zrodu významných odbytových center na maso a mléko a za jejího přispění se podařilo prosadit státní podporu na jejich zakládání.

AK ČR se podílela na prosazení programu „zelená nafta“, na přípravě Plánu regionálního rozvoje a na Plánu rozvoje zemědělství a venkova.

AK ČR trvale udržuje kontakt s Českou akademií zemědělských věd (ČAZV) a rezortními výzkumnými ústavy. Zástupce Komory se stal členem komise pro informační společnost při vládě ČR.

Zástupci Komory se podíleli na přípravě materiálů ke screeningovým jednáním s Evropskou komisí a na práci v týmu pro integraci ČR do EU v rámci Rady hospodářské a sociální dohody. AK ČR zabezpečila přípravu a koordinaci projektu Business Support Program na podporu farmářských organizací, družstev a mladých zemědělců.

AK ČR udržuje pravidelné kontakty s představiteli agrárních komor Visegrádské čtyřky.

V roce 1999 si situace vyžádala uspořádat i mimořádné akce. AK ČR zorganizovala na den 1. 6. protestní shromáždění zemědělců na Staroměstském náměstí v Praze, kde tisíce zemědělců pokojnou demonstrací upozornilo na vážnou situaci v zemědělství. Dne 17. června 1999 uspořádala Komora celostátní setkání zemědělců, potravinářů a představitelů lesního

hospodářství v Litomyšli, na kterém se mimo jiné hodnotilo plnění požadavků ze Staroměstského náměstí.

Další činnost AK ČR se bude řídit dokumentem Zaměření Agrární komory ČR po 7. sněmu schváleným delegáty na jednání sněmu 9. 3. 2000.

13.2 Svaz zemědělských družstev a společností

Svaz zemědělských družstev a společností (SZDS, Svaz) je celorepublikovou samosprávnou organizací sdružující 1 016 členů, z toho:

- 615 zemědělských družstev;
- 369 obchodních společností;
- 32 ostatních.

Členové Svazu obhospodařují přibližně 1 400 tis. ha zemědělské půdy, tj. zhruba 40 % ze zemědělské půdy obhospodařované podnikatelskými subjekty s výměrou nad 3 ha.

Na základě usnesení a programového zaměření činnosti SZDS, přijatých republikovou konferencí Svazu 26. 11. 1999 ve Žďáru nad Sázavou, je hlavním předmětem jeho činnosti efektivní ochrana a prosazování konkrétních ekonomických zájmů členů Svazu, poskytování služeb a poradenského servisu v oblasti hospodářské, podnikatelské, ekonomické, obchodní, právní, sociální a environmentální.

V souvislosti s postupující evropskou integrací se Svaz musí vypořádat i s novými úkoly a potřebami, vyplývajícími z prezentace a obhajoby zájmů svých členů vůči EU.

SZDS je proto členem Sdružení evropského zemědělství (CEA⁶⁸) a je zapojen do Business Support Program COPA/COGECA/CEJA. Svaz je rovněž členem Mezinárodního družstevního svazu (ICA⁶⁹) a jeho zemědělské organizace. Novým specifickým úkolem Svazu je pomoci zemědělským družstvům vypořádat se s právním stavem po zrušení zákona č. 144/1999 Sb.⁷⁰ nálezem Ústavního soudu uveřejněným pod č. 3/2000 Sb. V tom směru Svaz dbá, aby vypořádání majetkových podílů z transformace družstev proběhlo v souladu s platnými právními předpisy a aby nebylo destabilizováno podnikatelské prostředí v zemědělství.

⁶⁸ CEA - Confédération Européenne de l'Agriculture.

⁶⁹ ICA - International Cooperative Alliance.

⁷⁰ Zákon č. 144/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

13.3 Asociace soukromého zemědělství ČR

Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ ČR) je celorepublikovou organizací soukromých zemědělců České republiky. Ve svém programu chce zastávat a obhajovat pozici individuálního vlastnictví převážně v zemědělských podnicích rodinného typu. Podporuje jejich ekonomické ambice v rámci Evropského modelu rozvoje zemědělství.

Ve stále měnícím se prostředí se ASZ ČR snaží obhájit existenci a zájmy soukromých zemědělců. Za své základní poslání považuje nejen výrobu kvalitních a zdravotně nezávadných potravin, ale pocituje i zvýšenou odpovědnost za udržitelný rozvoj venkovského prostoru. ASZ ČR zastupuje své členy při jednáních s ostatními organizacemi zemědělců, s vládou a Parlamentem ČR.

Názory, návrhy, informace a výsledky práce pravidelně publikuje v týdeníku Zemědělec.

ASZ ČR zajišťuje pro svých 34 regionálních organizací poradenství a informace jak z ČR, tak i ze zahraničí. Zavádí internetové propojení mezi centrem a regiony.

ASZ ČR reprezentuje své členy v zahraničí a je účastníkem projektu⁷¹, pomocí něhož se připravují organizace zemědělců na práci ve Výboru organizace profesionálních zemědělců (COPA⁷²).

13.4 Česká akademie zemědělských věd

Česká akademie zemědělských věd (ČAZV) soustřeďuje pracovníky zemědělského výzkumu, vývoje a vzdělávání, jakož i praktiky, zasloužilé vědecky a osvětově o rozvoj zemědělství. Reprezentuje vědeckovýzkumnou a akademickou obec navenek, a to jak v ČR, tak i ve vztahu k zahraničí. Členská základna ČAZV má v současnosti 650 členů a je podle odborného zaměření soustředěna do jedenácti odborů.

V souladu se statutem plní ČAZV funkci vědeckého poradního orgánu ministra zemědělství při přípravě strategie, struktury a priorit zemědělského výzkumu a při tvorbě a průběžném vyhodnocování zemědělských programů. Podle potřeb svých členů vyvíjí činnost na úseku mezinárodní vědecké spolupráce a odpovídá za odborné vedení a úroveň vědeckých časopisů, vydávaných za její součinnosti. V průběhu roku připomínkuje ČAZV veškeré návrhy zákonů předkládaných MZe vládě ČR.

V roce 1999 byla uspořádána řada pracovních seminářů za účasti zemědělské vědecké a odborné veřejnosti k těmto otázkám: příprava vstupu ČR do EU, koncepce agrární politiky MZe, uplatnění výsledků výzkumu oboru veterinárního lékařství, postavení tuzemského potravinářského průmyslu vč. zaměření potravinářského výzkumu, rozvoj zemědělských

⁷¹ *Business Support Program COPA/COGECA/CEJA.*

⁷² *Comité des organisations professionnelles de l'agriculture de la Communauté.*

podniků v podhorských a horských oblastech, v produkčních oblastech a k problematice obnovitelných zdrojů energie a nepotravinářského využití zemědělských produktů.

Další, a v podstatě základní, činnost členů probíhá na úrovni odborů, které v rámci činnosti svých komisí spoluorganizovaly řadu odborných seminářů, konferencí i s praktickými výstupy a doporučeními pro uživatele výsledků výzkumu. Nezanedbatelná je rovněž osvětová činnost členů, zejména při publikačních aktivitách v odborných a vědeckých časopisech.

13.5 Ústřední komise pro ochranu zvířat MZe

Ochrana zvířat proti týrání je v ČR společenským i odborným tématem, které má podstatné etické i ekonomické aspekty a speciální odbornou náplň, jež nachází podporu v platné legislativě. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (zákon OZT), ukládá občanům chránit zvířata před týráním a zakazuje všechny formy propagace týrání zvířat. Orgánům ochrany zvířat, tedy MZe, příslušným státním orgánům včetně AV ČR, SVS ČR a zejména Ústřední komisi pro ochranu zvířat (ÚKOZ) bylo uloženo tuto činnost koordinovat, naplňovat a vyhodnocovat.

Program ochrany zvířat je realizován na základě zákona OZT v rámci spolupráce ÚKOZ s okresními a městskými veterinárními správami (OVS, MVS). V roce 1999 kontrolovalo 316 inspektorů OVS při více než 13 tis. dozorových akcích téměř 30 mil. zvířat. V chovech hospodářských zvířat, při přepravě, obchodu s nimi, na jatkách a při dalších činnostech bylo evidováno 8 363 kontrol, nedostatky byly zjištěny ve 171 případech. Podnět ke správnímu řízení byl podán v 97 případech. V zájmových chovech bylo provedeno 4 284 kontrol (kontrolováno přes 3 mil. zvířat). Nevyhovující péče byla zjištěna při 280 kontrolách. Správní řízení bylo zahájeno ve 165 případech. Je významné, že počet kontrolních akcí se podle předpokladu zachoval v rozsahu, kterého bylo programově dosaženo již v roce 1997.

V ČR bylo v roce 1999 k pokusům využito celkem 206 558 zvířat. Ve srovnání s rokem 1994 byl zaznamenán další pokles počtu pokusných zvířat (o více než 60 %). S využitím Informačního systému SVS ČR byly výsledky programu OZ z OVS pravidelně shromažďovány a hodnoceny SVS ČR a ÚKOZ. Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v roce 1999 pro týrání zvířat (§ 203 trestního zákona) stíháno 53, obžalováno 48 a odsouzeno 31 osob.

Přes dílčí úspěchy je v uvedené problematice stále nedostatečná úroveň vzdělání a výchovy, úroveň právního vědomí a znalosti občanů včetně některých odborníků. Pozornost soustředěná k těmto problémům zatím nepřináší očekávané výsledky a v tisku, televizi a dalších veřejných médiích jsou zatím většinou publikovány jen případy mimořádného charakteru. O to významnější je získávání a uplatňování zkušeností z mezinárodních aktivit.

Proto také byla na veterinární a farmaceutické univerzitě v Brně již tradičně uspořádána 6. mezinárodní konference Ochrana zvířat a welfare.

V roce 2000 hodlá Česká republika podepsat mezinárodní dohodu o ochraně laboratorních zvířat a dohodu o ochraně jatečných zvířat.

B. ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA V ROCE 1999

Rok 1999 byl pro zemědělské prvovýrobce mimořádně náročný. Pokles cen zemědělských výrobců a další nepříznivé vlivy vyústily do značného poklesu jejich příjmů a do výrazného zhoršení hospodářských výsledků zemědělských podniků. Za této situace se snažil stát zemědělcům dopady nepříznivých vlivů zmírnit.

V těchto souvislostech došlo v zemědělské politice v roce 1999 ve srovnání s rokem 1998 a s předchozími roky k těmto podstatnějším změnám:

- další posílení podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství podle nařízení vlády č. 24 z roku 1999, s celoplošným rozšířením těchto podpor i do oblastí s lepšími podmínkami;
- mimořádná kompenzace poklesu příjmů zemědělských podniků v důsledku zvýšení spotřební daně u nafty a plošných škod (sucho, krupobití);
- zavedení nových dotačních titulů sledujících zlevnění vstupů do zemědělství a environmentální cíle (podpora závlah, vápnění);
- časté úpravy podmínek regulace trhu uvnitř roku prostřednictvím SFTR v závislosti na vývoji domácí produkce a světových cen (mléko) a obnovení vývozních subvencí u prasat a vepřového masa v důsledku mimořádného cenového poklesu na tomto trhu;
- zavedení podpory spotřeby a odbytu mléka (školní mléko);
- další snížení ochrany domácího trhu v souladu se závazky vůči WTO, avšak při zvýšení celní ochrany u cukru v důsledku nadměrných a dotovaných dovozů z okolních zemí;
- úpravy a rozšíření programů PGRLF (zařazení podpor i pro zpracovatele a nově vznikající odbytové organizace).

V roce 1999 také probíhala intenzivnější příprava agrárního sektoru na vstup do EU. Byla zpracována koncepce agrární politiky pro předvstupní období, která byla posouzena z hlediska vlivu na zdraví obyvatelstva a z hlediska dopadů na životní prostředí (podle zákona č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí). Koncepce po úpravách byla v lednu 2000 vládou schválena (usnesením vlády č. 49 z roku 2000). K posunu k podmínkám EU došlo také v zemědělské legislativě.

1 *Legislativní opatření ve vztahu k agrárnímu sektoru*

V roce 1999 byla MZe, vládou a Parlamentem ČR projednána a schválena řada právních předpisů se vztahem k agrárnímu sektoru. Řada návrhů věcných záměrů zákonů, zákonů, nařízení vlády a vyhlášek byla předkládána také s cílem jejich harmonizace s právními předpisy EU.

K nejvýznamnějším právním normám přijatým v roce 1999 patří zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), který nově

upravuje oblast veterinárního práva a přibližuje ji právním předpisům EU. K tomuto zákonu byly vydány dvě prováděcí vyhlášky MZe: vyhláška č. 286/1999 Sb. a vyhláška č. 287/1999 Sb.

Dalším významným právním předpisem přijatým v roce 1999 byl zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon by měl umožnit postupný prodej zhruba 500 tis. ha zemědělské půdy spravované PF ČR.

V zájmu dokončení transformace zemědělských družstev a vypořádání nároků oprávněných osob a jejich transformačních podílů byl přijat zákon č. 144/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech. Zákon č. 144/1999 Sb. však byl zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 1. 12. 1999 s účinností od 7. 1. 2000 (publikováno pod č. 3/2000 Sb.).

Vláda přijala v roce 1999 několik nařízení, která stanovila celní opatření pro dovoz vybraných zemědělských a potravinářských výrobků. Zásadním právním předpisem sloužícím ke zvýšené ochraně ČR při dovozu zemědělských výrobků a potravin bylo nařízení vlády č. 39/1999 Sb.⁷³, kterým se provádí § 3 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Ochrannými opatřeními podle tohoto nařízení jsou zvláštní ochranná opatření, nouzová opatření a stanovení vstupní hodnoty.

V návaznosti na § 2 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, vláda přijala nařízení č. 24/1999 Sb., k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, aktivit podílejících se na udržování krajiny a méně příznivých oblastí. Koncem roku 1999 bylo vládou přijato nové nařízení č. 344/1999 Sb., upravující podpůrné programy a programové pomoci na další období.

K řešení ekonomických problémů v zemědělství přijala vláda v roce 1999 několik nařízení k podpoře zemědělství na částečnou kompenzaci nepříznivých ekonomických vlivů.

Přijetím nařízení vlády č. 100/1999 Sb. byla ve spolupráci MZe, MŽP a MV nově upravena oblast ochrany před povodněmi.

Vláda koncem roku 1999 přijala nařízení k provedení zákona č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů, které nově upravuje náležitosti návrhu pozemkových úprav a současně ruší stávající vyhlášku č. 427/1991 Sb. Toto nařízení bylo zveřejněno v lednu 2000 (č. 4/2000 Sb.).

⁷³ Toto nařízení bylo zrušeno zákonem č. 62/2000 Sb., o některých opatřeních při vývozu nebo dovozu výrobků a o licenčním řízení a o změně některých zákonů, který nabývá účinnosti od 1. 7. 2000.

MZe se podílelo v oblasti veterinární péče na vydání dvou vyhlášek MZ a MZe, které provádějí některá další ustanovení zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů. Jde o vyhlášku č. 90/1999 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přípravě a výdeji léčivých přípravků a bližší podmínky provozu lékáren a dalších provozovatelů vydávajících léčivé přípravky, a dále o vyhlášku č. 230/1999 Sb., kterou se stanoví správná klinická praxe a bližší podmínky klinického hodnocení léčiv.

V roce 1999 probíhaly též práce na tvorbě právních předpisů vycházejících především z usnesení vlády č. 632 ze dne 30. září 1998, o Plánu legislativních prací vlády na zbývající část roku 1998 a na rok 1999, z usnesení vlády č. 660 ze dne 28. června 1999, k návrhu zpřesněného Plánu legislativních prací vlády na 2. pololetí 1999, a z usnesení vlády č. 1209 ze dne 15. listopadu 1999, k Přehledu legislativních návrhů, jimiž bude vláda bezprostředně reagovat na Pravidelnou zprávu za rok 1999 Evropské komise o ČR. MZe předložilo, mimo legislativní úkoly obsažené v těchto usneseních, další návrhy právních předpisů k řešení některých naléhavých problémů z oblasti zemědělství.

Mezi nejvýznamnější připravované právní předpisy patří zejména návrh zákona o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů. Jde o zásadní právní předpis k institucionálnímu zabezpečení organizace trhu se zemědělskými komoditami, tj. na obdobném principu jako v EU.

Mezi další připravované právní předpisy patří:

- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele;
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů;
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech;
- návrh zákona o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon);
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů (tzv. 1. novela);
- návrh zákona o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů;
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů;
- návrh zákona o Státním lesním fondu a o změně některých dalších zákonů;

- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech);
- návrh zákona o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění zákona č. 357/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin;
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a o změnách některých souvisejících zákonů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- návrh věcného záměru zákona o skladních listech;
- návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů (tzv. 2. novela);
- návrh zákona o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu;
- návrh zákona o vodách (spolupráce MZe na legislativním úkolu MŽP).

Celkový přehled legislativních opatření, týkajících se bezprostředně agrárního sektoru a projednávaných v roce 1999, je uveden v kap. C1.

2 *Institucionální zabezpečení zemědělské politiky včetně odpovídajících finančních transferů*

Zemědělská politika byla v roce 1998 a 1999 institucionálně zajišťována prostřednictvím MZe, Státního fondu tržní regulace v zemědělství, Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu, dalšími institucemi v rámci rezortu MZe a institucemi z jiných rezortů.

2.1 Ministerstvo zemědělství

MZe zajišťuje ze své rozpočtové kapitoly zemědělskou politiku státu především formou přímých podpor a dotací do zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství. Tyto transfery byly v roce 1999 poskytovány na základě nařízení vlády č. 24/1999 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí, a v rámci dotačních titulů vyhlášených každoročně MZe. Legislativním základem podpůrných programů i dotačních titulů je zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství (§ 2, odst. 5, resp. odst. 1), a zákon č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), ve znění pozdějších předpisů (§ 5).

Součástí zemědělské politiky jsou také výdaje MZe na učňovské školství, příspěvky na servisní činnosti pro centrální orgány, granty na výzkumné projekty prostřednictvím Národní agentury pro zemědělský výzkum a další výdaje. Strukturu výdajů MZe podle jednotlivých směrů a dotačních titulů v letech 1998 a 1999 ukazuje tabulka TB2.1/01 (podrobněji dotace na rok 1999 v tabulce B2.1/01).

TB2.1/01 - Dotace a další výdaje zemědělské politiky z rozpočtové kapitoly MZe včetně rozpočtových opatření (mil. Kč)

Dotace, výdaje	1998	1999	Meziroční index
Dotace v zemědělství podle dotačních titulů	1 369	2 136	156,03
v tom - obnova vinic, chmelnic a ovocných sadů	119	93	78,15
- podpora včelařství	80	80	100,00
- pěstování lnu	15	30	200,00
- podpora chovu dojníc	656	781	119,05
- zazvěření	5	0	0,00
- závlahy	0	24	x
- ekologická paliva	0	68	x
- bramborový škrob	0	18	x
- udržování genetického potenciálu zvířat, osiv a sádí	346	413	119,36
- ozdravování polních a speciálních plodin	14	15	107,14
- podpora chovu starokladubského koně	35	35	100,00
- genové zdroje	20	33	165,00
- nákazový fond	4	1	25,00
- poradenství a vzdělávání dospělých	46	38	82,61
- informatika	5	4	80,00
- zavádění evropské legislativy - odbytová družstva	0	5	x
- SAPARD	0	3	x
- kompenzace spotřební daně - nafta	0	486	x
- školní mléko	0	9	x
- povodně	24	0	0,00
Podpory podle nařízení vlády (č. 341/97 Sb. a č. 24/99 Sb.)	3 451	4 376	126,80
v tom - zalesnění	38	46	121,05
- údržba zemědělských pozemků ¹⁾	2 882	3 755	130,29
- podpora chovu skotu masného určení	452	426	94,25
- podpora chovu ovcí	31	54	174,19
- organické zemědělství	48	84	175,00
- vápnění	0	11	x
Výdaje na vědu a výzkum	418	438	104,78
Výdaje na učňovské školství	1 524	1 524	100,00
Ostatní výdaje z rozpočtu MZe (servisní činnosti pro MZe, propagace, kompenzace, program konzervace genetického potenciálu plodin a zvířat, povodně ad.)	1 054	528	50,09
VÝDAJE Z ROZPOČTU MZe NA ZEMĚDĚLSTVÍ CELKEM	7 816	9 002	115,17
Dotace - lesní hospodářství	504	597	118,45
Dotace - vodní hospodářství	545	500	91,74

1) V roce 1998 vč. rozpočtového opatření 2,4 mld. Kč. V roce 1999 vč. navýšení podpory hospodaření v ZCHÚ.

Pramen: MZe - Analýza realizace dotační politiky za rok 1998 a 1999

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

Celkové výdaje z rozpočtu MZe na podporu zemědělství se zvýšily meziročně o 15,2 %. Samotné dotace se přitom zvýšily o více než 56 % a podpory podle nařízení vlády o 26,8 %, přičemž nejvíce se na tomto zvýšení podílel nárůst výdajů na údržbu zemědělských pozemků

(o 30,3 %). Dotace lesnímu hospodářství se zvýšily o 18,5 %, zatímco vodnímu hospodářství poklesly o 8,3 %.

2.2 Státní fond tržní regulace v zemědělství

Regulace trhu zemědělských a potravinářských výrobků je od roku 1993 zabezpečována Státním fondem tržní regulace v zemědělství (SFTR) zřízeným na podkladě zákona č. 472/1992 Sb., o Státním fondu tržní regulace v zemědělství, ve znění pozdějších předpisů. Regulační opatření ke stabilizaci trhu přijatá Radou SFTR (za účasti členů Poradního sboru - zástupců prvovýroby a zpracovatelů) zajišťuje výkonný aparát SFTR.

Rozhodnutím Rady SFTR byly do regulace trhu pro rok 1999 zařazeny dvě hlavní zemědělské a potravinářské komodity:

- mléko, resp. mlékářenské výrobky;
- pšenice potravinářská.

Úkolem SFTR bylo průběžně sledovat i další komodity a v případě potřeby o nich informovat Radu SFTR. O jejich případném zařazení do regulace trhu Rada SFTR jednala až podle situace na vnitřním trhu a v návaznosti na zdroje, které byly pro regulaci trhu v roce 1999 k dispozici. Takto bylo do regulace trhu v roce 1999 zařazeno dodatečně řešení nadprodukce brambor ze sklizně let 1997 a 1998 (subvencováním vývozu bramborového škrobu) a přebytku jatečných prasat (subvencováním vývozu).

Regulace trhu vybraných zemědělských a potravinářských výrobků byla zabezpečována intervenčními nákupy (pšenice potravinářské) a subvencovanými vývozy (mléka, resp. mlékářenských výrobků, bramborového škrobu a jatečných prasat).

Základními nástroji pro regulaci trhu v roce 1999 byly:

- Radou SFTR navržené a výměrem MF stanovené minimální (garantované) ceny pro nákup mléka (Tabulka B3.1/01) a Radou SFTR schválené smluvní ceny pro ostatní regulované výrobky (Tabulka B3.1/02);
- sazby vývozních subvencí pro regulované výrobky.

Na zabezpečování regulace trhu bylo ve státním rozpočtu ČR na rok 1999 původně vyčleněno pro SFTR celkem 1 638 mil. Kč. Dodatečným zdrojem fondu se v průběhu roku 1999 staly finanční prostředky ve výši 1 439 mil. Kč, převedené z PF ČR, PGRLF a jiných rezortů. Kromě prostředků ze státního rozpočtu ČR tvořily zdroje SFTR pro financování regulace trhu také zůstatky finančních prostředků z minulých období, tržby z prodeje zásob intervenčně nakoupené pšenice potravinářské v předchozích letech apod., jak je zřejmé z přehledu uvedeného v tabulce TB2.2/01.

TB2.2/01 - Zdroje SFTR na regulaci trhu (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Dotace ze státního rozpočtu ČR	1 138	1 638	143,94
Převedeno z ostatních kapitol státního rozpočtu	0	1 439	x
Tržby z prodeje nakoupených výrobků	498	2 253	452,41
Úvěr od banky	3 270	1 649	50,43
Ostatní příjmy	268	315	117,54
Celkem	5 174	7 294	140,97

Pramen: SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

Použití zdrojů SFTR na regulaci trhu v roce 1999 je uvedeno v tabulce TB2.2/02.

TB2.2/02 - Výdaje na regulaci trhu prostřednictvím SFTR (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Subvencované vývozy	1 328	1 251	94,20
v tom - mlékárenských výrobků	1 263	1 154	91,37
- jatečných prasat	0	56	x
- bramborového škrobu	31	41	132,26
- chmele	34	0	x
Intervenční nákupy, skladování a prodej	3 539	2 553	72,14
v tom - mlékárenských výrobků	0	574	x
- pšenice potravinářské	3 539	1 979	55,92
Splátka úvěrů	0	2 856	x
Ostatní výdaje (platby úroků, DPH ad.)	142	368	259,15
Celkem	5 009	7 028	140,31

Pramen: SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

Přehled o rozsahu regulace trhu podle výrobků v množstevních jednotkách v letech 1994 až 1999 je uveden v tabulce B3.1/03. Podrobnější přehled o výdajích SFTR na regulaci trhu v letech 1994 až 1999 je uveden v tabulce B3.1/04.

SFTR se při zajišťování stability agrárního trhu dostává do stále obtížnější situace. Rostoucí domácí nadprodukce a pokles cen na zahraničních trzích zvyšují finanční nároky na subvencování vývozu přebytků. Nedostatek finančních prostředků byl v roce 1999 řešen mj. mimořádným převodem zdrojů z PF ČR. Zejména na trhu obilovin nadále působí SFTR nikoliv jako intervenční agentura, ale jako státní obchodní organizace.

2.3 Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a. s.

Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a. s. (dále jen PGRLF) byl založen MZe dne 22. 7. 1993 podle usnesení vlády č. 337 ze dne 23. 6. 1993 jako veřejná instituce k podpoře úvěrů poskytovaných obchodními bankami podnikům v zemědělské a lesní prvovýrobě zárukami jistiny úvěru a dotacemi úroků z bankovních úvěrů. K této podpůrné

činnosti slouží prostředky z kapitoly Neinvestiční dotace a půjčky státního rozpočtu rezortu MZe, prostředky, které PGRLF získává hospodařením s těmito rozpočtovými prostředky, a výnosy z hospodaření s portfoliem akcií prodaných PGRLF za symbolickou cenu Fondem národního majetku.

V roce 1999 bylo PGRLF vyčleněno z rozpočtu MZe 2 387 mil. Kč (v roce 1998 to bylo 3 611 mil. Kč; od počátku činnosti fondu v roce 1994 bylo vyčleněno 17 124 mil. Kč). Vlastní jmění PGRLF k 31. 12. 1999 činilo 2 123,7 mil. Kč (1 976,5 mil. Kč k 31. 12. 1998).

Finanční prostředky PGRLF v roce 1999 spravovala GE Capital Bank, a. s. Z větší části volných (dočasně nevyužitých) finančních prostředků bylo vytvořeno dluhopisové portfolio, které spolu s portfoliem akcií spravovala od 1. 10. 1999 společnost Patria Asset Management, a. s.

PGRLF podporuje podniky agrárního sektoru prostřednictvím programů, v jejichž struktuře došlo v roce 1999 k zásadním změnám. V roce 1999 podporoval PGRLF bankovní úvěry zárukami bankovních úvěrů a dotacemi úroků po celý rok v programech PROVOZ a EXPORT. V programech ZEMĚDĚLEC, LESY a TOZ byly úvěry podporovány do 15. 8. 1999. Do téhož data byla zvýhodněna podpora úvěrům v doplňkových programech KRAJINA (v souběhu s programy PROVOZ a ZEMĚDĚLEC) a AGROREGION (v souběhu s programy PROVOZ, ZEMĚDĚLEC a LESY). Do 1. 6. 1999 byla poskytována zvýhodněná podpora úvěru v doplňkovém programu SKOT (v rámci investičního programu ZEMĚDĚLEC).

Od 15. 8. 1999 byl zaveden pro podporu investičních úvěrů nový program INVESTICE s podprogramy ZEMĚDĚLEC, ODBYTOVÁ ORGANIZACE a ZPRACOVATEL. Podprogram ZPRACOVATEL nebyl v roce 1999 otevřen.

Úvěry pro mladé zemědělce byly zvýhodněny po celý rok 1999 v doplňkovém programu MLÁDÍ (do 15. 8. 1999 v souběhu s programy PROVOZ, ZEMĚDĚLEC a LESY a po tomto datu v souběhu s programy PROVOZ a INVESTICE - ZEMĚDĚLEC).

Na počátku roku 1999 tak podporoval PGRLF úvěry v devíti programech, od 15. 8. 1999 v pěti programech. Během roku 1999 bylo nahrazeno jinými programy či zrušeno pro neaktuálnost, nevyužívání a případně jiný způsob podpory devět programů (programy RESTITUENT, NABYVATEL, KPV, SKOT, ZEMĚDĚLEC, LESY, TOZ, KRAJINA a AGROREGION).

V roce 1999 se na první místo v objemu podporovaných úvěrů dostaly exportní úvěry v programu EXPORT (39,5 % objemu podporovaných úvěrů) pro vývoz mléčných výrobků a sladu. Objem podpor provozních úvěrů v programu PROVOZ byl v roce 1999 na druhém místě (32 %). Objem podpor v rámci investičních programů ZEMĚDĚLEC a INVESTICE - ZEMĚDĚLEC dosáhl 25,9 % z podporovaných úvěrů. Veškeré podporované investiční úvěry se podílely na úvěrech podporovaných PGRLF 26,1 %.

Přehled o podporách podle programů a podle typů podniků od počátku činnosti PGRLF k 31. 12. 1999 a za rok 1999 je uveden v tabulce TB2.3/01⁷⁴.

TB2.3/01 - Podpory PGRLF podle typu podniků a programů do 31. 12. 1999

Typ podniku, program	Počet žádostí		Výše podporovaných úvěrů		Garance úvěrů - závazek		Dotace úroků	
	podaných	schválených	1. 1. 1994 - 31. 12. 1999 (mil. Kč)	v roce 1999 ⁵⁾ (mil. Kč)	1. 1. 1994 - 31. 12. 1999 mil. Kč	%	závazek (mil. Kč)	vyplaceno (mil. Kč)
Typ podniku								
Soukromě hospodařící rolníci	5 285	4 795	9 656	329	5 083	52,64	3 260	2 197
Společnosti s ručením omezeným	2 920	2 609	12 067	574	5 953	49,33	3 194	2 109
Akciové společnosti	2 604	2 405	23 110	4 926	5 405	23,39	4 532	3 184
Zemědělská družstva	4 277	4 047	17 465	1 743	5 860	33,55	4 272	2 849
Ostatní	110	91	528	122	178	33,71	128	80
Program								
PROVOZ	5 364	5 040	16 186	2 465	3 298	20,38	1 803	1 643
ZEMĚDĚLEC ¹⁾	8 580	7 790	31 334	1 490	16 057	51,24	11 225	7 067
INVESTICE - ZEMĚDĚLEC	164	161	505	505	87	17,23	50	2
INVESTICE - ZPRACOVATEL	0	0	0	0	0		0	0
INVESTICE - ODBYTOVÁ ORGANIZACE	2	0	12	12	6	50,00	0	0
EXPORT	122	90	7 115	3 038	0	0,00	578	386
LESY ¹⁾	71	62	321	87	53	16,51	51	26
SLUŽBY ²⁾	536	475	3 782	-16	2 781	73,53	1 406	1 022
RESTITUENT ²⁾	14	13	18	0	0	0,00	3	3
NABÝVATEL ²⁾	30	22	34	0	34	100,00	0	0
TOZ ¹⁾	212	196	544	113	163	29,96	0	0
KRMNÉ OBILÍ ²⁾	101	98	2 975	0	0	0,00	270	270
KRAJINA ^{1,3)}	4 220	3 964	-	-	-	-	-	-
MLÁDÍ ³⁾	1 531	1 399	-	-	-	-	-	-
AGROREGION ^{1,3)}	1 841	1 705	-	-	-	-	-	-
POVODNĚ ^{2,3)}	450	439	-	-	-	-	-	-
KPV ^{2,3)}	1	1	-	-	-	-	-	-
SKOT ^{1,3)}	634	590	-	-	-	-	-	-
Půjčky 20leté ⁶⁾	76	62	234	4				
Půjčky 10leté	387	373	414	10				
Celkem ⁴⁾	15 196	13 947	62 826	7 694	22 479	35,78	15 386	10 419
Nesplacené úvěry k 31. 12. 1999		5 900	30 609	-3 416	16 949	55,37	11 097	6 386

1) Programy v roce 1999 užívané do zrušení k 15. 8. 1999 (ZEMĚDĚLEC, LESY, TOZ, KRAJINA, AGROREGION) a k 1. 6. 1999 (SKOT).

2) Programy v roce 1999 neužívané a zrušené k 15. 8. 1999 (RESTITUENT, NABÝVATEL, KPV), k 28. 11. 1996 (SLUŽBY), k 30. 6. 1997 (KRMNÉ OBILÍ) a k 31. 10. 1998 (POVODNĚ).

3) Číselné údaje o výši podporovaných úvěrů, o garancích a dotacích jsou započteny u programů, v rámci nichž bylo poskytováno zvýhodnění pro označené programy, tj. do 15. 8. 1999 u programu ZEMĚDĚLEC a LESY, od 15. 8. 1999 u podprogramu INVESTICE - ZEMĚDĚLEC a po celý rok 1999 u programu PROVOZ.

4) Číselné údaje o půjčkách PGRLF pro zátopové oblasti nejsou k celkovým údajům o podporovaných úvěrech připočteny.

5) Pro rok 1999 (1. 1. - 31. 12. 1999) je v tabulce uvedena jen částka podporovaných úvěrů; údaje o garancích a dotacích za rok 1999 jsou uvedeny v textu. Vypočteno jako rozdíl stavu k 31. 12. 1999 (PGRLF) a k 31. 12. 1998 dle Zprávy o stavu zemědělství ČR za rok 1998.

6) V roce 1999 nebyly poskytovány.

Pramen: PGRLF, Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1998

Zpracoval: J. Šilar (VÚZE)

Výsledky podpůrné činnosti PGRLF v roce 1999 ve srovnání s rokem 1998 a od počátku působení fondu k 31. 12. 1999 charakterizují tyto údaje:

- V roce 1999 PGRLF podpořil bankovní úvěry ve výši 7 694 mil. Kč (9 299 mil. Kč v roce 1998). Od počátku činnosti k 31. 12. 1999 dosáhl objem podporovaných úvěrů 62 826 mil. Kč.

⁷⁴ Tabulka TB2.3/01 uvádí data, dostupná k 31. 12. 1999. V průběhu 1. čtvrtletí 2000 provedl PGRLF metodické úpravy, které vedly k nezávažným změnám ve struktuře údajů tabulky. Tyto změny budou zohledněny v navazující zprávě za rok 2000.

- K bankovním úvěrům poskytl PGRLF v roce 1999 garance ve výši 1 138 mil. Kč (2 308 mil. Kč v roce 1998), tj. garantoval 14,79 % (24,8 % v roce 1998) jistiny úvěrů.
- V počátku svého působení poskytoval PGRLF poměrně vysoké garance, takže garance od počátku činnosti PGRLF k 31. 12. 1999 dosáhly 22 479 mil. Kč, tj. 35,8 % jistiny poskytnutých úvěrů. Vlastní jmění PGRLF krylo garance k nesplaceným úvěrům k tomuto datu (16 949 mil. Kč) z 12,5 % (z 10,9 % v roce 1998).
- Od roku 1997 přistoupil PGRLF ke snižování procenta garancí v zájmu zvýšení odpovědnosti bank za poskytnuté úvěry. Tento postup byl přijat z důvodu rychlého růstu dospělých garancí splacených bankám za klienty, kteří nebyli schopni dostát svým závazkům. K 31. 12. 1998 dosáhly splacené garance 925 mil. Kč, tj. 4,3 % přiznaných garancí. K 31. 12. 1999 to bylo již 1 713 mld. Kč, tj. 7,6 % přiznaných garancí. Dospělé garance k 31. 12. 1998 dosáhly 1 104 mil. Kč, tj. 5,2 % přiznaných garancí. K 31. 12. 1999 to bylo již 2 079 mil. Kč, tj. 9,3 % přiznaných garancí. Růst dospělých a splatných garancí se nepodařilo v roce 1999 zastavit.
- V roce 1999 snížil PGRLF v důsledku redukce zdrojů ze státního rozpočtu (o 33,9 % ve srovnání s rokem 1998) a objemu podporovaných úvěrů (o 17,3 %) objem přiznaných a vyplacených dotací k podporovaným úvěrům. V roce 1999 činily přiznané dotace 1 113 mil. Kč (2 538 mil. Kč v roce 1998) a vyplacené dotace 2 208 mil. Kč (2 682 mil. Kč v roce 1998). Celkem bylo od založení fondu k podpoře bankovních úroků k 31. 12. 1999 přiznáno 15 386 mil. Kč a vyplaceno 10 419 mil. Kč.
- Vyplacenými dotacemi úroků se v roce 1999 dostala do zemědělství a lesnictví nenávratná podpora ve výši 2 208 mil. Kč celkem (z toho na podporu exportu zemědělských výrobků pouze 112 mil. Kč a lesního hospodářství 18 mil. Kč).
- Skutečná úroková sazba, placená v roce 1999 klienty PGRLF bankám, činila při dotaci úroku ve výši 9,27 procentních bodů (12,01 procentních bodů v roce 1998) 2,36 % p. a. (5,20 % p. a. v roce 1998). Průměrné zúročení bankovních úvěrů klientů PGRLF dosáhlo v roce 1999 11,63 % (17,01 % v roce 1998). Průměrný úrok z nových úvěrů obchodních bank v národním hospodářství dosahoval ale v roce 1999 jen 8,60 % (14,84 % v roce 1998). Uvedené rozdíly v zúročení ukazují, že část podpor nadále odčerpávají obchodní banky.
- Z hlediska podnikatelských forem větší část podpor (78,1 %) byla dosud poskytnuta zemědělským podnikům právnických osob (z toho družstvům 27,3 %, akciovým společnostem 30,6 % a s. r. o. 20,2 %). Zemědělským podnikům fyzických osob bylo dosud poskytnuto 21,1 % podpor PGRLF. V porovnání s výměrou obhospodařované zemědělské půdy jde o výraznější nepoměr vůči družstvům ve prospěch akciových společností.

V roce 1999 pokračoval PGRLF v poskytování bezúročných půjček na obnovu zemědělství v oblastech postižených povodněmi v roce 1997. Zdrojem pro tyto půjčky byla bezúročná účelová půjčka od PF ČR ve výši 750 mil. Kč. PGRLF vyčerpal svými půjčkami od roku 1997 do konce roku 1999 celkem 648 mil. Kč, z toho v roce 1999 již jen 14 mil. Kč.

V roce 1999 nepokračoval PGRLF v odkupu pohledávek zemědělských podniků za neplaticími odběrateli zemědělské produkce. Do konce roku 1998 odkoupil PGRLF od zemědělských podniků pohledávky v nominální ceně 718 mil. Kč za pořizovací cenu 485 mil. Kč, tj. 67,5 % jejich nominální ceny. Do konce roku 1999 vymohl PGRLF od dlužníků pouze 51 mil. Kč.

PGRLF za období své činnosti svými podporami umožnil převést do zemědělství přibližně čtyřnásobek finančních prostředků, než kdyby veřejné prostředky byly vydávány přímými návratnými půjčkami či přímými nenávratnými dotacemi.

Od roku 1998 se nápravná opatření v činnosti PGRLF zaměřila na zlepšení finančního hospodářství, zejména na snížení rizika z poskytnutých garancí, odstranění přečerpávání disponibilních zdrojů pro podpůrnou činnost, zvýšení odpovědnosti úvěrujících bank a klientů za získané zdroje a omezení vedlejších aktivit PGRLF (např. odkup pohledávek, povodňové půjčky, poskytování podpory úvěrům na krytí starých úvěrů). Některé z uvedených problémů v činnosti PGRLF byly již v roce 1999 za cenu útlumu podpůrné činnosti PGRLF vyřešeny. Nadále však přetrvává riziko z dospělých a splatných garancí, i když byla v roce 1998 na splatné garance vytvořena rezerva 124 mil. Kč.

Podpůrná činnost PGRLF je mimo jiné podmíněna zvýšením spoluodpovědnosti obchodních bank a klientů na rizicích a zvýšenou kontrolou efektivnosti využívání podpor a plnění dohodnutých podmínek s PGRLF.

Za jedno z nejvýznamnějších opatření, které fond na podzim roku 1999 přijal, je změna způsobu ručení v tom smyslu, že fond přebírá záruku nikoliv za nesplacenou část jistiny ale pouze za část ztráty vzniklé po té, co banka uplatní všechny zákonné postupy vymáhání pohledávky (včetně konkursu).

2.4 Ostatní instituce

Na realizaci zemědělské politiky se podílely další instituce z rezortu MZe i mimo rezort MZe (MŽP - SFŽP, MPO - ČMZRB ad.). Na realizaci zemědělské politiky, zejména na řešení aktuálních a neočekávaných problémů v zemědělství (v roce 1999 např. na řešení následků sucha a povodní), se významně podílel také PF ČR. Tento fond poskytuje i přímé podpory, které se vztahují k privatizovaným podnikům či k pronajímané státní půdě.

Účast ostatních institucí na zajištění zemědělské politiky je souhrnně uvedena v tabulce TB2.4/01.

TB2.4/01 - Další instituce podílející se na zemědělské politice (mil. Kč)

Instituce	Rezort	Výdaje na agrární politiku			Zaměření výdajů
		1998	1999	meziroční index	
PF ČR - SMS	MZe	422	352	83,41	povodně, nájemné, TOZ, meliorace, vodní toky
IVV MZe	MZe	42	45	107,14	vzdělávání pracovníků rezortu
SVS ČR, SRS, ÚKZÚZ, ČZPI	MZe	21	30	142,86	monitoring cizorodých látek (dotace služeb nad rámec činností ze zákona)
ČMZRB ¹⁾	MPO	187	275	147,06	dotace úroků a garance v rámci podpory malého a středního podnikání v potravinářství
Pozemkové úřady	MV	629	663	105,41	pozemkové úpravy
MF	MF	681	1 686	247,58	specifické daňové úlevy a odpisy dluhů
MŽP - SFŽP ČR	MŽP	161	152	94,41	údržba krajiny, vodní plochy
Grantová agentura ČR ²⁾	státní rozpočet	20	27	135,00	zemědělský výzkum

1) V roce 1997 byla poskytnuta podpora i podnikům postiženým záplavami bez ohledu na jejich velikost (program REKONSTRUKCE).

2) Včetně jiných rezortních grantových agentur (MŠMT, MŽP ad.).

Pramen: podklady z jednotlivých institucí.

Na zajišťování zemědělské politiky v oblasti vývozu se v roce 1999 částečně podílely také Exportní a pojišťovací společnost, a. s. (EGAP) a zejména Česká exportní banka, a. s. (ČEB). Další státní instituce zasahující do zemědělské politiky jsou Licenční komise MPO (resp. MZe), MMR, finanční úřady v kompetenci MF a Český úřad zeměměřičský a katastrální (ČÚZK). Podrobněji je účast všech ostatních institucí uvedena v kapitolách B3 a B4.

MZe se dále ve spolupráci se SSHR podílelo na zajišťování humanitární pomoci do zahraničí. Z rozpočtové kapitoly MZe bylo v roce 1999 uvolněno na tuto pomoc zhruba 60 mil. Kč.

2.5 Zahraniční zdroje

K rozvoji českého agrárního sektoru přispívaly také programy zahraniční pomoci (PHARE, FAO, podpory z jednotlivých zemí EU ad.). Převážná část této pomoci byla zaměřena na zdokonalení činnosti státní správy a výzkumně servisních činností (viz následující tabulka významnějších probíhajících i připravovaných zahraničních pomoci na období 1998-99).

TB2.5/01 - Přehled nejdůležitějších zahraničních pomoci v období 1998-99

Zdroj - Program	Projekt	Příjemce podpory
PHARE ¹⁾	Poradenská jednotka pro zemědělství (PAU)	MZe
	Restrukturalizace MZe a ustavení tržní intervenční agentury (EU Twinings)	MZe
	Podpora Státní veterinární správy	SVS
	Studie o konkurenceschopnosti a restrukturalizaci potravinářského průmyslu	MZe
	Pomoc při budování FADN	MZe
	Pomoc při přípravě SAPARD	MZe
	Podpora Státní rostlinolékařské správy	SRS
FAO	Posuzování konkurenceschopnosti českého zemědělství a potravinářského průmyslu v kontextu integrace do EU-TCP/CEH/8821	MZe
Ostatní	Harmonizace zemědělské statistiky (EU Twinings)	ČSÚ

1) Programy PHARE připravované: Budování struktur SZP (systém IACS); Budování hraničních veterinárních kontrol a laboratoří; Budování systému centrální registrace ochranných rostlinných látek.

Pramen: Podklady MZe

Zpracoval: T. Rättinger (VÚZE)

3 Opatření a podpory v agrárním sektoru

V kapitole B3 (a dále také v kapitolách B5 - B7) jsou uvedena opatření agrární politiky v členění podle jejich účelu. Podpory, vztahující se k jednotlivým opatřením, jsou uvedeny na úrovni tzv. čistých, skutečně vynaložených výdajů v daném roce.

3.1 Opatření a podpory v oblasti agrárního trhu

3.1.1 Regulace trhu a cen

Obiloviny

Pšenice potravinářská - zásoby z minulých let

SFTR měl k 1. lednu 1999 na zásobách pšenici potravinářskou v množství 709,5 tis. t, v tom 1,1 tis. t ze zásob předchozích let, 447,1 tis. t z intervenčního nákupu ze sklizně roku 1998 a 261,3 tis. t z termínovaného (zálohového) nákupu ze sklizně roku 1998.

U pšenice potravinářské z předchozích let Rada SFTR rozhodla o jejím prodeji s tím, že bude prodána spolu s pšenici potravinářskou z intervenčního nákupu 1998. Tržby za pšenici z předchozích let činily 2,9 mil. Kč.

U pšenice potravinářské z intervenčního nákupu roku 1998 Rada SFTR schválila změnu v organizování výběrových řízení na vývoz pšenice potravinářské s cílem zpružnění a urychlení celého procesu. Schválila tzv. trvalé výběrové řízení, které spočívá v možnosti

podat přihlášku opakovaně každý týden a výběr subjektů se provádí ve velmi krátkém časovém termínu (hlasováním per rollam s použitím faxu).

V rámci trvalého výběrového řízení na vývoz pšenice potravinářské byly s vybranými subjekty uzavřeny smlouvy na vývoz 436,4 tis. t. Trvalé výběrové řízení na vývoz zbylých 10,7 tis. t pšenice zůstává v platnosti i v roce 2000. Tržby získávané z vývozu pšenice z intervenčního nákupu, které v roce 1999 činily 1,3 mld. Kč, byly použity na splácení úvěru, kterým byl financován intervenční nákup.

V období 1. 1. - 30. 6. 1999 pokračovala úhrada za pronájem skladovacích prostor pro pšenici potravinářskou z intervenčního nákupu roku 1998. Podle uzavřených smluv pronájem k 30. 6. 1999 skončil. Od tohoto data hradí SFTR pouze poplatek za skutečně skladované množství pšenice potravinářské. Za pronájem skladovacích prostor zaplatil SFTR v roce 1999 celkem 83,1 mil. Kč.

U pšenice potravinářské z termínovaného (zálohového) nákupu roku 1998 bylo vypsáno výběrové řízení na vývoz bez omezení množství. Výběrové řízení bylo zveřejněno jako tzv. trvalé výběrové řízení s možností podávat přihlášky každý týden v úterý, tak jako u prodeje pšenice z intervenčního nákupu. Výběr subjektů prováděla komise k tomuto účelu jmenovaná Radou SFTR. V průběhu července a srpna byly uzavřeny se subjektem vybraným ve výběrovém řízení 3 smlouvy na vývoz veškerého nakoupeného množství 261,3 tis. t pšenice potravinářské s tím, že vývoz bude pokračovat i v roce 2000. Do 31. 12. 1999 bylo vyskladněno ze zásob tohoto druhu pšenice 127,8 tis. t a na zásobách zůstalo k 1. 1. 2000 celkem 133,5 tis. t.

Náklady spojené se skladováním a prodejem pšenice potravinářské ze zásob činily v roce 1999 celkem 99,8 mil. Kč. Tržby za pšenici z termínovaného (zálohového) nákupu, které SFTR obdržel předem za celé množství ve druhém pololetí roku 1999, dosáhly 811,4 mil. Kč. Tržby byly použity na splácení úvěru, kterým byl financován termínovaný nákup.

Pšenice potravinářská ze sklizně roku 1999

Rada SFTR schválila Zásady regulace trhu pšenice potravinářské ze sklizně roku 1999, ve kterých byly stanoveny podmínky intervenčního nákupu pšenice potravinářské ze sklizně roku 1999 a Postup při realizaci intervenčního nákupu pšenice potravinářské ze sklizně roku 1999. Vzhledem k dojednané výši úvěru byl intervenční nákup omezen množstvím do 500 tis. t. Pro marketingový rok 1999/00 byla schválena zálohová cena pšenice potravinářské ve výši 3 300 Kč/t (bez DPH) s tím, že po prodeji této pšenice bude případný kladný rozdíl mezi prodejní cenou a průměrnými náklady souvisejícími s jejím nákupem, skladováním a prodejem vyplacen pěstitelům jako doplatek.

Na základě výběrového řízení nákupních a skladujících organizací vybral SFTR 56 subjektů, s nimiž uzavřel příslušné smlouvy s tím, že konkrétní množství nákupu bylo

skladovatelům sdělováno písemným pokynem. Intervenční nákup probíhal celkem ve třech dvoutýdenních nákupních obdobích. Ke dni ukončení intervenčního nákupu bylo do zásob SFTR naskladněno celkem 495,7 tis. t pšenice potravinářské.

Rada SFTR rozhodla s účinností od 14. září 1999 o ukončení intervenčního nákupu pšenice potravinářské ze sklizně roku 1999 a souhlasila s vypsáním výběrového řízení na vývoz této pšenice v množství do 200 tis. t za prodejní cenu ve výši minimálně 3 500 Kč/t (bez DPH). Na základě tohoto výběrového řízení byly uzavřeny dvě smlouvy na vývoz 140 tis. t pšenice potravinářské za cenu 3 500 Kč/t fco sklad s termínem vývozu nejpozději do 30. 4. 2000. Náklady spojené s intervenčním nákupem a skladováním pšenice potravinářské ze sklizně roku 1999 činily celkem 1 796,5 mil. Kč.

Bramborový škrob

Ve srovnání s rokem 1997/98 se v roce 1998/99 zvýšila celková produkce brambor v ČR o 8,4 % při současném poklesu produkce bramborového škrobu o 7,3 %. V roce 1998/99 bylo vyrobeno 16,4 tis. t bramborového škrobu, přičemž domácí spotřeba bramborového škrobu dosáhla 10,6 tis. t. Situaci ve škrobářenském průmyslu negativně ovlivňují i subvencované dovozy modifikovaných škrobů ze zemí EU. Část domácí produkce bylo proto nutné exportovat.

Rada SFTR schválila subvencovaný vývoz bramborového škrobu a jeho modifikátů, vyrobeného z brambor ze sklizně roku 1998, v množství do 6 tis. t. Vývozní subvence byla schválena ve výši 7 000 Kč/t bramborového škrobu a jeho modifikátů. Jednou z podmínek vyplacení subvence bylo zaplatit pěstitelům za brambory při minimální škrobnatosti 16 % cenu minimálně 1 800 Kč/t (bez DPH). Termín ukončení vývozu byl stanoven do 31. srpna 1999. Do výběrového řízení se přihlásily dvě škrobárny s požadavkem na vývoz 6 tis. t bramborového škrobu a jeho modifikátů. Na smluvně zajištěné množství bylo se subvencí vyvezeno celkem 5,8 tis. t bramborového škrobu a jeho modifikátů. Na vývozních subvencích bylo vyplaceno 40,9 mil. Kč.

Kromě zásahů do trhu byl v roce 1999 v zájmu udržení pěstitelských ploch průmyslových brambor uplatněn dotační titul MZe k podpoře výroby bramborového škrobu (v kapitole B4).

Mléko a mlékárenské výrobky

Proti roku 1998 se v roce 1999 snížil nákup syrového kravského mléka do mlékáren a zvýšil se objem dovozu mlékárenských výrobků. Mlékárenský průmysl v roce 1999 nakoupil 2 385 mil. l mléka, tj. o téměř 64 mil. l méně než v roce 1998. K růstu dovozu došlo téměř u všech výrobků s výjimkou másla. V přepočtu na mléko dosáhl dovoz v roce 1999 160,4 mil. l, což znamená nárůst o 54,2 mil. l. V roce 1999 se zvýšil vývoz v přepočtu na mléko o 29,5 mil. l a celkově dosáhl 706,8 mil. l. Potřeba vyššího objemu vývozu nadprodukce při trvale nízkých cenách mlékárenských výrobků na světových trzích

a omezených zdrojích SFTR způsobovala v roce 1999 značné problémy v regulaci tohoto trhu, které se promítly i do častých zásahů státu do trhu.

V 1. čtvrtletí 1999 byl uplatňován systém regulace trhu, který odpovídal pravidlům pro 1. - 3. čtvrtletí roku 1998. Byla však zvýšena minimální (garantovaná) cena za 1 litr mléka I. třídy jakosti o tučnosti 3,6 %, a to ze 7,50 Kč/l na 7,80 Kč/l. Cena byla závazná pouze pro mlékárny, zařazené do systému regulace trhu mléka.

V 1. čtvrtletí 1999 se na základě výběrového řízení uskutečnil intervenční nákup másla v množství 5 tis. t, který byl ukončen koncem března 1999. Prostřednictvím vybraných vývozních firem bylo uvedené množství intervenčně nakoupeného másla k 31. 7. 1999 vyvezeno.

V dalším období roku 1999 byl systém regulace trhu mléka přizpůsoben aktuální situaci přijetím Zásad regulace trhu mléka pro 2. - 4. čtvrtletí. Schválena byla nová minimální cena (7,20 Kč/l veškerého nakoupeného mléka) platná plošně pro všechny mlékárny odebírající mléko od zemědělských producentů na zpracování. Doplněk č. 1 „Zásad“, vydaný v dubnu 1999, stanovil plošné uplatňování minimální ceny mléka, vypuštění limitu 500 l mléka při denním odběru u zemědělských producentů a v rámci subvencovaného vývozu SOM řešil i možnost poskytnutí subvence na vývoz kaseinu. Koncem dubna byl vydán Doplněk č. 2 „Zásad“, který platil pro období květen – 1. polovina července 1999. Mlékárnám, zapojeným do regulace trhu, bylo umožněno částečně omezit plošně platnou minimální cenu. Exportující mlékárny měly povinnost hradit producentům mléka 75 % jejich dodávek cenou 7,20 Kč/l a zbývajících 25 % cenou nižší, která jim umožnila realizovat vývoz bez subvencí. V červenci byl vydán Doplněk č. 3 „Zásad“, platný pro období 3. čtvrtletí. Došlo také ke zvýšení minimální ceny mléka na 7,80 Kč/l, vztahující se na veškeré mléko. Do regulačních opatření mohla být zařazena mlékárna pouze tehdy, pokud vyvezené množství mléka přesahovalo v daném období 50 % objemu celkem nakoupeného mléka příslušné mlékárny. Pro 4. čtvrtletí 1999 byl schválen Doplněk č. 4 „Zásad“, upravující podmínky pro zařazení mlékáren do systému regulace trhu mléka. Mlékárna byla mj. povinna předložit čestné prohlášení, že do přihlášky k podpoře exportu formou vývozních subvencí nebyl zařazen technologický přebytek tuku z výroby produktů pro vnitřní trh. Mlékárna mohla nárokovat pouze objem tuku, odpovídající objemu plazmy, zpracovaný do výrobků na vývoz (především másla, SOM, SPM, kondenzovaného mléka a sýrů) z mléka o tučnosti 4,1 %. Zároveň byla zrušena 50% hranice podílu vývozu na celkové produkci limitující nárok mlékáren na zařazení do systému regulace.

Objem přebytku mléka, zařazeného v roce 1999 do regulace trhu, činil 676 mil. l. V přepočtu na tučnost 3,6 % to představuje množství 757 mil. l. V rozdělení na jednotlivá období roku 1999 byly do regulace zařazeny následující objemy mléka o tučnosti 3,6 % (Tabulka TB3.1/01).

**TB3.1/01 - Objem mléka zařazený
do regulace SFTR v roce 1999 (mil. l)**

Období	Objem
1. čtvrtletí	273
Duben	84
Květen - červen	167
1. – 15. 7.	34
3. čtvrtletí	77
4. čtvrtletí	122

Pramen: SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

Na základě výběrových řízení a po posouzení závazných přihlášek byl vývoz uvedených objemů mléka realizován v rámci uzavřených smluv následujícím množstvím a sortimentem výrobků (Tabulka TB3.1/02).

**TB3.1/02 - Objem másla a mlékárenských výrobků
zařazených do regulace SFTR v roce 1999 (tis. t)**

Mléčné výrobky	Objem
Máslo	19,2
Sušené odstředěné mléko	19,0
Sušené plnotučné mléko	14,8
Kondenzované mléko	1,8
Bílé sýry	6,1
Tvrdé sýry	2,8
Kasein	1,2

Pramen: SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

Vývoj institucionálních cen mléka v roce 1999 je uveden v tabulce B3.1/01.

Výdaje SFTR na regulaci trhu mléka dosáhly v roce 1999 celkem 1 727,2 mil. Kč, z toho činily subvence na vývoz mlékárenských výrobků 1 153,7 mil. Kč, výdaje na intervenční nákupy 566,7 mil. Kč a náklady při skladování másla 6,8 mil. Kč. Průměrná sazba vývozní subvence za veškerý vyvážený sortiment, včetně másla, přepočtená na 1 litr mléka v roce 1999 činila 2,465 Kč/l (při přepočtu na 1 litr mléka o tučnosti 3,6 % 2,188 Kč/l). Tržby za prodej intervenčně nakoupeného a později vyvezeného másla dosáhly v roce 1999 celkem 184,6 mil. Kč.

Jatečná prasata

Výrazný přetlak nabídky jatečných prasat a vepřového masa, který se na domácím trhu vytvořil koncem roku 1998 v důsledku poklesu cen na světových trzích, subvencovaných dovozů převážně ze zemí EU a zhoršení podmínek pro vývoz domácí produkce, způsobil značné snížení cen zemědělských výrobců. Rada SFTR proto dne 27. 11. 1998 rozhodla o uskutečnění subvencovaného vývozu 5 tis. t jatečných prasat v přepočtu na čistou živou

hmotnost, za podmínky vyplacení CZV minimálně ve výši 30 Kč/kg ž. hm. jatečných prasat. Prostředky na subvencovaný vývoz ve výši 67 mil. Kč byly získány ve formě účelové dotace ze zdrojů PF ČR.

Vzhledem k napjaté situaci na světových trzích se v roce 1998 nepodařilo vyvézt celý objem 5 tis. t ž. hm. Na začátku roku 1999 byla proto vyhlášena další dvě výběrová řízení na subvencovaný vývoz jatečných prasat, přičemž minimální cena vyplácená vývozcem producentům jatečných prasat byla zvýšena na 32 Kč/kg ž. hm. Celkově bylo uzavřeno 9 smluv na vývoz 3,8 tis. t. V období prosinec 1998 - duben 1999 bylo skutečně vyvezeno 3,4 tis. t v přepočtu na čistou hmotnost živých jatečných prasat a na subvencích bylo vyplaceno 56,2 mil. Kč. Nečerpaná účelová dotace ve výši 10,8 mil. Kč byla vrácena PF ČR.

Komodity s podporou PGRLF

V roce 1998 a 1999 pokračoval program PGRLF EXPORT. Celkové výdaje PGRLF na program EXPORT v roce 1998 dosáhly 150 mil. Kč a v roce 1999 (na podporu vývozu mlékárenských výrobků a sladu) celkem 112 mil. Kč. Program KRMNÉ OBILÍ byl ukončen v roce 1998 (68 mil. Kč). V obou programech byly podpořeny exportní, resp. obchodní organizace formou dotace části úroků bankovních úvěrů.

Souhrnné výdaje na regulaci trhu

Rozsah regulace trhu prostřednictvím SFTR v členění podle výrobků v letech 1994-99 dokládají tabulky B3.1/03 - 04. Rekapitulaci výdajů do trhu prostřednictvím SFTR a PGRLF uvádí tabulka TB3.1/03 (podrobněji v tabulce B3.1/05).

TB3.1/03 - Výdaje SFTR a PGRLF na regulaci trhu (mil. Kč)

Výdaje	1998		1999	
	celkem	z toho subvence	celkem	z toho subvence
Celkové výdaje na regulaci trhu - SFTR	5 009	1 547	7 028	1 513
- regulace mlékárenských výrobků	1 263	1 263	1 728	1 154
- regulace trhu obilovin ¹⁾	3 681	219	5 203	262
- export šrobu	31	31	41	41
- export chmele	34	34	0	0
- export jatečných prasat	0	0	56	56
Celkové výdaje do trhu - PGRLF	218	218	112	112
- program KRMNÉ OBILÍ	68	68	0	0
- program EXPORT	150	150	112	112
Celkem výdaje na regulaci trhu	5 227	1 765	7 140	1 625

1) Včetně ostatních nákladů (splátky úvěrů a úroků, DPH) a nákladů na správní výdaje SFTR.

Pramen: SFTR

Zpracoval: F. Vaníček, A. Juřica (VÚZE)

3.1.2 Opatření v oblasti zahraničního obchodu

Přístup na trh

Celní sazby

Vedle přímé regulace trhu a cen tvoří celní sazby druhou nejdůležitější oblast opatření pro podporu cen na domácím trhu. V roce 1999 byly uplatňovány celní sazby v souladu se závazky ČR notifikovanými ve WTO. Jejich automatickou aktualizaci provedlo Generální ředitelství cel na základě nařízení vlády č. 303/1998 Sb., kterým byl vydán celní sazebník s účinností od 1. 1. 1999.

Smluvní celní kvóty

Pro usnadnění přístupu na domácí trh otevřela ČR v roce 1999 v souladu se závazky ČR vůči WTO celkem 32 smluvních celních kvót na dovoz agrárních komodit, z toho 29 kvót začátkem roku. V průběhu roku 1999 byly otevřeny další 3 celní kvóty⁷⁵.

Do seznamu otevřených smluvních celních kvót pro rok 1999 byly kromě kvót, jejichž základní počet a minimální výše je dána závazky ČR vůči WTO, zahrnuty i kvóty nad rámec těchto závazků. Proti roku 1998 byla však zrušena kvóta na dovoz bramborového škrobu a místo dvou samostatných kvót na dovoz glukózy a izoglukózy byla otevřena jedna společná kvóta, a to ve stejné výši jako v roce 1998. Bezcelní kvóta byla nadále uplatňována na dovoz 400 t řepných semen.

Pro zlepšení přístupu na trh v rámci závazků vůči WTO došlo u řady komodit k meziročnímu zvýšení smluvních celních kvót⁷⁶. K meziročnímu snížení smluvních celních kvót, avšak v rámci závazků vůči WTO, naopak došlo u řepných semen o 13,0 %, u živého skotu o 2,9 % a u živých prasat o 1,2 %. U ostatních komodit, resp. komoditních skupin, proti roku 1998 k navýšení celních kvót nedošlo.

Rozhodující část dovozů zmíněných zemědělských a potravinářských komodit v roce 1999 byla realizována v rámci uvedených smluvních celních kvót, které byly plně nebo převážně vyčerpány u hovězího, vepřového a drůbežího masa, jogurtů, dextrinů a jiných modifikovaných škrobů, slunečnicového oleje, vína, izoglukózy a ostatních druhů glukózy ve formě bílého krystalického prášku a dále u zmrzliny a těstovin. Naproti tomu kvóty nebyly

⁷⁵ Nařízením vlády č. 197 ze dne 28. 7. 1999 byla otevřena celní kvóta na dovoz lnu lámaného nebo třeného ve výši 2 tis. t s nulovým clem s účinností od 10. 9. 1999 do 31. 12. 1999, celní kvóta na 100 tis. hl červeného vína (s účinností od 10. 9. 1999 do 30. 9. 1999) a dalších 100 tis. hl červeného vína (s účinností od 1. 10. 1999 do 31. 12. 1999) v nádobách o obsahu převyšujícím 2 litry s 25% clem. Nařízením vlády č. 213 ze dne 25. 8. 1999 byla otevřena celní kvóta na dovoz 1 tis. t třtinové melasy s 6% clem.

⁷⁶ U slunečnicových semen (neseťových) o 487,8 %, hovězího masa o 267,8 %, vepřového masa o 160,7 %, kukuřičného škrobu o 105,3 %, drůbežího masa, sušeného mléka, másla, mléčných pomazánek a jiných tuků a olejů získaných z mléka, čerstvých vinných hroznů, řepkových semen (neseťových) a etylalkoholu o 7,7 %, zmrzliny, eskyma a podobných výrobků o 7,3 %, brambor konzumních a k výrobě škrobu o 4,3 %, pšeničného škrobu o 4,1 %, řepkového oleje o 4,0 % a hovězího masa o 3,7 %.

vůbec, resp. nebyly výrazněji čerpány u dovozu sušeného mléka, másla, živých prasat, čerstvých hroznů, pšeničného škrobu, řepkových semen a řepkového oleje, limonád, lihu, soleného, uzeného a sušeného masa, melasy a margarínu.

Z hlediska plnění závazků ČR vůči WTO v oblasti přístupu na trh byly všechny sjednané celní kvóty otevřeny v odpovídající výši.

Dovozní licence

V rámci dovozu zemědělských a potravinářských výrobků zůstaly v roce 1999 v platnosti automatické licence sloužící k monitorování dovozních aktivit. Rovněž pro sledování dovozu vybraných agrárních produktů v roce 1999 byly do seznamu zboží podléhajícího licenčnímu řízení při dovozu zahrnuty stejné komodity jako v roce 1998. Kromě toho byly uděleny licence na dovoz 5 tis. t izoglukózy ze Slovenska (vyhláška MPO č. 51/1999 Sb., s účinností od 12. 3. 1999) a 5,65 tis. t krmné pšenice z Maďarska. Z celkového počtu 24 licencovaných komodit, resp. komoditních skupin, došlo k plnému využití povoleného licenčního limitu pouze u dovozu izoglukózy (ze Slovenska) a ječmene⁷⁷.

Ostatní opatření k přístupu na domácí trh

Vyhláškou MPO ze dne 29. 1. 1999 došlo k dodatečné a dočasné úpravě množství dovážené krmné pšenice z Maďarska do 31. 3. 1999 na 45 tis. t.

S účinností od 24. 2. 1999 je možno na základě nařízení vlády č. 39/1999 Sb. uplatňovat následující nástroje k ochraně tuzemského agrárního trhu:

- zvláštní ochranná opatření, jež mají charakter dodatečného cla (je využitelné pouze u zemědělských výrobků uvedených v příloze zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství);
- nouzová opatření (množstevní omezení nebo úprava cla - tento nástroj byl např. využit pro stanovení ochranného opatření na dovoz cukru formou úpravy cla);
- vstupní hodnota, tj. minimální základ pro výpočet dovozního cla (pouze v souladu s mezinárodními závazky, včetně dvoustranných mezinárodních dohod, jimiž je ČR vázána).

V důsledku zvýšeného dovozu cukru koncem roku 1998 a začátkem roku 1999 (zejména z Polska) za mimořádně nízké dovozní ceny bylo nařízením vlády č. 29/1999 Sb. ze dne 1. 2. 1999 s účinností od 9. 2. 1999 zrušeno preferenční clo ve výši 40 % (v rámci

⁷⁷ U dovozu sýrů dosáhlo čerpání udělených licencí 67,5 %, u droždí 43,3 %, u přípravků k výživě zvířat 38,7 %, u sušené zeleniny 30,7 %, u cigaret a doutníků 29,2 % a u ostatních tabákových výrobků 47,1 %, u etylalkoholu 28,0 %, u tuků a olejů 26,8 %, u lihovin 24,9 %, u cukru 23,8 % (u cukru ze Slovenska 67,1 %), u jablečné šťávy 22,2 %, u kyselého zelí 21,2 %, u čerstvé cibule 8,5 %, u čerstvého zelí 7,6 %, u čerstvých rajčat 7,4 %, u čerstvých meruněk 4,6 %, u čerstvých vajec 4,2 % a čerstvé mrkve 0,8 %. Licence na dovoz relativně malého množství obilovin byly plně čerpány u ječmene; u pšenice a žita pouze z 80,9 %, resp. 44,1 %.

CEFTA) na dovoz cukru a chemicky čisté sacharózy z Polska a nahrazeno smluvní celní sazbou ve výši 61,3 %.

S účinností od 12. 3. 1999 došlo nařízením vlády č. 48/1999 Sb. ke zrušení tohoto ochranného opatření u dovozu cukru z Polska a vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 49/1999 Sb., na jehož základě ČR zavedla v souladu s Dohodou WTO o ochranných opatřeních prozatímní ochranné opatření zvýšením cla o 80 procentních bodů, tj. na 141,3 %, resp. 120 % pro dovoz z Polska. Toto zvýšení se však nevztahuje na zboží pocházející ze Slovenska, pokud splňuje podmínky dohody mezi ČR a SR o pravidlech původu zboží. Pro dovoz ze SR byly již dříve vyhláškou MPO č. 261/1998 Sb. zavedeny s účinností od 17. 11. 1998 neautomatické dovozní licence se stanoveným množstevním omezením ve výši 3,5 tis. t/rok. Omezení dovozu izoglukózy ze SR bylo řešeno vyhláškou MPO č. 51/1999 Sb. v limitu 5 tis. t/rok s účinností od 12. 3. 1999.

Nařízením vlády č. 212/1999 Sb. bylo s účinností od 20. 9. 1999 přijato další ochranné opatření na dovoz třtinového nebo řepného cukru a chemicky čisté sacharózy v pevném stavu stanovující celní kvótu ve výši 18 tis. t/rok a její každoroční navýšení o 10 % při uplatnění sazeb cla pro dovozy v rámci kvóty ve výši smluvního cla daného roku s tím, že se preferenční celní sazba při dovozu cukru pocházejícího z Polska neuplatní⁷⁸.

Pro dovozy nad tuto kvótu se zvyšuje dovozní clo stanovené celním sazebníkem pro daný rok o 80 procentních bodů, avšak minimálně ve výši 14 Kč/kg pro všechny třetí země s výjimkou SR a dále pak u rozvojových zemí ve smyslu § 20 nařízení vlády č. 39/1999 Sb.

Opatřením MF č. 22/1999 Sb. byly s účinností od 1. 4. 1999 oznámeny změny obsahu a náležitostí celního prohlášení ve smyslu specifikace jednotlivých celních režimů, aktivního nebo pasivního zušlechťovacího styku a propuštění zboží do volného oběhu.

Zákaz dovozu drůbežího masa z Thajska z 19. 6. 1998 pro nadlimitní obsah arzenu zjištěný v jeho zásilkách byl zrušen ke dni 1. 10. 1999. Z důvodu výskytu klasického moru prasat nestanovila SVS ČR s platností od 3. 12. 1999 veterinární podmínky pro dovoz vepřového masa ze spolkových zemí Dolní Sasko, Braniborsko a Porýní-Falcko. V platnosti byl ponechán také zákaz dovozu černé zvěře.

Na základě zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, se s účinností od 28. 9. 1999 vyžaduje u zvířat, živočišných produktů, krmiv a předmětů, které mohou být nositeli původu nákaz, nebo při tranzitu zvířat stanovení veterinárních podmínek SVS ČR a veterinární osvědčení.

⁷⁸ Pro jednotlivé roky byly na dovoz zboží pocházejícího z EU, Polska a ostatních zemí stanoveny následující čtvrtletní celní kvóty: ode dne nabytí účinnosti do 31. 12. 1999: EU 3 000 t, Polsko 1 250 t, ostatní země 250 t; v roce 2000: EU 3 300 t, Polsko 1 375 t, ostatní země 275 t; v roce 2001: EU 3 600 t, Polsko 1 500 t, ostatní země 300 t; v roce 2002: EU 3 900 t, Polsko 1 625 t, ostatní země 325 t; od 1. 1. 2003 do 11. 3. 2003: EU 4 200 t, Polsko 1 750 t, ostatní země 350 t.

Vyhláškou MZe č. 206/1999 Sb. byla s účinností od 23. 9. 1999 novelizována vyhláška MZe č. 83/1997 Sb., o ochraně proti zavlékání škodlivých organismů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin a rostlinných produktů a proti jejich rozšiřování na území ČR a o soustavné rostlinolékařské kontrole. Prováděcí vyhláškou MZe č. 286/1999 Sb. s účinností od 1. 1. 2000 jsou podrobně specifikována ustanovení o veterinárních podmínkách dovozu, vývozu a tranzitu zboží podle zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon).

Opatření k regulaci vývozu

Vývozní subvence a další podpory vývozu

Jak je podrobněji uvedeno v kapitole B3.1.1, na subvenční podporu vývozu zemědělských a potravinářských výrobků bylo v roce 1999 vynaloženo prostřednictvím SFTR celkem 1 251 mil. Kč. Výše podpory exportu v rámci programu PGRLF EXPORT v roce 1999 dosáhla 112 mil. Kč. Na přímou i nepřímou podporu vývozu tak bylo v roce 1999 vynaloženo celkem 1 363 mil. Kč. Z hlediska fyzického objemu i hodnoty subvencovaného vývozu byly v roce 1999 závazky vůči WTO dodrženy. Hodnotové závazky byly nejvíce čerpány u mlékárenských výrobků (41,8 %).

Zákon č. 188/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 60/1998 Sb. nabyt účinnosti 2. 9. 1999. Podpory jsou poskytovány prostřednictvím České exportní banky, a. s. (ČEB) a Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s. (EGAP). V oblasti agrárního vývozu byla angažovanost EGAP i ČEB v předchozích letech minimální. Výrazná změna v této oblasti nastala koncem roku 1999, kdy ČEB poskytla úvěrovou podporu vývozu pšenice ze zásob SFTR do Běloruska.

Vývozní licence

Stanovení a kontrolu dodržování pravidel pro udělování neautomatických vývozních licencí, jakož i praktické udělování licencí a vymezení množstevních limitů zajišťovala v roce 1999, obdobně jako v předchozích letech, Licenční komise ustavená při MZe. V roce 1999 byly uděleny neautomatické licence na vývoz v rámci 23 licencovaných komodit, resp. skupin komodit⁷⁹. Přidělené vývozní licence byly v roce 1999 plně vyčerpány u živých prasat,

⁷⁹ V roce 1999 byly uděleny neautomatické licence na vývoz 8 958 t chovného a jatečného živého skotu, 1 478 t hovězího masa, 776 t živých jatečných prasat, 2 254 t vepřového masa, 51 798 t sušeného a kondenzovaného mléka, 566 703 t pšenice, 1 035 t žita, 257 259 t ječmene, 7 482 t ovesa, 38 350 t kukuřice (neseťové), 36 873 t pšeničné mouky, 178 770 t sladu, 586 341 t řepkových a 73 410 t slunečnicových semen (neseťových), 5 217 t chmele, 23 387 t cukru, 3 910 t melasy, 66 415 t otrub po zpracování obilovin a luštěnin, 167 432 t pokrutin a šrotů ze semen řepky a 293 t zpracovaných obilných zrn (neurčených na mouku).

hovězího a vepřového masa, sušeného a kondenzovaného mléka, pšenice, žita a obilných zrn⁸⁰. V porovnání s rokem 1998 bylo čerpání udělených licencí v roce 1999 podstatně větší.

Bilaterální a regionální obchodní dohody

Evropská dohoda (ED)

Vzájemný obchod mezi ČR a zeměmi EU se v roce 1999 uskutečňoval na základě upravených preferenčních přístupových režimů pro dovozy určitých zemědělských a zpracovaných výrobků daných ED podle schváleného Protokolu o úpravách obchodních aspektů mezi ČR a ES č. 265/1998 Sb. (vstoupil v platnost 1. prosince 1998). Úprava obchodní části ED spočívala v zohlednění vstupu Finska, Rakouska a Švédska do EU, vycházela z výsledků jednání o zemědělství v rámci Uruguayského kola GATT, z doplnění koncesí o vybrané zemědělské komodity a ze změn cel na zpracované zemědělské výrobky.

Preferenční celní kvóty byly otevřeny pro dovoz 1 tis. t sušeného mléka (clo 24 %), 345 t másla (clo 15 %), 800 t sýrů a tvarohů (clo 4,6 %), 15 tis. t brambor k výrobě škrobu a pozdních konzumních brambor (clo 6 %), 2 tis. t rajčat (od poloviny května do 31. října clo 8 %), 74,3 tis. t kukuřice (clo 4,4 %), 400 t živočišných tuků a olejů (clo 10,5 %), 530 t margarínu (clo 10 %), 479 t uzenek a salámů (clo 9,2 - 12,0 %) a 2 tis. t nezpracovaného tabáku (clo 2,7 %). Dále jde o bezcelní nebo značně zvýhodněný dovoz 5 tis. t surového lněného oleje a ostatních vybraných druhů rostlinných tuků a olejů převážně pro technické účely a 170 t sazenic zeleniny, jahodníků a pokojových rostlin. U řady dalších komodit⁸¹ byly uplatňovány snížené celní sazby bez množstevního omezení podle dohodnutého režimu.

V roce 1999 byl v plné míře uplatňován Protokol k Evropské dohodě mezi ČR a EU týkající se sanitárních a fytosanitárních opatření a opatření na ochranu zvířat č. 200/1998 Sb., který vstoupil v platnost 20. 8. 1998.

Podle sdělení MZV č. 75/1999 Sb. vstoupilo dnem 23. 4. 1999 v platnost rozhodnutí č. 6/98 Rady přidružení mezi EU a ČR o změně Protokolu 4 k Evropské dohodě upravující definici pojmu „původní výrobky“.

Některá další opatření týkající se ED jsou zmíněna v podkapitole Ostatní opatření k přístupu na domácí trh.

⁸⁰ U vývozu chmele dosáhlo jejich čerpání 93,9 %, u pokrutin a šrotů ze semen řepky 93,2 %, u sladu 89,7 %, u živého skotu do 300 kg ž. hm. 89,5 %, u melasy 89,3 %, u otrub po zpracování obilovin a luštěnin 78,4 %, u živého chovného a jatečného skotu 88,0 %, u hovězího masa 82,7 %, u vepřového masa 80,6 %, u otrub po zpracování obilovin a luštěnin 79,7 %, u semen řepky 67,1 %, u ječmene 67,0 %, u cukru 66,2 %, u živých býků a jalovic 62,2 %, u ovsa 61,9 %, u kukuřice 60,6 %, u pšeničné mouky 57,5 %, u slunečnicových semen 54,2 % a u živých krav 29,4 %.

⁸¹ Vybrané druhy ostatních neochucených mlékárenských výrobků, sušené žloutky ptačích vajec, resp. sušená vejce bez skořápek, stromy, zákrsky, keře, podhoubí, některé druhy čerstvých řezaných květín, vybrané druhy zpracované a čerstvé zeleniny a ovoce, mimosezonní stolní hrozny, vodní melouny, hroznová šťáva, kukuřice k setí, některé přípravky pro výživu zvířat, sadbové brambory, hořčičná semena, loupaná podzemnicová jádra a kokosový olej.

Středoevropská dohoda (CEFTA)

V rámci dohody CEFTA zůstal v roce 1999 pro agrární výrobky v platnosti systém preferenčních cel zavedený začátkem roku 1996. Tento systém byl ve vzájemném agrárním obchodu mezi ČR, Maďarskem, Polskem a Rumunskem uplatňován v rámci tří seznamů zemědělských a potravinářských výrobků s nulovým (příloha A), stejným (příloha B) nebo jednostranně uplatňovaným preferenčním celním zatížením při minimálním počtu dovozních kvót (přílohy C a D)⁸².

Rumunsko převzalo platný systém preferencí u položek s nulovými celními sazbami a u položek se sníženým celním zatížením s výjimkami od 1. 1. 1999. Obchod koncesovanými komoditami se Slovinskem byl do 31. 3. 1999 realizován na dvoustranné bázi, v jejímž rámci byly proti předchozímu období dohodnuty nové koncese, resp. došlo k rozšíření stávajících koncesí. Podle sdělení MZV č. 110/1999 Sb. ze dne 10. 6. 1999 o sjednání Dohody o přístupu Republiky Slovinsko ke Středoevropské dohodě o volném obchodu se Slovinsko stalo jejím novým účastníkem se všemi režimy směřujícími k rozvoji vzájemného obchodu.

Koncem března 1999 Polsko výrazně zvýšilo cla na dovoz pšenice z ČR, SR a Maďarska. Do konce roku Polsko zvýšilo cla na některé agrární výrobky (cukr, jogurty, máslo, slad, pšeničná a žitná mouka atd.) na maximální úroveň stanovenou v Listinách koncesí a závazků Polské republiky. Toto zvýšení cel se však nedotklo vztahů k ČR (Polsko respektovalo Dohodu CEFTA, která garantuje preferenční celní sazby).

Na základě jednání ministrů zemědělství zemí CEFTA v Budapešti 30. 9. 1999 bylo dohodnuto pokračovat v práci na přípravě smluv o vzájemném uznávání výsledků laboratorních testů, které slouží jako podklad pro vydávání certifikátů.

Celní unie se SR

Bariéry vzájemného obchodu mezi ČR a Slovenskem nebyly ani v roce 1999 plně odstraněny. Obchodní toky znesnadňovaly požadavky na certifikaci zboží vyváženého z ČR a nadále uplatňované technické překážky v obchodu.

Ve vzájemném obchodu byla v roce 1999 oboustranně uplatňována množstevní omezení a autolimitační dohody na úrovni výrobních svazů⁸³. Slovenská strana uplatňovala autolimitační dohody na dovozy masových konzerv, džemů, lihovin, kečupů, zeleniny

⁸² *Ve vzájemném obchodu s Maďarskem byl preferenční režim omezován poměrně malými kvótami na dovoz jogurtů, sýrů, pozdních konzumních brambor, sladu, suchých uzenek, zmrzliny, piva, vína a lihovin. V obchodu s Polskem byly ze strany ČR uplatňovány kvóty na dovoz lihovin, tabáku, cigaret a ze strany Polska pouze kvóty na dovoz piva a vína.*

⁸³ *Objemy vývozu a dovozu u méně citlivých položek jsou stanoveny na základě vzájemné dohody výrobních svazů sdružujících výrobce, vývozce a dovozce.*

konzervované v octě a ovocných šťáv. Z podnětu české strany došlo v roce 1999 k uzavření autolimitační dohody na dovoz glukózových sirupů (s výjimkou dextrózových) ze SR.

Množstevní omezení na dovoz cukru ve výši 3,5 tis. t/rok zavedené ČR v listopadu 1998 bylo v roce 1999 plně uplatňováno. V březnu 1999 stanovila česká strana množstevní omezení i na dovoz izoglukózy ze Slovenska ve výši 5 tis. t/rok.

Dne 6. 5. 1999 zavedla slovenská strana roční kvóty na dovoz živých jatečných prasat a vepřového masa z ČR ve výši 5,5 tis. t, resp. 4,2 tis. t. Toto omezení však bylo k 16. 11. 1999 zrušeno. Ze strany Slovenska byla v červenci 1999 zavedena také reciproční kvóta na dovoz cukru z ČR ve výši 3,5 tis. t/rok. Slovenská strana také uvolnila kvótu na dovozy nealkoholických nápojů na 540 tis. hl/rok, avšak nadále uplatňovala množstevní omezení na dovoz piva (532 tis. hl/rok).

Od 1. 6. 1999 Slovenská republika opětovně zavedla 7% dovozní přírážku. Slovensko také schválilo dne 23. 12. 1999 novely tržních řádů pěti agrárních komodit (obiloviny, brambory, vepřové maso, hovězí maso a mléko) a zásady pro usměrňování trhu s uvedenými komoditami (včetně výrobních kvót i pro cukr). Před schválením těchto novel vyhlásila SR minimální ceny na stanovenou kvótu každé uvedené komodity. Tato opatření mají v rámci celní unie přímý vliv i na další vývoj vzájemného obchodu.

Výbor pro koordinaci hospodářské politiky v zemědělství schválil aktualizovaný seznam přísně monitorovaných komodit ve vzájemném obchodě v rámci celní unie. Ze seznamu tzv. citlivých komodit s přísným monitoringem obchodních toků byly vyjmuty např. česnek a droždí.

Podle sdělení MZV č. 331/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou ČR a SR byla na základě nařízení vlády ČR č. 8/1999 Sb. upravena některá ustanovení Protokolu týkajícího se definice pojmu „původní výrobky“ (mění se nebo se nově zavádí především vyjadřování částek v EUR a pravidla pro získání statusu původu zboží u obilí, výrobků z obilí a etylalkoholu).

Ostatní obchodní dohody

Agrární obchod s Bulharskem, Litvou, Lotyšskem a Izraelem, Estonskem a Tureckem se uskutečňoval v roce 1999 na základě dohod o volném obchodu, které vstoupily v platnost v letech 1997-98. Rovněž obchod mezi zeměmi EFTA a ČR byl realizován v rámci bilaterálních dohod o oblasti volného obchodu. V rámci zmíněných dohod byl však sjednán poměrně malý počet a objem koncesí či preferenčních kvót a jejich podíl na celkovém preferenčním obchodu ČR byl proto malý.

3.1.3 Opatření k řízení nabídky

V roce 1998 a 1999 nebyla uplatňována žádná opatření k omezování nabídky. Opatření, která působila na zvyšování nabídky (podpora masného typu skotu v horších přírodních

podmínkách, intenzivních chovů dojníc, chovu včel, výroby průmyslových brambor a pěstování lnu), jsou uvedena v kapitolách B3.3 a B4.

3.1.4 Opatření ovlivňující poptávku

V roce 1998 nebyla uplatňována žádná specifická opatření, která by přímo ovlivňovala spotřebitelskou poptávku po potravinách. Spotřebitelské ceny byly nepřímo ovlivňovány regulací trhu, celními sazbami včetně opatření k přístupu na domácí trh a dalšími opatřeními v oblasti zahraničního obchodu.

V roce 1999 byla zahájena podpora spotřeby mléka ve školách (tzv. „školní mléko“). Celkově bylo na tuto podporu z dotací MZe vydáno 8,6 mil. Kč.

Poptávka po nepotravinářském využití řepky byla v roce 1998 a 1999 podporována úlevami na spotřební dani pro výrobce bionafty a sníženou sazbou DPH u metylesteru řepkového oleje (v kapitole B4).

3.2 Podpory cen vstupů

V roce 1998 a 1999 šlo v této oblasti podpor zejména o opatření úvěrové politiky státu v zemědělství. Nejdůležitějším nástrojem úvěrové politiky je PGRLF, poskytující zemědělským podnikům garance na bankovní úvěry a dotace úroků.

K nástrojům úvěrové politiky patří také návratné finanční výpomoci z let 1991-93, které stát poskytl zemědělcům zejména na zahájení podnikání, a u nichž je podpora tvořena nezaplaceným (resp. značně sníženým) úrokem z dosud nesplacené částky výpomoci. Navíc v roce 1998 došlo k úpravám splátkových kalendářů (včetně odepsání 50 % těchto půjček, resp. 30 % v případě jejich nesplácení).

Dalším nástrojem v této oblasti je dotační politika MZe, v jejímž rámci jsou poskytovány přímé dotace na specifické investiční akce v zemědělství (na obnovu vinic, chmelnic, sadů a na zalesňování). Podobnou formu mají dotace MŽP na vybraná environmentální opatření v zemědělství (protierozní opatření, vytváření stabilizačních prvků v krajině, zakládání retenčních prostorů aj.).

Kromě uvedených podpor umožnil PF ČR v roce 1998 odložit splátky za privatizovaný státní zemědělský majetek v částce 215 mil. Kč, což představovalo podporu v podobě nezaplacených úroků ve výši kolem 32 mil. Kč. Podpora byla poskytnuta z důvodu nadměrného výskytu hrabošů, následků sucha a povodní v roce 1998.

Pro zmírnění ekonomických problémů privatizovaných zemědělských subjektů se v roce 1999 PF ČR rozhodl snížit splátky za privatizovaný zemědělský majetek po dobu dvou let. Nabyvatelé během těchto dvou let zaplatí od 1. 7. 1999 splátky pouze ve výši 10 % z původně stanovené úrovně splátek (týká se splátek v celkové výši 360 mil. Kč), resp. nabyvatelům byla od stejného data poskytnuta úleva na celých 100 % splátek (týká se splátek

v celkové výši 400 mil. Kč). Podpora ve formě neplacených úroků představuje v roce 1999 asi 39 mil. Kč.

Kromě úvěrových a podobných podpor byly v roce 1999 zemědělským podnikům poskytnuty dotace na snížení cen některých variabilních vstupů. Dotační zdroje MZe byly v průběhu roku 1999 posíleny ze státního rozpočtu o 500 mil. Kč pro řešení dopadů zvýšení spotřební daně u nafty na hospodaření zemědělských podniků (z této částky bylo vyčerpáno v roce 1999 celkem 486 mil. Kč). Dále jde o dotace na vápnění půd a na využívání závlahové vody, dotace PF ČR na úroky starých úvěrů ad.

Veškerá opatření v této oblasti jsou uvedena v tabulce TB3.2/01.

TB3.2/01 - Podpory vstupů do zemědělství (mil. Kč)

Opatření	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	1998	1999
Dotace úroků PGRLF	Úvěry na investice a na provoz (bez programů Lesy, Krmné obilí a Export).	Zemědělské podniky s více než 50 % příjmů ze zemědělství, podnikatelský záměr (projekt) akceptovaný bankou a odsouhlasený PGRLF, zapojení alespoň do jednoho z programů PGRLF (v roce 1999 také do programu Odbytové organizace).	2 456	2 078
Dotace úroků u návratných výpomocí	Návratné finanční výpomocí z let 1991-93.	Zemědělské podniky - příjemci návratných finančních výpomocí v období 1991-93. Zůstatek výpomocí je úročen 2 %.	546	403
Dotace na zalesňování, obnovu vinic, chmelnic a sadů	1998: dotační titul 1.C a podpory podle NV č. 341/1997 Sb. 1999: dotační titul 1.C a podpory podle NV č. 24/1999 Sb.	Zalesňování: žádost vlastníka půdy, zalesňovací projekt odsouhlasený úřadem pro ochranu půdy, dotace na 1 sazenici. Obnova vinic, chmelnic a sadů: žádost zemědělského podniku, projekt obnovy, dotace na 1 ha. V roce 1999: na zalesňování bylo vyčleněno 46 mil. Kč a na obnovu vinic, chmelnic a ovocných sadů 93 mil. Kč.	157	139
Dotace na environmentální opatření	1998, 1999: programy MŽP.	Žádost zemědělského podniku, projekt na protierozní opatření, odbahňování rybníků, budování ÚSES atd.	59	104
Dotace úroků starých úvěrů	PF ČR.	Zemědělské podniky s úvěry na TOZ.	55	29
Odklad splátek za privatizovaný majetek	PF ČR.	Nezaplacené úroky (15 %) za odložené splátky: v roce 1998 ve výši 215 mil. Kč, v roce 1999 ve výši 200 mil. Kč.	32	39

Opatření	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	1998	1999
Řešení dopadů zvýšení spotřební daně u nafty	MZe – v rámci podpůrných programů dotační politiky.	1999: podle usnesení vlády č. 655 z 23. 6. 1999. Pro zemědělské podniky s min. 5 ha, v katastrech s úřední cenou půdy do 4 Kč/m ² , s min. 0,25 DJ/ha nebo v chráněných oblastech s min. 0,1 DJ/ha. Dotace 3 Kč/l nakoupené nafty od 1. 7. – 31. 10. 1999, max. do 65 % ročního normativu.	0	486
Podpora zazvěření krajiny	1998: dotační titul I.H.	Podpora nákupu divokých zvířat (platba na 1 ks) v oblastech postižených povodněmi 1997.	5	0
Podpora závlah	1999: dotační titul I.I.	Částečná úhrada nákladů na závlahovou vodu.	0	25
Podpora vápnění	1999: podle NV č. 24/1999 Sb.	Vápnění zemědělských pozemků - orné půdy s půdní reakcí do 5,5 pH.	0	11
Úlevy na nájemném	PF ČR: 90% úleva nájemného za státní půdu.	Privatizované zemědělské podniky s pronajatou státní půdou a s úřední cenou půdy do 5,5 Kč/m ² .	0	25
Celkem			3 310	3 339

3.3 Přímé platby

V roce 1998 a 1999 byly uplatňovány přímé platby zemědělským podnikům (na ha, ks), uvedené v tabulce TB3.3/01. Větší část plateb byla v roce 1999 poskytována na základě nařízení vlády č. 24/1999 Sb., k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství. Další přímé podpory byly zajišťovány v rámci dotačních titulů MZe.

V listopadu 1998 odsouhlasil Parlament ČR uvolnění 400 mil. Kč ze zdrojů PF ČR na kompenzaci škod, způsobených suchem, hraboši a krupobitím, na kompenzaci nadměrného poklesu cen pro výrobce jatečných prasat a na další účely. Z této částky bylo v roce 1999 vyplaceno na kompenzace za škody způsobené hraboši 200 mil. Kč.

TB3.3/01 - Přímé platby zemědělským podnikům (mil. Kč)

Druh platby	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání platby	1998	1999
Platby za údržbu krajiny	1998: součást podpor podle NV č. 341/1997 Sb. 1999: součást podpor podle NV č. 24/1999 Sb.	1998: platby na 1 ha z. p. pro celé území ČR, diferencované podle úřední ceny půdy, v rozpětí od 200 Kč/ha v oblastech s úřední cenou půdy nad 4 Kč/m ² do 3 600 Kč/ha v oblastech s touto cenou půdy do 2 Kč/m ² . V sociálně slabých okresech se poskytuje bonifikace 100 Kč/ha. 1999: platby na 1 ha z. p. pro celé území ČR, diferencované podle úřední ceny půdy, při hodnotě bodu 219 Kč. V horších oblastech je podmínkou min. 0,25 DJ/ha. Dochází k určitému zvýhodnění lepších a chráněných oblastí, kompenzované pro horší oblasti (s cenou půdy 2,01 - 3,50 Kč/m ²) dodatečným zvýšením ceny bodu na 239 Kč.	2 882	3 755
Podpora masného typu skotu	1998: součást podpor podle NV č. 341/1997 Sb. 1999: součást podpor podle NV č. 24/1999 Sb.	1998: žádost zemědělského podniku v katastrech, kde úřední cena půdy je menší než 4 Kč/m ² ; platba za ks při konverzi dojnic na pastevně chované krávy bez tržní produkce mléka a za odchované tele masného typu pocházející z uvedených krav. Přípouštěcí býk musí být licencovaný a počet chovaných krav a prvotetek min. 5 ks. Sazby diferencované podle úřední ceny půdy od 2 400 Kč do 6 400 Kč na 1 ks odchovaného tele. 1999: za 1 ks odchovaného tele masných plemen v oblastech s cenou půdy 4,01 - 5,00 Kč/m ² 5 bodů (1 095 Kč), resp. v oblastech s cenou půdy do 2,00 Kč/m ² 30 bodů (6 570 Kč) až po cenu půdy 3,51 - 4,00 Kč/m ² 7 bodů (1 533 Kč). Ostatní podmínky podobně jako v roce 1998.	452	426
Podpora chovu ovcí	1998, 1999: dtto masný skot.	1998, 1999: platba na 1 ks v katastrech s úřední cenou půdy do 3,1 Kč/m ² .	31	54
Organické zemědělství	1998, 1999: dtto masný skot.	Kompenzace přibližně 2 tis. Kč/ha u farem, které hospodaří podle pravidel IFOAM.	48	84

Druh platby	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání platby	1998	1999
Podpora chovu včel	1998 a 1999: dotační titul 1.D.	Požadavek chovatele včel, platba na 1 včelstvo. Platby prostřednictvím Českého svazu včelařů.	80	80
Podpora pěstování lnu	1998 a 1999: dotační titul 1.F.	Platba 4 tis. Kč/ha v roce 1998 a 6 tis. Kč/ha v roce 1999, za podmínky užití uznaného osiva a uzavřené smlouvy s odběratelem.	15	30
Podpora chovu dojníc	1998 i 1999: dotační titul 1.G.	1998: Platba v oblastech s úřední cenou pŕdy do 4 Kč/m ² ve výši 2 500 Kč/dojnici s minimální užitkovostí 4 500 l/ks/rok, při dodržení koncentrace max. 1 DJ/ha a minimálního počtu 5 ks. 1999: do 2 800 Kč/dojnici při užitkovosti 4 500 – 5 500 l/ks/rok, do 3 500 Kč/dojnici při užitkovosti 5 501 l/ks/rok a více, při min. počtu 5 ks dojených krav.	656	781
Nákazový fond	1998 i 1999: dotační titul 8.	Kompenzace v ochranných pásmech za přikázané režimy hospodaření při likvidaci nebezpečných nákaz zvířat.	4	1
Kompenzace škod	1999: Dodatečné zdroje dotací z PF ČR.	Kompenzace škod (sucho, hraboši, krupobití) v roce 1999. Platby na 1 ha ve vymezených oblastech.	0	200
Programy MŽP	MŽP.	Programy Revitalizace říčních systémů a Péče o krajinu (přijemci: zemědělské subjekty a SMS).	102	48
Celkem			4 270	5 459

Od roku 1998 se rovněž poskytují kompenzace zemědělcům v ochranných pásmech vod za dopady extenzivního hospodaření do ekonomiky dotčených zemědělských podniků. Tyto kompenzace byly poskytovány ve výši 500 Kč/ha v pásmech hygienické ochrany 2. stupně, resp. 800 Kč/ha v pásmech hygienické ochrany 1. stupně. Kompenzace hradí vlastníci vodárenských nádrží, a proto nejsou do výdajů na zemědělskou politiku zahrnovány.

3.4 Obecné služby

V roce 1998 a 1999 poskytoval stát zemědělcům podpory na tzv. obecné služby (podpory nevázané na jednotlivé podniky nebo určité komodity), jejichž hlavní oblasti včetně kvantifikace jsou uvedeny v tabulce TB3.4/01.

TB3.4/01 - Podpory obecných služeb pro zemědělství (mil. Kč)

Druh podpory	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	1998	1999
Výdaje na výzkum	1998 a 1999: výdaje MZe, NAZV a GA ČR.	Výběrová řízení na výzkumné granty. Institucionální příspěvky.	442	476
Výdaje na poradenství a vzdělávání dospělých	1998 a 1999: dotační titul 9.A + 9.B.	Podpora poradenství a vzdělávání dospělých organizovaného Agrární komorou a spoluzajišťovaného soukromými firmami.	46	38
Výdaje na informatiku	1998 i 1999: dotační titul 9.C.	Podpora vývoje tržních informačních systémů ap.	5	4
Podpora zavádění legislativy EU	1999: dotace MZe.	Podpora vzniku a činnosti odbytových organizací výrobců.	0	5
Výdaje na přípravu programu SAPARD	1999: dotace MZe.	Podpora přípravy programu SAPARD.	0	3
Výdaje na genetiku	1998: dotační tituly 2.A a 2.B, 5 a 6 a národní programy. 1999: dotační tituly 2.A a 2.B a národní programy.	Dotace na investice a provoz spojený s vývojem a udržováním genofondu rostlin a zvířat. Národní program konzervace a využití genofondu rostlin, hospodářských zvířat a mikroorganismů a dotace na podporu genových zdrojů. V roce 1998 i 1999: podpora chovu starokladrubskeho koně.	431	503
Výdaje na ochranu zdraví rostlin	1998 a 1999: dotační titul 3.	1998, 1999: podpora biologické ochrany rostlin a množení ovocných dřevin (rezistence k virovým chorobám).	14	15
Výdaje na monitoring cizorodých látek	1998 a 1999: výdaje ČZPI, SVS ČR, SRS a ÚKZÚZ.	Výdaje státních kontrolních institucí na tuto činnost (kontrola u výrobců). Výdaje na kontrolní systém ekologického zemědělství.	21	30
Výdaje na propagaci	1998 a 1999: výdaje MZe.	Výdaje MZe na výstavy a propagaci v ČR i v zahraničí.	10	10
Výdaje na údržbu melioračních zařízení	1998 a 1999: výdaje PF ČR, SMS a MZe.	Výdaje uvedených institucí na tyto aktivity. V roce 1998 včetně malých vodních toků. 1999: výdaje SMS na údržbu melioračních zařízení a malých vodních toků (128 mil. Kč) a investice do malých vodních toků (170 mil. Kč).	174	298
Celkem			1 143	1 382

Ve srovnání s rokem 1998 došlo v roce 1999 ke zvýšení podpor obecných služeb. Na tomto zvýšení se podílely zejména výdaje na genetiku (vyšší čerpání podpor na nákup semene plemeníků a nově zařazená podpora nákupu tuzemských plemenných býků masných plemen skotu od roku 1998). Dále se zvýšily výdaje SMS na údržbu melioračních zařízení a na údržbu a investice do malých vodních toků.

3.5 Daňová politika

Přímé daně

V roce 1999 došlo k novelizaci některých daňových zákonů. Zákon č. 333/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, zavedl zkrácení doby odepisování veškerého odepisovaného majetku kromě první odpisové skupiny, rozšíření daňových pásem a zvýšení nezdanitelných částí základu daně u daně z příjmů fyzických osob. V průběhu roku byl zákon o daních z příjmů novelizován zákonem č. 144/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Zákon č. 144/1999 Sb. byl však zrušen nálezem Ústavního soudu ze dne 1. 12. 1999 uveřejněným pod č. 3/2000 Sb., s účinností od 7. 1. 2000.

V dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí došlo ke změně zákonem č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů.

V roce 1999 se uplatňovaly následující specifické daňové úlevy s dopadem na ekonomiku zemědělských podniků:

- a) Odečitatelná položka ve výši 20 % od základu daně ze vstupní ceny strojů pro zemědělství a lesnictví u konkrétních typů strojů pro podniky s převážně zemědělskou a lesní výrobou⁸⁴, jedná-li se o první vlastníky strojů. Zemědělské podniky, které nesplňují výše uvedené kritérium, mohou odečíst 10 % vstupní ceny hmotného majetku zařazeného v odpisových skupinách 1, 2, 3⁸⁵, jedná-li se o první vlastníky strojů.

⁸⁴ Jde o podniky, jejichž příjmy ze zemědělské a lesní výroby činily v předcházejícím zdaňovacím období více než 50 % z celkových příjmů.

⁸⁵ Viz příloha k zákonu č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

- b) Možnost odpočtu ztráty zemědělských podnikatelských subjektů od základu daně z příjmu (po dobu 7 let, počínaje rokem následujícím po roce, ve kterém byla ztráta zjištěna).

Celková výše specifických daňových úlev (bez silniční daně) je v roce 1999 odhadována na 300 mil. Kč.

Kromě daňových úlev jde také o odvodové úlevy zemědělských podniků vůči státnímu rozpočtu. V roce 1999 byly zemědělské podniky osvobozeny od splátek návratných finančních výpomocí, poskytnutých v 1. polovině 90. let, ve výši 119 mil. Kč (150 mil. Kč v roce 1998). Dále se jedná o osvobození plateb silniční daně u speciálních zemědělských vozidel, což lze odhadovat ročně na 75 mil. Kč.

Orientační údaje o celkovém zatížení zemědělských podnikatelských subjektů přímými daněmi v roce 1998 a 1999, včetně daňových úlev, jsou uvedeny v následující tabulce.

TB3.5/01 - Přímé realizované daňové a odvodové zatížení zemědělských podnikatelských subjektů (mil. Kč)

Ukazatel	1998	1999	Meziroční index
Daň z příjmu ¹⁾	516	524	101,6
Daň z pozemků	1 093	882	80,7
Daň ze staveb	217	100	46,1
Daň silniční	384	330	85,9
Ostatní daně ²⁾	303	123	40,6
Přímé daně celkem	2 513	1 959	78,0
Daňové úlevy na dani z příjmu ³⁾	0	-300	x
Úlevy splátek návratných finančních výpomocí	-150	-119	79,3
Celkem přímé daňové a odvodové povinnosti	2 363	1 540	65,2

1) Údaje převzaté z databáze MF ČR.

2) Ostatní daně = daň dědická, daň z převodu nemovitostí, daň darovací, doměrky daní za minulá léta.

3) Odhad.

Pramen: Výběrové šetření VÚZE a databáze MF ČR

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

Přímé daně (bez daňových úlev) poklesly ve srovnání s rokem 1998 o 22 %.

Na základě databáze MF ČR pouze daň z příjmu podnikatelských subjektů v roce 1999 (zemědělská i nezemědělská činnost) zůstala přibližně na úrovni roku 1998. Meziroční pokles realizované daně z pozemků, ze staveb a silniční daně je ovlivněn zejména nedostatkem provozních prostředků, kdy některé podniky neplní své závazky vůči státu (údaje o výměru daní nejsou zjištěné).

Orientační propočet majetkových daní v Kč/ha z. p. podle údajů výběrového šetření FADN je uveden v tabulkách B3.5/01 - 02, kde je srovnání daňového zatížení u zemědělských družstev a obchodních společností podle jednotlivých druhů majetkových daní a kde jsou

uvedeny podrobnější údaje o výši jednotlivých majetkových daní v členění podle velikostních skupin podniků fyzických osob.

Nepřímé daně

Zákonem č. 129/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 61/1997 Sb., o lihu, byly v průběhu roku 1999 zvýšeny sazby daně uhlovodíkových paliv, maziv a tabákových výrobků a byla zrušena daň z réвовého vína. U topných olejů bylo možné u některých zemědělských podnikatelů – plátců spotřební daně – uplatňovat nároky na vratku spotřební daně (podle údajů MF 156 mil. Kč v roce 1998 a 108 mil. Kč v roce 1999).

Zvýšení spotřební daně u pohonných hmot (nafty) mělo v roce 1999 značný negativní dopad do ekonomiky zemědělských podniků. Tyto dopady byly částečně kompenzovány dotacemi MZe ve výši 486 mil. Kč.

Daň z přidané hodnoty má pro plátce této daně (což je naprostá většina sledovaných zemědělských podniků) neutrální vztah k souhrnnému ekonomickému výsledku zemědělských podniků (tzn. k hospodářskému výsledku se započtením vztahů k státnímu rozpočtu). Z údajů MF vyplývá, že koncem roku 1999 dlužil stát zemědělským podnikům na vyrovnání DPH 2 073 mil. Kč (2 007 mil. Kč v roce 1998).

4 Opatření a podpory v navazujících odvětvích agrárního sektoru

Podpory navazujících odvětví, zejména zpracovatelského (potravinářského) průmyslu, byly v roce 1999 realizovány následujícími opatřeními (údaje o výši podpor jsou uvedeny v tabulce TB4/01):

- podpora rozvoje malého a středního podnikání (podniky do 249 zaměstnanců včetně, s výjimkou zemědělských podniků) prostřednictvím programů Českomoravské záruční a rozvojové banky (ČMZRB) v kompetenci MPO; jde o záruky na bankovní úvěry, o zvýhodněné úvěry a o subvence úroků u poskytnutých bankovních úvěrů;
- podpora prostřednictvím programu PGRLF INVESTICE - ZPRACOVATEL, nově založeného v průběhu roku 1999 (podpory nebyly v roce 1999 realizovány);
- podpora bioenergetiky (výrobci bionafty a bioetanolu):
 - návratné finanční výpomoci pro výstavbu kapacit na zpracování metylesteru řepkového oleje (MEŘO), které byly poskytnuty v období 1992-95: dotace ve formě nehrazených úroků ze zůstatku finanční výpomoci;
 - pro výrobce bionafty směsné a MEŘO: uplatnění snížené sazby DPH (5 %), nulové spotřební daně a vratky spotřební daně na ropné produkty použité při výrobě bionafty směsné;
 - přímá podpora výrobcům MEŘO a bioetanolu jako alternativního paliva;

- daňové zvýhodnění pro malé nezávislé pivovary (do výstavu piva 200 tis. hl): poskytnutí úlev na spotřební dani;
- přímá podpora výrobcům bramborového škrobu;
- podpora obchodních organizací: podpora vývozních organizací prostřednictvím programu PGRLF EXPORT (dotace úroků 112 mil. Kč v roce 1999);
- podpora skladování obilovin prostřednictvím SFTR ve výši 73 mil. Kč (67 mil. Kč v roce 1998).

TB4/01 - Opatření k podpoře navazujících odvětví (mil. Kč)

Opatření	Vymezení	Hlavní kritéria pro podpory	1998	1999
Dotace úroků prostřednictvím ČMZRB	1998 a 1999: programy ČMZRB pro malé a střední podnikání.	Nezemědělské podniky do 249 zaměstnanců včetně, podnikatelský záměr akceptovaný bankou a odsouhlasený ČMZRB, realizace záměru v ČR.	187	275
Dotace úroků u návratných výpomocí pro výrobu bionafty	Do roku 1995: dotační titul 1.E.	Na výstavbu kapacit na zpracování řepky na bionaftu.	51	91
Daňové úlevy pro malé nezávislé pivovary	Úlevy na spotřební dani (podle § 33 zákona č. 587/1992 Sb.).	Pro malé pivovary (s vymezeným maximálním objemem roční produkce 200 tis. hl piva).	140	139
Daňové zvýhodnění pro MEŘO a bionaftu – DPH	5 % sazba DPH (proti 22 % u nafty).	Výrobci MEŘO a bionafty směsné.	118	220
Daňové zvýhodnění pro MEŘO a bionaftu – spotřební daň	Nulová spotřební daň – vratka spotřební daně.	Výrobci MEŘO a bionafty směsné.	273	908
Přímá podpora výrobcům MEŘO	1999: dotační titul 1.Ja.	Podpora výroby MEŘO z domácích surovin (do 3 tis. Kč/t MEŘO).	0	58
Přímá podpora výroby bioetanolu	1999: dotační titul 1.Jb.	Výrobce oprávněný k výrobě lihu ze zemědělských surovin.	0	10
Bramborový škrob	1999: dotační titul 1.K.	Zpracovatel brambor z tuzemské produkce na škrob (přímá podpora do 300 Kč/t brambor nakoupených na výrobu škrobu).	0	19
Podpora skladování	SFTR.	Obchodní organizace.	67	73
PGRLF – KRMNÉ OBILÍ	Dotace úroků.	Zpracovatelé.	68	0
PGRLF – EXPORT	Dotace úroků.	Vývozní organizace.	150	112
Celkem			1 054	1 905

Zvýšení celkové částky daňového zvýhodnění u DPH a vratky spotřební daně v roce 1999 v porovnání s rokem 1998, které se vztahuje k tuzemskému MEŘO, vyplývá

z výrazného růstu jeho produkce, jež byla navíc v roce 1999 podpořena samostatným dotačním titulem MZe.

5 Agroenvironmentální politika

V roce 1999 byly přijaty následující právní předpisy přímo se dotýkající oblasti zemědělství a ochrany životního prostředí:

- zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) a navazující vyhlášky MZe č. 286/1999 a č. 287/1999;
- nařízení vlády č. 24/1999 Sb., kterým se stanoví na rok 1999 podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí;
- vyhláška MZe č. 120/1999 Sb., měnící vyhlášku MZe č. 84/1997 Sb., kterou se upravuje registrace přípravků na ochranu rostlin a zacházení s nimi a technické a technologické požadavky na mechanizační prostředky na ochranu rostlin a jejich kontrolní testování;
- vyhláška MZe č. 206/1999 Sb., kterou se mění vyhláška MZe č. 83/1997 Sb., o ochraně proti zavlékání škodlivých organismů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin a rostlinných produktů a proti jejich rozšiřování na území ČR a o soustavné rostlinolékařské kontrole.

Na základě nařízení vlády č. 24/1999 Sb. bylo na agroenvironmentální cíle v roce 1999 přímo či nepřímo⁸⁶ vynaloženo 4 376 mil. Kč, což je téměř o 27 % více než v roce 1998 (3 451 mil. Kč). Jednotlivé programy byly stanoveny a podporovány takto:

- a) Podpůrné programy k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny na pozemcích s průměrnou úřední cenou půdy nad 4,01 Kč/m² (nevztahují se na ZCHÚ) podle § 10(1) a - e nařízení vlády č. 24/1999 Sb.:
 - údržba zemědělských pozemků v náležitém stavu: 1 110 mil. Kč (363 mil. Kč v roce 1998 – revidovaný údaj; nárůst o 205,8 %), na plochu 1,8 mil. ha, tj. 42 % zemědělské půdy ČR;
 - chov masných plemen na pozemcích s průměrnou úřední cenou v rozmezí 4,01 - 5,00 Kč/m²: 2 mil. Kč, podpora byla vynaložena na 1 795 kusů (v roce 1998 nebyl tento chov podporován);
 - ekologické hospodaření: 5 mil. Kč (částka je srovnatelná s rokem 1998), na ploše 3,0 tis. ha, tj. 0,07 % zemědělské půdy ČR;

⁸⁶ Kromě agroenvironmentálních cílů jsou sledovány i cíle restrukturalizace výroby, resp. posílení příjmů zemědělských podniků. U některých podpůrných programů, např. u údržby pozemků, tyto cíle převažují.

- vápnění zemědělských pozemků s ornou půdou s půdní reakcí do 5,5 pH: 5 mil. Kč (v roce 1998 nebylo podporováno), na ploše 14,7 tis. ha, tj. 0,3 % zemědělské půdy ČR;
 - zalesňování: 26 mil. Kč (10 mil. Kč v roce 1998; nárůst o 160 %), na ploše 290 ha.
- b) Programy pomoci méně příznivým oblastem (pozemky s průměrnou úřední cenou půdy do 4,00 Kč/m² a ZCHÚ) podle § 16 a - f nařízení vlády č. 24/1999 Sb.:
- údržba zemědělských pozemků v náležitém stavu: 2 645 mil. Kč (ve srovnání s rokem 1998 nedošlo k výrazné změně), na ploše 1,5 mil. ha, tj. 35 % zemědělské půdy ČR;
 - chov skotu masných plemen: 424,0 mil. Kč (452,2 mil. Kč v roce 1998); podpora se týkala 69 066 kusů;
 - ekologické hospodaření: 79 mil. Kč (43 mil. Kč v roce 1998; nárůst o 83,7 %, na ploše 64,6 tis. ha, tj. 1,5 % zemědělské půdy ČR;
 - chov ovcí na pozemcích s průměrnou cenou do 3,10 Kč/m²: 54 mil. Kč (31 mil. Kč v roce 1998; nárůst o 74,2 %); podpora byla vynaložena na 53 882 kusů;
 - vápnění zemědělských pozemků s ornou půdou s půdní reakcí do 5,5 pH: 6 mil. Kč (v roce 1998 nebylo podporováno), na ploše 18,8 tis. ha, tj. 0,4 % zemědělské půdy ČR;
 - zalesňování: 20 mil. Kč (27 mil. Kč v roce 1998).

K naplňování environmentálních cílů v zemědělství sloužily také některé dotační tituly, které byly vyhlášeny na základě § 2(1) zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství (tzv. Zásady):

- 1.C. Obnova vinic, chmelnic, ovocných sadů: 93 mil. Kč (119 mil. Kč v roce 1998, pokles o 21,8 %); s podporou bylo vysázeno 280 ha vinic, 316 ha chmelnic a 516 ha ovocných sadů;
- 1.D. Podpora včelařství: 80 mil. Kč (80 mil. Kč v roce 1998);
- 3a) Biologická ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin: 11 mil. Kč (9 mil. Kč v roce 1998, nárůst o 22,2 %).

V rámci programů PGRLF mohli zemědělci v roce 1999 žádat o podporu investic souvisejících s ekologickými investicemi do půdy, investicemi na úsporu energie a na využití energie z obnovitelných zdrojů, na zřizování polních cest, zalesňování a na založení a rozvoj činností spojených s agroturistikou. Podporované aktivity spadají do programu INVESTICE - ZEMĚDĚLEC. Nebyl obnoven program KRAJINA týkající se oblastí s příkázanými režimy hospodaření.

Pokračoval Národní program konzervace a využití genofondu mikroorganismů a drobných organismů hospodářského významu, Národní program konzervace a využití genofondu rostlin a Národní program uchování a využití genetických zdrojů hospodářských a užitkových zvířat, na které MZe uvolnilo 55 mil. Kč (50 mil. Kč v roce 1998). Podpora

kontrolního systému ekologického zemědělství činila 500 tis. Kč (100 tis. Kč v roce 1998) a 100 tis. Kč bylo věnováno na propagaci ekologického způsobu hospodaření. Financování monitoringu cizorodých látek v potravních řetězcích dosáhlo výše 29,7 mil. Kč, což představuje proti roku 1998 (21 mil. Kč) nárůst o 41,4 %.

Rezort MŽP podporoval v roce 1999 zemědělské aktivity přispívající k ochraně a zlepšování životního prostředí. Zemědělské subjekty mohly vstupovat do programů Péče o krajinu a Revitalizace říčních systémů, v jejichž rámci jim bylo poskytnuto přibližně 45 mil. Kč, dalších zhruba 97 mil. Kč bylo za stejným účelem poskytnuto SMS. Státní fond životního prostředí ČR poskytl zemědělcům (v rámci programu Péče o přírodní prostředí) finanční podporu ve výši 10 mil. Kč.

Výše náhrad za omezení užívání nemovitostí v PHO na zemědělských pozemcích, poskytovaná jednotlivými a. s. Povodí v souladu s § 19(5) zákona č. 138/1973 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, v roce 1999 činila 1,9 mil. Kč.

V roce 1999 pokračovaly rovněž pozemkové úpravy. Vynaložená částka dosáhla 663 mil. Kč, z toho bylo na komplexní pozemkové úpravy (KPÚ) použito 506 mil. Kč (v kapitole B7). Na úpravy související s realizací ekologických opatření v krajině bylo z toho poskytnuto 36 mil. Kč.

Součástí agroenvironmentální politiky je odvádění poplatků Státnímu fondu pro životní prostředí za znečišťování jednotlivých složek životního prostředí. Jde především o poplatky za znečišťování ovzduší amoniakem, které činily v roce 1998 i 1999 přibližně 50 mil. Kč.

Souhrnně lze hodnotit, že celkový objem finančních prostředků poskytnutých podle nařízení vlády č. 24/1999 Sb. vzrostl za rok 1999 ve srovnání s rokem 1998 o 27 %. V ZCHÚ došlo k navýšení finančních prostředků (bodového ohodnocení) v rámci programu pomoci na údržbu zemědělských pozemků v méně příznivých oblastech. Takto vynaložené prostředky činily 41 mil. Kč. Zaměření agroenvironmentálních podpor nedoznalo výrazných změn, kromě nového dotačního titulu pro podporu vápnění zemědělských pozemků a programu podpory chovu masných plemen skotu. Podařilo se podpořit údržbu krajiny na ploše 3,3 mil. ha, což představuje 77,1 % výměry zemědělské půdy ČR. Došlo k výraznému nárůstu ekologicky obhospodařovaných ploch na 2,6 % zemědělské půdy ČR, což je srovnatelné s průměrem zemí EU (2,3 %). Pokračovaly práce na harmonizaci zemědělské legislativy se vztahem k životnímu prostředí s legislativou EU.

6 Regionální politika a politika rozvoje venkova

Podle Zásad regionální politiky vlády (usnesení vlády č. 235 z dubna 1998) představuje regionální politika koncepční a výkonnou činnost státu a regionálních orgánů, jejímž cílem je přispívat k harmonickému a vyváženému rozvoji jednotlivých regionů, snižovat rozdíly mezi úrovněmi jejich rozvoje a podporovat hospodářský a sociální rozvoj jednotlivých regionů.

Regionální politika včetně politiky rozvoje, resp. uchování venkova, je realizována prostřednictvím dotací a podpůrných programů po linii odvětvových ministerstev. Vedle MZe a MMR, které je zároveň od roku 1996 odpovědným koordinátorem regionální politiky, se na ní podílejí MPO, MŽP prostřednictvím Státního fondu životního prostředí a Ministerstva kultury.

Program obnovy venkova, garantovaný MMR, je zaměřen na obnovu hospodářského a kulturního života na venkově, včetně ochrany krajiny a přírody. V rámci tohoto programu jsou přednostně podporovány investiční akce ve venkovských obcích do 2 tis. obyvatel, kde jsou prostředky poskytovány především na podporu drobných investic. Proti roku 1998 byly finanční prostředky tohoto programu navýšeny o 6,5 mil. Kč. Toto zvýšení umožnilo poskytnout v roce 1999 podporu 2 386 obcím v celkové výši 484,5 mil. Kč. Největší objem finančních prostředků (252,4 mil. Kč) byl poskytnut na obnovu a údržbu venkovské zástavby a vybavenosti.

Zemědělská politika MZe se v roce 1999 v dané oblasti soustředila na podporu zemědělského podnikání prostřednictvím programů PGRLF. Dříve uplatňované doplňkové podprogramy KRAJINA a AGROREGION s vazbou na regionální rozvoj však byly při restrukturalizaci podpůrných programů v červenci 1999 zrušeny.

Z prostředků MZe včetně dotací bylo v roce 1999 pro obce do 5 tis. obyvatel uvolněno na výstavbu vodovodů a úpraven vod 774,9 mil. Kč a na čistírny odpadních vod a kanalizaci 82,7 mil. Kč.

Důležitou úlohu v rozvoji venkova mají malé a střední podniky, které ve značné míře vytvářejí ve venkovských obcích pracovní místa a zajišťují jejich celkovou obslužnost⁸⁷. Na podporu malého a středního podnikání (tj. podniků do 249 zaměstnanců včetně) byly na rok 1999 usnesením vlády ČR č. 815 z 9. prosince 1998 vyhlášeny podpůrné programy MMR a MPO. Regionální charakter mají programy REGION, VESNICE, REGENERACE a PREFERENCE (zadavatel MMR), plošný charakter pak mají programy KREDIT, TRH, SPECIAL, KAPITÁL a PODPORA EXPORTU (zadavatel MPO). Jako doplňkový program k uvedeným základním programům působil program ZÁRUKA (zadavatel MMR a MPO), a to se záměrem zlepšit zaměstnanost problémových skupin obyvatelstva. Realizátorem těchto programů je Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s., s výjimkou podpory exportu, kde je realizátorem Czech Trade – Česká agentura podpory obchodu⁸⁸.

⁸⁷ V roce 1999 skutečně podnikalo v ČR podle údajů MPO 736 tis. malých a středních podnikatelů. Tyto podniky z hlediska národního hospodářství zaměstnávají téměř 60 % z celkového počtu pracovníků, vytvářejí 53 % výkonů a podílejí se více než třetinou na vývozu a polovinou na dovozu ČR.

⁸⁸ Ve srovnání s rokem 1998 byly celkové prostředky programů na podporu malého a středního podnikání navýšeny o téměř 44 %. To umožnilo poskytnout v roce 1999 podpory v celkovém objemu 1 550 mil. Kč, z toho v rámci regionálních programů 383,5 mil. Kč, tj. 24,74 %.

Ze zdrojů Státního fondu životního prostředí bylo v roce 1999 podnikatelským subjektům v zemědělství poskytnuto celkem 10,2 mil. Kč. Do venkovského prostoru byly zároveň orientovány i některé podpůrné programy Ministerstva kultury. Za nejvýznamnější z nich lze z hlediska rozvoje venkova považovat Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny, v rámci kterého bylo v roce 1999 vynaloženo 17 mil. Kč.

7 *Ostatní opatření se vztahem k zemědělství*

Stát poskytuje agrárnímu sektoru další služby, nezahrnuté do dosud uvedených opatření a výdajů na zemědělskou politiku. Větší část z nich lze klasifikovat jako výdaje na specifické obecné služby státu. Jsou to především výdaje na pozemkové úpravy katastrů obcí, na učňovské školství a činnosti Institutu výchovy a vzdělávání MZe (IVV) a na servisní činnosti pro MZe. Dále jsou to výdaje na řešení následků povodní v zemědělství, které mají povahu mimořádných nákladů státu na přírodní katastrofy s plošným dopadem. Přehled těchto opatření a výdajů je uveden v tabulce TB7/01.

TB7/01 - Ostatní podpory zemědělství (mil. Kč)

Podpora	Vymezení	Hlavní kritéria pro získání podpory	1998	1999
Pozemkové úpravy	Výdaje pozemkových úřadů.	Výdaje na komplexní i jednoduché pozemkové úpravy.	629	663
Učňovské školství a IVV	1998 a 1999: výdaje z rozpočtu MZe.	Náklady učňovského školství (1 524 mil. Kč v roce 1998 i 1999) a výdaje na činnosti IVV (42 mil. Kč, resp. 45 mil. Kč).	1 566	1 569
Servisní činnosti pro MZe	1998 a 1999: výdaje z rozpočtu MZe.	Výdaje na účelové činnosti výzkumných ústavů a dalších institucí pro MZe.	186	178
Řešení následků povodní	1998 a 1999: výdaje z rozpočtu MZe a PF ČR.	Jednorázové příspěvky zemědělcům v oblastech zasažených povodněmi. V roce 1998 to byly tyto podpory: - 412 mil. Kč neinvestičních výdajů a 416 mil. Kč investičních výdajů na škody 1997 a 1998 z rozpočtu MZe; - 24 mil. Kč na škody 1998 z dotací do zemědělství; - 193 mil. Kč na následky povodní ze SMS. V roce 1999: - Prostřednictvím SMS: 39 mil. Kč investičních a 79 mil. Kč neinvestičních prostředků na odstranění škod z roku 1997 a 1998 (přímo zemědělcům byly vyplaceny náhrady za škody na úrodě ve výši 105 tis. Kč). - Z dotací do vodního hospodářství MZe bylo na protipovodňová a jiná opatření vynaloženo dalších 116,5 mil. Kč, nezapočtených do zemědělství.	1 045	118

Z celkové částky 663 mil. Kč, vynaložené v roce 1999 na pozemkové úpravy, bylo na KPÚ vynaloženo 506 mil. Kč. Do konce roku 1999 bylo dokončeno celkem 84 KPÚ na výměře 28 tis. ha a zahájeno bylo 71 KPÚ na výměře 30 tis. ha. Jednoduché pozemkové úpravy byly do konce roku 1999 provedeny na 309 tis. ha. Komplexní pozemkové úpravy představují významné změny v prostorovém uspořádání a využití krajiny s potenciálně značnými dopady také do ochrany životního prostředí.

8 Souhrnné vyhodnocení výdajů zemědělské politiky

8.1 Souhrnná rekapitulace institucionálních a čistých výdajů na podporu agrárního sektoru

Souhrnná rekapitulace přímých i nepřímých institucionálních výdajů na podporu agrárního sektoru v období 1998-99 je podle hlavních finančních toků (institucí) uvedena v tabulce TB8.1/01.

TB8.1/01 - Rekapitulace institucionálních výdajů do agrárního sektoru (mil. Kč)

Druh výdaje	1998	1999	Meziroční index
1. Výdaje rezortu MZe celkem	13 050	14 893	114,12
1.1 Výdaje MZe na dotace, nařízení vlády a ostatní	7 816	9 002	115,17
1.2 Výdaje pro PGRLF	3 611	2 387	66,10
1.3 Výdaje pro SFTR	1 138	3 077	270,39
1.4 Výdaje ostatních institucí rezortu MZe	485	427	88,04
2. Výdaje z jiných rezortů a zdrojů celkem	1 678	2 803	167,04
2.1 MŽP - SFZP	161	152	94,41
2.2 ČMZRB	187	275	147,06
2.3 GA ČR	20	27	135,00
2.4 Pozemkové úřady	629	663	105,41
2.5 Daňové úlevy (bez silniční daně) a odpisy dluhů	681	1 686	247,58
Celkem výdaje do agrárního sektoru	14 728	17 696	120,15
z toho - původně, servisní činnosti pro MZe, učňovské školství, IVV a pozemkové úpravy	3 426	2 528	73,79

Pramen: kap. B2.1 - B2.4 této "Zprávy"

Zpracoval: T. Doucha (VÚZE)

Celkové institucionální výdaje do agrárního sektoru se meziročně zvýšily o 20,2 %. Na tomto zvýšení se nejvíce podílely výdaje do SFTR (meziroční zvýšení o 170,4 %) a daňové úlevy v agrárním sektoru (meziroční zvýšení o 147,6 %). Naopak meziročně o 33,9 % klesly výdaje do PGRLF.

Souhrnné čisté výdaje na podporu zemědělství jsou uvedeny podle metodiky OECD, platné od roku 1998. Tato metodika zavádí pro klasifikaci podpor tzv. implementační kritérium. Podpory jsou navíc vztahovány ke všem komoditám (tzn. nejenom k vybranému „koši komodit“, jak tomu bylo do roku 1998). Na základě nové klasifikace podpor jsou nově vymezeny i souhrnné ukazatele úrovně podpor zemědělství a spotřebitelů⁸⁹.

V tabulce TB8.1/02 jsou uvedeny čisté rozpočtové a spotřebitelské výdaje na podporu zemědělství a spotřebitelů a souhrnné ukazatele podpor podle nové metodiky OECD.

⁸⁹ Podrobněji k nové metodice OECD viz kap. C2. V této části „Zprávy“ se poprvé nepředstavují souhrnné čisté rozpočtové výdaje na podporu agrárního sektoru podle klasifikace OECD platné do roku 1998.

TB8.1/02 - Čisté výdaje na podporu agrárního sektoru podle nové metodiky OECD (mil. Kč)

Druh podpory - kategorie	1989 ¹⁾	1995 ¹⁾	1996 ¹⁾	1997 ¹⁾	1998 ¹⁾	1999 ²⁾
Celková hodnota produkce (na úrovni CZV)	119 455	117 543	131 594	127 107	129 057	119 000
Celková hodnota spotřebované produkce (na úrovni CZV)	97 482	105 578	115 685	113 497	114 980	106 176
I. ODHAD PRODUKČNÍCH PODPOR (OPP)	75 269	12 184	17 368	11 719	28 418	31 292
A. Podpora tržních cen	56 725	8 871	12 811	5 847	20 266	21 610
B. Platby vázané na výstupy	6 961	0	0	0	0	0
C. Platby vázané na počet hektarů či zvířat	0	340	419	332	1 032	1 186
D. Platby vázané na historické nároky	0	0	0	0	0	0
E. Platby vázané na užití vstupů	1 453	2 973	4 138	5 540	4 186	4 594
F. Platby vázané na omezení vstupů	1 028	0	0	0	48	70
G. Platby vázané na celkové příjmy farem	9 102	0	0	0	2 886	3 832
H. Ostatní platby	0	0	0	0	0	0
II. ODHAD PODPORY OBECNÝCH SLUŽEB (OPOS)	1 377	3 148	3 374	3 489	3 408	3 374
I. Výzkum a vývoj	193	1 182	879	728	893	996
J. Zemědělské školství	568	1 679	1 692	1 644	1 612	1 485
K. Inspekční služby	66	169	183	41	35	45
L. Infrastruktura	550	113	610	1 066	858	838
M. Marketing a propagace	0	5	10	10	10	10
N. Veřejné skladování	0	0	0	0	0	0
O. Různé	0	0	0	0	0	0
III. ODHAD SPOTŘEBITELSKÝCH PODPOR (OSP)	-25 856	-6 886	-8 248	-4 163	-17 229	-20 421
P. Transfery výrobcům od spotřebitelů	-45 770	-2 134	-2 290	-2 051	-18 417	-19 219
Q. Ostatní transfery od spotřebitelů	-7	379	-78	-162	-109	-213
R. Transfery spotřebitelům od daňových poplatníků	20 490	0	0	0	0	0
S. Zvýšené náklady na krmiva	-569	-5 131	-5 880	-1 949	1 296	-989
IV. ODHAD CELKOVÝCH PODPOR (OCP)	97 136	15 332	20 742	15 208	31 826	34 666
T. Transfery od spotřebitelů	45 777	1 755	2 368	2 214	18 526	19 432
U. Transfery od daňových poplatníků	51 366	15 873	18 452	13 157	13 350	15 948
V. Rozpočtové příjmy	-7	379	-78	-162	-109	-213
% OPP	55	12	13	9	21	25
% OSP	-34	-7	-7	-4	-15	-19
% OPOS (z OCP)	1	21	16	23	11	10
Koeficient nominální podpory producentů (KNPP)	2,20	1,14	1,15	1,10	1,26	1,33
Koeficient nominální podpory spotřebitelů (KNPS)	1,51	1,07	1,08	1,04	1,18	1,24

1) Revidované údaje monitoringu OECD 2000.

2) Předběžné údaje podle Monitoringu OECD 2000.

Zpracoval: T. Doucha, J. Šlaisová (VÚZE)

8.2 Produkční a spotřebitelské podpory podle OECD

8.2.1 Odhad produkčních podpor, podpor obecných služeb a celkových transferů do zemědělství

Přetrvávající nízká úroveň světových cen u většiny zemědělských komodit v roce 1999 a následné snižování příjmů zemědělských výrobců vedly řadu zemí OECD k zavádění nových opatření a zvyšování podpor. Pokles cen většiny zemědělských komodit na světových trzích a zachování úrovně domácích institucionálních cen se promítly do dalšího zvýšení podílu podpory tržních cen (v průměru zemí OECD více než dvě třetiny podpor bylo poskytováno formou podpory tržních cen).

Podobný vývoj, který se promítl do ukazatele procenta odhadu produkčních podpor (% OPP⁹⁰), probíhal v období 1998-99 také v ČR (Tabulka TB8.2/01). Podpory vyjádřené % OPP se zvýšily z 21 % v roce 1998 (revidovaný údaj) na 25 % v roce 1999

⁹⁰ Ukazatel % OPP vyjadřuje podíl produkčních podpor na hodnotě celkových příjmů zemědělských výrobců, do kterých jsou započteny i rozpočtové podpory (viz kap. C2).

(předběžný údaj). Podíl složky podpory tržních cen (PTC) na celkových produkčních podporách se udržel na úrovni roku 1998 (70 %), tzn. mírně nad průměrem zemí OECD (68 %).

Zvětšující se rozdíl mezi úrovní domácích a světových cen zemědělských výrobců se promítl do zvýšení hodnoty koeficientu nominální podpory producentů (KNPP⁹¹) z 1,26 v roce 1998 na 1,33 v roce 1999. To znamená, že při ocenění produkce zemědělských podniků nižšími světovými cenami by byl jejich hrubý příjem v roce 1999 o 33 % nižší.

Nominální hodnota odhadu podpory obecných služeb (OPOS) v roce 1999 mírně poklesla, podíl podpory obecných služeb na celkových podporách se v důsledku nárůstu odhadu celkových podpor snížil z 11 % v roce 1998 na necelých 10 % v roce 1999, i když jejich absolutní objem zůstal prakticky zachován.

Odhad celkových podpor (OCP) vzrostl v meziročním srovnání o 8,9 % a jeho podíl na HDP se zvýšil na 1,9 % (proti 1,7 % v roce 1998 a proti 1,4 % průměru zemí OECD, resp. proti 1,49 % v EU). Tato změna byla způsobena 5% zvýšením transferů od spotřebitelů a 20% zvýšením transferů od daňových poplatníků. Vliv vývoje směnného kurzu nebyl, na rozdíl od relace 1998/1997, významný.

Relace podílu OCP na HDP v ČR s průměrem zemí OECD i EU je nepřímě úměrná výši podpor zemědělství, měřených % OPP: relativně vysoký podíl podpor na HDP v ČR při jejich zhruba poloviční úrovni ve srovnání s průměrem zemí OECD i EU je způsoben nižší výkonností národního hospodářství ČR (nižší úrovní HDP na 1 obyvatele).

8.2.2 Produkční podpory podle vybraných komodit

Podpory výrobcům jednotlivých komodit odvozené z rozdílu ceny domácí a ceny referenční jsou vyjádřeny pomocí koeficientu nominální míry ochrany (KNO⁹²). Úroveň veškerých podpor spojených s danou komoditou, tj. podpor hrazených spotřebiteli i daňovými poplatníky, měří komoditní ukazatel % OPP (Tabulka TB8.2/01) a s ním spojený koeficient nominální produkční podpory (KNPP).

⁹¹ Koeficient KNPP vyjadřuje, kolikrát je hodnota příjmů zemědělských podniků větší (resp. menší), než by byla při uplatnění světových cen (viz kap. C2; údaje převzaty z Monitoringu OECD 2000).

⁹² Hodnoty KNO vyjadřují pomocí rozdílu ceny domácí a referenční míru uplatňované ochrany trhu (a nepřímě i úroveň konkurenceschopnosti) dané komodity, resp. míru podpory výrobců ze strany spotřebitelů. Kladné hodnoty KNO indikují podpory výrobců spotřebiteli; záporné hodnoty KNO indikují podpory spotřebitelů výrobci (resp. vnitřní zdanění výrobců v důsledku uplatňované zemědělské politiky na trhu). Hodnoty KNO jsou stanoveny na základě výpočtů VÚZE. Podrobněji viz studie FAO Konkurenceschopnost českého zemědělsko-potravinářského sektoru v souvislosti s přistoupením k EU, VÚZE, 1999).

**TB8.2/01 - % OPP podle hlavních komodit a podíl komodit
na celkovém % OPP**

Komodita	1986-88		1997-99		1997		1998		1999 ¹⁾	
	% OPP	podíl	% OPP	podíl	% OPP	podíl	% OPP	podíl	% OPP	podíl
Pšenice	36	4,00	1	0,54	-9	-11,37	10	4,78	3	1,16
Ostatní obiloviny	52	4,34	1	0,08	-11	-8,48	22	5,46	-8	-1,57
Olejniny	45	0,91	-23	-4,32	-25	-8,13	-27	-4,63	-16	-2,63
Cukr	64	2,44	27	3,07	23	6,38	20	2,07	38	2,74
Mléko	62	21,27	36	33,11	30	52,76	43	34,62	36	24,52
Hovězí maso	73	14,85	13	5,56	13	11,87	17	6,33	8	2,54
Vepřové maso	58	12,88	16	14,37	-1	-1,24	6	5,07	43	28,43
Drůbež	63	3,43	38	9,66	31	14,05	40	9,89	42	7,83
Vejce	51	3,01	38	9,51	34	19,38	38	9,00	40	6,31
Celkem	59	x	18	x	8	x	21	x	25	x

1) Odhad.

Pramen: *Agricultural Policies in OECD countries, OECD 1999*

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

V ČR došlo v meziročním srovnání podle komodit k odlišným změnám, než bylo zjištěno v průměru zemí OECD. Koeficient nominální ochrany se v důsledku poklesu CZV u téměř všech komodit v meziročním porovnání v ČR snížil. U obilovin, řepky a hovězího masa došlo dokonce k posunu do záporných hodnot KNO, což signalizuje zvýšení konkurenceschopnosti domácích výrobců, resp. skutečnost, že výrobci uvedených komodit platí jejich spotřebitelům vnitřní daň. U ostatních komodit živočišné výroby (mléko, vejce a drůbež) došlo pouze k mírnému poklesu koeficientu KNO. Naproti tomu u cukrovky a vepřového masa se prudší pokles referenčních cen než cen domácích promítl do výrazného nárůstu KNO (z 19 % v roce 1998 na 42 % v roce 1999 u cukrovky a ze 4 % v roce 1998 na 58 % v roce 1999 u vepřového masa).

Změny v relacích cen domácích a referenčních se promítly do poklesu složky podpory tržních cen u všech komodit (s výjimkou cukrovky a vepřového masa) a následně i do poklesu hodnoty % OPP, zejména u komodit rostlinné výroby (s výjimkou cukrovky). Vysoce podporovaná zůstala i nadále většina komodit živočišné výroby (s výjimkou hovězího masa). Komoditami s nejvyšší úrovní ukazatele % OPP se staly vepřové a drůbeží maso.

Výraznější snížení průměrné domácí CZV pšenice v roce 1999 (pokles o 18 %) v porovnání s referenční cenou (pokles o 10 %) se promítl do poklesu KNO (z 5 % na -4 %) i do poklesu ukazatele % OPP (z 10 % na 3 %). Hodnota KNPP se v meziročním porovnání snížila u pšenice z 1,11 na 1,03. V EU se ve stejném období zvýšil ukazatel % OPP z 55 % na 58 % a hodnota KNPP z 2,24 na 2,38.

U ječmene došlo ve stejném období k výraznému snížení hodnoty KNO (z 22 % na hodnotu -14 %) i % OPP (z 22 % na -8 %) v důsledku poklesu průměrné ceny domácí (o 19 %) při současném zvýšení ceny referenční (o 15 %). Hodnota KNPP se v meziročním porovnání snížila u ječmene z 1,29 na 0,92.

U olejnin, které byly v roce 1998 v ČR cenově vysoce konkurenceschopnou komoditou, došlo v roce 1999 k prudkému poklesu světových cen (o 29 %) i cen domácích (o 24 %). Poměr ceny domácí k ceně referenční se tak změnil ze 75 % na 80 %. Celková hodnota % OPP však zůstala i v roce 1999 záporná (-16 %). V EU zůstala v letech 1998 a 1999 hodnota ukazatele % OPP stabilní (46 %).

Přetrvávající nadbytek cukru na světových trzích způsobil v roce 1999 další pokles světové ceny. Udržení průměrné CZV cukrovky v ČR v roce 1999 (nárůst o 2 %) při současném poklesu průměrné ceny referenční o 20 % se promítlo do nárůstu KNO z 19 % na 42 %. Zachování objemu ostatních podpor na úrovni roku 1998 rovněž přispělo k nárůstu % OPP z 20 % v roce 1998 na 38 % v roce 1999. Hodnota KNPP se tak u cukrovky v meziročním porovnání zvýšila z 1,25 na 1,62. V EU se ve stejném období zvýšila hodnota % OPP z 42 % na 49 %, KNPP z 1,73 na 1,98.

Při poklesu domácích CZV jatečného skotu v roce 1999 a mírném zvýšení referenčních cen hovězího masa (o zhruba 2,7 %) poklesla i hodnota KNO z 10 % v roce 1998 na -3 % v roce 1999. Současně došlo k meziročnímu poklesu ukazatele % OPP ze 17 % na 8 %.

V důsledku mimořádně výrazného poklesu referenční ceny jatečných prasat v roce 1999 v porovnání s rokem 1998 (pokles o téměř 40 %) došlo i přes pokles domácí CZV (o necelých 7 %) k výraznému nárůstu koeficientu nominální ochrany (KNO) z hodnoty 4 % na 58 %. V meziročním porovnání tak došlo k výraznému nárůstu složky podpory tržních cen (ze 16,7 % na 85,7 %) a tím i hodnoty % OPP (z 6 % v roce 1998 na 43 % v roce 1999). Do nárůstu % OPP se promítl i nárůst ostatních podpor o 8 %.

U mléka došlo v meziročním porovnání k poklesu CZV v ČR o 7,2 % při současném posílení referenční ceny o 9 %. Tato skutečnost se promítla do snížení podílu podpory tržních cen z 83,8 % v roce 1998 na 76,3 % v roce 1999. Ostatní přímé podpory se v roce 1999 zvýšily o 14,3 %. Výsledkem bylo snížení ukazatele KNO (z 66 % v roce 1998 na 41 % v roce 1999) i % OPP (ze 43 % v roce 1998 na 36 % v roce 1999).

Značné snížení domácí CZV drůbeže v roce 1999 proti roku 1998 (o 20,4 %) při současném snížení referenční ceny drůbeže (o 17,6 %) vedlo pouze k mírnému poklesu hodnoty KNO (z 62 % na 57 %). Domácí CZV jatečné drůbeže byla v roce 1999 zhruba o 57 % vyšší než cena referenční. Hodnota % OPP jatečné drůbeže meziročně mírně vzrostla ze 40 % na 42 %. Úroveň ostatních podpor zůstala nezměněna.

U vajec meziročně poklesla hodnota KNO z 59 % na 53 % v důsledku poklesu domácí CZV (asi o 18 %) a poklesu referenční ceny (asi o 15 %). Hodnota % OPP vajec však meziročně vzrostla z 38 % na 40 % (v důsledku zvýšení ostatních podpor na jednotku produkce při současném snížení celkové produkce).

8.2.3 Mezinárodní porovnání ukazatele produkčních podpor

Pokles světových cen se v roce 1999 promítl do nárůstu podpory zemědělcům ve všech zemích OECD, s výjimkou Austrálie. Průměrná hodnota % OPP v zemích OECD se zvýšila ze 36 % na 40 %. K největšímu nárůstu % OPP došlo v Koreji (z 56 % na 74 %), která se spolu se Švýcarskem (73 %) řadí k zemím s nejvyšší úrovní produkčních podpor. Nejnižší úroveň % OPP byla v roce 1999 zaznamenána v Austrálii (6 %) a Novém Zélandu (2 %). Hodnota % OPP v EU se v meziročním porovnání zvýšila o 4 procentní body a dosáhla 49 %. Odhad produkčních podpor v USA (24 %) a v Kanadě (20 %) dosahoval obdobné výše jako v ČR (25 %), Maďarsku (20 %), Polsku (25 %) a Mexiku (22 %), to znamená v tzv. tranzitivních zemích OECD.

Při porovnání úrovně podpor ve vztahu k základním výrobním faktorům je pohled na podpory poskytované v ČR poněkud odlišný. Hodnota odhadu produkčních podpor (v USD), vztažená na přepočteného pracovníka v zemědělství, se v ČR zvýšila na 5 tis. USD, avšak v EU dosáhla hodnoty 17 tis. USD a v USA 21 tis. USD. Srovnatelné úrovně bylo dosaženo v Austrálii a Maďarsku (3 tis. USD), menší úrovně pak v Mexiku, Novém Zélandu a Polsku (1 tis. USD). Hodnota produkčních podpor vztažená k hektaru zemědělské půdy v ČR (215 USD) dosahovala v roce 1999 např. pouze 25 % podpor na hektar v EU, resp. 7 % ve Švýcarsku.

Podíl podpor obecných služeb na celkových podporách v ČR (9,6 %) byl v roce 1999 mírně pod průměrem OECD (14 %). Srovnatelné úrovně bylo dosaženo v Polsku (9,3 %), EU (6 %) a Švýcarsku (7,5 %). Vysokého podílu podpor obecných služeb na celkových podporách bylo dosaženo na Novém Zélandu (52,4 %), což je potvrzením liberální orientace jeho zemědělské politiky.

Podíl celkových transferů (OCP) na HDP se v jednotlivých zemích v roce 1999 značně odlišoval od průměru OECD (1,4 %). Zatímco v EU tento podíl v roce 1999 činil 1,5 %, v ČR dosahoval 1,9 %. Extrémně vysoké hodnoty bylo dosaženo např. v Koreji (5,4 %). Srovnání uvedených podílových ukazatelů v čase a mezi jednotlivými zeměmi je pouze orientační, silně závislé na absolutním růstu či poklesu obou podílových kategorií, tj. celkových transferů do zemědělství a HDP.

8.2.4 Odhad spotřebitelských podpor

Základním prvkem procenta odhadu spotřebitelských podpor (% OSP) je hodnota transferů, kterými spotřebitelé podporují zemědělce v důsledku vyšších domácích cen proti cenám zahraničním. Další složkou % OSP jsou transfery spotřebitelům od daňových poplatníků (např. domácí potravinové pomoci, tzv. „školní mléko“ ap.). Záporná hodnota % OSP indikuje podporu výrobců spotřebiteli a *vice versa*.

V roce 1999 byl v ČR zaznamenán proti roku 1998 mírný nárůst transferů zemědělcům od spotřebitelů (o 4 %) i podpor tržních cen celkem (o 9,4 %). Současně došlo v důsledku snížení cen obilovin ke snížení transferů spojených s náklady na krmiva (změna z kladné hodnoty této složky v roce 1998 na hodnotu zápornou v roce 1999). Uvedené vlivy se promítly do dalšího růstu podpor výrobců spotřebiteli v ČR (% OSP pokleslo z -15 % v roce 1998 na -19 % v roce 1999; průměrná hodnota % OSP za země OECD se rovněž snížila, a to z -28 % v roce 1998 na -31 % v roce 1999).

Koeficient nominální podpory spotřebitelů (KNPS) v ČR se analogicky meziročně zvýšil z 1,18 na 1,24, což znamená, že výdaje spotřebitelů byly v roce 1999 o 24 % vyšší, než kdyby byla jejich celková spotřeba vyjádřena ve světových cenách.

8.3 Posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru

V této kapitole jsou na rozdíl od předchozích částí souhrnně hodnoceny všechny podpory, které vyplývají z opatření zemědělské politiky, tzn. podpory poskytované zemědělským podnikům, podnikům navazujících odvětví a spotřebitelům. Opatření zemědělské politiky mají krátkodobé i dlouhodobější dopady (zejména u podpor restrukturalizace a modernizace). Souhrnné posouzení účinnosti podpor do agrárního sektoru se proto týká období 1995-99, v členění na období 1995-97 a 1998-99. Vlastní hodnocení účinnosti zemědělské politiky je provedeno ze tří základních hledisek⁹³:

- hodnocení podle věcného zaměření a forem podpor;
- hodnocení podle cílů, tzn. jak zemědělská politika napomáhá k plnění dlouhodobých i krátkodobých cílů, které jsou (formálně i neformálně) zemědělskou politikou sledovány;
- hodnocení realizace podpor v zemědělství, tzn. hodnocení institucí, mechanismů poskytování a kontroly využití podpor (v kapitole B2.1 - B2.3).

Hodnocení podle věcného zaměření, alokace a zdrojů podpor

Podrobné hodnocení jednotlivých druhů podpor podle věcných kritérií je uvedeno v kap. C3. Souhrnný pohled poskytuje tabulka TB8.3/01.

⁹³ Podrobnější popis metodiky hodnocení zemědělské politiky je uveden v dokumentu pro vládu *Analýza účelnosti a ekonomické efektivity zemědělských podpor za období 1995-98* (MZe, MF, MŽP, leden 2000).

TB8.3/01 - Rekapitulace podpor podle věcného zaměření a forem (mil. Kč)

Věcné zaměření	Období 1995 - 1997			Období 1998 - 1999			Období 1995 - 1999		
	celkem	ročně	%	celkem	ročně	%	celkem	ročně	%
A. Podpora cen	27 529	9 176	50,0	41 885	20 943	59,5	69 414	13 883	55,3
- zem. výrobců	19 002	6 334	34,5	41 724	20 862	59,2	60 726	12 145	48,4
- spotřebitelských	8 527	2 842	15,5	161	81	0,2	8 688	1 738	6,9
B. Přímé podpory	5 127	1 709	9,3	9 715	4 858	13,8	14 842	2 968	11,8
- komoditní	1 119	373	2,0	2 691	1 346	3,8	3 810	762	3,0
- obecné	4 008	1 336	7,3	7 024	3 512	10,0	11 032	2 206	8,8
C. Subvence vstupů a úlevy plateb	12 408	4 136	22,5	11 528	5 764	16,4	23 936	4 787	19,1
- investiční	9 193	3 064	16,7	7 396	3 698	10,5	16 589	3 318	13,2
- ostatní	3 215	1 072	5,8	4 132	2 066	5,9	7 347	1 469	5,9
D. Obecné služby	9 965	3 322	18,1	7 301	3 651	10,4	17 266	3 453	13,8
Celkem	55 029	18 343	100,0	70 429	35 215	100,0	125 458	25 092	100,0
v tom - zemědělství	40 126	13 375	72,9	64 491	32 246	91,6	104 617	20 923	83,4
- zprac. průmysl	2 474	825	4,5	2 488	1 244	3,5	4 962	992	4,0
- obchod	3 790	1 263	6,9	3 238	1 619	4,6	7 028	1 406	5,6
- spotřebitelé	8 639	2 880	15,7	212	106	0,3	8 851	1 770	7,1
v tom - daň. poplatníci výrobcům	30 852	10 284	56,1	31 072	15 536	44,1	61 924	12 385	49,4
- spotřebitelé výrobcům	15 538	5 179	28,2	39 145	19 573	55,6	54 683	10 937	43,6
- daň. poplatníci spotřebitelům	8 639	2 880	15,7	212	106	0,3	8 851	1 770	7,1

Pramen: Analýza účelnosti a ekonomické efektivity zemědělských podpor za období 1995 - 1998, MZe, MF, MŽP, leden 2000; Monitoring OECD 2000.

Zpracoval: T. Doucha (VÚZE)

Z údajů tabulky TB8.3/01 je zřejmé, že největší část podpor agrárního sektoru si dlouhodobě a trvale udržuje podpora cen zemědělských výrobců prostřednictvím celní ochrany a subvencování vývozu SFTR (48,4 % v průměru let 1995-99). Podíl této podpory se v důsledku poklesu cen na světových trzích ve sledovaném období rok od roku zvyšuje (téměř 60% podíl v období 1998-99).

Druhou nejvýznamnější oblast podpor (19,1 % v průměru let 1995-99) představuje podpora cen vstupů (včetně úlev na platbách), zejména vstupů investiční povahy. Pokles podílu této podpory v období 1998-99 (16,4 %) ve srovnání s předchozím obdobím je způsoben poklesem podílu investičních podpor (zejména v důsledku snižování investičních podpor PGRLF od roku 1998 při souběžném poklesu podpor vyplývajících z dříve poskytnutých návratných finančních výpomocí).

Celkové přímé podpory tvoří v průměru let 1995-99 pouze necelých 12 % veškerých podpor, i když jejich význam v důsledku dynamického růstu podpor mimoprodukčních funkcí zemědělství od roku 1998 stoupá. Komoditně vázané přímé podpory tvoří pouze 3 % veškerých podpor sledovaného období, což signalizuje orientaci zemědělské politiky ČR na důslednější (a z hlediska požadavků např. WTO i správnější) oddělení přímých plateb od produkce („decoupled payments“).

Jiný pohled na zemědělskou politiku (podle údajů tabulky TB8.3/01) poskytuje rozdělení veškerých podpor, vyplývajících z uplatňovaných opatření politiky, podle příjemců⁹⁴.

⁹⁴ Pro zjednodušení se předpokládá, že každá koruna podpor alokovaná např. zemědělským podnikům se skutečně do těchto podniků dostává. Je však zřejmé, že tomu tak u většiny podpor není a že část těchto podpor je reálnými tržními vztahy, selháváním institucí a z dalších příčin alokována jiným příjemcům (zejména dodavatelům vstupů, včetně bank, ale i zpracovatelským či obchodním firmám – viz např. relace

Více než čtyři pětiny podpor (v období 1998-99 přes 90 %) jsou dlouhodobě alokovány do sektoru zemědělství; o zbytek se téměř rovnoměrně dělí zpracovatelé, obchodníci a spotřebitelé. Mimořádně vysoký podíl spotřebitelů v období 1995-97 (15,7 %) je ovlivněn zásahy SFTR na domácím trhu a licenční politikou uplatňovanou v tomto období (omezování vývozu na úkor cen zemědělských výrobců).

Údaje tabulky TB8.3/01 poskytují také pohled na zdroje veškerých podpor. V celém období 1995-99 byli nejvýznamnějšími plátcí podpor výrobcům a obchodníkům daňoví poplatníci (49,4 % podpor) následovaní spotřebiteli (43,6 % podpor). Relace mezi těmito dvěma zdroji se však v důsledku především snižování cen na světových trzích postupně mění: v období 1998-99 se na financování podpor výrobcům a obchodníkům podíleli nejvíce spotřebitelé (55,6 % podpor), zatímco podíl daňových poplatníků poklesl na 44,1 %. Zbylou část podpor poskytli daňoví poplatníci spotřebitelům (v roce 1999 např. podporou tzv. „školního mléka“).

Hodnocení podpor podle cílů zemědělské politiky

Rekapitulace podpor podle cílů zemědělské politiky za období 1995-99 ukazuje tabulka TB8.3/02.

TB8.3/02 - Rekapitulace podpor podle cílů zemědělské politiky (mil. Kč)

Cíle	Období 1995 - 1997			Období 1998 - 1999			Období 1995 - 1999		
	celkem	ročně	%	celkem	ročně	%	celkem	ročně	%
Rozvoj a stabilizace podnikatelské struktury	4 167	1 389	7,6	3 305	1 652	4,7	7 471	1 494	6,0
Restrukturalizace a modernizace výroby, zlepšení ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků	16 772	5 591	30,5	11 231	5 616	15,9	28 003	5 601	22,3
Zlepšení ekonomické situace podniků (zvýšení, resp. udržení příjmu zemědělců)	22 868	7 623	41,6	52 793	26 396	75,0	75 661	15 132	60,3
Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí a venkovu	1 028	343	1,9	1 160	580	1,6	2 188	438	1,7
Rozšíření úlohy zemědělství jako producenta obnovitelných zdrojů energie	1 556	519	2,8	1 729	865	2,5	3 285	657	2,6
Přiměřené ceny zdravotně nezávadných potravin	8 639	2 880	15,7	212	106	0,3	8 851	1 770	7,1
Celkem	55 029	18 343	100,0	70 429	35 215	100,0	125 458	25 092	100,0

Pramen: Analýza účelnosti a ekonomické efektivnosti zemědělských podpor za období 1995 - 1998,

MZe, MF, MŽP, leden 2000. Údaje Monitoringu OECD 2000

Zpracoval: T. Doucha (VÚZE)

úrokových sazeb úvěrů podporovaných PGRLF a průměrných úrokových sazeb v národním hospodářství v kapitole B2.3). Hlubší analytický pohled do této problematiky poskytuje metoda hodnocení zemědělské politiky OECD (Policy Evaluation Matrix), která je v současnosti v ČR rozpracována.

Z hlediska cílů politiky připadá rozhodující podíl podpor (60,3 % v průměru let 1995-99; 75 % za období 1998-99) na zlepšení ekonomické situace zemědělských podniků (zlepšení, resp. udržení příjmů zemědělců). Následují podpory na restrukturalizaci a modernizaci zemědělství (22,3 % v průměru let 1995-99; 15,9 % za období 1998-99). Tento vývoj plně odpovídá především rozvojovému a stabilizačnímu charakteru zemědělské politiky v období 1995-98, přičemž stabilizační charakter politiky nabývá rok od roku na významu.

Realizace cíle Rozvoj a stabilizace podnikatelské struktury se projevila v dynamice podílu jednotlivých podnikatelských forem na zemědělské půdě ČR. Podíl podniků fyzických osob na zemědělské půdě zůstal od roku 1995 prakticky stabilizován, dynamicky se zvýšil podíl obchodních společností při současném výrazném poklesu podílu družstev.

Na realizaci cíle Restrukturalizace a modernizace výroby, zlepšení ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti podniků lze přímo či nepřímo usuzovat z následujících údajů:

- a) Změny struktury rostlinné a živočišné výroby (index 1999/94): Stupeň zornění: 98. Podíl na osevní ploše: obiloviny 98; řepka 184; cukrovka 65; brambory 93; zelenina 101. Změna stavů zvířat: skot celkem 76,7; z toho krávy 77,3; prasata 98,3; drůbež 121. Na rozdíl od prvních let reformy docházelo ve sledovaném období k mírnějším strukturálním změnám. Stupeň zornění se přitom od roku 1989 podstatně nezměnil. Výrazně se zvýšily plochy řepky, došlo k dalšímu snížení ploch cukrovky a brambor. Pokračoval pokles stavu skotu a krav, odpovídající odbytovým možnostem v chovu skotu.
- b) Došlo ke zvýšení výkonnosti zemědělství, měřené ukazatelem hrubé zemědělské produkce (ve s. c. 1989) na jednoho pracovníka v zemědělské prvovýrobě: z hodnoty 203,8 tis. Kč v roce 1989 se zvýšila na 407,7 tis. Kč v roce 1999, tj. více než dvojnásobně. Z hlediska technické výkonnosti, posuzované vývojem hektarových výnosů, nedošlo u většiny plodin ve sledovaném období k zásadní změně, výrazně se však zvýšily výnosy brambor a cukrovky. Také v důsledku dotační politiky podstatně vzrostla doживost z 3 964 l v roce 1994 na 5 022 l v roce 1999, tj. o 26,7 %. Přírůstky ve výkrmu skotu se zvýšily o 16,2 % a ve výkrmu prasat o 6,6 %.
- c) Konkurenceschopnost ve vztahu k daným podmínkám světového trhu se trvaleji prosazuje u obilovin (pšenice, ječmen) a řepky a v některých letech i u brambor.

Na zajištění cíle Zlepšení ekonomické situace zemědělských podniků bylo přímo či nepřímo vynaloženo 75,7 mld. Kč, tj. 15,1 mld. Kč v ročním průměru (zejména se jedná o nepřímé podpory ze strany spotřebitelů v důsledku uplatňované ochrany domácích výrobců proti zahraniční konkurenci). To se projevilo mj. zlepšením cenových relací mezi zemědělskými výrobky a vstupy do zemědělství (cenový index 1999/93: ceny vstupů 126,4,

ceny zemědělských výrobců 114,7) a ve zlepšení ekonomické situace, resp. zmírnění ztrát zemědělských podniků (zejména podniků v oblastech s horšími podmínkami).

Na zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí a venkovu se poněkud paradoxně nejvíce podílel nedostatek finančních prostředků zemědělských podniků na nákup intenzifikačních vstupů. Spotřeba průmyslových hnojiv z 223 kg č. ž./ha v roce 1989 klesla v roce 1994 na 81 kg č. ž./ha a v roce 1999 dokonce na 66 kg č. ž./ha. Obdobný vývoj byl zaznamenán u spotřeby přípravků na ochranu rostlin (1,98 kg účinných látek/ha v roce 1989, 0,88 kg účinných látek/ha v roce 1994 a 0,97 kg účinných látek/ha v roce 1999). Díky podporám státu např. významně vzrostly plochy obhospodařované systémem ekologického zemědělství, a to na 111 tis. ha z. p. v roce 1999, což představuje 2,6 % z celkové výměry zemědělské půdy ČR, zatímco v roce 1994 to bylo pouze 15,8 tis. ha, tj. 0,4 % z celkové výměry zemědělské půdy ČR. Působením dotační politiky se mírně zvýšila plocha trvalých travních porostů a bylo zalesněno přes 2 500 ha zemědělské půdy horší kvality.

Realizace cíle Rozšíření úlohy zemědělství jako producenta obnovitelných zdrojů energie byla bezprostředně zaměřena především na podporu výroby bionafty. Byly nově vybudovány kapacity na zpracování 200 tis. t řepky ročně, které však zatím nejsou plně využívány. Podíl bionafty na celkové spotřebě nafty se však v důsledku úlev na spotřební dani a DPH u bionafty v roce 1999 zvýšil na 8,8 %, zatímco v roce 1995 tento podíl činil 2,6 %.

Zemědělská politika byla zaměřena i na podporu spotřebitelů. Cíl Přiměřené ceny zdravotně nezávadných potravin byl podpořen především relativně velmi nízkou celní ochranou domácích výrobců (např. ve srovnání s EU zhruba 2,5krát nižší) a také některými dalšími opatřeními (např. zásahy SFTR na domácím trhu a licenčním omezováním vývozu zemědělské produkce pro udržení stability vnitřního trhu v letech 1995-97). V období 1994-99 byl růst cen potravin pomalejší (index 127,5) než vývoj CPI (145,6). V důsledku specifických opatření politiky (např. monitoringu cizorodých látek) se zlepšila i kontrola zdravotní nezávadnosti potravin.

9 Příprava na vstup do EU

V roce 1997 definovala Evropská komise (EK) v rámci materiálu Agenda 2000 spolu s návrhem na reformu Společné zemědělské politiky také tzv. Partnerství pro vstup (AP), které se stalo klíčovým prvkem posílené strategie pomoci uchazečským zemím v jejich přípravě na vstup. V rámci tohoto Partnerství byly Evropskou komisí, po konzultaci s ČR, stanoveny konkrétní cíle a priority pro přijetí acquis, které jsou rovněž součástí Národního programu přípravy ČR na členství v EU, resp. Národního programu pro přijetí acquis (NPAA). NPAA je každoročně aktualizován a upravován na základě zrealizovaných předvstupových aktivit a na základě hodnotící zprávy EK. Evropská komise každoročně hodnotí stav přípravy ČR na vstup do EU v tzv. Pravidelné zprávě o pokroku, pro kterou

podklady připravuje ČR. Za oblast zemědělství a rybolov zpracovává podklady MZe ČR ve spolupráci se SVS ČR, SRS a dalšími zainteresovanými institucemi.

V roce 1999 byl aktualizován NPAA, který byl poprvé zpracován pro rok 1998 a upraven do struktury požadované Evropskou komisí (NPAA 99). Tento program obsahuje za kapitolu „zemědělství“ stav plnění přípravy na vstup k srpnu 1999 v oblastech harmonizace legislativy, budování administrativní kapacity pro aplikaci *acquis* a úkoly krátkodobého (rok 2000) a střednědobého (roky 2001-02) charakteru v jednotlivých sektorech komodit a v průřezových oblastech jako např. strukturální záležitosti, veterinární a fytosanitární opatření.

Na NPAA navazuje Implementační strategie MZe, která rozpracovává priority NPAA do konkrétních postupových kroků a je doplněna požadavky na finanční a personální zabezpečení. Tato strategie je pravidelně sledována vládou ČR, tak jako plnění priorit Přístupového partnerství a NPAA.

Podkladem pro stanovení priorit obou stěžejních materiálů AP a NPAA byly výsledky screeningu, který byl za oblast zemědělství a rybolov ukončen v září 1999. Předposlední screening byl věnován vysvětlení Agendy 2000. V rámci screeningu zástupci EK se zástupci ČR probrali a vyhodnotili podle jednotlivých sektorů komodit a průřezových oblastí (v členění podle Společné zemědělské politiky EU) porovnání legislativy EU a ČR vztahující se k jednotnému trhu a posoudili administrativní zabezpečení vč. institucí a režimů nutných pro aplikaci *acquis*. Výsledkem screeningu pak bylo stanovení úkolů, které je třeba do vstupu zabezpečit, aby začlenění ČR do jednotného trhu EU bylo uskutečnitelné pokud možno bez výjimek a s co nejmenším počtem přechodných období.

9.1 Národní program přípravy ČR na členství v EU - 1999 (NPAA 99)

Kapitola zemědělství

V oblasti harmonizace legislativy bylo zejména poukázáno na zavádění systému HACCP, zřízení krizového centra pro řešení nákaz hospodářských zvířat a byl popsán stupeň harmonizace potravinářské, veterinární a fytosanitární legislativy. Rozebrána byla příprava institucí a režimů typu IACS (Integrovaný administrativní a kontrolní systém), FADN, organizace výrobců. Bylo konstatováno, že ČR vymezila problémové regiony (LFA) a připravuje plán rozvoje zemědělství a venkova.

V rámci krátkodobých priorit byly stanoveny zejména následující úkoly:

- v živočišné výrobě především příprava systému identifikace a registrace zvířat a systému SEUROP podle předpisů ES;
- v rostlinné výrobě zmapování skladovacích kapacit u obilovin, příprava produkčních kvót u cukru, kategorizace vinic;
- v oblasti strukturálních záležitostí příprava programu SAPARD vč. poradenství;

- vypracování kodexu správné zemědělské praxe;
- budování informační sítě ve fyto-sanitární oblasti;
- audit technologií v živočišné výrobě z hlediska welfare zvířat.

Střednědobé priority byly zaměřeny zejména na další zavádění regulačních prvků společných tržních organizací SZP, jako jsou produkční kvóty, intervenční režimy či cenová sledování, a na řešení úkolů daných krátkodobými prioritami.

Pasáž vztahující se k institucionálnímu zabezpečení byla věnována zejména vybudování platební agentury nutné pro finanční zabezpečení programu SAPARD, intervenční agentury pro obhospodařování SZP, klasifikační agentury pro systém SEUROP a budování režimů IACS a FADN.

Kapitola rybolov

Pokud se týká rybolovu, krátkodobým úkolem bylo ustavit samostatné pracoviště, které se bude zabývat úkoly uloženými v tomto sektoru při screeningu, zejména identifikací regionů s produkcí ryb, monitoringem cen a kontrolou dovozů ryb.

9.2 Poziční dokument

Poziční dokument je členěn v souladu se strukturou doporučenou ze strany EK do čtyř bloků, které zahrnují všeobecná a horizontální opatření, společné tržní organizace, strukturální politiku včetně rozvoje venkova a lesního hospodaření a veterinární a fyto-sanitární otázky. Struktura uvedených bloků obsahuje popis sektoru nebo současného stavu, připravenost k přijetí *acquis* a požadavky ČR na jednání.

V souvislosti s přípravou administrativního zajištění předvstupní pomoci byla k 30. 9. 1999 ustavena Platební agentura, která má po schválení EK obsluhovat prostředky v rámci předvstupní pomoci pro ČR. Po vstupu ČR do EU má být činnost této agentury dále rozšířena na financování intervenčních aktivit a vývozních subvencí.

V rámci všeobecných a horizontálních opatření je nosným prvkem vybudování IACS v takovém rozsahu, aby byl kompatibilní s příslušnými pravidly EU. Větší kompatibilitu vyžaduje oblast identifikace půdy, identifikace a registrace zvířat, metodika odhadu sklizní v rámci programu MARS (Monitoring of Agriculture by Remote Sensing) a administrace žádostí, související s přímými platbami.

Pokud jde o režimy společných tržních organizací, požaduje ČR v pozičním dokumentu produkční kvóty na úrovni historické produkce u položek cukr, mléko, škrob a požaduje přiznání přímých plateb a některé technické úpravy v ostatních sektorech komodit. Obhospodařováním společných organizací trhu bude v největší míře pověřen Státní zemědělský intervenční fond.

Možnosti uplatňování strukturální politiky včetně venkovského rozvoje a lesního hospodářství závisí rovněž na objemu finančních prostředků soustředěných ve strukturálních фондах. Hlavním koordinátorem přípravy ČR k budoucímu využívání strukturálních fondů je MMR, koordinátorem při tvorbě právních norem a programů pomoci v ochraně a tvorbě krajiny je MŽP.

Řešení veterinárních otázek vychází z nového zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), s odpovídajícími vyhláškami (zajištění souladu s *acquis*) a promítá se částečně také do zákona o potravinách a tabákových výrobcích a do zákona o péči o zdraví lidí. Odpovědnost za veterinární problematiku je zcela v kompetenci Státní veterinární správy. Z hlediska kompatibility s kritérii EU je nutné zajistit zdokonalení systému identifikace a registrace hospodářských zvířat a zlepšení hygienické úrovně provozů podniků vyvážejících masné, mléčné a rybí výrobky do EU.

V oblasti fytoosanitárních opatření jsou využívány zásady registrace odrůd podle systému zpracovaného odborem odrůdového zkušebnictví ÚKZÚZ. Charakter zkoušek, rozsah použitých metod a způsoby vyhodnocení jsou v souladu s příslušnými předpisy EU. Prakticky úplné harmonizace s právem EU bylo již dosaženo v oblasti fytoosanitárních požadavků, týkajících se dovozu rostlin a rostlinných produktů ze třetích zemí. Na úseku výživy zvířat bude harmonizace kontrolních postupů (např. realizace projektů kontroly krmiv a výživy zvířat na území ČR) vyžadovat modernizaci laboratorní techniky. Nezbytná bude také kontrola plnění požadavků, souvisejících s aplikací přípravků na ochranu rostlin v rámci Státní rostlinolékařské správy.

Z předkládací zprávy k Pozičnímu dokumentu vyplývá, že ČR nežádá o přechodné období pro přijetí *acquis* s výjimkou sektoru vína (na obnovu vinic a oběh révového množitelského materiálu) a veterinární problematiky (pohraniční stanice, podniky nesplňující hygienické podmínky EU a provozy s klecovým odchovem prasat a nosnic).

S případným zvýšením úrovně cen po vstupu do EU je spojen požadavek ČR na přijetí opatření, která zmírňují dopady do zpracovatelské a spotřebitelské sféry. Opatření předpokládají finanční účast státu a požadovanou participaci EU. ČR rovněž uplatňuje nárok na přímé platby s odvoláním na rovnocenný přístup k opatřením SZP.

9.3 PHARE, Twinnings, SAPARD

Významným faktorem přípravy na vstup ČR do EU je zahraniční pomoc, která je zajišťována jak z finančních zdrojů EU, tak ze zdrojů jednotlivých členských zemí EU.

Po vydání dokumentu o přístupovém partnerství se mění především zaměření programu PHARE pro uživatelské země. Programy, hrazené z prostředků EU, musí být přednostně soustředěny na rychlejší a efektivnější harmonizaci s právem EU. V průběhu roku 1999 probíhaly intenzivní přípravy na naplnění priorit Národního operačního programu PHARE

2000, které Evropská komise v návaznosti na screening navrhla pro oblast zemědělství a potravinářského průmyslu. Priority se týkají zejména veterinárního sektoru a posílení řídicích a administrativních struktur pro obsluhu Společné zemědělské politiky EU.

Novou formou pomoci EU je program Twinnings („dvojčata“). Při formulaci tohoto programu se vycházelo z představy, že kandidátské země nebudou samy schopny vybudovat některé instituce nezbytné v rámci struktur EU. Pomoc je proto zaměřena na úpravu administrativního zázemí, které není předmětem legislativy kodifikované na úrovni EU, ale spadá do kompetence členských zemí. V průběhu roku 1999 probíhal jeden projekt v rámci Twinnings, zaměřený na vytvoření intervenční agentury a restrukturalizaci MZe.

Prostředky ze zvláštního předvstupního programu pro zemědělství a venkovský rozvoj (SAPARD) mají sloužit k rychlejšímu a snazšímu vstupu kandidátských zemí do EU. Zdroje programu jsou určeny na projekty strukturálního charakteru, jejichž výčet je taxativně uveden v příslušném právním aktu EU. Operační programy Plánu rozvoje zemědělství a venkova na období 2000-06 musí být sestavovány, schvalovány a placeny stejným způsobem jako v členských zemích EU. V této souvislosti se počítá také s finanční participací kandidátských zemí.

9.4 Reforma Společné zemědělské politiky EU

V roce 1997 byl Radou ministrů zemědělství zemí EU schválen návrh na reformu Společné zemědělské politiky EU v rámci Agendy 2000, který byl s určitými změnami verifikován na summitu 26. března 1999. Reforma představuje další posun v liberalizaci politiky ve směru snižování úrovně institucionálních cen (intervenčních, základních či směrných cen u obilovin, mléka a hovězího masa). Reforma také klade větší důraz na podporu rozvoje znevýhodněných oblastí, na vyrovnání ekonomických a sociálních rozdílů mezi regiony a na environmentální aktivity v zemědělství. Schválená reforma nemá konečnou podobu, protože o některých opatřeních se bude dále jednat po roce 2000 (např. o produkčních kvótách). Samostatná pozornost je věnována také oblasti zvyšování kvalifikace, předčasného odchodu do důchodu a podpory mladých zemědělců.

Návrhy, obsažené v dokumentu Agenda 2000 k reformě Společné zemědělské politiky EU, se staly základem koncepce agrární politiky ČR pro předvstupní období, jejíž příprava byla zahájena ve 3. čtvrtletí 1998. Koncepce rezortní politiky MZe na období před vstupem ČR do EU byla schválena vládou 12. ledna 2000.

C. TEXTOVÉ PŘÍLOHY

1 Přehled legislativních opatření týkajících se bezprostředně zemědělství a projednávaných v roce 1999

1.1 Schválené právní normy (stav k 1. 3. 2000)

1.1.1 Zákony

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Zákon č. 95/1999 Sb., o podmínkách převodu zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby, a o změně zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů ²⁾	Zákon umožní převod některých zemědělských a lesních pozemků z vlastnictví státu na jiné osoby podle podmínek stanovených tímto zákonem. Zákon stanoví převodce a nabyvatele. Dále upravuje způsoby převodů nemovitostí na obce, vlastníky staveb a zemědělské školy, převody na vlastníka sousedního pozemku, převody na samostatně hospodařící rolníky, vlastníky zemědělské půdy, společníky obchodních společností, členy družstev a oprávněné osoby a prodej ostatním osobám. Předmětem zákona je také způsob stanovení kupní ceny a zástavního a předkupního práva. Tyto převody budou uskutečňovány prostřednictvím Pozemkového fondu České republiky.	25. 5. 1999
Zákon č. 129/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 61/1997 Sb., o lihu ²⁾	Zákon zpřesňuje a doplňuje ustanovení § 9, § 12 a § 17 zákona č. 61/1997 Sb., o lihu, v návaznosti na změny dalších novelizovaných daňových předpisů s cílem odstranit některé nedostatky vyplývající z aplikační praxe.	1. 7. 1999 (výjimka: čl. III. od 1. 1. 2000)

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Zákon č. 144/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů ²⁾	Zákon měl vytvořit podmínky pro dokončení transformace zemědělských družstev a upřesňoval způsob vypořádání nároků oprávněných osob a jejich transformačních podílů formou tzv. majetkového listu. Převážná většina tohoto zákona, mimo dvou drobných změn v ustanovení § 13 odst. 2 a 3 zákona č. 42/1992 Sb., byla však zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 1. 12. 1999, uveřejněným ve Sbírce zákonů pod č. 3/2000 Sb., s účinností od 7. 1. 2000.	15. 7. 1999 do 7. 1. 2000 výjimka: § 13 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 42/1992 Sb.
Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon) ¹⁾	Zcela nová rozsáhlá úprava veterinárního práva, která značně přibližuje tuto oblast právním předpisům ES, stanoví požadavky veterinární péče na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty. Zákon dále upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, jakož i soustavu, působnost a pravomoc orgánů vykonávajících státní správu v oblasti veterinární péče.	28. 9. 1999
Zákon č. 238/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon) ²⁾	Novela trestního zákona stanoví, že při výkonu oprávnění a pravomocí podle zvláštních právních předpisů je veřejným činitelem také fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, vodní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží. Novela rovněž obsahuje změny zvláštních právních předpisů, ve kterých jsou jednotlivé uváděné druhy stráží definovány.	1. 1. 2000
Zákon č. 357/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 92/1996 Sb., o odrudách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Novela zákona nově definuje povinnosti spojené se zkoušením odrůd, osiv a sadby pěstovaných rostlin, zpřesňuje a doplňuje některá ustanovení zákona č. 92/1996 Sb. o odrudách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, s cílem odstranit některé nedostatky vyplývající z aplikační praxe.	30. 12. 1999

1) Předpis je částečně nebo převážně slučitelný s předpisy ES.

2) Předpisy ES do této oblasti nezasahují, v různých státech upraveno rozdílně.

1.1.2 Nařízení vlády

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Nařízení vlády č. 1/1999 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování podpory v zemědělství na částečnou kompenzaci nepříznivých ekonomických vlivů ²⁾	Na základě ustanovení § 15 odst. 6 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, stanoví vláda pravidla poskytování podpory státu fyzickým a právnickým osobám, hospodařícím v zemědělství ve vybraných okresech a katastrálních územích, na částečnou kompenzaci nepříznivých ekonomických vlivů ke zmírnění škod způsobených nedostatkem vodních srážek, krupobitím nebo kalamitním výskytem hraboše polního v celkové výši 200 mil. Kč.	6. 1. 1999
Nařízení vlády č. 4/1999 Sb., o použití části příjmů Pozemkového fondu České republiky k podpoře vývozu jatečných prasat ²⁾	Na základě ustanovení § 15 odst. 6 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, nařizuje vláda použití části příjmů Pozemkového fondu České republiky k podpoře vývozu jatečných prasat v celkové výši 67 mil. Kč.	15. 1. 1999
Nařízení vlády č. 24/1999 Sb., kterým se stanoví na rok 1999 podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí ¹⁾	Nařízení vlády stanoví okruh osob, kterým lze poskytnout podporu, uvádí náležitosti, které musí obsahovat žádost o podporu, definuje druhy podpůrných programů a výpočty podpory. Nařízení vlády je vydáno k provedení § 2 odst. 5 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.	12. 2. 1999 do 31. 12. 1999
Nařízení vlády č. 29/1999 Sb., kterým se stanoví sazba cla pro dovoz cukru pocházejícího z Polské republiky	Na základě ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, nařizuje vláda sazby cla pro dovoz uvedeného zboží. Zrušeno předpisem č. 48/1999 Sb.	9. 2. 1999 do 12. 3. 1999
Nařízení vlády č. 39/1999 Sb., kterým se provádí § 3 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství ¹⁾	Vláda upravuje podle § 3 odst. 3 a 4 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, způsob přijímání opatření při dovozu zemědělských výrobků a potravin na území České republiky. Ochrannými opatřeními podle tohoto nařízení vlády jsou zvláštní ochranná opatření, nouzová opatření a stanovení vstupní hodnoty.	24. 2. 1999

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Nařízení vlády č. 48/1999 Sb., kterým se zrušuje nařízení vlády č. 29/1999 Sb., kterým se stanoví sazba cla pro dovoz cukru pocházejícího z Polské republiky	Na základě ustanovení čl. 67 odst. 1 Ústavy České republiky zrušuje vláda předchozí nařízení vlády č. 29/1999 Sb.	12. 3. 1999
Nařízení vlády č. 49/1999 Sb., kterým se stanoví prozatímní ochranné opatření na dovoz cukru	Na základě ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, nařizuje vláda prozatímní ochranné opatření na dovoz cukru.	12. 3. 1999 do 27. 9. 1999
Nařízení vlády č. 72/1999 Sb., o stanovení způsobu úhrady nákladů souvisejících s vedením a aktualizací bonitovaných půdně ekologických jednotek a nákladů spojených s oceněním věcí, identifikací parcel a vyměřením pozemků ²⁾	Nařízení vlády stanoví k provedení zákona č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů, způsob úhrady nákladů souvisejících s vedením a aktualizací bonitovaných půdně ekologických jednotek a nákladů spojených s oceněním věcí, identifikací parcel a vyměřením pozemků.	23. 4. 1999
Nařízení vlády č. 88/1999 Sb., o použití další části příjmů Pozemkového fondu České republiky k podpoře zemědělství na částečnou kompenzaci nepříznivých ekonomických vlivů ²⁾	Na základě ustanovení § 15 odst. 6 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů, nařizuje vláda použití části příjmů Pozemkového fondu České republiky na splátky jistin úroků a úvěrů Státního fondu tržní regulace v zemědělství.	18. 5. 1999
Nařízení vlády č. 100/1999 Sb., o ochraně před povodněmi ²⁾	Nařízení vlády podrobně upravuje způsoby ochrany občanů a majetku před povodněmi. Nařízení stanoví druhy opatření k ochraně před povodněmi, stupně povodňové aktivity, povodňové plány, povodňové prohlídky, předpovědní a hláskou povodňovou službu, povodňové zabezpečovací a záchranné práce, dokumentaci a vyhodnocení povodní. Nařízení zakládá působnosti orgánů obcí, okresů, povodňových komisí, ústředních orgánů státní správy, správců vodních toků a vlastníků nebo uživatelů vodohospodářských děl při preventivních opatřeních, při nebezpečí povodně a v době povodně a při opatřeních po povodni.	1. 7. 1999

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Nařízení vlády č. 197/1999 Sb., kterým se stanoví sazby cla a celní kvóty pro dovoz červeného vína v nádobách o obsahu převyšujícím 2 litry a lnu lámaného nebo třeného	Na základě ustanovení § 56 odst. 2 a § 57 odst. 1 písm. f) zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, nařizuje vláda sazby cla a celní kvóty pro dovoz červeného vína v nádobách o obsahu převyšujícím 2 litry a lnu lámaného nebo třeného. Po dobu platnosti se nepoužívá pro toto zboží nařízení vlády č. 303/1998 Sb., celní sazebník.	10. 9. 1999 do 31. 12. 1999
Nařízení vlády č. 201/1999 Sb., kterým se stanoví pravidla pro poskytování dotace pro posílení spotřeby mléka u žáků prvních a druhých tříd základních škol a kterým se mění nařízení vlády č. 4/1999 Sb., o použití části příjmů Pozemkového fondu České republiky k podpoře vývozu jatečných prasat ²⁾	Nařízení vlády umožnilo poskytnout podporu ve formě dotace ve výši 3,- Kč na jeden kus balení 250 ml plnotučného neochuceného nebo ochuceného mléka mlékárnám, které zajistí, že jej dodají žákům prvních a druhých tříd základních škol, s četností maximálně dvakrát týdně na jednoho žáka za cenu maximálně 2,50 Kč za jeden kus tohoto balení.	15. 9. 1999 do 31. 12. 1999
Nařízení vlády č. 212/1999 Sb., kterým se stanoví ochranné opatření na dovoz cukru	Na základě ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, nařizuje vláda ochranné opatření na dovoz cukru, s výjimkou zboží pocházejícího ze Slovenské republiky.	20. 9. 1999 do 11. 3. 2003
Nařízení vlády č. 213/1999 Sb., kterým se stanoví sazba cla a celní kvóta pro dovoz třtinové melasy	Na základě ustanovení § 56 odst. 2 a § 57 odst. 1 písm. f) zákona č. 13/1993 Sb., celní zákon, nařizuje vláda sazby cla a celní kvóty pro dovoz třtinové melasy. Po dobu platnosti se nepoužívá pro toto zboží nařízení vlády č. 303/1998 Sb., celní sazebník.	28. 9. 1999 do 31. 12. 1999
Nařízení vlády č. 344/1999 Sb., kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí ¹⁾	Nařízení vlády stanoví okruh osob, kterým lze poskytnout podporu, uvádí náležitosti, které musí obsahovat žádost o podporu, definuje druhy podpůrných programů a výpočty podpory. Nařízení vlády je vydáno k provedení § 2 odst. 5 zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.	1. 1. 2000

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Nařízení vlády č. 4/2000 Sb., k provedení zákona o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech ²⁾	Nařízení vlády stanoví k provedení zákona č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, ve znění pozdějších předpisů, náležitosti návrhu pozemkových úprav, kterými jsou podklady a výsledky činností včetně způsobu jejich pořizování. Podklady a činnosti při zpracování návrhu pozemkových úprav zahrnují přípravu řízení, určení obvodu a zjišťování průběhu hranic pozemků, zpracování soupisu nároků vlastníků pozemků, návrh společných zařízení a návrh nového uspořádání pozemků. Podklady a činnosti po schválení návrhu pozemkových úprav zahrnují vytyčení hranic pozemků a převody společných zařízení a vyhotovení náležitostí pro zápis výsledků pozemkových úprav do katastru nemovitostí včetně vyhotovení digitální katastrální mapy. Tímto nařízením se ruší vyhláška č. 427/1991 Sb.	1. 3. 2000

1) *Předpis je částečně nebo převážně slučitelný s předpisy ES.*

2) *Předpisy ES do této oblasti nezasahují, v různých státech upraveno rozdílně.*

1.1.3 Vyhlášky

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 52/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 79/1996 Sb., o služebních stejnokrojích zaměstnanců orgánů státní správy lesů a o jejich označení ²⁾	Novela vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 79/1996 Sb., kterou Ministerstvo zemědělství stanoví podle § 51 odst. 3 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), podrobnosti služebních stejnokrojů zaměstnanců orgánů státní správy lesů a jejich označení.	18. 3. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 55/1999 Sb., o způsobu výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích ²⁾	Ministerstvo zemědělství v dohodě s Ministerstvem financí stanoví podle § 21 odst. 4 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), způsob výpočtu výše újmy nebo škody způsobené na lesích.	30. 3. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 58/1999 Sb., kterou se vymezují některé druhy rostlin uvedené v druhovém seznamu, jejichž rozmnožovací materiál se smí uvést do oběhu jako obchodní, a stanoví se jeho vlastnosti a způsob kontroly ¹⁾	Ministerstvo zemědělství stanoví podle § 32 odst. 1 zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, druhy rostlin, jejichž rozmnožovací materiál se smí do 30. 5. 1999 uvést do oběhu jako obchodní (pšenice obecná jarní, vojtěška setá a len). Ve vyhlášce jsou uvedeny jejich vlastnosti a způsob kontroly.	2. 4. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 86/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 194/1996 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Novelou vyhlášky č. 194/1996 Sb., která provádí ustanovení § 3 odst. 11 a § 4 odst. 7 zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, se mění ustanovení § 23 odst. 2 této vyhlášky. Tímto právním předpisem dochází ke změně ve znění několika příloh.	15. 5. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 87/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Federálního ministerstva zemědělství a výživy č. 121/1987 Sb., o zabezpečování zdravotní nezávadnosti živočišných produktů ¹⁾	Novela vyhlášky č. 121/1987 Sb., která provádí ustanovení § 35 odst. 1 písm. b) zákona č. 87/1987 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů, upravuje podmínky pro dodávání syrového, mlékárensky neošetřeného kravského nebo kozího mléka a produktů z těchto mlék. Vyhláška pozbývá účinnosti v souvislosti s přijetím nového veterinárního zákona a jeho prováděcích předpisů (zrušeno předpisem č. 287/1999 Sb.).	13. 5. 1999 do 31. 12. 1999

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství č. 90/1999 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o přípravě a výdeji léčivých přípravků a bližší podmínky provozu lékáren a dalších provozovatelů vydávajících léčivé přípravky ³⁾	Na základě ustanovení § 75 odst. 2 písm. e) zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech, se touto vyhláškou stanoví podmínky pro přípravu a výdej léčivých přípravků a bližší podmínky provozu lékáren, podmínky pro přípravu a výdej radiofarmak a bližší podmínky provozu na odděleních nukleární medicíny zdravotnických zařízení, podmínky pro přípravu a výdej transfúzních přípravků a bližší podmínky provozu zařízení transfúzní služby, podmínky pro výdej léčiv v zařízeních hygienické služby, podmínky pro výdej léčiv veterinárními lékaři, uchovávání a vedení dokumentace. Vyhláška se vztahuje i na oblast veterinární péče.	20. 5. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 120/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 84/1997 Sb., kterou se upravuje registrace přípravků na ochranu rostlin a zacházení s nimi a technické a technologické požadavky na mechanizační prostředky na ochranu rostlin a jejich kontrolní testování ¹⁾	Novelou vyhlášky č. 84/1997 Sb., která provádí ustanovení § 45 odst. 3 zákona č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a o změnách některých souvisejících zákonů, dochází ke změně v ustanovení § 1 a 2 této vyhlášky, s cílem odstranit některé nedostatky vyplývající z aplikační praxe.	22. 6. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 206/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 83/1997 Sb., o ochraně proti zavlékání škodlivých organizmů při dovozu, průvozu a vývozu rostlin a rostlinných produktů a proti jejich rozšiřování na území České republiky a o soustavné rostlinolékařské kontrole ¹⁾	Rozsáhlá novela vyhlášky č. 84/1997 Sb., která provádí ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a o změnách některých souvisejících zákonů, mění znění několika ustanovení této vyhlášky včetně příloh, s cílem odstranit některé nedostatky vyplývající z aplikační praxe.	23. 9. 1999
Vyhláška Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva zemědělství č. 230/1999 Sb., kterou se stanoví správná klinická praxe a bližší podmínky klinického hodnocení léčiv ³⁾	Na základě ustanovení § 34 odst. 1, § 39 odst. 1 a § 75 odst. 2 písm. b) zákona č. 79/1997 Sb., o léčivech, se touto vyhláškou stanoví správná klinická praxe a bližší podmínky klinického hodnocení humánních a veterinárních léčiv. Tato vyhláška se vztahuje i na oblast veterinární péče.	14. 10. 1999

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 286/1999 Sb., kterou se provádějí ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), o zdraví zvířat a jeho ochraně, o veterinárních podmínkách dovozu, vývozu a tranzitu veterinárního zboží, o veterinární asanaci a o atestačním studiu ¹⁾	Vyhláška podrobně provádí některá ustanovení nového veterinárního zákona č. 166/1999 Sb., především v oblastech zdraví zvířat a jeho ochrany, dovozu, vývozu a tranzitu veterinárního zboží, veterinární asanace a atestačního studia.	1. 1. 2000
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 287/1999 Sb., o veterinárních požadavcích na živočišné produkty ¹⁾	Vyhláška podrobně provádí některá ustanovení nového veterinárního zákona č. 166/1999 Sb., především v oblasti veterinárních požadavků na živočišné produkty.	1. 1. 2000
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 298/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 215/1995 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků, ve znění pozdějších předpisů ²⁾	Novela vyhlášky č. 215/1995 Sb., mění a doplňuje seznam jednotlivých katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků. Vyhláška je vydávána každoročně a periodicky je aktualizována podle výše cen zemědělských pozemků.	1. 1. 2000
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 346/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 194/1996 Sb., kterou se provádí zákon o krmivech, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Novelou vyhlášky č. 194/1996 Sb., která provádí ustanovení § 3 odst. 11 a § 4 odst. 7 zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, se mění ustanovení § 23 odst. 2 této vyhlášky. Tímto právním předpisem dochází ke změně ve znění několika příloh.	30. 12. 1999
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 347/1999 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 328/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), h), i), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro mléko a mléčné výrobky, zmrzliny a mražené krémy a jedlé tuky a oleje ¹⁾	Novela vyhlášky č. 328/1997 Sb., kterou se provádí § 18 písm. a), d), h), i), j) a k) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, pro mléko a mléčné výrobky, zmrzliny a mražené krémy a jedlé tuky a oleje, mění podmínky pro označování obalů tekutých mlék.	30. 12. 1999

Název	Předmět právní úpravy	Účinnost od
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 12/2000 Sb., kterou se vymezuje druh rostlin uvedený v druhovém seznamu, jehož rozmnožovací materiál se smí uvést do oběhu jako obchodní, a stanoví se jeho vlastnosti a způsob kontroly ¹⁾	Ministerstvo zemědělství stanoví podle § 32 odst. 1 zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, druh rostliny, jejíž rozmnožovací materiál se smí v roce 2000 uvést do oběhu jako obchodní (žito). Ve vyhlášce jsou uvedeny jeho vlastnosti a způsob kontroly.	28. 1. 2000
Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 16/2000 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 222/1996 Sb., kterou se stanoví metody odběru vzorků, metody laboratorního zkoušení krmiv, doplňkových látek a premixů a způsob uchování vzorků podléhajících zkáze ¹⁾	Rozsáhlá novela vyhlášky č. 222/1996 Sb., která provádí ustanovení § 4 odst. 7 a § 17 odst. 6 zákona č. 91/1996 Sb., o krmivech, mění znění několika ustanovení této vyhlášky včetně příloh, s cílem odstranit některé nedostatky vyplývající z aplikační praxe.	11. 4. 2000

1) Předpis je částečně nebo převážně slučitelný s předpisy ES.

2) Předpisy ES do této oblasti nezasahují, v různých státech upraveno různě.

3) Předpis je plně slučitelný s předpisy ES.

1.2 Připravované právní normy

Název	Předmět právní úpravy	Předpokládaná účinnost od
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 97/1996 Sb., o ochraně chmele ¹⁾ (Schválený zákon publikován pod č. 68/2000 Sb., s účinností od 1. 5. 2000)	Účelem této novely je přispět k postupnému vytvoření srovnatelné úrovně ochrany domácích výrobců a obchodníků s chmelem, tak jako tomu je v členských zemích EU, a postupně zavádět stejnou míru ochrany pro výrobce uvádějící své výrobky na vnitřní trh společenství a dovozce chmele případně chmelových výrobků dovážených na náš trh ve shodě s předpisy ES. Z uvedených důvodů bylo nutné přistoupit k rozšíření předmětu zákona tak, aby zákon upravoval obecně problematiku chmele, tj. vztahoval se na veškerý chmel a chmelové produkty včetně jejich dovozu.	1. 5. 2000
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, ve znění pozdějších předpisů ²⁾ (Schválený zákon publikován pod č. 66/2000 Sb., s účinností od 29. 3. 2000)	Novela zákona zejména doplňuje postup při privatizaci majetku státu, který Pozemkový fond ČR spravuje, tím, že se umožňuje prodej budov, staveb a pozemků jimi zastavěnými ve veřejné dražbě. Dále se umožňuje při tomto prodeji započítat na úhradu kupní ceny restituční pohledávky.	1. 4. 2000
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů ²⁾ (Schválený zákon publikován pod č. 67/2000 Sb., s účinností od 29. 3. 2000)	Navrhovaná změna lesního zákona má za cíl odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe toto právního předpisu, především v oblasti zneužívání omezení týkajících se těžby dřeva v lese. Novelou se mění ustanovení o těžbě dřeva (§ 33) a také sankčních ustanovení vztahující se na podnikatelské subjekty (§ 54) a vlastníky lesa (§ 55).	1. 4. 2000
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech ¹⁾	Navržená právní úprava zapracuje nové základní směrnice EU v oblasti výživy zvířat a stanoví zmocňovací ustanovení k vydání prováděcích vyhlášek.	1. 7. 2000

Název	Předmět právní úpravy	Předpokládaná účinnost od
Návrh zákona o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon) ¹⁾	Návrh zákona stanoví pravidla a podmínky šlechtění a plemenitby, vedení plemenných knih, vedení ústřední evidence nákupu a prodeje genetického materiálu a bude harmonizovat příslušnou oblast právního řádu České republiky s předpisy ES.	1. 9. 2000
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů (tzv. 1. novela) ¹⁾	Navržená právní úprava zpřesní některé formulace stávajícího zákona a přizpůsobí současnou právní úpravu směrnicím EU tím, že doplní nezbytná ustanovení související s dovozem výrobků z vína a jejich označováním.	1. 9. 2000
Návrh zákona o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Navrhovaný zákon upravuje pravidla ekologického zemědělství, proces registrace ekologických podnikatelů, práva a povinnosti ekologických podnikatelů, výrobu biopotravin, osvědčování původu bioproduktů a osvědčování biopotravin, označování bioproduktů a biopotravin, podmínky dovozu a vývozu bioproduktů a biopotravin, kontrolu, dozor a sankce.	1. 10. 2000
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů ¹⁾	Novela zákona bude dále harmonizovat stávající právní úpravu v České republice s ES. Jde zejména o oblasti ve vztahu k spotřebiteli, tj. označování potravin, dále úpravu režimu výroby, dovozu a uvádění do oběhu potravin nového typu, např. vyrobených z geneticky modifikovaných organismů. Návrh dále upravuje způsoby objektivního zařazení masa opracovaných těl jatečných zvířat jako suroviny pro výrobu potravin.	1. 9. 2000 (s výjimkou některých ustanovení od 1. 9. 2001, resp. od 1. 1. 2002)
Návrh zákona o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů ¹⁾	Navrhovaná právní úprava nahradí Státní fond tržní regulace v zemědělství intervenční organizací, zabývajících se organizací trhu se zemědělskými komoditami. Návrh upravuje zřízení Státního zemědělského intervenčního fondu, jeho právní postavení, organizační strukturu a orgány, pravomoc a povinnosti a formy a nástroje organizace agrárního trhu a podpory zemědělství. Návrh zcela zásadně přizpůsobuje danou oblast předpisům ES.	1. 11. 2000

Název	Předmět právní úpravy	Předpokládaná účinnost od
Návrh zákona o Státním lesním fondu a o změně některých souvisejících zákonů ¹⁾	Navržená právní úprava, zpracovávaná ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí, upraví problematiku náhrady škod mezi poškozeným a poškozovatelem v oblasti imisních škod v lesích.	1. 11. 2000
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech) ¹⁾	Předmětem novely zákona o hnojivech je odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe a přiblížení stávající právní úpravy předpisům ES.	31. 12. 2000
Návrh zákona o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a o změně zákona č. 92/1996 Sb., o odrůdách, osivu a sadbě pěstovaných rostlin, ve znění zákona č. 357/1999 Sb. ¹⁾	Návrh zákona si klade za cíl nově upravit problematiku ochrany práv k odrůdám všech rodů a druhů rostlin a dosáhnout souladu navrhované právní úpravy s právními předpisy ES a mezinárodními smlouvami.	1. 1. 2001 (s výjimkou některých ustanovení od 1. 10. 2001)
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a o změnách některých souvisejících zákonů a zákon č. 455/1999 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů ¹⁾	Cílem navrhované změny zákona o rostlinolékařské péči je odstranění některých nedostatků vyplývajících z aplikační praxe a přiblížení stávající právní úpravy předpisům ES. Návrh především upravuje základní podmínky pro náležitou vybavenost vstupních míst do České republiky pro provádění rostlinolékařské kontroly a zavádí systém registrace pěstitelů, výrobců a dovozců rostlin a rostlinných produktů.	30. 1. 2001
Návrh věcného záměru zákona o skladních listech ²⁾	Účelem zcela nového právního předpisu bude upravit vydávání zemědělských skladních listů k vybraným zemědělským komoditám uskladněným v zemědělských veřejných skladech, nakládání se zemědělskými skladními listy jako s cennými papíry, se kterými je spojeno vlastnické i zástavní právo k tomuto zboží. Návrh dále definuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob a působnost státního dozoru nad provozováním zemědělských veřejných skladů a vydáváním zemědělských skladních listů.	1. 7. 2001

Název	Předmět právní úpravy	Předpokládaná účinnost od
Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících právních předpisů (tzv. 2. novela) ¹⁾	Novela vytváří základ nového samofinancovaného systému podpor ve vinohradnictví a vinařství, v souvislosti s přípravou na vstup České republiky do EU, zřízením tzv. Vinařského fondu. Účelem Fondu je podpořit výsadbu vinic, vybavení podniků zpracovávajících hrozny, sledovat trh vínem, podporovat propagaci tuzemských vín v České republice, zajistit vzdělávání výrobců i spotřebitelů za účelem zvýšení podílu jakostního vína na trhu, podpořit získávání a uplatňování nových poznatků a technologií ve vinohradnictví a vinařství a propagovat vinohradnictví a vinařství České republiky v zahraničí.	1. 1. 2001
Návrh zákona o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu ¹⁾	Návrh zákona reaguje na aktuální potřebu nové právní úpravy v oboru vodovodů a kanalizací, jež vyplývá z nutnosti reagovat na stav, kdy došlo k odstátnění veškerého infrastrukturního a provozního majetku.	1 4. 2001
Návrh zákona o vodách ¹⁾	Návrh jehož předkladatelem je Ministerstvo životního prostředí je zpracováván ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství. Návrh zákona bude sledovat harmonizaci právního řádu ČR s předpisy ES v oblasti ochrany vod, zejména v oblasti úpravy právní povahy vod, vodohospodářského plánování, péče o ochranu vod a nakládání s vodami, péče o vodní toky a vodohospodářská díla, upraví ochranu před povodněmi, vodohospodářskou evidenci a státní správu v oblasti vod, včetně stanovení sankcí.	30. 1. 2001

1) Předpis bude převážně slučitelný s předpisy ES.

2) Předpisy ES do této oblasti nezasahují, v různých státech upraveno různě.

2 Hodnocení zemědělské politiky zemí OECD od roku 1998

2.1 Nové ukazatele měření podpor – změny proti předchozímu období

OECD změnila od roku 1998 metodologii měření podpor zemědělství. Ekvivalenty produkčních a spotřebitelských subvencí (EPS a ESS), které byly na základě metodologie z roku 1982 používány v období 1986-97, byly nahrazeny novými ukazateli. Těmito ukazateli jsou:

- odhad produkčních podpor - OPP (Producer Support Estimate – PSE);
- odhad podpory obecných služeb - OPOS (General Services Support Estimate – GSSE);
- odhad spotřebitelských podpor - OSP (Consumer Support Estimate – CSE);
- odhad celkových podpor - OCP (Total Support Estimate – TSE).

Základní změnou je aplikace nových kritérií pro klasifikaci podpor. Opouštějí se kritéria účelu a zaměření podpor a zavádí se nové kritérium, kterým je způsob realizace podpor (tzv. implementační kritérium). Podle tohoto kritéria jsou vymezeny i obsah a struktura nových kategorií tak, jak je uvedeno v tabulce TB8.1/02 (na tuto tabulku se odvolávají také všechna označení kategorií, která jsou uvedena v této kapitole).

Další závažnou metodologickou změnou je změna metody výpočtu podpory tržních cen (kategorie A). Na rozdíl od předchozí metody, která zahrnovala pouze vybraný „koš komodit“, se nyní uplatňuje metoda zahrnující veškerou zemědělskou produkci.

S využitím uvedených kategorií a metod jsou pro jednotlivé země a komodity a pro celý region OECD definovány nové základní ukazatele podpor následujícím způsobem:

Odhad produkčních podpor (OPP – kategorie I) je vymezen jako hodnota ročního hrubého peněžního transferu od spotřebitelů a daňových poplatníků na podporu zemědělských výrobců (měřeno na úrovni zemědělského podniku), vyplývající z opatření politik, bez ohledu na jejich povahu, cíle nebo dopad na zemědělskou produkci nebo příjem. OPP zahrnuje implicitní a explicitní platby (cenové rozdíly výstupů, příp. vstupů, daňové úlevy, rozpočtové platby jako náhrady netržního zboží a služeb apod.).

Odhad podpory obecných služeb (OPOS – kategorie II) je vymezen jako hodnota ročního hrubého peněžního transferu na podporu obecných služeb poskytovaných do zemědělství, vyplývající z opatření politik, bez ohledu na jejich povahu, cíle nebo dopad na zemědělskou produkci, příjmy nebo spotřebu v zemědělském podniku. Zahrnuje transfery daňových poplatníků určené např. na výzkum a vývoj, zemědělské školství, inspekční služby, infrastrukturu, veřejné skladování apod. Na rozdíl od OPP a OSP nejsou tyto transfery získávány přímo výrobcem nebo spotřebitelem a svou výší neovlivňují příjmy farmářů nebo výdaje na spotřebu. Tyto transfery však mohou ovlivnit produkci a spotřebu zemědělských komodit.

Odhad spotřebitelských podpor (OSP – kategorie III) je vymezen jako hodnota ročního hrubého peněžního transferu od/ke spotřebitelům zemědělských komodit, měřeno na úrovni zemědělského podniku, vyplývající z opatření politik na podporu zemědělství bez ohledu na jejich povahu, cíle nebo dopad na spotřebu zemědělských komodit.

Odhad celkových podpor (OCP – kategorie IV) je vymezen jako součet OPP, OPOS a transferů spotřebitelům od daňových poplatníků (tzn. součet kategorií I, II a R).

2.2 Vyjádření základních a odvozených ukazatelů podpor zemědělství

Odhad produkčních podpor (podle zemí a komodit) se uvádí v nominální hodnotě (hodnota kategorie I), v procentickém vyjádření a odvozeně i jako koeficient nominální produkční podpory. Analogicky jsou vyjadřovány i ukazatele vztahující se k podporám spotřebitelů.

- **Procento odhadu produkčních podpor (% OPP)**, vyjadřující podíl implicitních a explicitních podpor na celkových příjmech zemědělských podniků:

$$\% \text{ OPP} = \text{OPP} / (\text{Qp} * \text{CZV} + \text{RP}) * 100,$$

kde: OPP = kategorie I podpor,

Qp = množství produkce,

CZV = ceny zemědělských výrobců,

RP = podpory z rozpočtu (kategorie I bez kategorie A).

- **Koeficient nominální produkční podpory (KNPP)**, vyjadřující kolikrát je větší hodnota příjmů zemědělských podniků, než by byla při uplatnění světových cen:

$$\text{KNPP} = (\text{OPP} / \text{Qp} * \text{SC}) - 1,$$

kde: OPP = kategorie I podpor,

Qp = množství produkce,

SC = světová cena.

- **Procento odhadu spotřebitelských podpor (% OSP)**, vyjadřující podíl podpor spotřebitelů na celkové hodnotě spotřeby:

$$\% \text{ OSP} = \text{OSP} / (\text{Qs} * \text{CZV} + \text{DPS}) * 100,$$

kde: OSP = kategorie III podpor,

Qs = množství spotřebované zemědělské produkce,

CZV = ceny zemědělských výrobců,

DPS = transfery spotřebitelům od daňových poplatníků (kategorie R podpor).

- **Koeficient nominální spotřebitelské podpory (KNSP)**, vyjadřující kolikrát je hodnota výdajů spotřebitelů vyšší, než by byla při uplatnění světových cen:

$$KNSP = (OSP / Q_s * SC) - 1,$$

kde: OSP = kategorie III podpor,

Q_s = množství spotřebované zemědělské produkce,

SC = světová cena.

- **Podíl podpor obecných služeb na celkových podporách (% OPOS):**

$$\% OPOS = OPOS / OCP * 100,$$

kde: OPOS = kategorie II podpor,

OCP = odhad celkových podpor.

- **Podíl celkových podpor na HDP (% OCP):** OCP obsahuje transfery od daňových poplatníků, které jsou součástí celkové domácí spotřeby národní ekonomiky:

$$\% OCP = OCP / HDP * 100$$

kde: OSP = odhad celkových podpor,

HDP = hrubý domácí produkt.

2.3 Metoda dekompozice OPP a OSP

Smyslem dekompozice celkového OPP a OSP je vyhodnocení meziročních změn zemědělských politik a posouzení významu vlivu jednotlivých složek (kategorií) podpor na tyto změny. Metoda dekompozice je založena na zjednodušujícím předpokladu, že složky podpor jsou vzájemně nezávislé (v některých případech se však mohou složky vzájemně ovlivňovat, např. změny v domácích CZV mohou mít vliv na zvýšení nákladů na krmiva). Všechny meziroční změny jsou uváděny nominálně, což znamená, že není zohledňována inflace, která je v jednotlivých zemích rozdílná.

3 *Hodnocení účinnosti podpor zemědělství za období 1995-99 podle jednotlivých druhů a věcného zaměření podpor*

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
Podpora cen	1. Ochrana trhu	54 683 (20 359)	spotřebitelé	Zvýšení cen (a příjmů) v zemědělství.	1. KNPP (1995; 1999). 2. Zvýšené příjmy zemědělců (mil. Kč).	1. 1,14; 1,33. 2. 54 683 mil. Kč.
	2. Subvence vývozu mléka	5 719 (1 154)	SFTR	Stabilizace trhu, zvýšení cen a příjmů zemědělských podniků.	1. Zvýšení cen (%). 2. Zvýšení příjmů zemědělců (mil. Kč).	1. 30,1 %. 2. 23 770 mil. Kč.
	3. Subvence vývozu jatečného skotu a hovězího masa	129	SFTR	Stabilizace trhu, zvýšení cen a příjmů zemědělských podniků.	1. Zvýšení cen (%). 2. Zvýšení příjmů zemědělců (mil. Kč).	1. 21,7 %. 2. 150 mil. Kč.
	4. Subvence vývozu bramborového škrobu	105 (41)	SFTR	Stabilizace trhu, zvýšení cen a příjmů zemědělských podniků.	1. Zvýšení cen (%). 2. Zvýšení příjmů zemědělců (mil. Kč).	1. 42,5 % (škrob). 2. 85 mil. Kč.
	5. Subvence vývozu prasat a vepřového masa	56 (56)	SFTR	Stabilizace trhu, zvýšení cen a příjmů zemědělských podniků.	1. Zvýšení cen (%). 2. Zvýšení příjmů zemědělců (mil. Kč).	1. 0,8 %. 2. 91 mil. Kč.
	6. Subvence vývozu chmele	34	SFTR	Stabilizace trhu, zvýšení cen a příjmů zemědělských podniků.	Zvýšení příjmů zemědělců (mil. Kč).	138 mil. Kč.
	7. Podpora domácího trhu – potravinářská pšenice	5 679	SFTR	Snížení, udržení cen pro spotřebitele.	Snížení výdajů spotřebitelů (mil. Kč).	5 679 mil. Kč.
	8. Licenční politika	3 000	zemědělství výrobci	Snížení, udržení cen pro spotřebitele.	Snížení výdajů spotřebitelů (mil. Kč).	3 000 mil. Kč.
	9. Školní mléko	9 (9)	MZe – dotace	Podpora odbytu a spotřeby mléka, udržení CZV.	1. Počet škol. 2. Počet expedovaných ks.	1. 2 951 škol. 2. 2 875 tis. ks.

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
Přímé platby	1. Údržba zemědělských pozemků - krajiny	10 849 (3 755)	MZe – dotace 1.D, 1.C a NV	Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí, zlepšení ekonomických podmínek hospodaření podniků zejména v oblastech s horšími podmínkami.	1. Průměrný zisk (ztráta) podniků (Kč/ha) v horské, bramborářské a bramborářsko-ovesné oblasti (1999 x 1994). 2. Opuštěná půda (tis. ha). 3. Plocha udržované krajiny. 4. Počet pracovních příležitostí.	1. Celkové zlepšení příjmů: 10 849 mil. Kč. Zlepšení hospodářského výsledku 1999 – 1994 (tis. Kč/ha) Právnické osoby: oblast B +315; oblast BO +589; oblast H +2 019. Fyzické osoby: oblast B +304; oblast BO +1 446; oblast H +1 237. 2. Odhad nevyužívané z. p. přibližně 300 tis. ha. 3. 3,2 mil. ha z. p. 4. 11 500 - 15 600 pracovních příležitostí.
	2. Krávy bez tržní produkce mléka	1 776 (426)	MZe – dotace 1.G, 1.E a NV	Restrukturalizace (extenzifikace) výroby: zvýšení počtu krav bez tržní produkce mléka v oblastech s horšími podmínkami, s pozitivními dopady do životního prostředí.	Počet krav bez tržní produkce mléka ve srovnání se stavem v roce 1994.	67,3 tis. ks k 1. 3. 2000 (8,4 tis. ks v roce 1995).
	3. Dojnice	1 437 (781)	MZe – dotace 1.G	Zvýšení užitkovosti dojnic, a tím i efektivity výroby mléka.	1. Průměrná užitkovost ve srovnání s rokem 1994. 2. Průměrné jednotkové náklady na 1 ltr mléka.	1. 5 022 l v roce 1999 ve srovnání s 3 964 l v roce 1994 (nárůst 26,7 %). 2. 7,71 Kč/l v roce 1999 (7,12 Kč/l při započtení inflace 1999/1994, proti 7,48 Kč/l v roce 1994).

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	4. Ovce	85 (54)	MZe – NV	Restrukturalizace (extenzifikace) výroby: zachování a rozšíření chovu ovce v oblastech s horšími podmínkami, s pozitivními dopady do životního prostředí.	Počet ovcí ve srovnání se stavem 1994.	54 tis. ks (31. 3. 2000) (196 tis. ks v roce 1994), počty se však od roku 1998 zvyšují.
	5. Včely	375 (80)	MZe – dotace 1.E, 1.D	Zabránění úbytku včelstev k zajištění opylování kulturních rostlin, s pozitivními dopady do životního prostředí.	Počet včelstev ve srovnání s rokem 1994.	565 tis. včelstev v roce 1999 (630 tis. v roce 1994), počty se však od roku 1997 zvyšují.
	6. Len	51 (30)	MZe – dotace 1.F	Zachování ploch lnu v tradičních oblastech jeho pěstování, s pozitivními dopady do životního prostředí.	Plocha (ha) lnu ve srovnání se stavem 1994.	5 005 ha v roce 1999 (10 118 ha v roce 1994), plocha se však od roku 1997 zvětšuje.
	7. Nákazový fond	5 (1)	MZe – dotace 8	Kompenzace ekonomické újmy chovatelům za přikázané režimy hospodaření v ochranných pásmech nákaz.	Celkové výdaje.	5 mil. Kč.
	8. Ekologické zemědělství	132 (84)	MZe – NV	Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí, podpora cílové skupiny spotřebitelů bioproduktů.	Plocha (ha) organického (ekologického) zemědělství.	111 tis. ha koncem roku 1999, tj. 2,6 % zemědělské půdy ČR.
	9. Přímé podpory na vybrané akce ŽP	196 (48)	MŽP, SFŽP	Kompenzace zemědělským podnikům za environmentální aktivity.	Hodnota agroenvironmentálních služeb.	48 mil. Kč v roce 1999.
	10. Kompenzace škod	200 (200)	PF ČR – MZe	Kompenzace škod (sucho, hraboši, krupobití)	Snížení škod, zvýšení příjmů zemědělských podniků	200 mil. Kč.
Subvence vstupů a úlevy plateb	1. Subvence provozních úvěrů zemědělských podniků	1 543 (333)	PGRLF	Zlepšení cash-flow a ekonomických výsledků zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	1 543 mil. Kč.

Oblast podpory	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	2. Subvence investičních úvěrů zemědělských podniků	7 908 (1 745)	PGRLF	Urychlení modernizace a restrukturalizace zemědělství, zlepšení ekonomické výkonnosti zemědělských podniků.	1. Počet nakoupených traktorů 1995-99 (tis. ks). 2. Počet nakoupených sklízecích mlátiček 1995-99 (tis. ks). 3. Podíl volného ustájení skotu na celkovém počtu skotu ve srovnání s obdobím před rokem 1994 (%). 4. Produktivita práce v zemědělství (1999 x 1989).	1. 4 971 traktorů (s 2 – 3krát vyšší užitnou hodnotou). 2. 1 379 ks žacích mlátiček. 3. 35 % ustájovacích míst pro dojnice s volným ustájením v roce 1999 (9 % v roce 1989 a 22 % v roce 1994). 4. Index růstu produktivity práce v zemědělství 1999/89: 201,1 %.
	3. Návrtné finanční výpomoci zemědělským podnikům 1992-93	3 415 (490)	neplacené úroky	Založení a rozvoj soukromých farem.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	3 415 mil. Kč.
	4. Odepsané návratné finanční výpomoci	433 (119)	státní rozpočet	Částečné oddlužení, zlepšení ekonomické situace (likvidity) zemědělských podniků, kterým byly poskytnuty návratné finanční výpomoci v roce 1992-93.	Pokles zadluženosti zemědělských podniků (mil. Kč).	433 mil. Kč.
	5. Odklady splátek za privatizovaný majetek	71 (39)	PF, neplacené úroky podniky	Zlepšení ekonomické situace (likvidity) privatizovaných zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	71 mil. Kč.
	6. Subvence úvěrů u malých a středních zpracovatelských podniků	1 083 (275)	ČMZRB	Urychlení modernizace a restrukturalizace malých a středních zpracovatelských podniků.	Snížení výdajů zpracovatelských podniků (mil. Kč).	1 083 mil. Kč.

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	7. Zalesňování	155 (46)	MZe – dotace 1.A, NV	Restrukturalizace zemědělství: zalesnění méně kvalitních půd, s pozitivními dopady do životního prostředí.	Počet ha zalesněné půdy 1995-99.	2 546 ha, z toho 493 ha v roce 1999.
	8. Zatravňování	53	MZe – dotace 1.B	Restrukturalizace zemědělství: snížení procenta zornění, s pozitivními dopady do životního prostředí (snížení kontaminace vod, snížení rizika záplav a eroze půdy ad.).	1. Počet ha nově založených TTP. 2. Snížení % zornění.	1. 42 166 ha (1994-95). 2. Snížení zornění o 1,3 %.
	9. Obnova sadů, chmelnic a vinic	459 (93)	MZe – dotace 1.C	Zlepšení výkonnosti trvalých porostů.	1. Počet ha obnovených sadů. 2. Počet ha obnovených chmelnic. 3. Počet ha obnovených vinic.	1. 2 567 ha sadů. 2. 1 308 ha vinic (1 416 ha od roku 1994). 3. 1 585 ha chmelnic.
	10. Vodní eroze	224 (104)	MZe – dotace 8. MŽP	Zlepšení vodního režimu v zemědělství, zvýšení kvality půdy.	Hodnota environmentální služby.	104 mil. Kč v roce 1999.
	11. Zazvěření	5	MZe – dotace 1.H	Zvýšení počtu vybraných druhů zvěře v krajině (zlepšení podmínek myslivosti).	Počet zvěře.	1 680 zajíců, 360 koroptví, tj. celkem 5,38 mil. Kč v roce 1998.
	12. Bionafta - návratné finanční výpomoci 1993-95	344 (91)	neplacené úroky	Zvýšení kapacit na výrobu MEŘO, zvýšení poptávky a cen řepky.	Nově vybudované kapacity a jejich využití (tis. t řepky).	Kapacity na zpracování 200 tis. t řepky ročně (využití zatím na cca 20 - 30 %).
	13. Daňové úlevy - bionafta	2 873 (1 128)	úlevy na spotřební dani a DPH	Kompenzace zvýšených nákladů výroby ekologicky šetrnější nafty, zvýšení poptávky a CZV řepky.	Podíl bionafty na celkové spotřebě nafty v NH (%).	8,8 % v roce 1999 (2,6 % v roce 1995).

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	14. Specifické daňové úlevy zemědělství	420 (300)	úlevy na daních z příjmů a pozemků	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	420 mil. Kč.
	15. Daňové úlevy - malé pivovary	576 (139)	úlevy na spotřební dani	Zachování malých pivovarů v obcích vyrovnáním konkurenčních nevýhod vůči velkým podnikům.	Podíl malých pivovarů na celkovém výstavu (produkci) piva ČR (%).	14,6 %
	16. Snížení nájemného u státní půdy	209 (25)	PF	Kompenzace povodní – zlepšení ekonomických výsledků privatizovaných podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	209 mil. Kč.
	17. Dotace úroků za úvěry na TOZ	220 (29)	PF	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	220 mil. Kč.
	18. Závlahy	24 (24)	MZe – dotace 1.I	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	25 mil. Kč.
	19. Vápnění	11 (11)	MZe – NV	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků a zvýšení kvality půdy.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	11 mil. Kč.
	20. Kompenzace zvýšení spotřební daně u nafty	486 (486)	MZe – dotace	Zlepšení ekonomických výsledků zemědělských podniků.	Snížení výdajů zemědělských podniků (mil. Kč).	486 mil. Kč.
	21. Podpora ekologických paliv	68 (68)	MZe – dotace 1.J	Zvýšení objemu nepotravinářského užití zemědělské produkce.	1. Výroba MEŘO. 2. Výroba bioetanolu.	1. 31 tis. t MEŘO. 2. 1 tis. t bioetanolu.
	22. Podpora bramborového škrobu	18 (18)	MZe – dotace 1.K	Zvýšení odbytu domácích brambor.	Objem spotřebovaných domácích brambor.	100 tis. t.

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	23. Subvence úroků u obchodních a exportních úvěrů a podpora soukromého skladování obilovin.	985 (374)	PGRLF, SFTR	Zvýšení vývozu, poptávky a cen vybraných komodit. Snížení výdajů obchodních organizací.	Snížení výdajů obchodních organizací (mil. Kč).	985 mil. Kč.
	24. Povodně	2 439 (118)	MZe- dotace 4, ost., PF ČR (SMS)	Kompenzace zemědělským podnikům za povodňové škody.	Podíl kompenzací na celkových povodňových škodách zemědělců (%).	Do 20 %.
Obecné služby	1. Genetika	2 165 (413)	MZe - dotace 2, 5, 6, rozpočet	Udržování a zlepšování genetického potenciálu zvířat a rostlin.	1. Počet nakoupených zvířat (1999). 2. Užitkovost zvířat (1998 x 1994). 3. Vyšlechtění a zaregistrování nových odrůd.	1. 20 tis. ks skotu mléčných plemen; 4 tis. ks masných plemen; 7 tis. ks ovcí. 2. Viz podpora užitkovosti dojníc. 3. 45 nových odrůd polních plodin, růst vývozu osiv.
	2. Zachování genových zdrojů a starokladrubského koně	285 (90)	MZe - dotace, Národní programy konzervace	Zachování významných genových zdrojů hospodářských zvířat, ryb a včel, rostlin, mikroorganismů ad. (dle definice FAO).	Počet trvale zachovaných ohrožených genových zdrojů.	Přes 50 tis. položek.
	3. Ozdravení zvířat a plodin	310 (15)	MZe - dotace 3	Ozdravování hospodářských zvířat (zlepšování animal welfare), polních a speciálních plodin.	1. Počet ozdravených chovů (ŽV). 2. Počet likvidovaných ohnisek a užití biologické ochrany (RV).	1. Cca 540 chovů (v tom více než 33 tis. ks dojníc). 2. 130 ohnisek; 261 použití systémů biologické ochrany.
	4. Informatika	37 (4)	MZe - dotace 4, 9.C	Poskytování podnikatelských informací (o trhu apod.) podnikům.	Zavedení zemědělských informačních systémů a poskytování informačních služeb.	Cíle jsou naplňovány (např. NTIS).

Oblast podpor	Druh - zaměření podpory	Vynaložené finance 1995-99 (1999) (mil. Kč)	Zdroje financování	Cíl podpory	Kritéria hodnocení účinnosti	Hodnocení podle zadaných kritérií
	5. Poradenství a vzdělávání	8 234 (1 607)	MZe - dotace 5, 9.A, 9.B, rozpočet. IVV, učňovské školství	Zvýšení výkonnosti zemědělství podporou poradenství a vzdělávacích akcí. Výchova učňů.	1. Počet akcí (1999). 2. Počet vychovávaných učňů (1999).	1. Podpořeno 19 poradenských kroužků, ve kterých 170 poradců poskytlo služby 1 254 podnikům. 2. 32 386 učňů.
	6. Výzkum a poradenství pro centrum	2 866 (643)	MZe, GA ČR	Zvýšení výkonnosti a konkurenceschopnosti zemědělství, rozvoj vědy, zlepšení managementu rezortu.	Patenty a chráněné průmyslové vzory, licence, nové výrobky a odrůdy, nové technologie, předpisy, normy metodiky apod.	Cílů stanovených v jednotlivých projektech bylo dosaženo.
	7. Monitoring cizorodých látek	162 (29)	SVS ČR, SRS, ÚKZÚZ, ČZPI ad.	Ochrana spotřebitele - zajištění Národního systému sledování CL.	Počet zjišťování (1999).	28 204 (SVS ČR) a 36 116 (ČZPI).
	8. Propagace	45 (10)	MZe	Zlepšení podmínek odbytu (vývozu).	Počet akcí (1999).	20 publikací, 12 videokazet, 5 tuzemských výstav, 3 pořady v TV.
	9. Pozemkové úpravy a údržba melioračních zařízení	3 153 (961)	rozpočet (PÚ), SMS	Zlepšení podmínek pro provozování zemědělství v katastrech, zajištění údržby melioračních zařízení.	Počet ha s ukončenými KPÚ a JPÚ k 31. 12. 1999.	94 KPÚ na ploše 28 tis. ha (zahájeno dalších 71 KPÚ na ploše 30 tis. ha); 309 tis. ha JPÚ.
	10. Zavádění evropské legislativy a programu SAPARD	8 (8)	MZe	Zlepšení podmínek odbytu a kvality produktů.	Počet založených odbytových organizací.	11 nových subjektů.
Poplatky	1. Poplatky zemědělských podniků za znečišťování životního prostředí (ovzduší)	-350 (-50)	zemědělské podniky	Zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí. Snížení emisí amoniaku.	Objem prostředků do SFŽP a snížení hospodářského výsledku zemědělských podniků.	350 mil. Kč.

4 *Zpracování standardních výstupů z výběrového šetření testovacích podniků (FADN) podle metodiky EU*

V této Zprávě se poprvé používá pro hodnocení ekonomických výsledků podnikatelských subjektů v zemědělství ČR metodika uplatňovaná v EU (Farm Accountancy Data Network - FADN). Jde o doplnění klasického hodnocení ekonomických výsledků zemědělských podniků na základě ukazatelů vyplývajících z platné evidence na bázi podvojného a jednoduchého účetnictví.

Účelem metodiky EU⁹⁵ bylo umožnit hodnocení a srovnání ekonomických výsledků zemědělských podniků v jednotlivých zemích EU podle jednotné metodiky, která není ovlivňována odlišnostmi daňové účetní evidence. Navíc její zavedení do podmínek ČR je součástí komunitárního práva (acquis), v daném případě harmonizace metodických postupů ČR a EU v zemědělství. Z tohoto důvodu je žádoucí co nejdříve odzkoušet zavedení této metody v podmínkách zemědělství ČR.

Metodika EU sice do značné míry koresponduje s postupy účtování v ČR, avšak obsahuje řadu odlišností a zavádí i nové ukazatele a pojmy. Jednou ze zásadních odlišností je skutečnost, že do hodnocení hospodářských výsledků podniků se zahrnuje pouze jejich zemědělská činnost včetně lesní výroby a agroturistiky. Není tudíž na nákladové ani výnosové straně brána do úvahy nezemědělská (přidružená) výroba. Rovněž řada účetních operací týkajících se hospodářského výsledku z finančních operací a mimořádného hospodářského výsledku není v tomto postupu zohledněna. Hodnoty ukazatelů hospodářského výsledku podle této metodiky u jednotlivých skupin podnikatelských subjektů se tudíž mohou značně odlišovat od podobných ukazatelů převzatých pro veškeré činnosti a finanční operace z účetních výkazů ČR.

Koncept výpočtu základních ukazatelů podle metodiky EU, který vychází z principu tvorby a rozdílu přidané hodnoty, znázorňuje schéma č. 1.

⁹⁵ *V podstatě se v daném případě jedná Evropské unii o to, aby v systému navzájem srovnatelných údajů představila veřejnosti hospodářské výsledky plynoucí výhradně ze zemědělské činnosti, a tak umožnila kvantifikovat důchodovou pozici sektoru jako základního ukazatele důchodové disparity, resp. parity zemědělství v relaci s ostatními odvětvími národního hospodářství.*

Schéma č. 1 - Odvození ukazatelů ekonomických výsledků podle metodiky FADN EU

Celková zemědělská produkce (Total output)				Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies & taxes))		
Produkce RV (Output crops & crop products)		Produkce ŽV (Output livestock & livestock products)				Ostatní produkce (Other output)
Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)			Hrubá přidaná hodnota (Gross Farm Income)			
Přímé náklady (Specific costs)		Ostatní věcné náklady (Farming overheads)				
			Odpisy (Depreciation)	Čistá přidaná hodnota (Farm Net Value Added)		Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies & taxes on investment)
			Externí faktory (External factors)			Důchod ze zemědělské činnosti (Family Farm Income)
			Mzdové náklady (Wages)	Pachtovné (Rent)	Úroky (Interest)	

Pramen: Farm Accountancy Data Network - An A to Z of Methodology, Commission of the European Communities, 1984, s. 66, upraveno ve VÚZE

Zpracoval J. Hanibal, F. Slavík, J. Šilar (VÚZE)

K hodnocení výsledků zemědělské výroby v zemědělských podnicích EU se používají především tyto dále uvedené ukazatele (které se uvádějí obvykle v přepočtu na 1 podnik, na 1 ha z. p. a v třídění zemědělských podniků podle ekonomické velikosti a výrobního zaměření):

Celková zemědělská produkce je hodnota zemědělské produkce za hospodářský rok. Vypočítává se sečtením tržeb za zemědělské výrobky, hodnoty vlastních krmiv a osiv, hodnoty vlastní produkce spotřebované v domácnosti, změny stavu zásob zvířat a rostlinných výrobků, tržeb z agroturistiky, hodnoty produkce lesního hospodářství a případně hodnoty jiné produkce související se zemědělskou výrobou včetně zemědělských služeb pro cizí podniky.

Výrobní spotřeba zahrnuje přímé věcné náklady na zemědělskou výrobu (osiv a krmiva, hnojiva a prostředky na ochranu rostlin apod.) a ostatní věcné náklady (tj. věcné náklady na provoz stropů, udržování budov, náklady na energii a služby a jiné ostatní věcné náklady na zemědělskou výrobu). Výrobní spotřeba nezahrnuje náklady na pořízení externích (cizích) výrobních faktorů, mezi než patří zejména náklady na získání námezdní pracovní síly (mzdové náklady), pachtovné a úrok (nájemné).

Saldo provozních dotací a daní (provozní dotace bez provozních daní) je při převaze dotací nad daněmi kladné a hrubou přidanou hodnotu zvyšuje. Je-li záporné, hrubou přidanou hodnotu snižuje.

Hrubá přidaná hodnota se vypočte odpočtem výrobní spotřeby od celkové zemědělské produkce a připočtením salda provozních dotací a daní.

Čistá přidaná hodnota se vypočte odečtením odpisů od hrubé přidané hodnoty. Čistá přidaná hodnota je ukazatelem ekonomické výkonnosti podniku. Je výsledkem práce rodinných i námezdních pracovníků, výsledkem použití vlastního i cizího (vypůjčeného, najatého) kapitálu a výsledkem použití vlastní i najaté půdy pro zemědělskou výrobu. Čistá přidaná hodnota přepočtená na roční pracovní jednotku (RPJ)⁹⁶ je ukazatelem produktivity práce v zemědělském podniku.

Externí faktory jsou součtem nákladů na pořízení „cizích“ výrobních faktorů (námezdní práce, pronajaté půdy, budov, strojů, zařízení a úvěrů, tedy součtem mzdových nákladů, pachtovného, úroků a nájemného z budov, strojů a zařízení).

Saldo investičních dotací a daní (investiční dotace bez daní na investice) je při převaze dotací nad daněmi kladné a zvyšuje důchod ze zemědělské činnosti. Je-li záporné, důchod ze zemědělské činnosti snižuje.

⁹⁶ Roční pracovní jednotka (Annual Work Unit - AWU) představuje pracovní aktivitu celoročně pracujícího pracovníka na plný denní úvazek pouze za zemědělskou činnost.

Důchod ze zemědělské činnosti získáme z čisté přidané hodnoty odpočtem nákladů na pořízení externích produkčních faktorů (půdy, práce a kapitálu), tj. pachtovného, mzdových nákladů a úroků, příp. nájemného z budov a zařízení a připočtením salda investičních dotací a daní s příslušným znaménkem.

Důchod ze zemědělské činnosti je v podnicích fyzických osob typu stejných farem důchodem hospodáře a členů jeho rodiny z použití vlastního kapitálu, vlastní půdy a vlastní práce hospodáře a členů jeho rodiny při zemědělské výrobě. V přepočtu na rodinnou roční pracovní jednotku (RRPJ⁹⁷) je ukazatelem důchodovosti rodinného zemědělského podniku. Vzhledem k tomu, že v podnicích právnických osob (zemědělských družstvech, obchodních společnostech) jsou započteny mzdové náklady pracovníků do externích faktorů a vlastní práce hospodáře a členů jeho rodiny se zde nevyskytuje, je důchod ze zemědělské činnosti podniků právnických osob jen důchodem z použití vlastní půdy a vlastního kapitálu v zemědělské výrobě. Tak tomu ale může být i ve velkých zemědělských podnicích fyzických osob spravovaných najatými řídicími pracovníky, v nichž nikdo z rodiny majitele (resp. hospodáře) bez námezdního pracovního poměru nepracuje.

Cash-flow je objem peněžních prostředků získaný podnikem za účetní období (peněžní příjmy minus peněžní výdaje), který představuje míru finanční síly podniku. Od příjmů (za prodej vlastních výrobků a služeb, za prodej zboží a náhrad od pojišťoven) se odečítají výdaje (výrobní spotřeba bez meziprojektu, ostatní věcné náklady, externí faktory) a přičítá saldo provozních dotací a daní a saldo investičních dotací a daní.

Podrobnější popis výpočtu jednotlivých ukazatelů podle metodiky FADN EU je obsažen v následující tabulce:

Poř. číslo	Přehled ukazatelů	Výpočet podle poř. č. ukazatelů	Poznámka
1.	Celková zemědělská produkce (Total output)	2+3+4	-
2.	Produkce RV	-	Tržby za prodej vlastních výrobků RV Změna stavu zásob vlastní výroby (nedokončená výroba, výrobky) Vlastní meziprojekt (vlastní osiva a sadba, vlastní krmiva) Vlastní produkce spotřebovaná v domácnosti
3.	Produkce ŽV	-	Tržby za prodej vlastních výrobků ŽV Změna stavu zásob vlastní výroby (výrobky, zvířata) Vlastní meziprojekt (vlastní hnojiva, vlastní vejce do lhní) Vlastní produkce spotřebovaná v domácnosti

⁹⁷ FWU (Family Work Unit) je roční pracovní jednotka nenámezdní (rodinné) pracovní činnosti.

Poř. číslo	Přehled ukazatelů	Výpočet podle poř. č. ukazatelů	Poznámka
4.	Ostatní produkce	-	Ostatní produkce (produkce výrobků z lesní výroby, pomocné výroby a služeb ze zemědělské činnosti)
5.	Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)	6+16	-
6.	Přímé náklady (Specific costs)	7+8+9+10+11+12+13+14+15	-
7.	- osiva nakupovaná	-	Spotřeba nakoupených osiv a sadby
8.	- osiva vlastní	-	Spotřeba vlastních osiv a sadby
9.	- hnojiva nakupovaná	-	Spotřeba nakoupených hnojiv
10.	- hnojiva vlastní	-	Spotřeba vlastních hnojiv
11.	- chemikálie	-	Spotřeba nakoupených ochranných prostředků
12.	- krmiva nakupovaná	-	Spotřeba nakoupených krmiv
13.	- krmiva vlastní	-	Spotřeba vlastních krmiv
14.	- vejce do líhni nakupovaná	-	Spotřeba nakoupených vajec do líhni
15.	- vejce do líhni vlastní	-	Spotřeba vlastních vajec do líhni
16.	Ostatní věcné náklady (Farming overheads)	17+18+19+20	-
17.	- náklady strojů a budov	-	Náklady na opravy a udržování budov a strojů
18.	- energie	-	Spotřeba PHM a ostatních paliv a energií
19.	- služby	-	Ostatní služby neuvedené v ř. 17
20.	- ostatní náklady	-	Spotřeba vody a ostatního materiálu, pojistné, režijní náklady
21.	Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies & taxes)	22-23	-
22.	Provozní dotace	-	A. Programy poskytování podpor na základě podpůrných programů (1.D až 10.) B. Podpůrné programy k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny C. Poskytování a čerpání neinvestičních dotací na řešení dopadů zvýšení spotřební daně u nafty D. Podpora na částečnou kompenzaci nepříznivých ekonomických vlivů v zemědělství
23.	Daně a poplatky provozní	-	Daně a poplatky (daň silniční, ostatní daně)

Poř. číslo	Přehled ukazatelů	Výpočet podle poř. č. ukazatelů	Poznámka
24.	Hrubá přidaná hodnota (Gross farm income)	(1-5)+21	-
25.	Odpisy (Depreciation)	-	Odpisy nehmotného a hmotného investičního majetku
26.	Čistá přidaná hodnota (Farm net value added)	24-25	-
27.	Externí faktory (External factors)	28+29+30	-
28.	- mzdové náklady (Wages)	-	Osobní náklady včetně sociálního a zdravotního pojištění
29.	- pachtovné (Rent)	-	Pachtovné půdy, nájmy budov a strojů
30.	- úroky (Interest)	-	Úroky z úvěrů provozních i investičních
31.	Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies & taxes on investment)	32-33	-
32.	Investiční dotace	-	A. Programy poskytování podpor na základě podpůrných programů (1.C)
33.	Daň z pozemků a budov	-	Daně za movitý a nemovitý investiční majetek
34.	Důchod ze zemědělské činnosti (Family farm income)	(26-27)+31	-
35.	Cash-flow	-	Peněžní příjmy minus peněžní výdaje

D. TABULKOVÁ PŘÍLOHA

Tabulky k části A

A1/01	- Makroekonomické ukazatele vývoje národního hospodářství
A2.1/01	- Postup privatizace v rezortu zemědělství
A2.1/02	- Pronájem státní půdy a ostatního státního majetku ve správě PF ČR
A2.1/03	- Počty registrovaných podniků v zemědělství
A2.1/04	- Velikostní struktura podniků fyzických osob v zemědělství
A2.1/05	- Velikostní struktura společností s ručením omezeným v zemědělství
A2.1/06	- Velikostní struktura akciových společností v zemědělství
A2.1/07	- Velikostní struktura zemědělských družstev
A2.2/01	- Vývoj výměry zemědělské a orné půdy
A2.2/02	- Vývoj počtu pracovníků zemědělství
A3.1/01	- Bilance výroby a spotřeby obilovin
A3.1/02	- Bilance výroby a spotřeby pšenice celkem
A3.1/03	- Bilance výroby a spotřeby ječmene
A3.1/04	- Bilance výroby a spotřeby žita
A3.1/05	- Bilance výroby a spotřeby kukuřice na zrno
A3.1/06	- Bilance výroby a spotřeby cukru
A3.1/07	- Bilance výroby a spotřeby brambor
A3.1/08	- Bilance výroby a spotřeby bramborového škrobu
A3.1/09	- Bilance výroby a spotřeby řepky olejné
A3.1/10	- Bilance výroby a spotřeby rosených stonků lnu přadného
A3.1/11	- Bilance výroby a spotřeby čerstvého ovoce mírného pásma včetně bobulovin a ořechů vlašských
A3.1/12	- Bilance výroby a spotřeby jablek
A3.1/13	- Bilance výroby a spotřeby čerstvé zeleniny
A3.1/14	- Osevní a sklizňové plochy, výroba a hektarové výnosy hlavních produktů rostlinné výroby
A3.2/01	- Bilance výroby a spotřeby mléka
A3.2/02	- Bilance výroby a spotřeby hovězího masa
A3.2/03	- Bilance výroby a spotřeby vepřového masa
A3.2/04	- Bilance výroby a spotřeby drůbežího masa
A3.2/05	- Bilance výroby a spotřeby vajec
A3.2/06	- Stavy hospodářských zvířat
A3.2/07	- Výroba a užitkovost v odvětví živočišné výroby
A3.3/01	- Vývoj souhrnných cenových indexů
A3.3/02	- Vývoj indexů cen zemědělských výrobců podle jednotlivých komodit
A3.3/03	- Vývoj průměrných cen zemědělských výrobků
A3.3/04	- Index cen vstupů do zemědělství
A3.3/05	- Meziroční indexy cen ve výrobních vertikálách
A3.3/06	- Meziroční indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží
A3.4/01	- Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu ČR
A3.4/02	- Teritoriální struktura agrárního vývozu a dovozu podle celní nomenklatury
A3.4/03	- Objem vývozu a dovozu základních zemědělských a potravinářských komodit
A3.4/04	- Vývoz a dovoz vybraných komodit tvořících hlavní podíl na celkovém

	agrárním zahraničním obchodu ČR
A3.5/01	- Tržní ceny prodávané zemědělské půdy podle velikostních kategorií
A3.6/01	- Podíl jednotlivých pojišťoven na trhu zemědělského pojištění
A3.6/02	- Základní údaje České pojišťovny, a. s. o pojištění hospodářských zvířat a plodin
A4.1/01	- Základní souhrnné ukazatele podniků hospodařících na půdě
A4.1/02	- Hrubá zemědělská produkce
A4.2/01	- Výsledky hospodaření z hlediska forem podnikání právnických osob
A4.2/02	- Majetek a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob
A4.2/03	- Kapitál a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob
A4.2/04	- Výdaje a příjmy podnikatelských subjektů fyzických osob
A4.2/05	- Majetek a závazky podnikatelských subjektů fyzických osob
A4.3/01	- Výsledky hospodaření právnických osob podle výrobních oblastí
A4.3/02	- Majetek právnických osob a jeho struktura podle výrobních oblastí
A4.3/03	- Kapitál právnických osob a jeho struktura podle výrobních oblastí
A4.3/04	- Výdaje a příjmy podnikatelských subjektů fyzických osob podle výrobních oblastí
A4.3/05	- Majetek a závazky podnikatelských subjektů fyzických osob podle výrobních oblastí
A4.4/01	- Standardní výstup podle metodiky EU u podniků fyzických a právnických osob hospodařících na půdě
A4.5/01	- Souhrnný zemědělský účet v b. c. zpracovaný ve VÚZE
A4.5/02	- Souhrnný zemědělský účet podle nové metodiky Eurostat
A6.3/01	- Přehled projektů obnovitelných zdrojů energie podpořených Českou energetickou agenturou
A6.3/02	- Přehled projektů vybraných obnovitelných zdrojů energie podpořených SFŽP ČR
A8.5/01	- Vybavení zemědělských podniků technikou podle velikosti podniku
A8.5/02	- Vybavení zemědělských podniků technikou podle výměry
A9.1/01	- Vývoj nominálních mezd v zemědělství, průmyslu a národním hospodářství
A9.1/02	- Vývoj indexu reálných mezd ve vybraných sektorech
A10/01	- Aplikace průmyslových hnojiv
A10/02	- Jakost podzemních vod (mělké vrty) - podíl vzorků nevyhovujících státní normě
A11.2/01	- Podíl jednotlivých druhů výdajů na celkových výdajích domácností ČR
A11.2/02	- Vývoj podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových výdajích domácností
A11.3/01	- Základní národohospodářské údaje - mezinárodní srovnání
A11.3/02	- Zemědělství - produkce, mezispotřeba a přidaná hodnota - mezinárodní srovnání
A11.3/03	- Indexy cen zemědělských výrobců - mezinárodní srovnání
A11.3/04	- Růst spotřebitelských cen potravin a nápojů - mezinárodní srovnání
A11.3/05	- Sklizňové plochy, výnosy a výroba vybraných plodin - mezinárodní srovnání
A11.3/06	- Sklizňové plochy cukrovky, výnosy a výroba cukru - mezinárodní srovnání

Tabulky k části B

B2/01	-	Přehled o přiznávání dotací
B3.1/01	-	Minimální (garantované) ceny pro nákup mléka
B3.1/02	-	Smluvní ceny pro nákup ostatních výrobků
B3.1/03	-	Přehled o rozsahu regulace trhu podle výrobků
B3.1/04	-	Výdaje SFTR na regulaci trhu
B3.1/05	-	Výdaje na regulaci trhu
B3.2/01	-	Porovnání úrovně celní ochrany v roce 1999
B3.5/01	-	Zatížení podnikatelských subjektů fyzických osob majetkovými daněmi
B3.5/02	-	Zatížení podnikatelských subjektů právnických osob majetkovými daněmi
B8.2/01	-	Referenční ceny světové a domácí
B8.2/02	-	Mezinárodní srovnání vývoje OPP
B8.2/03	-	Mezinárodní srovnání vývoje transferů do zemědělství

A1/01 - Makroekonomické ukazatele vývoje národního hospodářství

Ukazatel	MJ	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Počet obyvatel ¹⁾	tis.	10 362,3	10 330,8	10 315,4	10 303,6	10 294,9	10 282,8
HDP ve s. c. 1995 ²⁾	mld. Kč	1 449,4 ³⁾	1 381,1	1 447,7	1 432,8	1 401,3	1 397,9
HDP v b. c. ²⁾	mld. Kč	626,2 ³⁾	1 381,1	1 572,3	1 668,8	1 798,3	1 836,3
HDP/obyv. ⁴⁾	USD	.	5 036,0	5 616,0	5 108,0	5 412,0	5 161,0
HDP/obyv. ⁵⁾	USD	.	12 308,0	13 039,0	13 134,0	13 008,0	13 182,0
Podíl nestátního sektoru na HDP	%	11,2	66,5	71,9	76,0	77,6	77,2
Výdaje státního rozpočtu	mld. Kč	118,4	432,7	484,4	524,7	566,7	597,0
Saldo státního rozpočtu	mld. Kč	-1,2	7,2	-1,6	-15,7	-29,3	-29,6
Deflátoři HDP (rok 1995 = 100)	%	.	100,0	108,6	116,5	128,3	131,4
Deflátoři HDP (meziroční)	%	.	110,2	108,6	107,2	110,2	102,4
Index spotřebitelských cen k lednu 1989	%	100,0	277,3	301,7	326,6	361,5	369,1
Míra inflace ⁶⁾	%	101,4	109,1	108,8	108,5	110,7	102,1
Nezaměstnanost	%	.	2,9	3,5	5,2	7,5	9,4
Saldo běžného účtu platební bilance	mld. Kč	.	-50,2	-121,5	-100,1	-43,1	-36,6
Podíl salda bilance b. ú. na HDP	%	.	-2,6	-7,4	-6,1	-2,4	-2,0
Kurz DEM	Kč/DEM	.	18,5	18,1	18,3	18,3	18,9
Kurz Euro ⁷⁾	Kč/Euro	.	34,3	34,0	35,8	36,2	36,9
Kurz USD	Kč/USD	15,1	26,6	27,1	31,7	32,3	34,6

1) Střední stav obyvatel.

2) Údaje o HDP jsou propočteny zpětně od roku 1990 podle nové metodiky (1999).

3) Rok 1990.

4) Podle směnného kurzu.

5) Podle parity kupní síly.

6) Průměrný meziroční index spotřebitelských cen.

7) Do 31. 12. 1998 ECU.

Pramen: Statistické ročenky ČSÚ 1994-99; Bulletin ČSÚ, 1/94 - 4/99; Ukazatele sociálního a hospodářského vývoje ČR, ČSÚ 1/94 - 4/99; ČNB

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A2.1/01 - Postup privatizace v rezortu zemědělství k 31. 12. 1999

Ukazatel	MJ	Číslo řádku	Zemědělská prvovýroba		MZe celkem ¹⁾
			celkem	z toho státní statky	
Zařazeno podniků	počet	1	567	316	960
Předloženo projektů ²⁾	počet	2	2 983	1 915	5 386
Schváleno projektů	počet	3	842	441	1 617
Schválené výstupní jednotky	počet	4	8 220	7 478	10 859
Nerealizované výstupní jednotky	počet	5	137	133	143
Majetek zařazený do privatizace ³⁾	mil. Kč	6	50 796	21 943	161 838
Korekce majetku určeného k privatizaci ⁴⁾	mil. Kč	7	6 639	2 270	7 771
Majetek realizovaných projektů ⁵⁾	mil. Kč	8	43 413	19 131	151 136
Postup realizace (k majetku k privatizaci ⁶⁾)	%	9	98,32	97,24	98,10
Majetek, který zbývá k privatizaci ⁷⁾	mil. Kč	10	744	542	2 931
Podíl majetku, který zbývá k privatizaci ⁸⁾	%	11	1,68	2,76	1,90

1) Včetně zpracovatelského průmyslu, vodovodů a kanalizace a lesního hospodářství.

2) Z předložených 1 915 projektů u státních statků bylo 320 zakladatelských a 1 595 ostatních.

3) Majetek k restituci činil u státních statků 21 170 mil. Kč.

4) Korekce (aktualizace hodnoty) majetku státních podniků zařazených do privatizace (hospodářský výsledek, zařazení podniku do likvidace nebo konkurzu, vyřazení majetku z privatizace).

5) Majetek státních podniků převedený rozhodnutím ministra zemědělství na PF ČR a FNM ČR k realizaci schválených a aktualizovaných privatizačních projektů.

6) Řádek č. 9 = řádek č. 8 x 100 : (řádek č. 6 - řádek č. 7).

7) Řádek č. 10 = řádek č. 6 - řádek č. 7 - řádek č. 8.

8) Řádek č. 11 = řádek č. 10 x 100 : (řádek č. 6 - řádek č. 7).

Pramen: Údaje odboru privatizace MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

A2.1/02 - Pronájem státní půdy a ostatního státního majetku ve správě PF ČR

Pronajatý majetek	MJ	K 31. 12. 1999
Zemědělské pozemky celkem ¹⁾	ha z. p.	753 323
v tom pronajato - fyzickým osobám (vč. restituentů)	ha z. p.	251 264
- družstvům	ha z. p.	100 295
- obchodním společnostem	ha z. p.	405 764
Související ostatní nemovitý majetek (budovy a stavby)	mil. Kč	9 148
Celkem uzavřeno nájemních smluv	počet	61 936

1) Výměra nepronajaté zemědělské půdy činí 56 745 ha.

Pramen: Údaje Pozemkového fondu ČR

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

A2.1/03 - Počty registrovaných podniků v zemědělství¹⁾

Podnikatelská forma	Zemědělská		Zemědělské	
	1998	1999	1998	1999
Podniky fyzických osob celkem	92 845	75 633	3 883	3 188
v tom - samostatně hospodařící rolníci	88 995	72 286	1 922	1 390
z toho - zapsaní v obch. rejstříku	50	37	1	1
- ostatní podniky fyzických osob	3 850	3 347	1 961	1 798
z toho - zapsané v obch. rejstříku	47	36	8	11
Obchodní společnosti celkem	2 351	2 452	257	275
z toho - společnosti s ručením omezeným	1 766	1 823	198	211
- akciové společnosti	525	565	47	51
Družstva	1 122	1 064	18	18
Státní podniky	29	22	2	-
Ostatní právní formy ²⁾	81	127	31	104
Celkem	96 428	79 298	4 191	3 585

1) Údaje se týkají všech ekonomických subjektů v zemědělské prvovýrobě a zemědělských službách, vedených ve statistickém registru, aktivních i neaktivních, tzn. včetně těch, které po registraci nezahájily činnost, nebo později svoji činnost přerušily, aniž byl proveden výmaz z registru; stav koncem roku.

2) Příspěvkové a rozpočtové organizace, školská zařízení a zahraniční osoby.

Pramen: ČSÚ - Registr ekonomických subjektů; výpočty VÚZE

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

**A2.1/04 - Velikostní struktura podniků fyzických osob v zemědělství¹⁾
koncem roku 1999**

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované	Počet podniků		Výměra		Počet pracovníků ²⁾	
	absol.	%	ha	%	absol.	%
do 10	12 128	53,3	60 539	7,4	7 580	24,6
11 - 50	8 008	35,2	176 474	21,5	9 334	30,3
51 - 100	1 171	5,1	81 433	9,9	2 320	7,5
101 - 500	1 221	5,4	257 223	31,3	5 974	19,4
501 - 1 000	160	0,7	111 667	13,6	2 662	8,6
1 001 - 2 000	76	0,3	100 199	12,2	1 878	6,1
nad 2 000	11	0,0	34 580	4,2	1 067	3,5
Celkem	22 775	100,0	822 115	100,0	30 815	100,0

1) Bez podniků neobhospodařujících z. p.

2) Trvale činní pracovníci.

Pramen: Agroregitr ČSÚ - aktualizované údaje

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

**A2.1/05 - Velikostní struktura společností s ručením omezeným
v zemědělství¹⁾ koncem roku 1999**

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované	Počet podniků		Výměra		Počet pracovníků ²⁾	
	absol.	%	ha	%	absol.	%
do 100	195	18,9	6 361	0,8	2 619	8,0
101 - 500	271	26,2	82 695	10,7	4 671	14,3
501 - 1 000	280	27,1	208 752	27,1	8 077	24,8
1 001 - 2 000	230	22,3	314 470	40,8	11 951	36,7
nad 2 000	57	5,5	157 580	20,5	5 274	16,2
Celkem	1 033	100,0	769 858	100,0	32 592	100,0

1) Bez podniků neobhospodařujících z. p.

2) Trvale činní pracovníci.

Pramen: Agroregitr ČSÚ - aktualizované údaje

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

**A2.1/06 - Velikostní struktura akciových společností v zemědělství¹⁾
koncem roku 1999**

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované	Počet podniků		Výměra		Počet pracovníků ²⁾	
	absol.	%	ha	%	absol.	%
do 100	48	10,4	1 213	0,2	5 738	12,6
101 - 500	26	5,6	6 665	0,9	2 111	4,6
501 - 1 000	78	16,9	62 842	8,7	3 954	8,7
1 001 - 2 000	168	36,4	242 744	33,5	13 414	29,4
nad 2 000	142	30,7	412 000	56,8	20 382	44,7
Celkem	462	100,0	725 464	100,0	45 599	100,0

1) Bez podniků neobhospodařujících z. p.

2) Trvale činní pracovníci.

Pramen: Agroregitr ČSÚ - aktualizované údaje

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

**A2.1/07 - Velikostní struktura zemědělských družstev¹⁾
koncem roku 1999**

Velikostní skupiny podniků podle výměry obhospodařované	Počet podniků		Výměra		Počet pracovníků ²⁾	
	absol.	%	ha	%	absol.	%
do 100	17	2,2	841	0,1	270	0,4
101 - 500	72	9,4	25 596	2,3	1 458	2,0
501 - 1 000	204	26,7	155 570	13,8	9 781	13,5
1 001 - 2 000	292	38,3	427 778	37,9	26 904	37,2
nad 2 000	178	23,3	517 816	45,9	33 955	46,9
Celkem	763	100,0	1 127 601	100,0	72 368	100,0

1) Bez podniků neobhospodařujících z. p.

2) Trvale činní pracovníci.

Pramen: Agroregitr ČSÚ - aktualizované údaje

Zpracoval: E. Divila (VÚZE)

A2.2/01- Vývoj výměry zemědělské a orné půdy (tis. ha) k 31. 12.

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Zemědělská půda	4 296	4 280	4 279	4 280	4 284	4 282
Orná půda	3 232	3 143	3 098	3 091	3 101	3 096
Zornění (%)	75,23	73,43	72,40	72,22	72,39	72,30
Půda v klidu	.	58	84	57	51	58

Pramen: Statistická ročenka půdního fondu ČSFR a ČR, ČÚZK

Zpracoval: J. Němec (VÚZE)

A2.2/02 - Vývoj počtu pracovníků zemědělství¹⁾

Podnikatelská forma	Průměrný evidenční počet pracovníků (fyzické osoby)					
	1989	1995	1996	1997	1998 ⁴⁾	1999 ⁵⁾
Podniky právnických osob	531 057	186 620	184 208	181 738	171 689	158 800
v tom - státní podniky	127 865	1 070	646	508	429	300
- družstva	403 192	118 024	105 749	89 480	75 979	63 600
- obchodní společnosti ²⁾	x	67 526	77 813	91 750	95 281	94 900
Podniky fyzických osob ³⁾	2 000	35 000	33 000	32 000	32 500	32 000
Celkem	533 057	221 620	217 208	213 738	204 189	190 800

1) Bez souvisejících služeb a myslivosti.

2) A. s., s. r. o. a ostatní obchodní společnosti se zemědělskou činností (zahrnut odhad počtu zaměstnavatelů a zaměstnanců v organizacích do 19 osob).

3) Fyzické osoby, vč. námezdních pracovníků a rodinných příslušníků (odhad pracovníků s jediným nebo hlavním zaměstnáním).

4) Upřesněné údaje.

5) Předběžné údaje.

Pramen:

1989 - 1995:

propočty VÚZE podle: Výkaznictví zaměstnanosti a mezd 1989 - 1995, ČSÚ 1990 - 1996; Statistická ročenka 1989 - 1995, FSÚ, ČSÚ 1990 - 1996; výběrová šetření VÚZE 1991 - 1993; Vokáč J. a kol.: Analýza sektoru soukromých zemědělců, MZe 1993; Agrocensus 1995, ČSÚ 1996

1996 - 1999:

propočty VÚZE podle: Zaměstnanost a průměrné mzdy (Účelová legenda), 1996 - 1999, ČSÚ 1997 - 2000; Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR podle výsledků výběrového šetření pracovních sil, podzim 1996, ČSÚ 1997, podzim 1997, ČSÚ 1998, 4. čtvrtletí 1998, ČSÚ 1999, 4. čtvrtletí 1999, ČSÚ 2000; Evidenční počet zaměstnanců a jejich mzdy v ČR za 1. - 4. čtvrtletí 1997 - 1999, ČSÚ 1998, 1999, 2000

Zpracoval: H. Horská, D. Špěšná, J. Dřík (VÚZE)

A3.1/01 - Bilance výroby a spotřeby obilovin¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Počáteční zásoba	957,6	1 893,1	652,0	1 307,1	1 762,3	1 682,4
Výroba	7 793,1	6 601,7	6 644,1	6 982,8	6 668,9	6 928,4
Dovoz	213,7	127,3	864,6	156,9	256,4	144,0
Celková nabídka	8 964,4	8 622,1	8 160,7	8 446,8	8 687,6	8 754,8
Domácí spotřeba ²⁾	7 840,5	7 097,6	6 841,5	6 542,7	6 448,3	6 523,3
v tom - potraviny	2 186,0	2 307,0	2 059,0	1 988,0	1 974,0	2 001,0
- osiva	433,0	400,0	384,0	386,1	364,3	342,3
- krmiva	5 221,5	4 390,6	4 398,5	4 168,6	4 110,0	4 160,0
- techn. užití	.	.	.	.	0,0	20,0
Vývoz	131,0	872,5	12,1	141,8	556,9	1 180,0
Celková poptávka	7 971,5	7 970,1	6 853,6	6 684,5	7 005,2	7 703,3
Konečná zásoba	992,9	652,0	1 307,1	1 762,3	1 682,4	1 051,5

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Domácí spotřeba - ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), E. Šiman (MZe)

A3.1/05 - Bilance výroby a spotřeby kukuřice na zrno¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Počáteční zásoba	100,7	159,6	56,9	105,6	121,1	96,7
Výroba	174,6	113,3	168,7	285,2	200,6	260,5
Dovoz	209,2	87,4	193,7	85,9	110,2	80,0
Celková nabídka	484,5	360,3	419,3	476,7	431,9	437,2
Domácí spotřeba ²⁾	398,6	303,0	313,3	322,8	322,3	342,2
v tom - potraviny	8,5	4,0	6,0	10,0	10,0	10,0
- osiva	13,2	13,0	13,0	12,8	12,2	12,2
- krmiva	376,9	286,0	294,3	300,0	300,1	320,0
Vývoz	0,0	0,4	0,4	32,8	12,9	30,0
Celková poptávka	398,6	303,4	313,7	355,6	335,2	372,2
Konečná zásoba	85,9	56,9	105,6	121,1	96,7	65,0

1) Marketingový rok u obilovin začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Domácí spotřeba ve všech uvedených letech: Materiály VÚZE a MZe.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: J. Kreysová (VÚZE), E. Šíman (MZe)

A3.1/06 - Bilance výroby a spotřeby cukru¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Počáteční zásoba	.	3,0	19,2	18,1	83,1	166,1
Výroba cukru ze skliz. řepy	567,0	476,7	610,0	540,3	470,2	395,2
Dovoz	47,0	25,0	8,9	17,4	56,9	55,0
Jiné zdroje ²⁾						
Celková nabídka	614,0	504,7	638,1	575,8	610,2	616,3
Domácí spotřeba	495,0	455,1	457,7	414,9	410,0	400,0
v tom - průmyslové zpracování	250,0	240,2	240,0	226,0	225,0	225,0
- maloobchod	245,0	214,9	217,7	188,9	185,0	175,0
Jiné užití ²⁾			30,0			
Vývoz	105,9	30,4	132,3	77,8	34,1	60,0
Celková poptávka	600,9	485,5	620,0	492,7	444,1	460,0
Konečná zásoba	13,1	19,2	18,1	83,1	166,1	156,3

1) Marketingový rok u cukrovky - cukru začíná 1. 10. běžného roku a končí 30. 9. následujícího roku.

2) Jiné zdroje, Jiné užití: zdroje SSHR.

Pramen: MZe; Celní statistika; Českomoravský cukrovnický spolek

Zpracoval: R. Adamec (MZe)

A3.1/07 - Bilance výroby a spotřeby brambor¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Výroba	2 421,8	1 330,1	1 800,3	1 401,7	1 519,8	1 406,8
Dovoz	94,4	94,9	12,4	39,1	13,3	30,0
Celková nabídka	2 516,2	1 425,0	1 812,7	1 440,8	1 533,1	1 436,8
Domácí spotřeba ²⁾	2 176,2	1 410,7	1 810,0	1 438,8	1 524,7	1 431,8
v tom - škrob	366,0	92,0	150,0	110,0	75,0	80,0
- konzum	858,0	786,0	796,0	800,0	780,0	780,0
- krmiva a ztráty	548,2	252,7	584,0	288,8	429,7	331,8
- sadba	404,0	280,0	280,0	240,0	240,0	240,0
Vývoz	340,0	14,3	2,7	2,0	8,4	5,0
Celková poptávka	2 516,2	1 425,0	1 812,7	1 440,8	1 533,1	1 436,8

1) Marketingový rok u brambor raných začíná 1. 6. běžného roku a končí 31. 5. následujícího roku,
u brambor konzumních a průmyslových začíná 1. 9. běžného roku a končí 31. 8. následujícího roku.

2) Materiály VÚZE a MZe.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), P. Hrdý (MZe)

A3.1/08 - Bilance výroby a spotřeby nativního bramborového škrobu¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Počáteční zásoba	15,1	0,1	0,3	8,1	7,1	7,7
Výroba	46,1	14,0	27,0	17,7	16,4	16,8
Dovoz	2,7	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Celková nabídka	63,9	14,3	27,5	26,0	23,6	24,6
Domácí spotřeba	44,5	11,8	14,0	12,3	10,6	12,8
Vývoz	8,0	2,2	5,4	6,6	5,3	6,0
Celková poptávka	52,5	14,0	19,4	18,9	15,9	18,8
Konečná zásoba	11,4	0,3	8,1	7,1	7,7	5,8

1) Marketingový rok u brambor (bramborového škrobu) začíná 1. 9. běžného roku a končí 31. 8. následujícího roku.

Pramen: Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), E. Divišová, P. Hrdý (MZe)

A3.1/09 - Bilance výroby a spotřeby řepky olejné¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1989/90	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Počáteční zásoba	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Výroba	313,2	662,2	520,6	560,5	680,2	931,1
Dovoz	0,0	2,9	0,3	0,2	1,1	20,0
Celková nabídka	313,2	665,1	520,9	560,7	681,3	951,1
Domácí průmyslové zpracování	312,2	490,4	463,7	490,4	477,0	479,1
z toho - MEŘO ²⁾	0,0	45,0	58,6	90,0	40,0	100,0
Osivo	1,0	1,7	1,5	2,0	2,0	2,0
Vývoz	0,0	173,0	55,7	68,3	202,3	470,0
Celková poptávka	313,2	665,1	520,9	560,7	681,3	951,1
Konečná zásoba	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

1) Marketingový rok u řepky olejné začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Odhad Svazu výrobců bionafty.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), J. Adamec (MZe)

A3.1/10 - Bilance výroby a spotřeby rosených stonků lnu přadného¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1993/94	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00
Počáteční zásoba	49,5	25,0	13,9	0,2	0,0	0,0
Výroba	25,1	34,3	18,3	6,4	11,2	17,1
Dovoz	0,4	0,1	0,1	0,1	0,5	0,2
Celková nabídka	75,0	59,4	32,3	6,7	11,7	17,3
Domácí průmyslové zpracování	40,2	45,4	32,0	6,6	11,6	17,1
Vývoz	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Celková poptávka	40,4	45,5	32,1	6,7	11,7	17,3
Konečná zásoba	34,6	13,9	0,2	0,0	0,0	0,0

1) Marketingový rok u lnu přadného začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: V. Mottl (VÚZE), R. Adamec (MZe)

**A3.1/11 - Bilance výroby a spotřeby čerstvého ovoce mírného pásma
včetně bobulovin a ořechů vlašských¹⁾ (tis. t)**

Ukazatel	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Domácí výroba	390,7	378,8	405,6	431,9	413,3	400,5
z toho - intenzivní sady	143,4	130,9	147,8	171,5	146,4	174,5
Dovoz	71,4	78,2	119,6	94,6	88,1	114,5
Celková nabídka	462,1	457,0	525,2	526,5	501,4	515,0
Čerstvá spotřeba + samozásobení²⁾	303,3	325,7	362,4	312,2	371,3	377,1
Nákup ke zpracování³⁾	43,9	43,4	72,8	83,3	56,4	73,6
Vývoz	114,9	87,9	90	131	73,7	64,3
Celková potřeba	462,1	457,0	525,2	526,5	501,4	515,0

1) Marketingový rok u většiny čerstvého ovoce mírného pásma je totožný s kalendářním rokem.

2) Včetně ztrát.

3) Včetně hroznů moštových.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika; ÚKZÚZ;

KOLI - Zájmové sdružení právnických osob konzervářsko-lihovarského průmyslu

Zpracoval: B. Salamánková (VÚZE)

A3.1/12 - Bilance výroby a spotřeby jablek¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00 ²⁾
Domácí výroba	251,4	291,0	283,1	264,1
z toho - intenzivní sady	116,8	147,9	120,9	142,6
Dovoz	50,0	42,4	42,1	38,0
Celková nabídka	301,4	333,4	325,2	302,1
Čerstvá spotřeba + samozásobení³⁾	118,4	139,3	171,7	175,2
Nerealizovaná produkce⁴⁾	31,7	5,0	34,0	5,0
Nákup ke zpracování	61,8	72,7	52,5	67,9
Vývoz	89,5	116,4	67,0	54,0
Celková potřeba	301,4	333,4	325,2	302,1

1) Marketingový rok u jablek začíná 1. 7. běžného roku a končí 30. 6. následujícího roku.

2) Za marketingový rok 1999/00 jsou údaje mimo výrobu odhady VÚZE.

3) Včetně ztrát.

4) V roce 1998/99 se moštová jablka nesklízela pro velmi nízké ceny.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika; ÚKZÚZ;

KOLI - Zájmové sdružení právnických osob konzervářsko-lihovarského průmyslu

Zpracoval: B. Salamánková (VÚZE)

A3.1/13 - Bilance výroby a spotřeby čerstvé zeleniny¹⁾ (tis. t)

Ukazatel	1995	1996	1997	1998	1999
Domácí výroba	548,1	613,2	541,4	552,9	572,5
Dovoz	231,8	241,4	255,7	277,1	285,8
Celková nabídka	779,9	854,6	797,1	830,0	858,3
Čerstvá spotřeba + samozásobení²⁾	692,6	783,3	707,3	725,3	753,7
Nákup ke zpracování³⁾	82,2	69,8	85,8	100,8	97,8
Vývoz	5,1	1,5	4,0	3,9	6,8
Celková poptávka včetně ztrát	779,9	854,6	797,1	830,0	858,3

1) Marketingový rok u zeleniny je totožný s kalendářním rokem.

2) Včetně ztrát.

3) Odhad Zelinářské unie Čech a Moravy.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ; Celní statistika

Zpracoval: I. Součková (VÚZE)

A3.1/14 - Osevní a sklizňové plochy, výroba a hektarové výnosy hlavních produktů rostlinné výroby

Plodina	Rok	Osevní plocha (tis. ha)	Sklizňová plocha (tis. ha)	Výnos ¹⁾ (t/ha)	Výroba (tis. t)
Obiloviny celkem	1989	1 669,9	1 661,9	4,69	7 793,1
	1995	1 581,3	1 576,0	4,19	6 601,7
	1996	1 586,5	1 581,0	4,20	6 644,1
	1997	1 696,3	1 685,8	4,14	6 982,8
	1998	1 680,8	1 678,3	3,97	6 668,9
	1999	1 586,6	1 591,1	4,35	6 928,4
Pšenice celkem	1989	829,0	828,4	4,94	4 089,7
	1995	832,0	830,8	4,60	3 822,8
	1996	801,3	798,6	4,67	3 727,2
	1997	834,1	825,5	4,41	3 640,3
	1998	914,0	912,3	4,21	3 844,7
	1999	867,6	867,1	4,65	4 028,3
Žito	1989	134,1	134,3	4,15	556,7
	1995	79,4	79,3	3,30	261,9
	1996	64,1	63,6	3,21	204,3
	1997	75,7	75,6	3,43	259,4
	1998	72,2	71,9	3,63	261,2
	1999	55,2	55,1	3,67	202,4
Ječmen celkem	1989	552,5	551,8	4,74	2 613,7
	1995	560,2	557,6	3,84	2 140,5
	1996	604,1	599,8	3,77	2 262,4
	1997	653,5	646,5	3,84	2 484,5
	1998	580,5	577,7	3,62	2 093,1
	1999	543,7	542,9	3,94	2 137,4
Oves	1989	88,0	87,6	3,21	281,0
	1995	60,1	60,2	3,10	186,7
	1996	66,1	65,5	3,27	214,2
	1997	77,8	77,6	3,18	246,6
	1998	58,8	57,7	3,11	179,7
	1999	54,4	54,0	3,32	179,1
Kukuřice	1989	47,7	41,2	4,24	174,6
	1995	27,3	26,4	4,28	113,3
	1996	29,9	33,1	5,09	168,7
	1997	35,0	41,2	6,92	285,2
	1998	29,2	32,9	6,09	200,6
	1999	33,0	39,4	6,60	260,5
Luskoviny celkem	1989	58,9	58,2	2,17	126,1
	1995	60,7	59,9	2,41	144,1
	1996	56,4	54,6	2,48	135,6
	1997	51,6	49,6	2,09	103,7
	1998	58,1	57,2	2,33	133,4
	1999	46,8	46,3	2,58	119,4

Brambory celkem	1989	115,4	115,3	21,01	2 421,8
	1995	78,1	77,9	17,08	1 330,1
	1996	86,5	85,7	21,00	1 800,3
	1997	72,8	72,6	19,30	1 401,7
	1998	72,1	71,9	21,15	1 519,8
	1999	71,5	71,5	19,69	1 406,8
Cukrovka	1989	127,1	126,6	35,52	4 497,0
	1995	93,7	93,1	39,86	3 711,6
	1996	104,1	103,7	41,63	4 315,6
	1997	94,5	92,3	40,32	3 722,0
	1998	85,5	81,4	42,74	3 479,4
	1999	59,1	59,0	45,60	2 690,9
Krmné okopaniny	1989	.	18,9	39,32	744,3
	1995	13,4	12,9	37,25	481,8
	1996	12,8	12,5	38,04	474,7
	1997	10,6	10,6	38,08	404,1
	1989	10,4	10,3	36,41	375,6
	1999	10,4	9,3	36,67	340,9
Olejníny celkem	1989	121,7	121,5	2,79	339,0
	1995	326,4	325,3	2,26	735,9
	1996	279,8	276,6	2,12	586,1
	1997	274,1	270,0	2,25	608,2
	1998	352,6	349,6	2,23	779,0
	1999	468,5	465,8	2,30	1 072,8
Řepka	1989	102,4	102,5	3,06	313,3
	1995	252,3	252,7	2,62	662,2
	1996	228,8	226,5	2,30	520,6
	1997	229,8	227,3	2,47	560,5
	1998	265,6	264,3	2,57	680,2
	1999	350,4	348,9	2,67	931,1
Mák	1989	7,8	7,6	1,04	7,9
	1995	35,3	34,3	0,73	25,1
	1996	14,7	14,3	0,68	9,7
	1997	17,9	16,6	0,57	9,5
	1998	28,5	27,9	0,74	20,5
	1999	46,0	45,5	0,63	28,5
Len (stonky)	1989	.	21,2	4,20	88,9
	1995	10,6	10,0	3,44	34,3
	1996	6,8	5,9	3,10	18,3
	1997	2,2	2,0	3,19	6,4
	1998	4,7	3,7	3,01	11,2
	1999	7,3	5,3	3,22	17,1
Jednoleté pícniny	1989	.	586,8	28,98	17 003,4
	1995	.	412,8	25,81	10 654,8
	1996	.	420,0	28,52	11 977,7
	1997	.	352,0	29,11	10 247,0
	1998	.	334,5	29,87	9 990,2
	1999	.	339,5	28,21	9 579,5
Víceleté pícniny na orné půdě (seno)	1989	502,8	463,5	9,79	4 532,6
	1995	464,3	462,0	6,96	3 215,2
	1996	446,2	440,5	6,87	3 027,4
	1997	424,4	420,5	6,63	2 787,7
	1998	388,0	386,1	6,00	2 315,0
	1999	395,3	394,0	5,93	2 335,9

Zelenina	1989	33,1	35,0	17,96	628,7
	1995	35,0	34,9	15,69	548,1
	1996	36,8	36,1	16,98	613,2
	1997	34,1	33,5	16,14	541,4
	1998	34,6	34,5	16,04	552,9
	1999	34,8	34,7	16,48	572,5
Chmel	1989	.	10,5	1,03	10,8
	1995	.	10,1	0,98	9,9
	1996	.	9,4	1,07	10,1
	1997	.	7,5	0,99	7,4
	1998	.	5,6	0,87	4,9
	1999	.	6,0	1,07	6,4
Vinná réva	1989	.	11,3	4,56	51,3
	1995	.	10,7	3,99	42,6
	1996	.	11,5	6,04	69,7
	1997	.	11,2	3,20	35,8
	1998	.	11,2	4,91	55,2
	1999	.	11,1	6,04	67,1
Louky trvalé	1989	.	485,5	5,35	2 597,1
	1995	618,4	613,5	3,77	2 313,1
	1996	628,7	613,4	3,51	2 150,6
	1997	660,6	641,5	3,67	2 354,3
	1998	669,6	648,5	3,18	2 064,1
	1999	667,5	651,5	3,35	2 181,1
Pastviny	1989	.	219,6	3,48	764,0
	1995	.	264,3	2,73	720,4
	1996	.	262,0	2,46	644,7
	1997	.	270,9	2,54	688,6
	1998	.	273,3	2,29	625,0
	1999	.	278,3	2,32	646,0
Ovoce celkem²⁾	1989	.	36,6	15,05	550,3
	1995	.	33,1	9,93	328,3
	1996	.	32,6	10,85	353,3
	1997	.	32,6	11,83	385,5
	1998	.	32,7	11,35	371,0
	1999	.	32,6	10,87	354,5
z toho jabloně²⁾	1989	.	21,8	19,63	427,7
	1995	.	19,8	11,38	225,5
	1996	.	19,7	12,74	251,4
	1997	.	19,8	14,71	291,0
	1998	.	19,9	14,25	283,1
	1999	.	19,8	13,31	264,1

1) Výnos je hodnota převzatá z uvedeného pramene.

2) Sklizňová plocha = počet stromů v mil. kusů (bez bobulovin) včetně ořešáků vlašských, výnos = kg/1 strom.

Pramen: Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin, ČSÚ

Zpracoval: J. Kreysová, B. Salamánková (VÚZE)

A3.2/01 - Bilance výroby a spotřeby mléka (mil. l)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Počáteční zásoba	.	56,8	49,8	40,0	36,0	51,7
Výroba	4 900,0	3 031,0	3 039,0	2 703,0	2 716,6	2 736,2
Nákup	4 473,0	2 564,0	2 534,0	2 419,0	2 469,2	2 490,0
Dovoz	.	102,0	140,0	105,0	106,2	160,4
Celková nabídka	.	2 722,8	2 723,8	2 564,0	2 611,4	2 702,1
Domácí spotřeba	3 080,0	1 840,0	1 908,8	1 881,0	1 882,4	1 963,7
Vývoz	1 393,0	833,0	775,0	647,0	677,3	706,8
Celková poptávka	.	2 673,0	2 683,8	2 528,0	2 559,7	2 670,5
Konečná zásoba	.	49,8	40,0	36,0	51,7	31,6

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE), M. Hrubá (MZe)

A3.2/02 - Bilance výroby a spotřeby hovězího masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Počáteční zásoba	.	10,6	8,6	8,6	6,2	7,1
Výroba	518,5	322,9	310,4	293,6	246,6	237,4
Dovoz	.	16,3	13,9	4,3	17,8	12,3
Celková nabídka	.	349,8	332,9	306,5	270,6	256,8
Domácí spotřeba	482,6	316,6	308,9	273,4	242,7	233,3
Vývoz	35,9	24,6	15,4	26,9	20,8	16,5
Celková poptávka	.	341,2	324,3	300,3	263,5	249,8
Konečná zásoba	.	8,6	8,6	6,2	7,1	7,0

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE), J. Hojer (MZe)

A3.2/03 - Bilance výroby a spotřeby vepřového masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Počáteční zásoba	26,8	14,5	9,5	9,6	10,3	12,5
Výroba	778,0	650,0	714,0	680,0	669,9	638,8
Dovoz	.	12,0	8,4	3,4	33,7	23,5
Celková nabídka	804,8	676,5	731,9	693,0	713,9	674,8
Domácí spotřeba	757,7	666,7	720,8	663,8	663,5	648,6
Vývoz	14,0	0,3	1,5	18,9	37,9	13,2
Celková poptávka	771,7	667,0	722,3	682,7	701,4	661,8
Konečná zásoba	33,1	9,5	9,6	10,3	12,5	13,0

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE), J. Hojer (MZe)

A3.2/04 - Bilance výroby a spotřeby drůbežího masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Počáteční zásoba	11,0	5,8	8,5	7,0	5,0	8,0
Výroba	199,0	180,0	178,0	190,0	240,9	273,0
Dovoz	0,0	11,7	18,3	22,6	16,1	19,1
Celková nabídka	210,0	197,5	204,8	219,6	262,0	300,1
Domácí spotřeba	180,0	178,8	187,2	206,5	245,9	281,0
Vývoz	13,2	10,2	10,6	8,1	8,1	7,6
Celková poptávka	193,2	189,0	197,8	214,6	254,0	288,6
Konečná zásoba	16,8	8,5	7,0	5,0	8,0	11,5

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE), M. Roubalová (MZe)

A3.2/05 - Bilance výroby a spotřeby vajec (mil. ks)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Výroba	3 643,0	3 047,0	2 948,0	3 322,0	3 615,0	3 307,0
z toho samozásobení	1 714,0	1 155,0	1 145,0	1 586,0	1 620,0	1 594,0
Dovoz	4,0	11,0	57,0	51,3	43,2	26,0
Celková nabídka	3 647,0	3 058,0	3 005,0	3 373,3	3 658,2	3 333,0
Domácí spotřeba	3 481,0	3 001,0	2 825,0	3 245,3	3 574,8	3 205,5
Vývoz	166,0	57,0	180,0	128,0	83,4	127,5
Celková poptávka	3 647,0	3 058,0	3 005,0	3 373,3	3 658,2	3 333,0

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE), M. Roubalová (MZe)

A3.2/06 - Stavy hospodářských zvířat (tis. ks)

Ukazatel	1989 ¹⁾	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Skot celkem	3 480	2 030	1 989	1 866	1 701	1 657	1 574
z toho - krávy	1 248	768	751	702	647	642	615
Prasata celkem	4 685	3 867	4 016	4 080	4 013	4 001	3 688
z toho - prasnice	312	295	318	322	320	317	297
Drůbež celkem	32 479	26 688	27 875	27 573	29 035	30 222	30 784
z toho - slepice	15 699	12 029	12 030	11 833	12 280	11 902	11 739
- husy	180	177	158	151	153	145	132
- kachny	192	463	409	292	374	423	446
- krůty	731	527	692	640	638	614	669

1) Soupis k 1. 1. daného roku.

Pramen: ČSÚ - Soupis hospodářských zvířat k 1. 3. běžného roku

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE)

A3.2/07 - Výroba a užitkovost v odvětví živočišné výroby

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Výroba mléka (mil. l)	4 900	3 031	3 039	2 703	2 717	2 736
Průměrná užitkovost (l mléka/rok)	3 982	4 117	4 301	4 366	4 837	5 022
Výroba hovězího masa (tis. t)	518,5	322,9	310,4	293,6	246,6	237,4
Průměrné přírůstky skotu ve výkrmu (kg/ks/den) ²⁾	0,75	0,78	0,80	0,77	0,78	0,86
Výroba vepřového masa (tis. t) ¹⁾	778,0	650,0	714,0	680,0	669,9	638,8
Průměrné přírůstky prasat ve výkrmu (kg/ks/den) ²⁾	0,63	0,62	0,64	0,63	0,64	0,65
Výroba drůbežího masa (tis. t) ¹⁾	199,0	180,0	178,0	190,0	240,9	273,0
Celková produkce vajec (mil. ks)	3 643	3 047	2 948	3 322	3 615	3 307

1) Celkový prodej a samozásobení - odhad VÚZE a MZe.

2) Odhad VÚZE a MZe.

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ;

Výsledky chovu skotu, prasat a drůbeže za 4. čtvrtletí, ČSÚ; Celní statistika; materiály VÚZE a MZe

Zpracoval: J. Ouředník, M. Abrahamová (VÚZE)

A3.3/01 - Vývoj souhrnných cenových indexů (1993 = 100)¹⁾

Ukazatel	1995	1996	1997	1998	1999
Ceny zemědělských výrobců	113,9	123,4	127,1	130,0	114,7
v tom - rostlinné výrobky	101,6	118,6	122,5	115,9	98,5
- živočišné výrobky	119,7	125,8	129,2	136,6	122,3
Ceny průmyslových výrobců potravin a nápojů	112,3	122,4	131,3	138,5	133,8
Spotřebitelské ceny potravin a nápojů ²⁾	121,0	130,3	136,3	142,6	129,8
Ceny vstupů do zemědělství ³⁾	112,8	124,2	137,5	135,0	126,4

1) V roce 1994 byly podrobeny komplexní revizi indexy cen (viz Indexy cen zemědělských výrobců a výrobců v lesnictví,

Revize 1994 a Indexy průmyslových výrobců, Revize 1994).

2) Index prosinec 1993 = 100.

3) V roce 1995 a 1996 - propočet VÚZE na základě podkladů ČSÚ.

Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží;

Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství; Index cen průmyslových výrobců; Indexy spotřebitelských cen

Zpracoval: F. Vaniček (VÚZE), odbor 2340 ČSÚ

**A3.3/02 - Vývoj indexů cen zemědělských výrobců podle jednotlivých komodit
(1993 = 100)¹⁾**

Výrobek	1995	1996	1997	1998	1999
Pšenice potravinářská	84,4	121,0	131,6	120,9	99,4
Pšenice krmná	84,1	118,7	136,0	115,6	92,2
Ječmen sladovnický	94,8	119,4	130,1	120,2	100,8
Ječmen krmný	83,4	115,4	138,7	115,3	88,0
Žito	86,9	127,4	136,3	128,0	97,6
Oves krmný	88,1	119,8	133,0	118,0	93,3
Kukuřice krmná	105,8	143,1	115,2	103,3	93,9
Semeno řepky olejné	104,1	112,8	124,0	131,9	101,6
Semeno slunečnice	96,9	110,6	102,1	111,3	103,5
Chmel sušený	82,6	80,3	67,5	69,6	74,1
Cukrovka technická	105,2	114,8	104,6	98,2	94,1
Brambory pozdní konzumní (bez sadby)	276,2	178,1	103,7	171,7	132,4
Brambory průmyslové	177,2	156,1	153,7	144,9	161,0
Ovoce	128,0	153,1	124,3	118,6	128,6
Zelenina	119,0	111,7	125,7	130,1	112,4
Mléko kravské tř. Q	.	.	.	131,8	121,1
Mléko kravské I. tř.	108,3	115,4	119,5	.	.
Mléko kravské II. tř.	114,4	119,8	127,1	132,5	119,1
Býci jateční tř. j. A v živém	129,5	130,4	129,0	144,4	138,0
Jalovice jatečné tř. j. A v živém	127,1	126,5	122,6	132,0	125,4
Krávy jatečné tř. j. A v živém	139,2	139,7	129,3	147,7	140,4
Prasata jatečná tř. j. I. v živém	128,6	133,2	132,9	131,1	114,0
Kuřata jatečná tř. j. I.	97,4	103,5	117,4	121,1	99,8
Vejce slepičí konzumní tříděná	94,6	120,4	131,2	124,8	104,0

1) V roce 1994 byly podrobeny komplexní revizi indexy cen (viz Indexy cen zemědělských výrobců a výrobců v lesnictví,

Revize 1994).

Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE), odbor 2340 ČSÚ

A3.3/03 - Vývoj průměrných cen zemědělských výrobků (Kč/t)

Výrobek	1995	1996	1997	1998	1999
Pšenice potravinářská	2 780	3 980	4 331	3 973	3 269
Pšenice krmná	2 305	3 250	3 725	3 166	2 528
Ječmen sladovnický	3 001	3 776	4 119	3 804	3 196
Ječmen krmný	2 121	2 934	3 523	2 930	2 240
Žito	2 401	3 512	3 762	3 533	2 693
Kukuřice krmná	3 524	4 765	3 844	3 441	3 129
Semeno řepky olejné	5 482	5 943	6 535	6 949	5 349
Cukrovka technická	852	930	848	795	763
Brambory pozdní konzumní (bez sadby)	7 982	5 243	2 816	4 941	3 748
Brambory průmyslové	2 107	1 832	1 837	1 755	1 925
Jablka česaná ¹⁾	8 828	11 784	8 409	7 784	8 219
Zelí bílé hlávkové	3 951	4 083	3 655	3 525	3 523
Cibule suchá	6 990	4 826	6 842	8 528	5 180
Mléko kravské tř. j. Q (Kč/tis. l)	.	.	.	7 886	7 247
Mléko kravské tř. j. I. (Kč/tis. l)	6 479	6 901	7 145	.	.
Býci jateční tř. j. A v živém	35 568	35 777	35 478	39 564	37 866
Krávy jatečné tř. j. A v živém	25 023	25 106	23 277	26 494	25 235
Jalovice tř. j. A v živém	29 852	29 695	28 813	30 928	29 434
Prasata jatečná tř. j. I. v živém	34 409	35 500	35 532	34 059	30 477
Kuřata jatečná tř. j. I.	22 224	23 641	26 802	27 629	22 764
Vejce slepičí konzumní tříděná (Kč/tis. ks)	1 396	1 777	1 931	1 827	1 542

1) V roce 1998 a 1999 jablka konzumní.

Pramen: ČSÚ - Indexy cen zemědělských výrobců

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE), odbor 2340 ČSÚ

A3.3/04 - Index cen vstupů do zemědělství (průměr roku 1994 = 100)

Ukazatel	1996	1997	1998	1999
Index cen vstupů do zemědělství celkem	117,2	126,2	125,5	117,5
Index cen vstupů ze sektoru				
- průmyslu	114,1	126,5	124,1	117,5
z toho - krmiva hotová (průmyslová)	118,0	139,4	131,1	112,5
- hnojiva průmyslová ¹⁾	127,0	118,6	135,5	.
- pesticidy	107,7	108,4	112,4	112,5
- PHM	103,5	122,6	103,0	120,1
- stroje pro zemědělství	109,8	116,0	122,1	124,7
- dvoustopá motorová vozidla	113,8	115,4	120,1	120,1
- díly a příslušenství k motorovým voz.	116,7	117,7	120,7	121,5
- elektrická energie	101,9	103,2	107,8	110,5
- stavebnictví	120,0	134,2	147,3	154,4
- dopravy silniční a nákladní	104,7	111,8	120,8	122,4
- služby pošt a telekomunikací	118,3	135,5	146,3	159,6
- lesnictví	112,2	116,0	139,6	142,4
- zemědělství	125,1	125,0	126,5	109,0
z toho - rostlinné výrobky	128,0	129,2	128,1	108,2
- živočišné výrobky a zvířata	113,3	116,8	123,3	110,5
- pojištění zemědělské produkce	93,5	94,3	81,6	72,0
- služeb vstupujících do zemědělství ²⁾	119,5	133,1	140,6	147,3

1) V roce 1999 ČSÚ neuvoľňuje.

2) V roce 1996 a 1997 Index cen vstupů ostatních služeb.

Pramen: ČSÚ - Index cen dodávek výrobků a služeb do zemědělství

Zpracoval: F. Vaníček (VÚZE), odbor 2340 ČSÚ

A3.3/05 - Meziroční indexy cen ve výrobových vertikálách

Ceny	Reprezentant	1995/94	1996/95	1997/96	1998/97	1999/98
Maso a masné výrobky						
Zemědělských výrobců	býci jateční tř. j. A v živém	107,4	100,7	99,0	111,9	95,6
	krávy jatečné tř. j. A v živém	112,7	100,4	92,5	114,2	95,1
	prasata jatečná tř. j. I. v živém	107,0	103,5	99,8	98,7	87,0
	kuřata tř. j. I. v živém	92,0	106,2	113,4	103,1	82,4
Průmyslových výrobců	výrobky jatečné - maso	103,8	105,8	103,0	104,5	91,3
Spotřebitelské	maso a masné výrobky	108,8	106,8	103,3	103,3	91,2
Mléko a mléčné výrobky						
Zemědělských výrobců	mléko kravské tř. j. Q	.	.	.	110,4	91,9
	mléko kravské tř. j. I.	110,3	106,5	103,5	.	.
	mléko kravské tř. j. II.	115,1	104,7	106,1	104,2	89,9
Průmyslových výrobců	mlékárenské výrobky a zmrzlina	108,7	108,7	106,8	109,3	95,1
Spotřebitelské	mléko, sýry, vejce	110,3	113,8	105,4	105,9	93,7
Vejce a vaječné výrobky						
Zemědělských výrobců	vejce slepičí konzumní netříděná	93,3	120,2	114,9	92,1	80,2
	vejce slepičí konzumní tříděná	89,3	127,3	109,0	95,1	83,4
Spotřebitelské	vejce a vaječné výrobky	94,7	121,1	111,2	.	.
Tuky						
Zemědělských výrobců	semeno řepky olejné	100,8	108,4	109,9	106,3	77,0
	semeno slunečnice	100,1	114,1	92,3	109,1	92,9
Průmyslových výrobců	oleje a tuky živočišné a rostlinné	102,4	102,1	101,9	114,3	97,2
Spotřebitelské	oleje a tuky	110,7	105,2	104,0	105,8	94,5
Mlýnské, pekárenské a těstářenské výrobky						
Zemědělských výrobců	pšenice potravinářská	92,6	143,3	108,8	91,8	82,3
	žito	94,2	146,5	107,1	93,9	76,3
Průmyslových výrobců	mlynské a škrobářenské výrobky	90,7	119,2	113,6	97,8	91,5
	výrobky pekárenské a cukrářské	111,0	127,1	116,7	101,3	97,5
Spotřebitelské	mlynské, pekárenské a těstářenské výrobky	108,2	117,7	111,4	100,8	95,8
Cukr, cukrovinky a cukrářské výrobky						
Zemědělských výrobců	cukrovka technická	122,2	109,2	91,1	93,8	95,9
Průmyslových výrobců	cukr	128,4	100,4	80,0	115,2	106,9
Spotřebitelské	cukr, cukrovinky a ostatní potraviny	120,6	101,0	100,1	108,7	100,5
Brambory a bramborové výrobky						
Zemědělských výrobců	brambory pozdní konzumní	234,8	64,5	58,2	165,5	77,1
	brambory průmyslové	100,0	88,1	98,9	94,3	111,1
Průmyslových výrobců	brambory upravené a konzervované	130,6	93,6	94,1	112,0	.
Spotřebitelské	brambory a výrobky z brambor	164,5	79,4	84,1	114,7	88,0

Pramen: ČSÚ - Ceny zemědělských výrobců, ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny potravinářského zboží;

Indexy cen zemědělských výrobců a výrobců v lesnictví, Revize 1994; Indexy cen průmyslových výrobců;

Indexy spotřebitelských cen

A3.3/06 - Meziroční indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží¹⁾

Ukazatel	1995/94	1996/95	1997/96	1998/97	1999/98
Maso a masné výrobky	108,8	106,8	103,3	103,3	91,2
z toho - maso hovězí výsekové	118,0	106,1	101,6	107,5	99,7
- maso vepřové výsekové	111,8	108,7	102,6	99,4	84,6
- drůbež	90,8	115,9	108,4	108,1	79,1
- vnitřnosti jable	107,6	96,6	96,5	103,6	94,4
- uzenářské zboží	109,0	104,9	103,2	102,8	93,8
Ryby a rybí výrobky	106,3	104,1	112,3	113,1	99,7
Mléko, mléčné výrobky, vejce	110,3	113,8	105,4	105,9	93,7
v tom - mléko konzumní	112,2	111,7	102,0	105,3	88,9
- mléko konzervované	109,5	117,2	111,8	111,9	103,1
- sýry	113,9	113,9	107,9	108,7	96,0
- ostatní mléčné výrobky	112,7	112,0	106,8	106,1	97,0
- vejce a vaječné výrobky	94,7	121,1	111,2	98,7	87,6
Oleje a tuky	110,7	105,2	104,0	105,8	94,5
v tom - máslo	113,2	104,9	106,8	107,6	85,1
- sádlo	107,7	106,7	100,3	102,9	93,7
- margarín	108,6	104,3	103,2	106,0	105,3
- jable oleje (kromě olivového)	108,7	102,3	98,2	105,4	99,9
- olivový olej	110,5	126,1	104,7	91,6	101,8
Mlýnské, pekárenské a těstářenské výrobky	108,2	117,7	111,4	100,8	95,8
v tom - mouka	95,2	113,1	107,3	92,3	88,2
- chléb a běžné pečivo	110,0	124,7	115,1	99,0	92,3
- pečivo jemné, cukrářské a trvanlivé	110,7	109,9	107,5	105,9	102,7
- těstoviny	99,4	104,5	105,3	99,7	96,2
- rýže	110,7	117,6	96,6	102,8	97,8
- ostatní obiloviny a výrobky z nich	107,1	109,9	112,4	102,5	101,7
Cukr, cukrovinky a ostatní potraviny	120,6	101,0	100,1	108,7	100,5
z toho - cukr	132,1	103,0	76,1	111,0	107,0
- čokoláda a čokoládové cukrovinky	108,4	105,3	102,4	103,6	104,9
- nečokoládové cukrovinky	116,6	112,4	112,8	110,9	104,9
- káva	148,3	90,3	102,0	114,2	96,2
- čaj	97,6	107,3	108,9	110,8	100,8
Brambory a bramborové výrobky	164,5	79,4	84,1	114,7	88,0
v tom - brambory	181,9	74,0	82,1	119,0	82,7
- bramborové výrobky	124,9	97,5	89,1	104,5	102,0
Ovoce a ovocné výrobky	106,8	111,7	103,8	99,5	94,8
z toho - čerstvé ovoce mírného pásma	121,4	111,0	96,6	95,5	92,2
- čerstvé jižní ovoce	100,4	113,4	105,5	97,7	96,0
- ovocné výrobky	106,3	123,6	112,5	112,9	100,7
Zelenina a zeleninové výrobky	103,8	105,6	103,1	105,1	90,7
z toho - čerstvá zelenina	105,7	104,5	103,7	105,2	88,9
- zeleninové výrobky	97,4	110,7	98,8	100,9	94,5
Nealkoholické nápoje	98,6	102,0	104,1	100,9	98,2
Alkoholické nápoje	105,3	105,4	106,2	106,7	102,4
v tom - pivo	105,4	104,8	107,0	107,1	103,4
- víno	108,7	108,2	107,9	102,0	100,9
- lihoviny	102,3	103,7	103,5	110,9	102,4

1) Z důvodu zásadních změn v metodice sledování a výpočtů indexů spotřebitelských cen (nový spotřební koš, nové skupiny zboží a služeb, nová konstrukce vahového systému) počínaje rokem 1995 nelze navázat na časovou řadu indexů spotřebitelských cen let 1989 - 1994.

Pramen: Interní materiály ČSÚ

Zpracoval: I. Mrhálková (VÚZE)

A3.4/01 - Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu ČR (mil. Kč)

Ukazatel	1995	1996	1997	1998	1999
Obrat celkem	1 245 167	1 346 973	1 584 271	1 779 247	1 927 594
Vývoz celkem	574 722	594 629	722 501	850 308	928 865
Dovoz celkem	670 445	752 344	861 770	928 939	998 729
Saldo celkem	-95 723	-157 715	-139 269	-78 631	-69 864
Obrat agrárního obchodu	83 232	80 184	87 789	89 527	91 822
Agrární vývoz	35 596	29 147	32 207	33 723	33 976
Agrární dovoz	47 636	51 037	55 582	55 804	57 846
Saldo agrárního obchodu	-12 040	-21 890	-23 375	-22 081	-23 870
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu (%)	6,19	4,90	4,46	3,97	3,66
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu (%)	7,11	6,78	6,45	6,01	5,79
Podíl pasiva agrárního obchodu na celkovém obchodním deficitu (%)	12,58	13,88	16,78	28,08	34,17

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.4/02 - Teritoriální struktura agrárního vývozu a dovozu podle celní nomenklatury (mil. Kč)

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		Z toho											
					EU		CEFTA		z toho						SNS	
			SR						MR		PR					
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz
01	Živá zvířata	1995	1 537,0	1 048,4	1 175,0	841,3	277,7	144,5	205,9	134,6	1,7	0,6	25,4	9,1	14,5	3,4
		1996	1 091,5	589,3	572,5	467,2	323,6	80,3	214,4	72,1	4,1	2,6	61,6	5,5	38,7	4,8
		1997	1 793,4	314,2	893,0	216,2	414,3	68,6	223,1	62,4	31,0	1,3	85,1	4,9	30,2	2,3
		1998	2 011,1	491,5	813,7	237,9	736,8	226,2	590,9	71,6	16,5	0,8	80,0	153,7	55,6	6,9
		1999	1 276,1	430,0	683,5	213,7	408,0	179,1	294,5	67,9	23,5	0,7	51,2	110,4	2,0	6,5
02	Maso a droby	1995	820,4	1 021,2	623,8	653,0	168,9	186,0	157,9	107,3	0,0	59,1	9,3	19,6	2,8	0,0
		1996	787,7	1 042,7	611,1	526,0	146,4	180,1	143,3	63,3	0,0	116,4	2,6	0,4	14,7	0,0
		1997	1 226,2	1 101,6	685,9	475,6	357,5	190,0	308,5	55,9	8,7	131,1	4,1	2,6	33,2	0,0
		1998	1 682,5	1 894,3	504,4	1 224,8	878,9	206,5	632,1	37,1	53,1	152,1	4,0	13,0	274,0	0,0
		1999	980,6	1 787,2	599,9	921,0	367,6	351,6	319,6	118,9	0,5	207,4	22,9	20,8	3,3	0,0
03	Ryby, korýši, měkkýši a ostatní vodní bezobratlí	1995	756,2	1 210,3	587,1	627,0	151,8	142,1	132,1	28,5	10,3	1,9	7,7	111,7	0,4	3,0
		1996	834,2	1 412,1	602,9	664,7	200,8	124,1	157,0	22,8	9,1	10,0	34,4	85,7	4,0	7,4
		1997	934,6	1 437,0	709,8	671,4	206,0	121,3	191,0	21,3	10,1	4,4	4,8	88,5	2,3	74,3
		1998	1 000,3	1 435,3	744,6	727,2	171,1	82,4	161,0	25,9	0,7	4,6	7,1	46,8	6,8	52,3
		1999	952,4	1 316,6	736,1	599,7	176,4	82,6	142,8	19,7	13,8	16,6	15,8	44,6	0,0	20,3
04	Mléko a mléčné výrobky, ptačí vejce, med	1995	6 264,8	1 416,7	3 771,2	1 015,7	735,5	337,7	512,2	307,7	117,8	18,9	38,7	10,6	277,8	10,4
		1996	5 694,3	1 657,3	2 470,7	1 157,6	764,3	436,9	501,6	358,7	57,6	30,7	124,4	47,4	798,6	14,8
		1997	5 424,9	1 396,8	1 389,0	831,6	899,4	467,3	525,3	322,4	173,7	34,9	160,5	97,5	1 121,4	31,7
		1998	5 943,3	1 525,1	1 768,1	917,4	859,4	514,8	484,9	276,9	109,8	38,6	178,9	198,3	1 052,8	22,0
		1999	5 624,1	2 049,2	1 285,1	1 043,3	939,1	939,4	535,7	381,2	81,9	65,7	262,6	491,3	637,9	14,3
05	Ostatní živočišné produkty	1995	149,7	581,4	114,0	337,7	23,7	21,2	22,1	12,9	0,4	0,5	0,2	5,6	1,8	7,0
		1996	124,9	625,6	91,0	343,4	31,0	9,5	22,3	4,7	0,3	0,3	8,4	2,6	2,3	6,4
		1997	122,0	717,5	96,1	394,8	20,9	18,7	12,0	13,4	0,6	4,6	3,2	0,7	3,2	4,4
		1998	157,0	862,5	101,8	577,4	51,7	45,8	14,3	38,7	3,2	2,7	32,3	6,7	1,0	3,7
		1999	209,6	847,5	135,8	570,2	69,2	46,7	53,6	17,7	1,5	14,0	14,0	15,0	0,7	5,6
06	Živé rostliny a květinářské výrobky	1995	107,6	900,4	67,0	651,5	39,1	130,6	32,3	70,8	3,5	49,3	2,6	8,0	0,1	0,6
		1996	80,6	1 011,5	37,1	732,9	41,5	129,3	37,2	54,7	1,9	59,4	2,0	13,1	0,5	1,9
		1997	97,8	1 140,3	38,4	887,7	55,2	94,8	47,4	48,1	1,3	34,8	6,1	11,1	2,5	1,0
		1998	110,4	1 193,0	44,5	953,2	61,3	84,5	55,3	46,3	2,6	25,0	2,8	12,7	2,2	0,6
		1999	100,2	1 490,0	47,2	1 162,7	48,2	99,1	42,9	62,2	1,9	22,1	3,0	11,9	2,6	0,3

07	Zelenina, poživatelné rostliny, kořeny, hlízy	1995	732,8	3 845,3	550,4	2 238,1	141,1	1 210,6	127,7	700,4	2,2	118,3	8,8	282,5	2,9	9,4
		1996	621,2	3 752,9	393,6	2 090,4	196,5	1 221,3	147,5	706,6	2,6	154,7	44,4	223,0	5,0	3,3
		1997	637,1	3 847,9	446,7	2 110,3	150,5	1 175,4	102,7	644,1	12,6	230,3	31,2	231,9	6,2	2,1
		1998	411,5	4 435,1	198,5	2 671,9	188,6	1 222,7	104,4	584,4	26,3	265,6	54,9	297,0	7,1	2,0
		1999	629,3	4 131,7	384,6	2 486,2	216,8	1 141,4	136,6	489,0	26,0	229,5	52,1	362,0	3,4	0,7
08	Ovoce, ořechy	1995	778,4	6 109,8	607,5	3 108,3	149,8	332,5	138,0	138,0	2,6	52,2	7,9	105,2	14,8	14,7
		1996	599,0	6 829,9	518,1	3 324,5	59,3	382,0	47,9	131,2	0,8	92,0	9,5	130,9	18,1	19,6
		1997	838,5	7 171,9	684,3	3 514,2	128,8	365,3	81,7	95,6	4,7	95,4	39,3	143,5	12,0	15,1
		1998	742,5	6 730,4	535,3	3 259,6	178,0	359,6	98,5	72,4	0,9	101,0	72,2	167,0	15,4	29,2
		1999	884,8	7 097,7	595,8	3 445,0	268,8	396,1	153,5	89,4	9,5	123,8	103,0	167,3	13,2	55,4
09	Káva, čaj, maté, koření	1995	775,7	3 273,4	105,6	620,4	253,4	170,1	187,0	56,8	9,8	101,2	36,7	9,4	45,4	0,3
		1996	381,8	2 599,3	55,0	464,8	274,8	125,7	196,5	13,1	10,2	103,5	5,3	5,8	33,5	0,1
		1997	653,0	3 205,5	123,3	505,9	438,0	189,0	313,3	15,6	48,3	134,2	4,8	38,9	66,9	1,6
		1998	886,9	2 929,6	165,7	529,4	586,6	171,5	512,3	23,3	6,0	73,6	3,3	74,4	92,4	2,5
		1999	545,4	2 640,5	31,2	583,4	429,4	217,4	338,6	27,4	10,6	91,3	4,0	99,1	66,0	0,6
10	Obiloviny	1995	3 714,2	1 303,3	1 145,8	182,0	2 437,3	658,3	119,3	593,1	2,2	62,7	1 876,3	1,4	39,5	8,1
		1996	662,6	2 646,0	30,9	1 596,1	577,7	291,1	283,5	107,1	0,0	182,1	219,9	1,4	28,7	11,4
		1997	274,5	3 056,2	51,6	1 895,1	184,0	656,8	130,9	243,5	0,1	410,5	39,3	1,5	17,7	6,1
		1998	1 007,0	1 545,9	232,2	187,8	736,8	744,7	177,7	613,9	10,5	147,9	499,2	0,6	5,1	24,5
		1999	2 916,9	1 437,8	847,3	191,1	1 698,8	675,6	163,1	546,8	0,8	126,1	396,1	2,1	331,4	1,3
11	Mlýnské výrobky, slad, škroby apod.	1995	1 989,2	411,2	396,7	162,4	586,9	188,2	82,5	186,2	71,4	0,1	295,1	0,1	357,7	0,1
		1996	1 673,9	414,5	233,5	83,5	754,0	289,1	205,0	282,4	1,9	6,3	400,2	0,4	69,3	0,0
		1997	1 689,8	306,9	186,3	105,8	694,7	190,2	63,8	190,1	7,0	0,0	468,2	0,1	255,0	0,0
		1998	1 779,3	399,1	138,0	168,6	671,5	219,0	55,2	210,7	11,1	8,0	356,8	0,3	206,1	2,2
		1999	1 569,9	357,8	104,8	196,0	817,8	152,1	92,4	142,3	12,8	6,2	492,7	3,6	240,3	0,7
12	Olejnata semena a plody	1995	2 877,9	1 229,9	1 466,0	771,2	662,9	241,7	561,1	184,8	5,1	17,2	91,9	25,8	230,0	23,1
		1996	3 085,5	1 328,4	1 818,0	747,8	585,6	274,3	487,7	231,8	7,9	19,6	86,4	13,0	129,9	7,3
		1997	2 759,7	1 352,9	1 710,4	831,4	352,5	162,5	166,3	127,3	60,1	17,7	114,8	13,8	149,0	6,9
		1998	2 750,8	1 425,0	1 533,5	817,7	499,5	240,1	271,2	182,2	39,6	22,7	172,9	21,1	135,8	4,8
		1999	5 135,0	1 440,4	3 715,3	740,1	744,3	246,0	408,1	179,1	73,4	28,7	255,5	36,5	112,3	0,8
13	Rostlinné výtažky a šťávy	1995	32,2	291,7	8,4	251,0	16,3	6,6	14,9	1,4	0,3	1,0	1,1	0,0	4,8	6,4
		1996	99,1	293,8	3,5	232,7	79,9	6,4	28,5	1,0	4,8	5,2	46,6	0,0	12,7	0,9
		1997	91,3	347,6	37,2	249,5	43,8	11,4	20,9	0,7	1,4	10,5	21,1	0,3	5,6	0,0
		1998	104,8	333,7	31,7	275,0	45,9	11,3	25,4	6,7	0,9	4,7	18,0	0,2	24,9	0,1
		1999	115,7	366,8	24,3	273,2	41,9	18,8	23,5	7,2	2,0	6,9	10,0	4,7	7,2	0,2
14	Rostlinné pletací materiály	1995	7,8	45,0	2,9	18,1	4,8	0,3	4,7	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	17,4
		1996	2,9	79,5	0,9	36,1	5,0	0,6	1,4	0,1	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	21,0
		1997	3,3	79,1	1,3	41,6	1,3	0,5	1,3	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
		1998	4,5	92,5	2,5	27,5	1,2	0,5	1,2	0,2	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	19,9
		1999	3,3	57,5	2,1	25,2	0,9	0,7	0,9	0,1	0,0	0,5	0,0	0,1	0,0	0,0
15	Živočišné a rostlinné tuky a oleje	1995	1 689,4	2 189,0	413,0	1 662,3	765,8	315,5	609,6	197,4	28,9	84,1	39,3	24,6	342,5	14,5
		1996	1 389,2	2 023,1	205,3	1 520,1	1 015,3	270,1	612,9	214,3	1,1	16,9	311,9	26,7	77,9	0,6
		1997	1 636,3	2 067,6	230,4	1 425,7	1 137,8	263,4	804,0	214,4	12,9	25,7	316,8	12,2	177,6	0,1
		1998	1 779,5	2 762,6	113,3	1 973,7	1 297,8	406,0	783,3	338,2	67,5	30,8	412,8	40,9	257,7	0,0
		1999	1 649,1	2 518,4	122,4	1 736,9	1 062,6	414,8	635,3	341,7	103,8	28,9	283,2	39,7	393,3	0,0

16	Přípravky z masa, ryb, koryšů apod.	1995	663,4	1 212,4	3,5	621,4	346,9	181,7	300,1	35,7	0,0	105,6	2,1	32,7	263,0	0,0
		1996	624,2	1 403,4	5,3	654,5	327,5	264,9	318,4	33,9	1,1	137,6	1,6	76,6	249,2	5,5
		1997	750,1	1 609,1	3,5	723,1	375,3	403,7	339,5	33,1	0,2	175,9	6,1	166,5	359,1	11,7
		1998	1 052,6	1 630,2	18,3	668,7	703,8	463,2	460,3	37,1	0,4	187,2	7,4	206,9	307,6	14,4
		1999	787,7	1 551,8	16,0	564,3	546,9	450,1	415,7	22,8	3,9	206,7	8,6	199,8	202,3	25,4
17	Cukr a cukrovinky	1995	1 567,3	1 347,1	585,7	974,4	709,1	317,2	688,9	283,2	7,1	18,1	10,8	12,4	172,6	1,6
		1996	840,4	761,2	74,7	488,2	569,3	200,8	414,6	149,8	0,2	15,7	153,5	27,8	93,1	1,1
		1997	1 765,6	928,6	241,5	464,1	644,0	320,8	244,2	206,4	2,5	25,4	395,6	82,2	753,9	0,3
		1998	1 167,1	1 291,4	195,6	461,9	391,8	690,8	234,6	542,7	26,1	32,2	102,9	119,4	427,0	0,0
		1999	587,9	1 311,0	159,9	515,7	352,5	601,1	249,0	371,1	29,4	54,4	56,7	167,6	23,2	0,1
18	Kakao a kakaové přípravky	1995	1 425,6	2 099,7	151,5	1 130,7	583,5	408,0	580,8	377,6	0,9	18,8	0,4	10,7	630,9	1,3
		1996	1 173,8	2 403,0	42,4	1 309,4	618,7	494,1	591,1	411,9	3,7	39,1	2,4	39,7	460,0	1,8
		1997	1 029,4	2 625,5	33,8	1 171,7	676,2	657,4	664,9	389,3	1,5	48,5	2,8	215,6	284,1	0,7
		1998	892,6	2 524,4	33,2	1 179,8	699,9	806,4	649,2	410,6	20,1	56,4	10,3	334,4	113,8	0,2
		1999	705,1	2 869,8	31,7	1 149,8	630,2	1 009,0	551,9	454,8	18,9	176,4	52,8	370,1	25,8	0,2
19	Přípravky z obilí	1995	1 374,4	1 832,1	172,7	1 179,2	619,3	591,8	597,6	416,1	8,4	112,1	7,4	56,8	405,1	3,8
		1996	1 746,4	2 042,2	171,4	1 326,2	781,3	632,3	721,1	437,7	10,5	121,6	43,8	68,9	588,8	5,6
		1997	1 894,5	2 459,3	166,5	1 571,3	1 084,3	805,4	804,8	463,9	90,6	172,0	182,9	154,7	472,2	8,1
		1998	1 881,8	2 761,1	170,1	1 823,9	1 249,5	876,5	898,4	397,2	108,2	147,0	231,4	309,0	286,6	8,1
		1999	1 506,6	3 286,7	151,7	1 983,1	1 117,0	1 222,2	868,0	487,0	88,5	151,7	138,4	541,0	62,1	9,0
20	Přípravky ze zeleniny, ovoce, ořechů aj.	1995	1 004,7	2 774,1	277,1	1 730,7	290,1	324,4	263,8	181,6	1,1	66,7	7,8	40,4	373,8	5,5
		1996	929,3	3 193,9	97,6	1 763,7	412,5	492,1	380,1	201,1	2,0	196,1	27,8	75,4	384,6	11,8
		1997	1 219,2	3 258,6	244,0	1 642,3	680,8	645,6	530,9	144,4	4,2	339,1	122,5	147,5	258,8	5,0
		1998	994,5	3 366,3	192,2	1 677,1	687,4	715,4	540,9	134,8	30,6	339,8	69,9	221,0	52,0	6,4
		1999	984,9	3 318,1	339,1	1 455,8	587,0	711,3	404,8	191,7	62,1	246,9	24,4	266,4	17,2	17,3
21	Různé potravinové přípravky	1995	1 064,8	4 072,2	202,4	2 783,5	567,1	873,6	451,0	392,8	32,3	282,6	73,4	170,6	166,0	42,1
		1996	1 055,9	4 395,4	130,7	2 781,0	673,8	1 111,1	562,3	348,8	18,5	445,0	81,9	280,8	174,8	16,2
		1997	1 363,0	4 933,7	130,5	2 552,8	829,4	1 583,3	690,5	408,5	10,8	528,8	119,3	619,7	323,7	20,2
		1998	1 593,4	5 163,0	159,9	2 611,8	919,8	1 746,3	723,6	276,7	7,7	646,5	148,4	807,1	383,5	19,3
		1999	1 441,8	5 793,2	285,8	2 751,2	901,9	1 867,9	762,4	357,0	12,6	624,5	84,6	873,8	97,0	21,6
22	Nápoje, lihové tekutiny a ocet	1995	3 489,7	2 003,4	1 400,0	1 463,9	1 153,4	425,6	1 080,8	295,0	38,5	120,5	14,8	2,0	590,7	13,9
		1996	4 041,0	2 623,2	1 593,7	1 954,9	1 371,0	431,1	1 281,5	288,2	19,4	108,4	53,8	9,5	704,6	21,7
		1997	4 283,6	3 165,7	1 896,1	2 310,6	1 399,2	510,5	1 267,2	374,9	30,4	102,0	78,3	9,5	493,9	29,5
		1998	4 062,8	2 438,1	1 827,9	1 556,8	1 374,2	549,5	1 180,1	358,4	61,5	145,7	79,3	15,4	324,1	1,9
		1999	3 840,6	2 803,6	2 103,9	1 788,7	1 226,7	627,3	1 044,1	372,3	68,7	197,1	96,0	9,8	44,2	7,9
23	Zbytky a odpady v potravinářském průmyslu, krmivo	1995	1 239,6	4 157,5	855,7	2 415,2	376,4	184,6	279,2	50,1	0,4	85,9	96,5	47,8	5,3	1,1
		1996	1 367,4	5 459,9	981,4	3 158,0	369,9	278,3	271,1	75,9	1,2	104,7	96,5	94,7	13,7	0,0
		1997	1 379,2	5 879,0	1 040,3	3 759,2	285,5	329,6	208,7	72,4	2,8	133,6	73,6	121,2	39,6	2,3
		1998	1 349,4	5 845,5	898,8	3 940,8	399,5	345,4	268,4	114,7	21,8	143,8	102,4	84,0	48,7	9,2
		1999	1 188,1	5 075,0	704,8	3 658,1	438,8	390,9	213,1	79,3	30,4	202,6	178,9	108,4	42,7	1,9
24	Tabák a tabákové výrobky	1995	1 533,4	3 261,0	96,7	1 068,6	1 014,0	868,1	1 000,0	856,3	0,0	1,8	14,0	2,6	411,1	0,0
		1996	239,9	2 449,1	2,8	778,1	208,8	617,6	208,8	609,0	0,0	6,4	0,0	1,2	21,9	0,1
		1997	340,0	3 179,5	47,3	518,4	184,9	850,2	184,9	815,6	0,0	26,4	0,0	1,8	107,5	0,4
		1998	357,0	2 728,1	4,1	850,2	221,5	848,9	221,5	820,7	0,0	16,6	0,0	7,8	131,0	0,0
		1999	341,3	3 867,7	3,9	724,9	174,0	1 006,8	174,0	939,5	0,0	14,8	3,0	32,6	162,7	0,0
	Celkem	1995	35 596,2	47 636,5	14 779,7	26 507,6	12 074,8	8 260,9	8 149,5	5 608,5	344,9	1 379,2	2 668,3	989,7	4 353,5	187,7
		1996	29 146,7	51 037,2	10 744,1	28 201,8	10 388,5	8 343,1	7 835,7	4 820,2	158,9	1 974,8	1 818,9	1 230,5	3 924,6	163,3
		1997	32 207,0	55 582,0	11 087,2	28 870,3	11 244,3	10 081,7	7 927,8	4 963,8	515,5	2 687,1	2 280,4	2 166,2	4 975,6	224,8
		1998	33 722,6	55 803,7	10 427,9	29 320,1	13 612,5	11 578,0	9 144,7	5 621,4	625,1	2 593,6	2 647,2	3 137,7	4 211,2	230,2
		1999	33 976,4	57 846,0	13 112,2	28 779,3	13 264,8	12 848,0	8 024,1	5 766,1	676,5	2 843,5	2 609,5	3 978,6	2 490,8	190,1

Pramen: Celní statistika
Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.4/03 - Objem vývozu a dovozu základních zemědělských a potravinářských komodit (t)

CN	Agregace komodit	Období	Celkem		EU		CEFTA		Z toho						SNS	
									z toho							
			vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	SR	MR	PR	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz
0102	Živý skot	1995	21 580	10 551	19 400	8 151	894	2 119	66	2 109	0	0	8	10	0	0
		1996	11 459	6 778	7 721	5 563	737	1 115	48	1 088	1	27	62	1	0	0
		1997	22 270	1 482	11 361	1 258	2 056	216	102	155	1 320	0	0	61	0	0
		1998	18 184	6 910	10 943	735	765	6 174	92	427	0	0	0	5 746	41	0
		1999	11 969	5 981	8 280	725	1 078	5 257	10	578	437	0	14	4 678	0	0
0201 - 0202	Hovězí maso	1995	2 014	3 231	744	2 530	1 214	215	1 214	16	0	0	0	199	4	0
		1996	1 775	3 461	543	3 257	1 202	10	1 202	2	0	0	0	7	28	0
		1997	2 435	1 107	990	839	1 120	1	499	0	132	0	46	1	22	0
		1998	1 396	4 903	770	4 501	590	381	522	18	0	0	0	253	1	0
		1999	2 249	3 252	1 167	2 434	1 082	380	1 082	113	0	3	0	200	0	0
0203	Vepřové maso	1995	272	6 734	160	5 063	88	778	88	0	0	197	0	580	12	0
		1996	861	5 949	521	3 716	285	856	285	0	0	856	0	0	54	0
		1997	7 285	2 269	1 785	1 881	2 951	39	2 609	0	40	38	0	0	382	0
		1998	19 060	22 807	629	22 224	13 359	63	8 989	0	1 049	62	40	1	4 883	0
		1999	5 739	16 475	156	15 494	5 543	874	3 927	0	0	873	955	0	40	0
0207	Drůbeží maso	1995	5 327	8 592	2 790	3 776	2 287	2 885	2 080	1 739	0	1 146	207	0	39	0
		1996	4 350	13 053	3 007	3 524	937	3 140	858	1 248	0	1 892	79	0	278	0
		1997	3 858	16 378	2 543	3 700	1 083	4 480	1 029	2 110	54	2 349	0	22	147	0
		1998	2 948	11 798	1 825	3 935	895	3 004	885	605	8	2 398	2	1	225	0
		1999	4 382	13 730	3 238	2 682	1 019	6 301	1 009	1 959	0	4 103	0	183	103	0
0402	Mléko a smetana zahuštěná	1995	74 424	772	52 976	63	4 438	704	3 422	581	216	122	373	1	1 070	20
		1996	62 378	972	42 925	77	3 996	854	3 143	853	57	0	0	1	512	40
		1997	48 011	1 137	22 337	21	3 429	1 105	3 231	1 102	68	0	25	3	1 575	0
		1998	50 604	1 062	24 436	35	3 350	1 027	2 061	1 025	510	0	81	2	2 291	10
		1999	54 331	1 357	19 066	209	4 313	1 128	1 773	1 128	1 221	0	298	0	1 282	20
0403	Kysané mléčné výrobky	1995	5 376	3 654	873	3 637	4 468	17	2 598	17	1 870	0	0	0	34	0
		1996	3 166	3 844	468	3 808	2 546	32	2 539	32	7	0	0	0	43	0
		1997	5 171	4 007	40	4 001	4 657	6	3 640	5	0	1	1 017	0	7	0
		1998	7 317	11 489	40	8 842	7 149	2 609	5 441	179	0	1 430	1 708	1 000	20	0
		1999	9 599	21 975	28	13 972	9 570	8 003	9 569	31	0	2 979	1	4 993	0	0
0405	Máslo	1995	26 600	376	17 471	245	1 978	100	1 213	21	118	78	0	0	3 183	8
		1996	26 542	528	4 967	387	1 681	141	778	141	23	0	267	0	15 790	0
		1997	22 108	1 126	2 655	1 005	1 480	121	274	121	103	0	704	0	14 860	0
		1998	24 682	870	4 057	548	1 339	302	131	302	40	0	494	0	14 095	0
		1999	25 551	657	2 482	516	2 699	141	43	141	0	0	2 603	0	13 436	0
0406	Sýry a tvaroh	1995	11 959	12 881	708	9 527	2 169	2 742	1 887	2 732	12	0	40	10	808	502
		1996	13 465	14 942	805	9 952	2 011	4 038	1 689	2 750	19	95	113	1 193	1 121	695
		1997	17 364	10 750	1 043	5 242	2 689	4 567	1 932	2 069	57	119	578	2 379	2 582	732
		1998	19 871	11 098	2 248	4 927	3 135	5 429	2 074	1 704	141	43	872	3 681	2 100	584
		1999	19 186	15 363	2 085	5 111	2 761	9 650	1 619	1 957	130	63	1 007	7 630	210	459

07	Zelenina	1995	129 030	325 116	110 310	172 385	15 010	128 723	12 971	69 074	179	9 889	1 615	38 700	177	1 359
		1996	84 523	274 468	64 701	185 375	16 578	113 425	12 271	63 007	244	14 807	3 615	23 589	310	230
		1997	82 939	275 969	70 211	157 361	10 043	90 163	5 884	49 593	724	13 198	2 629	22 353	471	100
		1998	43 592	313 328	30 429	183 043	12 258	103 199	5 768	47 927	1 247	16 739	4 845	31 181	229	133
		1999	95 923	272 207	75 581	148 150	18 298	96 991	10 798	43 823	1 597	14 949	5 591	33 505	186	45
0701	z toho - brambory	1995	9 560	90 803	235	65 599	9 171	19 180	8 963	521	85	0	105	16 305	0	599
		1996	8 990	79 071	59	74 232	8 438	465	7 879	49	204	198	184	123	141	0
		1997	2 405	11 602	40	11 572	2 117	1	1 140	1	2	0	650	0	98	0
		1998	2 929	40 045	116	39 955	2 682	67	2 491	67	24	0	12	0	0	0
		1999	6 984	12 776	112	12 261	6 624	21	6 372	0	79	0	40	1	8	0
08	Ovoce	1995	99 534	461 758	89 958	221 942	8 481	43 272	7 032	21 905	321	9 391	1 021	7 292	843	1 765
		1996	92 282	447 632	88 555	212 208	2 840	48 538	2 158	17 335	20	18 887	635	8 812	800	1 015
		1997	143 207	440 331	137 758	231 546	4 463	34 818	3 306	8 165	430	16 861	655	6 851	566	419
		1998	84 167	411 136	78 411	213 989	4 644	35 988	3 155	8 167	22	21 008	1 300	5 135	577	984
		1999	76 464	464 828	64 315	227 529	11 376	53 575	7 981	10 597	344	34 974	2 867	5 488	511	811
0808 10	z toho - jablka	1995	77 109	35 753	72 316	29 996	4 490	2 819	4 370	906	72	323	5	1 590	303	757
		1996	82 185	49 889	81 448	40 531	662	8 448	640	2 503	0	3 374	0	2 233	69	15
		1997	124 180	47 786	123 646	42 048	256	4 851	206	1 452	0	1 235	0	1 699	114	0
		1998	62 507	39 737	62 255	36 569	210	2 258	206	1 030	0	113	5	1 075	0	0
		1999	53 131	40 325	46 305	37 966	673	762	465	242	0	4	2 062	516	0	0
10	Obilí s výjimkou rýže	1995	1 142 595	201 223	332 029	2 486	781 678	194 755	4 356	160 970	578	33 588	621 617	90	5 719	3 443
		1996	102 266	414 069	5 020	319 885	95 078	45 836	36 333	5 785	1	39 913	40 616	132	522	2 512
		1997	16 038	537 958	7 672	392 200	7 316	145 659	5 982	48 364	10	96 860	1 235	240	331	827
		1998	212 001	227 688	64 699	10 266	140 983	212 170	9 737	179 000	368	33 028	116 597	120	139	4 407
		1999	774 362	153 962	251 442	2 089	437 771	151 591	2 857	146 970	21	4 219	134 778	231	75 330	172
1101	Pšeničná mouka	1995	75 844	2 698	2 433	2 269	4 221	430	2 294	148	0	0	1 644	0	60 006	0
		1996	22 715	2 215	0	115	20 068	2 058	20 068	2 058	0	0	0	0	973	0
		1997	9 455	191	1	191	2 244	0	574	0	0	0	1 620	0	7 100	0
		1998	6 121	974	49	74	3 590	885	687	2	16	883	2 881	0	1 171	15
		1999	21 190	303	1	196	11 304	106	8 044	101	7	0	3 247	5	4 033	0
1107	Slad	1995	205 008	7 687	52 274	43	75 967	7 621	2 961	7 621	11 868	0	40 496	0	1 726	24
		1996	130 863	1 892	24 200	52	51 087	1 791	1 965	1 791	18	0	32 225	0	4 229	0
		1997	136 763	32	15 821	32	58 237	0	2 130	0	466	0	39 675	0	13 110	0
		1998	162 060	4 636	13 339	673	59 613	3 963	18	3 963	40	0	32 991	0	16 772	0
		1999	160 343	1 027	10 250	527	84 727	501	102	501	44	0	58 529	0	25 104	0
1205 - 1206	Semena řepky a slunečnice	1995	93 954	27 029	36 545	5 340	54 410	18 622	54 207	18 175	0	427	202	0	2 946	2 946
		1996	134 375	25 672	91 739	196	41 938	24 282	39 635	24 235	290	46	1 970	0	1	830
		1997	104 516	12 567	98 182	124	5 802	11 315	316	11 312	3 345	3	2 141	0	8	384
		1998	74 531	20 306	59 208	161	15 221	19 232	14 919	19 209	23	23	279	0	10	0
		1999	421 093	16 632	383 727	294	34 317	15 564	33 458	15 421	0	58	859	30	42	0
1210	Chmel	1995	6 723	697	4 528	400	293	266	149	134	12	0	108	108	4	13
		1996	6 702	459	4 471	204	58	117	40	117	7	0	8	0	116	0
		1997	5 490	148	3 129	134	172	6	90	6	26	0	19	0	158	0
		1998	4 995	297	2 340	231	344	66	76	66	27	0	122	0	166	0
		1999	4 987	517	2 418	399	383	118	98	81	32	0	231	37	175	0
1512 - 1514	Slunečnicový a řepkový olej	1995	20 962	17 366	5 758	8 756	11 027	7 668	4 655	6 542	436	781	636	65	2 945	468
		1996	29 809	13 103	536	5 527	28 504	7 332	2 425	7 103	13	0	20 077	0	324	0
		1997	22 902	14 998	207	7 301	19 856	7 695	4 625	7 516	59	179	15 069	0	2 386	0
		1998	20 403	25 038	187	12 911	18 139	12 127	7 095	12 109	16	0	9 439	18	1 027	0
		1999	21 758	24 168	133	12 781	20 920	10 667	8 029	10 522	1 033	143	10 075	1	187	0

1517	Margarín a ostatní jedlé tuky	1995	30 715	3 461	362	3 363	15 678	93	15 299	90	34	3	344	0	8 428	0
		1996	26 060	3 041	4 507	2 966	16 864	72	16 818	72	0	0	47	0	1 897	0
		1997	30 813	3 188	4 185	3 092	22 176	79	21 766	78	403	1	8	0	2 163	0
		1998	30 908	3 715	1 762	2 941	21 105	618	17 079	581	2 255	0	1 762	37	5 432	0
		1999	35 547	6 428	47	3 441	20 948	2 880	16 392	2 250	2 572	0	1 794	630	12 535	0
1701	Cukr	1995	52 238	33 403	18 956	20 917	32 793	11 560	30 969	9 181	522	508	1 252	1 871	133	62
		1996	28 579	5 199	911	4 975	27 061	126	14 954	121	0	5	12 107	0	23	10
		1997	129 545	926	12 247	17	42 592	793	5 715	740	1	4	36 846	50	66 065	0
		1998	76 588	35 579	11 376	823	14 483	30 566	1 934	18 957	2 526	1	8 073	11 607	38 222	0
		1999	15 491	30 304	8 115	3 211	5 845	21 375	3 945	2 985	108	0	394	18 390	193	0
1902	Těstoviny	1995	23 898	7 541	2 548	4 347	2 267	2 762	2 254	1 751	0	0	12	767	15 973	0
		1996	36 184	6 505	1 505	4 278	2 678	2 003	2 612	1 500	6	5	54	498	29 232	0
		1997	35 971	6 299	1 244	4 522	3 124	1 358	2 516	929	0	24	594	406	29 302	0
		1998	26 821	5 546	1 087	4 184	4 242	984	3 591	984	221	0	430	0	18 218	0
		1999	14 936	6 718	529	4 686	4 944	1 293	4 433	1 268	222	6	249	7	5 039	33
1905	Pekařské zboží	1995	20 674	15 252	1 631	5 807	12 165	8 592	11 793	6 498	135	1 115	137	927	3 880	81
		1996	22 579	16 214	1 141	6 668	13 446	8 716	12 432	6 431	265	1 371	666	878	5 087	134
		1997	26 565	19 048	1 135	7 755	18 221	10 269	13 230	6 725	1 796	1 970	3 101	1 541	4 940	174
		1998	23 335	21 655	1 406	9 002	18 327	11 826	12 787	6 097	2 108	1 886	3 269	3 667	1 393	174
		1999	19 140	28 997	1 453	11 209	15 439	16 965	11 239	7 308	1 514	2 208	2 385	6 967	237	170
2009	Ovocné a zeleninové šťávy	1995	23 751	65 779	16 383	56 451	6 493	6 675	6 127	790	14	4 165	52	199	599	0
		1996	14 477	64 202	4 699	40 039	7 896	15 760	7 753	614	5	14 191	65	543	1 329	83
		1997	25 171	68 960	12 653	31 248	11 243	28 860	10 409	496	58	25 990	721	2 153	724	0
		1998	25 327	65 134	14 202	27 776	10 206	30 561	9 538	146	115	28 957	421	1 333	519	0
		1999	21 693	43 230	16 349	19 730	5 109	15 829	4 898	432	8	14 544	68	576	12	274
2202	Limonády (hl)	1995	508 793	269 046	18 772	227 891	463 681	37 969	462 856	9 793	101	7 497	531	14 299	22 577	11
		1996	641 058	284 564	38 498	212 427	559 338	68 714	550 404	3 125	669	59 344	8 087	1 975	38 698	120
		1997	670 729	170 720	143 534	121 932	505 525	39 088	491 737	4 321	7 555	27 967	3 406	3 870	14 524	207
		1998	568 882	264 826	255 099	192 453	297 670	62 659	275 134	7 104	14 524	47 490	5 304	4 267	7 345	4
		1999	667 921	330 811	455 824	225 562	202 998	93 529	181 309	22 826	13 670	58 048	4 171	2 520	3 377	47
2203	Pivo (hl)	1995	1 583 303	88 532	803 801	29 660	510 914	45 736	488 959	45 732	3 092	1	8 496	0	122 418	0
		1996	1 860 058	162 950	896 094	88 446	599 726	32 436	564 824	32 407	7 057	0	20 926	29	236 945	0
		1997	2 086 367	135 874	1 057 775	51 691	573 534	48 926	527 145	48 922	10 841	0	29 878	4	287 250	28
		1998	1 759 165	142 564	931 262	23 772	476 925	55 759	408 480	55 750	10 609	0	36 893	0	178 349	0
		1999	1 410 157	156 779	884 014	36 754	362 885	72 770	293 492	72 770	14 002	0	42 042	0	17 204	2
2204	Vino (hl)	1995	11 115	336 505	8 878	159 687	997	164 452	987	75 372	15	86 933	6	16	439	11 576
		1996	8 048	459 310	5 229	277 145	1 997	144 950	1 990	78 217	2	52 633	3	3	294	24 274
		1997	9 274	696 169	4 202	491 838	3 674	161 767	3 342	97 469	20	53 382	129	6	110	27 652
		1998	10 162	482 173	4 260	258 497	3 959	201 138	3 523	97 654	18	93 313	417	51	236	118
		1999	12 080	515 456	3 255	276 247	6 134	224 628	5 043	72 619	0	128 617	1 015	52	514	4 332
2207 - 2208	Ethylalkohol a destiláty (hl)	1995	4 15 964	98 033	19 381	85 627	245 790	6 478	228 913	5 730	15 841	700	154	47	140 407	1 086
		1996	382 727	116 299	57 570	99 925	202 171	4 100	190 824	5 388	5 889	360	2 829	1	109 354	163
		1997	256 751	184 879	120 660	166 392	117 406	2 881	113 451	2 263	561	536	13	45	8 305	109
		1998	131 120	138 876	41 660	121 011	127 033	5 333	110 306	4 837	630	127	446	314	174	191
		1999	128 524	146 389	14 693	121 009	114 486	5 705	109 980	4 301	170	287	1 109	1 084	290	315

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.4/04 - Vývoz a dovoz vybraných komodit tvořících hlavní podíl na celkovém agrárním zahraničním obchodu ČR

Vývoz						Dovoz					
CN	Název	1998		1999		CN	Název	1998		1999	
		mil. Kč	%	mil. Kč	%			mil. Kč	%	mil. Kč	%
1205	Semena řepky	606,3	1,8	2 620,5	7,7	2106	Přípravky potravinářské ost.	2 523,8	4,5	3 040,9	5,3
2203	Pivo	2 858,8	8,5	2 392,5	7,0	2304	Sójové šroty	3 173,4	5,7	2 612,0	4,5
0402	Sušené a kondenzované mléko	2 435,7	7,2	2 338,6	6,9	1806	Kakaový prášek, čokoláda a čokoládové výrobky	1 778,7	3,2	2 057,3	3,6
1001	Pšenice a sourež	553,3	1,6	2 087,1	6,1	1905	Pekařské výrobky	1 482,5	2,7	1 915,2	3,3
0406	Sýry a tvaroh	1 503,6	4,5	1 422,0	4,2	0901	Káva	2 179,4	3,9	1 883,4	3,3
1107	Slad	1 552,9	4,6	1 277,8	3,8	0805	Citrusové plody	1 741,2	3,1	1 743,8	3,0
0405	Máslo	1 336,6	4,0	1 135,2	3,3	0803	Banány	1 739,6	3,1	1 657,0	2,9
1905	Pekařské zboží	1 210,2	3,6	1 026,4	3,0	2008	Ovoce konzervované	1 044,8	1,9	1 128,7	2,0
1517	Margarin a ostatní jedlé tuky	878,9	2,6	970,7	2,9	2208	Destiláty	1 033,6	1,9	1 104,0	1,9
1210	Chmel	928,7	2,8	944,2	2,8	0406	Sýry a tvaroh	873,9	1,6	1 066,3	1,8
0301	Ryby živé	841,4	2,5	801,9	2,4	1604	Přípravky, konzervy z ryb	1 119,0	2,0	1 030,9	1,8
2202	Nápoje nealkoholické	572,7	1,7	710,8	2,1	2101	Výtažky, esence, koncentráty z kávy, čaje	900,8	1,6	974,2	1,7
1806	Kakaový prášek, čokoláda a čokoládové výrobky	881,0	2,6	646,2	1,9	2009	Šťávy a směsi šťáv	1 185,6	2,1	960,7	1,7
1602	Přípravky, konzervy z masa, drobů a krve	744,7	2,2	637,5	1,9	1901	Přípravky potravinářské z mouky, krupice a škrobu	885,5	1,6	927,5	1,6
0102	Živý skot	876,1	2,6	624,1	1,8	0702	Rajčata čerstvá	799,6	1,4	852,4	1,5
2306	Pokrutiny po extrakci olejů (ne sójových)	665,1	2,0	560,1	1,6	0304	Ryby opracované	928,7	1,7	840,5	1,5
1704	Cukrovinky neobsahující kakao	418,0	1,2	400,9	1,2	0603	Květiny řezané	634,0	1,1	765,2	1,3
2208	Destiláty	269,7	0,8	386,3	1,1	2204	Vína a mošt vinný	634,3	1,1	736,5	1,3
0203	Vepřové maso	1 049,8	3,1	235,5	0,7	0207	Drůbež chlazená nebo zmrazená	616,8	1,1	716,6	1,2
0207	Drůbež chlazená nebo zmrazená	237,4	0,7	314,6	0,9	0707	Okurky čerstvé	688,3	1,2	708,7	1,2
1701	Cukr	710,7	2,1	149,7	0,4						
Celkem		21 131,6	62,7	21 682,6	63,8	Celkem		25 963,5	46,5	26 721,8	46,3

Pramen: Celní statistika

Zpracoval: J. Vološin (VÚZE)

A3.5/01 - Tržní ceny prodávané zemědělské půdy podle velikostních kategorií (Kč/m²)¹⁾

Výměra pozemků	Tržní cena z. p.							
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	1993-1999
Menší než 1 ha	27,47	34,10	54,00	42,18	124,74	117,73	108,54	70,39
1 ha - 5 ha	14,26	19,63	17,06	17,26	32,75	43,59	19,65	23,05
Větší než 5 ha ²⁾	3,68	6,16	4,66	3,71	6,53	3,52	4,73	5,04

1) Výsledek je z analýzy 24 vybraných okresů ČR. Výsledné hodnoty byly vypočítány jako vážený aritmetický průměr.

2) Zemědělské pozemky převážně pro zemědělské využití.

Pramen: Výběrové šetření VÚZE o tržních cenách zemědělské půdy (grant NAZV)

Zpracoval: I. Klímová, J. Hrdina (VÚZE)

A3.6/01 - Podíl jednotlivých pojišťoven na trhu zemědělského pojištění v roce 1999 (%)

Pojišťovny	pojištění plod	pojištění zvíř	Celkem
Česká podnikatelská pojišťovna, a. s. ¹⁾	0,1	0,2	0,2
Česká pojišťovna, a. s.	87,4	85,5	86,6
CS-Zivnostenská pojišťovna, a. s.	2,1	3,0	2,5
Generali pojišťovna, a. s.	1,4	1,4	1,4
Hasičská vzájemná pojišťovna, a. s.	0,3	0,2	0,3
Chmelařská pojišťovna, a. s.	6,7	6,7	6,7
Kooperativa pojišťovna, a. s.	2,0	3,0	2,4

1) Data České podnikatelské pojišťovny, a. s. jsou za rok 1998.

Pramen: Česká asociace pojišťoven

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

A3.6/02 - Základní údaje České pojišťovny, a. s. o pojištění hospodářských zvířat a plodin

Ukazatel	1995	1996	1997	1998	1999
Předepsané pojistné (mil. Kč)	894	928	998	978	838
Plnění (mil. Kč)	615	840	1 331	920	704
Škodní průběh (%)	68,8	90,5	133,4	94,1	84,1

Pramen: Česká pojišťovna, a. s.

Zpracoval: A. Picková

A4.1/01 - Základní souhrnné ukazatele podniků hospodařících na půdě (mil. Kč)

Ukazatel	Rok	Zemědělská družstva	Obchodní společnosti	Fyzické osoby	Celkem
Hrubá zemědělská produkce ¹⁾	1998	-	-	-	77 351
	1999	-	-	-	77 798
v tom - rostlinná produkce	1998	-	-	-	34 535
	1999	-	-	-	36 250
- živočišná produkce	1998	-	-	-	42 816
	1999	-	-	-	41 548
Tržby za prodej zboží	1998	1 525	2 059	44	3 628
	1999	1 844	3 100	317	5 261
Tržby za prodej výrobků a služeb	1998	37 638	42 451	15 815	95 904
	1999	32 828	43 902	15 573	92 303
Výkony ²⁾	1998	40 042	44 284	15 815	100 141
	1999	35 243	46 947	15 573	97 763
Výnosy celkem ³⁾	1998	49 222	54 618	17 400	121 240
	1999	44 339	60 257	18 450	123 046
Náklady vynaložené na prodané zboží	1998	1 248	1 763	90	3 101
	1999	1 495	2 680	349	4 524
Výkonová spotřeba ⁴⁾	1998	24 048	29 081	11 381	64 510
	1999	21 928	30 994	12 568	65 490
Osobní náklady	1998	11 942	11 722	1 288	24 952
	1999	10 422	12 818	1 723	24 963
Odpisy investičního majetku	1998	4 446	4 823	2 583	11 852
	1999	4 549	6 000	2 380	12 929
Náklady celkem ⁵⁾	1998	49 032	55 136	16 856	121 024
	1999	45 107	61 380	17 974	124 461
Obchodní marže	1998	277	296	-46	527
	1999	349	420	-32	737
Účetní přidaná hodnota	1998	16 271	15 499	4 388	36 158
	1999	13 664	16 373	2 973	33 010
Majetek celkem	1998	74 835	89 406	37 648	201 889
	1999	70 305	93 019	36 160	199 484
Hmotný investiční majetek	1998	43 304	53 347	28 845	125 496
	1999	39 577	54 102	26 429	120 108
Zásoby	1998	17 939	18 068	4 638	40 645
	1999	15 839	20 199	5 666	41 704
Pohledávky celkem	1998	6 916	9 291	1 324	17 531
	1999	6 776	10 298	2 608	19 682
Peněžní prostředky ⁶⁾	1998	2 058	2 243	2 644	6 945
	1999	2 098	2 374	1 252	5 724
Kapitál celkem	1998	74 835	89 406	37 648	201 889
	1999	70 305	93 019	36 160	199 484
Vlastní jmění	1998	29 623	50 241	30 017	109 881
	1999	29 490	51 283	25 925	106 698
Cizí zdroje	1998	44 854	38 784	7 631	91 269
	1999	40 551	41 365	10 235	92 151
Závazky celkem	1998	36 224	28 201	2 546	66 971
	1999	32 389	28 664	4 160	65 213
Úvěry	1998	8 302	9 800	5 004	23 106
	1999	7 724	11 861	5 733	25 318

1) Za celé zemědělství ve stálých cenách roku 1989.

2) U fyzických osob příjmy za prodej výrobků a služeb.

3) U fyzických osob příjmy celkem.

4) U fyzických osob = nákup materiálu + provozní režie - pojistné - nákladové úroky.

5) U fyzických osob výdaje celkem.

6) U zemědělských družstev a obchodních společností finanční majetek.

Pramen: Výběrové šetření FADN; ČSÚ - Hrubá zemědělská produkce a konečná zemědělská produkce v ČR za rok 1998;

Hrubá zemědělská produkce v České republice za rok 1999

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

A4.1/02 - Hrubá zemědělská produkce (mil. Kč ve s. c. 1989)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
Hrubá zemědělská produkce	108 633	82 031	80 916	76 803	77 351	77 798
v tom - rostlinná produkce	44 694	35 694	36 438	35 138	34 535	36 250
- živočišná produkce	63 939	46 337	44 478	41 665	42 816	41 548

Pramen: ČSÚ - Statistická ročenka 1992; Hrubá zemědělská produkce v ČR za rok 1995, 1996, 1997;

Hrubá zemědělská produkce a konečná zemědělská produkce v ČR za rok 1998;

Hrubá zemědělská produkce v České republice za rok 1999

Zpracoval: M. Vojtíšek (VÚZE)

A4.2/01 - Výsledky hospodaření z hlediska forem podnikání právnických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnost		Právnické osoby	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Tržby za prodej zboží	1 514	1 467	2 523	1 833	2 162	1 799
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	31 236	26 116	28 853	25 962	30 126	26 045
Změna stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby	-691	-687	-260	-138	-485	-429
Aktivace	2 650	2 608	1 865	1 939	2 263	2 275
Tržby z prodeje investičního majetku a materiálu	2 447	2 202	2 152	2 253	2 283	2 215
Ostatní provozní výnosy	1 580	1 956	1 627	2 107	1 637	2 062
Zúčtování rezerv a časového rozlišení provozních výnosů	89	97	207	134	158	130
Zúčtování opravných položek do provozních výnosů	64	78	65	73	66	77
Převod provozních výnosů	0	0	0	0	0	0
Provozní výnosy	38 889	33 837	37 032	34 163	38 210	34 174
Náklady vynaložené na prodané zboží	1 217	1 189	2 202	1 585	1 817	1 498
Spotřeba materiálu a energie	16 357	13 804	15 382	13 842	15 890	13 821
Služby	3 935	3 641	4 555	4 487	4 290	4 101
Osobní náklady	9 421	8 291	7 994	7 580	8 733	7 940
Daně a poplatky	686	624	507	510	602	571
Odpisy investičního majetku	3 631	3 619	3 238	3 548	3 443	3 580
Zůstatková cena prodaného investičního majetku a materiálu	1 863	1 823	1 844	1 902	1 833	1 848
Ostatní provozní náklady	769	722	677	656	745	706
Tvorba rezerv a časového rozlišení provozních nákladů	127	84	235	161	193	138
Zúčtování opravných položek do provozních nákladů	161	169	132	119	157	133
Převod provozních nákladů	0	0	-5	-5	-2	-2
Provozní náklady	38 167	33 966	36 761	34 385	37 701	34 334
Provozní hospodářský výsledek	722	-129	271	-222	509	-160
Tržby z prodeje cenných papírů a vkladů	337	153	172	223	257	182
Výnosy z finančních investic	43	28	30	16	38	23
Výnosy z krátkodobého finančního majetku	2	1	3	2	3	2
Ostatní finanční výnosy	269	256	310	331	287	290
Zúčtování rezerv do finančních výnosů	1	0	32	1	15	0
Zúčtování opravných položek do finančních výnosů	1	0	0	0	1	0
Výnosové úroky	460	308	417	307	440	308
Převod finančních výnosů	0	0	0	0	0	0
Finanční výnosy	1 113	746	964	880	1 041	805
Prodané cenné papíry a vklady	414	277	176	240	300	255
Nákladové úroky	1 330	931	1 411	1 045	1 359	980
Ostatní finanční náklady	391	350	470	427	428	387
Tvorba rezerv na finanční náklady	0	1	2	3	1	1
Zúčtování opravných položek do finančních nákladů	13	50	2	12	9	33
Převod finančních nákladů	0	0	0	0	0	0
Finanční náklady	2 148	1 609	2 061	1 727	2 097	1 656
Hospodářský výsledek z finančních operací	-1 035	-863	-1 097	-847	-1 056	-851
Daň z příjmů za běžnou činnost	30	5	29	7	28	5
Hospodářský výsledek za běžnou činnost	-343	-997	-855	-1 076	-575	-1 016
Mimořádné výnosy	639	691	840	591	708	639
Mimořádné náklady	118	302	227	171	151	237
Daň z příjmů z mimořádné činnosti	1	1	6	1	21	4
Mimořádný hospodářský výsledek	520	388	607	419	536	398
Převod podílu na hospodářském výsledku společníkům (+/-)	2	2	-1	7	-16	3
Hospodářský výsledek za účetní období	175	-611	-247	-664	-23	-621
Hospodářský výsledek před zdaněním	208	-603	-213	-649	10	-609
Výnosy celkem	40 641	35 274	38 836	35 634	39 959	35 618
Náklady celkem	40 466	35 885	39 083	36 298	39 982	36 239
Obchodní marže	297	278	321	248	345	301
Výkony	33 195	28 037	30 458	27 763	31 904	27 891
Výkonová spotřeba	20 292	17 445	19 937	18 329	20 180	17 922
Účetní přidaná hodnota	13 200	10 870	10 842	9 682	12 069	10 270

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.2/02 - Majetek a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnost		Právnické osoby	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Aktiva (majetek) celkem	62 536	55 931	59 178	55 008	60 685	55 250
Pohledávky za upsané vlastní jmění	49	18	474	84	239	48
Stálá aktiva	39 888	35 815	37 824	34 863	38 740	35 188
Nehmotný investiční majetek	5	3	17	11	10	8
Hmotný investiční majetek	36 616	31 485	34 710	31 994	35 594	31 588
z toho - pozemky	284	289	529	512	408	403
- budovy a stavby	25 135	21 755	22 813	21 408	23 932	21 515
- stroje a zařízení	7 501	5 859	7 672	6 589	7 567	6 167
- trvalé porosty	273	232	348	387	304	301
- základní stádo	2 564	2 255	2 204	2 172	2 381	2 204
- nedokončené investice	852	1 022	817	717	883	894
Finanční investice	3 267	4 327	3 097	2 858	3 136	3 592
Oběžná aktiva	22 264	19 661	20 430	19 439	21 309	19 484
Zásoby	14 665	12 601	12 491	11 945	13 548	12 200
z toho - materiál	1 760	1 369	1 150	1 107	1 466	1 237
- nedokončená výroba	2 396	2 123	2 394	2 297	2 381	2 193
- výrobky	4 796	4 236	4 047	4 038	4 405	4 105
- zvířata	5 447	4 662	4 616	4 315	5 017	4 457
- zboží	126	122	173	130	152	131
Dlouhodobé pohledávky	379	296	419	516	396	396
z toho - po lhůtě splatnosti	124	68	81	83	104	75
Krátkodobé pohledávky	5 455	5 095	6 174	5 574	5 802	5 351
z toho - po lhůtě splatnosti	1 761	1 869	1 778	1 638	1 827	1 828
Finanční majetek	1 765	1 669	1 346	1 404	1 563	1 537
Ostatní aktiva	335	437	450	622	397	530

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.2/03 - Kapitál a jeho struktura z hlediska forem podnikání právnických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Zemědělská družstva		Obchodní společnost		Právnické osoby	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Pasiva (kapitál) celkem	62 536	55 931	59 178	55 008	60 685	55 250
Vlastní jmění (vlastní kapitál)	25 914	23 461	31 511	30 327	28 254	26 415
Základní jmění	15 790	14 654	27 773	27 947	21 087	20 593
Kapitálové fondy	1 716	1 466	1 488	1 524	1 668	1 527
Fondy ze zisku	9 831	9 220	3 277	2 483	6 739	6 036
v tom - zákonný rezervní fond	739	695	1 464	1 264	1 068	959
- nedělitelný fond	2 743	2 548	158	111	1 536	1 401
- statutární a ostatní fondy	6 349	5 977	1 655	1 108	4 135	3 676
Hospodářský výsledek minulých let	-1 598	-1 268	-780	-963	-1 217	-1 120
z toho - neuhrazená ztráta minulých	-1 925	-1 737	-1 419	-1 808	-1 684	-1 762
Hospodářský výsledek běžného účetního období	175	-611	-247	-664	-23	-621
Cizí zdroje (cizí kapitál)	36 374	32 260	27 345	24 462	32 152	28 613
Rezervy	408	348	480	497	443	424
Dlouhodobé závazky	21 980	19 070	11 338	9 289	16 950	14 435
z toho - po lhůtě splatnosti	2 573	2 789	1 270	1 190	2 022	2 085
Krátkodobé závazky	7 092	6 697	7 890	7 662	7 518	7 215
z toho - po lhůtě splatnosti	1 332	1 597	1 933	2 019	1 689	1 882
Bankovní úvěry a výpomoci	6 894	6 145	7 637	7 014	7 241	6 539
v tom - dlouhodobé	5 161	4 738	5 084	5 012	5 068	4 815
- běžné	1 721	1 397	2 497	1 920	2 140	1 680
- krátkodobé finanční výpomoci	12	10	56	82	33	44
Ostatní pasiva	248	210	322	219	279	222

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.2/04 - Výdaje a příjmy podnikatelských subjektů fyzických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Výdaje celkem¹⁾	1998	20 886	21 322	19 265	15 064	18 183
	1999	20 864	19 678	19 511	19 459	19 622
z toho - nákup materiálu	1998	10 431	11 761	9 752	7 251	9 216
	1999	10 600	10 677	9 835	8 871	9 586
- nákup zboží	1998	0	28	79	170	97
	1999	25	178	172	653	381
- mzdy	1998	399	415	804	1 238	865
	1999	510	655	1 014	1 597	1 184
- platby do fondů	1998	578	435	503	572	524
	1999	678	597	638	775	697
- provozní režie	1998	5 434	5 294	4 767	3 618	4 485
	1999	5 620	4 600	4 958	4 625	4 804
- odpisy	1998	3 382	3 196	3 166	2 088	2 786
	1999	3 150	2 775	2 527	2 489	2 598
Příjmy celkem	1998	22 142	21 884	19 819	15 541	18 770
	1999	21 928	20 458	20 452	19 511	20 142
z toho - prodej zboží	1998	0	12	55	67	47
	1999	114	159	185	559	346
- prodej výrobků a služeb	1998	20 229	20 785	18 265	13 446	17 060
	1999	19 759	18 190	17 558	15 738	17 001
v tom - tržby z RV	1998	9 746	13 748	12 075	9 243	11 097
	1999	10 347	10 586	10 333	10 059	10 248
- tržby z ŽV	1998	9 707	6 315	5 570	3 094	5 129
	1999	8 062	6 564	6 131	4 518	5 617
- ostatní tržby	1998	776	722	620	1 109	834
	1999	1 350	1 040	1 094	1 161	1 136
- ostatní příjmy	1998	1 763	984	1 337	1 953	1 544
	1999	1 911	1 817	2 270	2 617	2 330
Rozdíl příjmů a výdajů	1998	1 256	562	554	477	587
	1999	1 064	780	941	52	520

1) Bez osobní spotřeby podnikatele.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, F. Slavík (VÚZE)

A4.2/05 - Majetek a závazky podnikatelských subjektů fyzických osob (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Skupina v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Majetek celkem	1998	63 339	47 819	45 383	27 365	40 613
(aktiva)	1999	63 378	48 996	43 337	29 442	39 476
z toho - hmotný investiční majetek	1998	49 468	37 815	35 576	19 422	31 117
	1999	48 569	37 272	32 324	20 193	28 853
z toho - pozemky	1998	21 013	9 956	6 328	2 646	6 842
	1999	20 544	12 465	7 536	2 745	7 155
- budovy a stavby	1998	15 513	16 584	16 030	8 128	13 121
	1999	16 134	14 851	15 571	9 729	12 836
- stroje a zařízení	1998	10 028	10 226	12 235	8 055	10 137
	1999	9 355	8 486	7 984	7 009	7 726
- trvalé porosty	1998	134	0	2	0	12
	1999	143	83	16	0	29
- základní stádo	1998	2 736	1 040	873	592	958
	1999	2 360	1 355	1 143	633	1 041
- zásoby	1998	8 771	5 997	4 564	4 109	5 003
	1999	9 457	7 304	6 258	5 182	6 186
z toho - materiál	1998	760	610	575	308	497
	1999	661	799	593	770	711
- nedokončená výroba, výrobky, zvířata	1998	8 005	5 388	3 977	3 765	4 488
	1999	8 796	6 505	5 628	4 373	5 465
- pohledávky	1998	1 954	1 336	1 521	1 255	1 428
	1999	2 221	2 011	3 054	3 098	2 847
- peněžní prostředky ¹⁾	1998	2 789	2 525	3 393	2 456	2 852
	1999	2 993	2 177	1 380	800	1 367
Součet závazků	1998	6 941	8 128	9 556	7 275	8 232
(cizí zdroje)	1999	5 600	8 052	12 128	12 566	11 174
z toho - závazky	1998	1 473	2 859	3 077	2 664	2 746
	1999	1 291	2 711	4 164	5 987	4 541
- úvěry	1998	5 402	5 167	6 425	4 489	5 398
	1999	4 040	5 248	7 426	6 205	6 259
Rozdíl majetku a závazků	1998	56 398	39 691	35 827	20 090	32 381
(vlastní jmění)	1999	57 778	40 944	31 209	16 876	28 302

1) Peněžní prostředky = peníze a ceniny + bankovní účty +/- průběžné položky.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/01 - Výsledky hospodaření právnických osob podle výrobních oblastí (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Kukuřičná	Řepařská	Bramborářská	B. - ovesná	Horská
Obchodní marže	1998	102	619	160	189	151
	1999	17	574	118	174	128
Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	1998	27 718	35 116	28 534	25 456	18 507
	1999	25 485	31 271	24 044	21 943	13 891
v tom - tržby z RV	1998	13 877	14 526	8 472	7 422	1 681
	1999	12 176	12 649	7 121	6 061	1 145
- tržby z ŽV	1998	9 903	15 320	15 535	12 927	9 866
	1999	10 115	14 295	12 539	11 307	7 705
- ostatní	1998	3 938	5 270	4 527	5 107	6 960
	1999	3 194	4 327	4 384	4 575	5 041
Spotřeba materiálu a energie	1998	11 980	18 440	15 454	13 350	9 452
	1999	11 799	16 347	13 106	11 775	7 260
Služby	1998	4 291	5 364	3 785	3 179	3 280
	1999	4 081	5 140	3 626	3 138	2 934
Účetní přidaná hodnota	1998	12 800	13 672	11 336	10 888	7 608
	1999	11 425	12 199	9 157	9 272	5 796
Osobní náklady	1998	8 890	9 750	7 915	8 311	7 615
	1999	8 265	8 989	7 110	7 678	6 411
Daně a poplatky	1998	696	835	444	435	388
	1999	696	848	400	367	301
Odpisy investičního majetku	1998	3 723	3 740	3 272	3 146	3 168
	1999	4 011	3 963	3 277	3 438	3 020
Zisk, ztráta z prodeje inv. majetku a materiálu	1998	489	413	431	508	672
	1999	487	365	276	409	898
Ostatní provozní výnosy	1998	2 065	1 404	1 355	1 855	4 974
	1999	1 890	1 945	1 778	2 288	4 696
Ostatní provozní náklady	1998	684	1 011	561	562	616
	1999	700	972	507	584	539
Rezervy, opravné položky provozní	1998	96	-94	-161	-127	-281
	1999	107	-29	-84	-124	-78
Provozní hospodářský výsledek	1998	1 457	64	769	670	1 186
	1999	237	-286	-167	-222	1 041
Nákladové úroky	1998	978	1 620	1 331	964	1 179
	1999	772	1 280	877	655	684
Hospodářský výsledek z finančních operací	1998	-953	-1 324	-978	-708	-807
	1999	-948	-1 105	-808	-504	-348
Mimořádný hospodářský výsledek	1998	-100	545	394	575	1 943
	1999	416	449	322	447	351
Hospodářský výsledek za účetní období	1998	202	-691	163	513	2 242
	1999	-258	-941	-663	-291	956

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/02 - Majetek právnických osob a jeho struktura podle výrobních oblastí (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Kukuřičná	Řepařská	Bramborářská	B. - ovesná	Horská
Aktiva (majetek) celkem	1998	58 129	68 424	57 024	52 460	56 452
	1999	56 232	62 646	51 803	48 298	47 133
Stálá aktiva	1998	37 754	42 699	36 798	33 945	39 636
	1999	35 201	39 409	33 054	31 142	32 722
Hmotný investiční majetek	1998	35 904	39 061	33 451	31 789	37 426
	1999	33 539	34 816	29 418	28 987	30 826
z toho - budovy a stavby	1998	23 079	25 666	22 927	22 288	23 842
	1999	22 185	23 451	20 163	20 419	19 807
- stroje a zařízení	1998	8 185	9 036	6 940	5 823	6 206
	1999	6 883	7 405	5 542	5 059	4 594
- trvalé porosty	1998	2 293	570	25	2	0
	1999	1 819	485	163	17	0
- základní stádo	1998	1 447	2 356	2 418	2 456	2 668
	1999	1 438	2 172	2 191	2 317	2 652
Finanční investice	1998	1 845	3 623	3 339	2 152	2 195
	1999	1 658	4 581	3 631	2 152	1 885
Oběžná aktiva	1998	19 634	24 780	19 872	18 019	16 231
	1999	20 465	22 528	18 263	16 694	13 748
Zásoby	1998	11 345	15 150	13 116	12 369	8 739
	1999	11 446	13 600	11 757	11 404	7 218
z toho - výrobky	1998	3 711	4 827	4 286	4 227	2 652
	1999	4 118	4 417	3 957	4 146	2 347
- zvířata	1998	4 227	5 206	5 080	4 839	4 052
	1999	3 587	4 628	4 519	4 355	3 403
Dlouhodobé pohledávky	1998	65	461	386	201	993
	1999	29	340	530	168	1 020
Krátkodobé pohledávky	1998	6 576	7 297	5 081	4 109	4 637
	1999	6 852	6 958	4 574	3 625	3 885
Finanční majetek	1998	1 648	1 872	1 289	1 340	1 862
	1999	2 138	1 630	1 402	1 497	1 625

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/03 - Kapitál právnických osob a jeho struktura podle výrobních oblastí (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Kukuřičná	Řepařská	Bramborářská	B. - ovesná	Horská
Pasiva (kapitál) celkem	1998	58 129	68 424	57 024	52 460	56 452
	1999	56 232	62 646	51 803	48 298	47 133
Vlastní jmění (vl. kapitál)	1998	33 162	34 043	25 516	20 778	26 102
	1999	31 780	30 904	24 435	20 743	23 615
Základní jmění	1998	25 994	25 169	18 159	16 897	21 960
	1999	25 584	23 734	18 665	17 272	19 611
Kapitálové fondy	1998	150	2 256	1 622	332	3 649
	1999	191	1 746	1 608	440	4 526
Fondy ze zisku	1998	6 054	7 806	6 996	5 113	2 224
	1999	5 357	7 052	6 083	4 894	1 817
Hospodářský výsledek minulých let	1998	762	-497	-1 424	-2 077	-3 973
	1999	906	-687	-1 258	-1 572	-3 295
z toho - neuhraz. ztráta minulých let	1998	-1 039	-1 078	-1 791	-2 266	-4 467
	1999	-1 253	-1 447	-1 743	-2 059	-3 851
Hospodářský výsledek běžného účetního období	1998	202	-691	163	513	2 242
	1999	-258	-941	-663	-291	956
Cizí zdroje (cizí kapitál)	1998	24 919	34 039	31 264	31 455	29 988
	1999	24 374	31 498	27 157	27 351	23 232
Rezervy	1998	546	469	438	394	401
	1999	422	401	454	406	459
Dlouhodobé závazky	1998	14 486	14 900	17 970	20 045	15 741
	1999	14 011	13 553	14 449	16 868	11 994
Krátkodobé závazky	1998	5 510	9 777	6 191	5 885	5 870
	1999	5 359	9 441	6 059	5 616	5 110
Bankovní úvěry a výpomoci	1998	4 377	8 893	6 665	5 131	7 976
	1999	4 582	8 103	6 195	4 461	5 669

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: M. Vojtíšek, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/04 - Výdaje a příjmy podnikatelských subjektů fyzických osob podle výrobních oblastí (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Kukuřičná	Řepařská	Bramborářská	B. - ovesná	Horská
Příjmy celkem	1998	29 444	18 481	20 958	18 134	11 156
	1999	28 861	23 246	17 000	14 527	16 622
z toho - prodej zboží	1998	29 444	18 481	20 958	18 134	11 156
	1999	0	584	169	54	0
- prodej výrobků a služeb	1998	29 143	17 715	19 094	15 402	6 399
	1999	27 055	20 608	13 980	10 512	9 590
v tom - tržby z RV	1998	27 392	14 125	5 960	4 454	1 059
	1999	21 734	15 181	5 959	2 719	106
- tržby z ŽV	1998	595	2 725	7 133	10 098	4 758
	1999	4 608	4 092	7 106	6 827	8 270
- ostatní tržby	1998	1 156	865	6 001	850	582
	1999	713	1 335	915	966	1 214
- ostatní příjmy	1998	232	664	1 732	2 385	4 346
	1999	1 649	1 587	349	3 677	5 583
Výdaje celkem ¹⁾	1998	30 285	17 942	20 267	17 397	10 627
	1999	28 063	22 589	16 798	13 824	15 864
z toho - nákup materiálu	1998	11 184	8 872	10 813	9 269	4 738
	1999	11 930	11 148	8 172	7 132	7 343
- nákup zboží	1998	0	8	218	24	185
	1999	0	580	272	58	40
- mzdy	1998	1 724	903	898	553	755
	1999	3 241	1 292	989	520	1 374
- platby do fondů	1998	670	492	581	606	355
	1999	1 362	760	599	475	738
- provozní režie	1998	10 459	4 303	4 898	4 255	3 072
	1999	5 929	5 447	4 250	3 318	4 319
- odpisy	1998	5 442	3 178	2 622	2 452	1 424
	1999	4 137	2 955	2 193	2 106	1 971
Rozdíl příjmů a výdajů	1998	-841	539	691	737	529
	1999	798	657	202	703	758

1) Bez osobní spotřeby podnikatele.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, F. Slavík (VÚZE)

A4.3/05 - Majetek a závazky podnikatelských subjektů fyzických osob podle výrobních oblastí (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	Rok	Kukuřičná	Řepařská	Bramborářská	B. - ovesná	Horská
Majetek celkem	1998	67 451	44 896	39 067	41 862	19 950
	1999	42 139	43 638	35 876	36 379	29 540
z toho - hmotný investiční majetek	1998	58 383	35 020	29 256	31 508	14 214
	1999	27 939	33 333	24 797	25 905	20 269
z toho - pozemky	1998	9 209	8 108	6 885	5 541	1 716
	1999	5 253	9 727	5 253	4 277	2 240
- budovy a stavby	1998	23 840	13 346	12 575	16 879	8 116
	1999	8 986	13 267	11 733	15 410	13 531
- stroje a zařízení	1998	25 165	13 225	8 343	7 348	2 374
	1999	12 122	9 662	6 396	4 461	2 371
- trvalé porosty	1998	0	1	30	15	0
	1999	0	59	2	0	0
- základní stádo	1998	169	336	1 307	1 677	2 008
	1999	906	605	1 301	1 736	2 127
- zásoby	1998	3 067	3 523	6 425	7 626	4 416
	1999	3 525	4 763	8 012	7 572	6 797
z toho - materiál	1998	44	518	499	526	436
	1999	676	785	630	491	886
- nedokončená výroba výrobky, zvířata	1998	1 793	2 921	5 915	7 101	3 980
	1999	2 849	3 925	7 371	7 584	5 911
- pohledávky	1998	4 093	1 634	1 243	1 340	745
	1999	8 847	3 683	1 725	1 584	1 357
- peněžní prostředky ¹⁾	1998	2 394	4 390	2 018	1 212	529
	1999	1 827	1 569	1 281	1 197	1 012
Součet závazků	1998	16 738	7 813	7 527	10 968	8 309
	1999	14 968	11 057	9 533	12 420	17 270
z toho - závazky	1998	683	1 646	3 082	3 694	6 069
	1999	3 618	4 137	3 075	7 037	12 332
- úvěry	1998	16 055	6 138	4 390	7 161	1 765
	1999	7 590	6 774	6 137	4 905	4 215
Rozdíl majetku a závazků (vlastní jmění)	1998	50 713	37 083	31 540	30 894	11 641
	1999	27 171	32 581	26 343	23 959	12 270

1) Peněžní prostředky = peníze a ceniny + bankovní účty ± průběžné položky.

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: A. Picková, F. Slavík (VÚZE)

A4.4/01 - Standardní výstup podle metodiky EU u podniků fyzických a právnických osob hospodařících na půdě (Kč/ha z. p.)

Ukazatel	PFO	PPO
Průměrná velikost podniku (EVJ)	28,2	410,3
Počet pracovníků na 100 ha z. p. (RPJ)	3,2	5,0
Počet rodinných pracovníků na 100 ha z. p. (RRPJ)	1,7	-
Celková produkce (Total output)	18 947	28 599
Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)	14 503	22 031
Přímé náklady (Specific costs)	7 995	12 288
Ostatní věcné náklady (Farming overheads)	6 507	9 743
Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies & taxes)	1 638	1 395
Hrubá přidaná hodnota (Gross farm income)	6 082	7 964
Odpisy (Depreciation)	2 590	3 170
Čistá přidaná hodnota (Farm net value added)	3 492	4 794
Čistá přidaná hodnota na 1 RPJ	150 360	99 130
Externí faktory (External factors)	2 769	7 839
v tom - mzdové náklady (Wages)	1 621	6 590
- pachtovné (Rent)	747	381
- úroky (Interest)	401	868
Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies & taxes on investment)	103	-188
Důchod ze zemědělské činnosti (Family farm income)	826	-3 233
Důchod ze zemědělské činnosti na 1 RRPJ	67 510	-
Aktiva celkem (Total assets)	38 946	48 918
Stálá aktiva (Fixed assets)	28 468	31 156
Oběžná aktiva (Current assets)	10 478	17 252
Podíl stálých aktiv na aktivech celkem (%) (Fixed assets % total)	73,1	63,7
Podíl oběžných aktiv v aktivech celkem (%) (Current assets % total)	26,9	35,3
Vlastní kapitál (Net worth)	27 777	23 388
Přírůstek vlastního kapitálu (Charges in net worth)	1 340	2 045
Podíl vlastního kapitálu na celkovém kapitálu (%) (Net worth % total)	71,3	47,8
Podíl důchodu ze zemědělské činnosti k vlastnímu kapitálu (%)	3,0	-14,0
Cash flow (CF)	3 360	4 564
Podíl CF k vlastnímu kapitálu (%)	12,1	19,5

Pramen: Výběrové šetření FADN

Zpracoval: F. Slavík (VÚZE)

A4.5/01 - Souhrnný zemědělský účet v b. c. zpracovaný ve VÚZE¹⁾ (mil. Kč)

Ukazatel	1995	1996	1997	1998 ²⁾	1999 ²⁾
Konečná zemědělská produkce					
Pšenice	7 766	11 051	11 990	10 679	8 856
Žito	604	654	925	886	494
Ječmen	3 994	5 862	7 501	4 935	3 753
Oves	322	528	638	371	285
Kukuřice na zmo	123	471	810	359	435
Ostatní	98	173	205	219	208
Obiloviny celkem	12 907	18 740	22 069	17 449	14 030
Luskoviny	431	419	341	454	284
Brambory	7 502	6 639	4 326	6 929	3 245
Cukrovka	3 162	4 013	3 156	2 766	2 155
Okopaniny celkem	10 664	10 653	7 483	9 695	5 400
Řepka	3 629	3 092	3 656	4 719	4 979
Ostatní olejnin	1 158	852	825	1 549	1 716
Len	144	68	21	39	70
Chmel	1 452	1 446	890	606	847
Ostatní obchodní plodiny	477	684	561	406	170
Obchodní plodiny celkem	6 860	6 142	5 952	7 319	7 782
Čerstvá zelenina	4 825	5 199	5 053	4 937	4 861
Čerstvé ovoce	3 885	5 099	4 386	4 318	3 836
Hrozny	415	941	533	699	719
Ostatní rostlinné produkty	290	198	220	167	245
KONEČNÁ ROSTLINNÁ PRODUKCE	40 279	47 390	46 036	45 038	37 157
Skot (včetně telat)	10 233	11 105	10 416	9 756	7 611
Prasata	21 593	25 347	24 162	22 816	19 113
Drůbež	3 993	4 208	5 092	6 656	6 213
Ostatní zvířata	998	1 063	1 024	1 068	998
Zvířata celkem	36 817	41 723	40 695	40 296	33 935
Mléko	18 102	19 795	18 259	20 328	18 535
Vejce	4 254	5 239	6 415	6 605	5 099
Ostatní živočišné výrobky	3	2	1	1	1
Živočišné produkty celkem	22 358	25 036	24 676	26 934	23 636
KONEČNÁ ŽIVOČIŠNÁ PRODUKCE	59 175	66 759	65 370	67 230	57 571
KONEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE³⁾	99 454	114 149	111 407	112 269	94 728
Mezispotřeba					
Osivo a sadba	3 008	3 221	3 596	3 602	2 911
Hnojiva a prostředky pro zlepšení půdy	4 412	4 938	5 326	5 066	4 057
Prostředky na ochranu rostlin	3 392	4 113	4 210	4 587	4 441
Farmaceutické produkty	311	343	314	548	462
Krmiva	19 423	22 055	26 291	25 543	22 277
Ostatní	30 300	38 155	39 422	40 503	36 627
CELKOVÁ MEZISPOTŘEBA	60 846	72 825	79 159	79 849	70 775

Výsledné ukazatele SZÚ					
HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA V TRŽNÍCH CENÁCH (HPH b. c.)	38 608	41 324	32 248	32 420	23 953
Dotace vázané k produkci	4 631	6 167	7 070	8 979	10 418
Daně vázané k produkci	2 384	2 503	1 889	1 776	1 565
HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA V NÁKLADECH FAKTORŮ (HPH n. f.)	40 855	44 988	37 429	39 623	32 806
Odpisy	10 551	11 839	10 160	11 167	11 167
ČISTÁ PŘIDANÁ HODNOTA V NÁKLADECH FAKTORŮ (ČPH n. f.)	30 304	33 149	27 269	28 456	21 640
Náklady na pracovní sílu celkem	21 412	23 853	25 758	27 055	25 573
Náklady na přepočtenou pracovní sílu podle AWU ⁴⁾	18 930	19 798	23 131	23 538	22 249
ČISTÝ PROVOZNÍ PŘEBYTEK	11 374	13 351	4 138	4 918	-609
Pachtovné a ostatní peněžní a naturální výkony	1 374	1 557	1 600	1 402	1 400
Úroky	5 038	4 878	5 094	2 997	2 856
ČISTÝ PŘÍJEM ZE ZEMĚDĚLSKÉ ČINNOSTI PRO VŠECHNY PRACOVNÍKY (ČPP)	23 892	26 714	20 575	24 057	17 384
Evidenční počet pracovníků (1 000 osob) ⁵⁾	221 620	217 208	213 738	204 189	190 800
Počet ročních pracovních jednotek v zemědělské prvovýrobě (počet AWU)	195 934	179 848	191 937	177 644	165 996
Indikátor 1 (ČPH n. f./AWU/INF)	0,1418	0,1552	0,1103	0,1120	0,0893
Indikátor 2 (ČPP/AWU/INF)	0,1118	0,1250	0,0832	0,0947	0,0717
ZISK/ZTRÁTA (ČISTÝ PODNIKATELSKÝ PŘEBYTEK)	4 962	6 916	-2 556	519	-4 865
HDP b. c.	1 381 100	1 572 300	1 668 800	1 798 300	1 836 300
Podíl na HDP v b. c. (%)	2,8	2,6	1,9	1,8	1,3
Inflace CPI k roku 1994 (INF) (%)	109	119	129	143	146

1) Podle původní metodiky EU (překlad VÚZE, 1993).

2) Zpřesněný výpočet.

3) Odhad VÚZE.

4) AWU (Annual Work Unit) je roční pracovní jednotka, tj. průměrná roční pracovní kapacita jednoho pracovníka v zemědělské výrobě, vztahovaná pouze k zemědělské činnosti (tj. bez ostatních - nezemědělských činností).

Podle propočtů VÚZE se poměr mezi zemědělskou a nezemědělskou činností odhaduje na základě podílu tržeb za zemědělské výrobky ku tržbám za vlastní výrobky a služby.

5) Bez souvisejících služeb a myslivosti.

Pramen: ČSÚ; vlastní výpočty VÚZE

Zpracoval: I. Foltýn, I. Zedníčková, M. Fischer (VÚZE)

A4.5/02 - Souhrnný zemědělský účet podle nové metodiky Eurostat¹⁾ (mil. Kč)

Ukazatel	1998		1999 ²⁾	
	b. c.	s. c. 1995	b. c.	s. c. 1995
Produkční účet				
Obiloviny celkem	21 943	16 179	18 481	16 813
Pšenice	13 282	9 443	11 400	9 861
Žito	876	596	515	459
Ječmen	6 379	4 836	5 117	4 892
Oves	481	360	376	342
Kukuřice na zrno	697	706	819	912
Ostatní obiloviny	229	239	254	348
Luskoviny celkem	618	550	426	437
Okopaniny celkem	7 443	10 054	5 472	8 725
Brambory	4 611	7 024	3 372	6 377
Cukrovka	2 755	2 952	2 037	2 275
Ostatní okopaniny	78	78	63	73
Technické plodiny celkem	7 447	6 254	7 710	7 944
Olejniny celkem	6 039	4 845	6 544	6 681
Řepka	4 806	3 784	5 096	5 168
Slunečnice	276	239	442	415
Ostatní olejniny	957	822	1 007	1 097
Len	39	48	70	72
Chmel	595	705	831	927
Ostatní technické plodiny	774	656	264	265
Čerstvá zelenina	1 606	1 620	1 714	1 772
Čerstvé ovoce	1 079	1 316	1 339	1 316
Vinné hrozny	428	329	473	430
Ostatní rostlinné produkty	9 030	7 155	8 973	7 640
KONEČNÁ ROSTLINNÁ PRODUKCE	49 593	43 456	44 588	45 076
Zvířata celkem	30 022	28 940	25 778	27 665
Skot (včetně telat)	7 647	6 990	6 820	6 552
Prasata	17 724	17 906	14 516	16 516
Drůbež	4 645	4 038	4 436	4 592
Ostatní zvířata	6	5	6	5
Živočišné produkty celkem	23 914	16 039	21 870	16 101
Mléko	20 418	13 329	19 110	13 575
Vejce	3 495	2 709	2 760	2 526
KONEČNÁ ŽIVOČIŠNÁ PRODUKCE	53 936	44 978	47 648	43 766
Zemědělské práce prováděné dodavatelsky	1 747	1 414	1 928	1 491
KONEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE V KUPNÍCH CENÁCH	105 276	89 848	94 164	90 332
Subvence na produkty	4 963	.	5 925	.
Daně na produkty	0	0	0	.
KONEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ PRODUKCE V ZÁKLADNÍCH CENÁCH	110 238	.	100 089	.

CELKOVÁ MEZISPOTŘEBA	72 585	61 146	66 676	.
Osivo a sadba	2 389	2 386	.	.
Energie; Maziva	2 872	2 674	.	.
Hnojiva a prostředky pro zlepšení půdy	4 100	2 937	.	.
Prostředky na ochranu rostlin	3 869	2 922	.	.
Krmiva	39 780	33 059	.	.
Materiál a drobné nářadí, údržba a oprava	7 570	6 933	.	.
Údržba a oprava hospodářských budov a ostatních staveb	365	267	.	.
Veterinární služby	1 174	894	.	.
Zemědělské práce prováděné třetími osobami	1 764	1 801	.	.
Ostatní služby	6 301	5 100	.	.
Ostatní mezispotřeba	2 400	2 172	.	.
HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA (HPH)	37 653	.	33 413	.
Spotřeba fixního kapitálu celkem ³⁾	11 167	9 112	11 765	.
ČISTÁ PŘIDANÁ HODNOTA (ČPH)	26 486	.	21 648	.
Účet tvorby důchodu				
Náhrady zaměstnancům	26 742	.	.	.
Ostatní daně na produkci	3 792	.	.	.
Ostatní subvence na produkci	6 226	.	.	.
DŮCHOD Z FAKTORŮ⁴⁾	28 920	.	.	.
ČISTÝ PROVOZNÍ PŘEBYTEK/SMÍŠENÝ DŮCHOD	2 179	.	.	.
Účet podnikatelského důchodu				
Předepsané pachtovné a ostatní nájemné z nemovitostí	1 382	.	.	.
Nákladové úroky	3 773	.	.	.
Výnosové úroky	1 364	.	.	.
PODNIKATELSKÝ DŮCHOD (ZISK/ZTRÁTA)	-1 612	.	.	.

1) Podle nové metodiky EU (publikované v EU v roce 1997), zpracováno v ČSÚ.

2) Odhad ČSÚ.

3) Spotřeba fixního kapitálu není vyjádřena v cenách náhrady.

4) V původní metodice ČPH n. f.

Pramen: ČSÚ

Zpracoval: odbor zemědělství ČSÚ

A6.3/01 - Přehled projektů obnovitelných zdrojů energie podpořených Českou energetickou agenturou v roce 1999

Zařazení	Počet projektů	Investice Kč	Požadovaná podpora Kč	Poskytnutá podpora Kč	Elektrický výkon kW _(e)	Tepelný výkon kW _(t)	Výroba elektřiny MWh/rok	Výroba tepla GJ/rok	Přínos GJ/rok
Biomasa	4	40 389 000	8 527 500	6 500 000	30	4 250	83	60 440	61 178
MVE	51	262 112 900	68 530 600	38 897 000	11 407	0	63 618	0	565 493
Nezařaditelné	3	3 963 873	1 580 549	1 330 000	66	303	73	1 424	2 076
Sluneční korektory	1	330 750	120 000	100 000	0	12	0	43	43
TČ - biomasa	1	515 000	194 000	120 000	0	36	0	65	65
TČ - MVE	2	7 265 000	2 902 000	1 075 000	31	66	127	765	1 894
TČ - solar	13	26 342 862	6 470 600	2 190 000	0	290	0	2 365	2 365
Tepelné čerpadlo	9	21 603 471	7 770 100	2 390 000	0	419	0	3 114	3 114
Větrná elektrárna	1	1 600 000	598 000	450 000	45	0	54	0	480
Celkem Program V.	85	364 122 856	96 693 349	53 052 000	11 579	5 376	63 955	68 216	636 708

Pramen: Česká energetická agentura

Zpracoval: H. Součková (VÚZE)

A6.3/02 - Přehled projektů vybraných obnovitelných zdrojů energie podpořených SFŽP v roce 1999

Název akce	Náklady na realizaci	Podpora ze SFZP		Podpora celkem	Instalovaný výkon		Výroba	
		dotace	půjčka		kW _(t)	kW _(e)	tepla	energie
	tis. Kč							
Podpora investic do centrálního systému zásobování teplem a TUV z obnovitelných zdrojů energie celkem	290 085,1	116 034,1	95 705,1	211 739,2	20 022	x	136 831	38 009
Podpora využití obnovitelných zdrojů energie ve školství, zdravotnictví a v objektech rozpočtové sféry celkem	11 182,9	5 885,2	1 354,5	7 239,7	457	x	3 632	1 009
Podpora investic do vytápění solárními systémy	180,8	54,2	x	54,2	20	x	47	13
Podpora investic do výstavby malých vodních elektráren celkem	21 849,0	-	14 511,7	14 511,7	x	437	x	1 955
Podpora investic do výstavby větrných elektráren	446,2	53,7	178,5	232,2	x	7	x	14
Celkem	323 744,0	122 027,2	111 749,8	233 777,0	20 499	444	140 510	41 000

A8.5/01 - Vybavení zemědělských podniků technikou podle velikosti podniku - stav k 1. 2. 1999

Druh stroje	Počet celkem (ks)	Z toho		Počet strojů na 1 000 ha z. p. - podle velikosti podniku				
		do 8 let (%)	nad 8 let (%)	ČR celkem (ks)	do 20 ha (ks)	21 - 300 ha (ks)	301 - 1 000 ha (ks)	nad 1 000 ha (ks)
Traktory a malotraktory celkem	79 304	12,0	88,0	23,20	122,50	40,76	17,36	16,13
z toho - do 30 kW	8 648	10,3	89,7	2,53	34,49	5,43	0,84	0,71
- 30 až 60 kW	48 895	8,3	91,7	14,30	70,31	24,23	10,00	10,64
- 60 až 90 kW	12 201	15,5	84,5	3,57	16,11	7,88	3,09	2,20
- 90 až 120 kW	3 911	23,6	76,4	1,14	0,31	1,79	1,42	0,98
- nad 120 kW	5 649	31,6	68,4	1,65	1,28	1,43	2,01	1,60
Nákladní automobily celkem	14 354	7,1	92,9	4,18	5,86	3,73	3,49	4,39
Nákladní automobily fekální	1 389	2,1	97,9	0,40	0,83	0,66	0,35	0,35
Pluhy jednostranné celkem	23 880	14,6	85,4	6,96	64,46	15,16	4,42	2,99
z toho - 5 a více radličné	8 952	6,6	93,4	2,61	4,85	4,75	2,81	2,01
Pluhy oboustranné celkem	5 888	65,1	34,9	1,72	10,92	5,26	1,15	0,72
z toho - 5 a více radličné	1 908	83,7	16,3	0,56	0,52	0,57	0,69	0,51
Secí stroje řádkové	15 408	21,8	78,2	4,49	38,96	11,75	2,62	1,78
Secí kombinace	2 175	85,9	14,1	0,63	0,56	1,22	0,81	0,47
Rozmetadla TPH traktorová	12 421	33,8	66,2	3,62	23,29	10,88	2,39	1,54
Rozmetadla hnoje traktorová	10 238	16,8	83,2	2,98	19,48	7,06	2,28	1,51
Postřikovače	8 622	44,0	56,0	2,51	19,50	7,44	1,60	0,92
Přívěsy traktorové celkem	63 045	5,5	94,5	18,37	78,34	30,84	13,74	14,13
z toho - do 5 t	20 598	5,2	94,8	6,00	49,01	12,06	3,13	3,36
Návěsy traktorové celkem	7 599	15,4	84,6	2,21	8,97	4,13	1,90	1,57
z toho - do 5 t	2 530	24,6	75,4	0,74	7,34	2,02	0,31	0,26
Návěsy traktorové fekální	5 329	17,8	82,2	1,55	4,73	3,40	1,52	1,04

Pramen: ČSÚ; VÚZT; ČZU

Zpracoval: Z. Abrham (VÚZT)

A8.5/02 - Vybavení zemědělských podniků technikou podle výměry - stav k 1. 2. 1999

Druh stroje	Počet celkem (ks)	Z toho		Počet strojů na 1 000 ha ¹⁾			Použití pro plodiny
		do 8 let (%)	nad 8 let (%)	zem. půdy (ks)	orné půdy (ks)	plodiny (ks)	
Secí stroje řádkové	15 408	21,8	78,2	4,49	5,72	7,52	zrniny a olejnin
Secí kombinace	2 175	85,9	14,1	0,63	0,81	1,06	
Skřížecí mlátičky celkem	12 836	12,1	87,9	3,74	4,76	6,26	
z toho - do 100 kW	6 999	5,6	94,4	2,04	2,60	3,42	
Čističky zrnin	3 544	6,4	93,6	1,03	1,31	1,73	
Sušičky zrnin	1 175	11,2	88,8	0,34	0,44	0,57	cukrovka
Secí stroje jednořádkové	2 579	24,0	76,0	0,75	0,96	31,68	
Ořezávače chrástu	469	10,4	89,6	0,14	0,17	5,76	
Skřížecí buev	532	12,2	87,8	0,15	0,20	6,53	
Skřížecí řepy kombinované	429	42,7	57,3	0,12	0,16	5,27	
Sběrací nakladače buev	209	19,6	80,4	0,06	0,08	2,57	brambory
Sazeče brambor	5 547	32,9	67,1	1,62	2,06	77,20	
Skřížecí brambor celkem	3 524	12,4	87,6	1,03	1,31	49,04	
z toho - jednořádkové	1 412	17,8	82,2	0,41	0,52	19,65	
Třídíčky brambor	1 028	23,4	76,6	0,30	0,38	14,31	
Skřížecí řezačky celkem	6 467	11,0	89,0	1,88	2,40	8,97	pícniny na o. p.
z toho - samojízdné	3 270	11,0	89,0	0,95	1,21	4,54	
Žací stroje celkem	16 630	30,2	69,8	4,84	6,17	23,08	
z toho - rotační	13 656	32,5	67,5	3,98	5,07	18,95	
Stroje na plnění píce do PE rukávců	112	56,3	43,7	0,03	0,04	0,16	
Trhače lnu	179	5,6	94,4	0,05	0,07	48,13	len
Skřížecí lnu s odsemeňováním	274	2,6	97,4	0,08	0,10	73,68	

1) Výměry jsou převzaty z šetření ČSÚ za rok 1998.

Pramen: ČSÚ; VÚZT; ČZU

Zpracoval: Z. Abrham (VÚZT)

A9.1/01 - Vývoj nominálních mezd v zemědělství, průmyslu a národním hospodářství (Kč)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999 ¹⁾
Zemědělství ²⁾	3 455	6 882	7 829	8 493	9 143	9 405
Průmysl	3 335	8 148	9 587	10 748	11 853	12 674
Národní hospodářství	3 170	8 172	9 676	10 695	11 688	12 658
Relace zem./průmysl (%)	103,6	84,5	81,7	79,0	77,1	74,2
Relace zem./NH (%)	109,0	84,2	80,9	79,4	78,2	74,3

1) Předběžné údaje.

2) Bez podniků fyzických osob.

Pramen: Statistika zaměstnanosti a mezd FSÚ, ČSÚ 1995 - 2000

Zpracoval: J. Drlík (VÚZE)

A9.1/02 - Vývoj indexu reálných mezd ve vybraných sektorech¹⁾ (%)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999 ²⁾
Zemědělství ³⁾	100,0	72,1	75,3	75,4	73,3	73,8
Průmysl	100,0	90,3	97,8	101,2	100,5	105,2
Národní hospodářství	100,0	93,4	101,5	103,4	102,1	108,3

1) Je odvozován z indexu životních nákladů, přepočteno na rok 1989 = 100 %.

2) Předběžné údaje.

3) Bez podniků fyzických osob.

Pramen: Statistická ročenka, FSÚ 1989, Indexy spotřebitelských cen a životních nákladů, ČSÚ 1995 - 2000

Zpracoval: J. Drlík (VÚZE)

A10/01 - Aplikace průmyslových hnojiv (kg č. ž./ha z. p.)

Ukazatel	1989	1995	1996	1997	1998	1999
N	99,2	55,6	61,3	55,1	53,3	51,1
P ₂ O ₅	65,6	14,6	11,8	11,7	12,6	8,6
K ₂ O	58,0	12,8	8,0	10,1	7,3	5,9
Celkem	222,8	83,0	81,1	76,9	73,2	65,6

Pramen: Ročenka životního prostředí ČR 1990, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000

Zpracoval: J. Pražan (VÚZE)

A10/02 - Jakost podzemních vod (mělké vrty) - podíl vzorků nevyhovujících státní normě¹⁾ (%)

Ukazatel	1989	1994	1995	1996	1997	1998
Dusičnany	22,6	23,1	21,2	22,9	21,8	18,7
Amonné ionty	30,0	23,1	27,3	33,7	32,4	19,4
CHSK _{Mn} ^{2,3)}	34,6	28,5	19,8	21,7	25,6	19,4
Ropné látky	13,2	26,7	16,3	3,7	5,4	1,4

1) ČSN 75 7111 Pitná voda.

2) CHSK_{Mn} - chemická spotřeba kyslíku při titraci manganistanem.

3) Hodnota za rok 1997 byla upravena dle Statistické ročenky ŽP ČR 1999.

Pramen: Ročenka životního prostředí ČR 1990, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999

Zpracoval: J. Pražan (VÚZE)

**A11.2/01 - Podíl jednotlivých druhů výdajů na celkových výdajích domácností ČR
(bez daní, pojištění a ostatních plateb) (%)**

Ukazatel	1989	1994	1995	1996	1997	1998
Vydání za potraviny, nápoje a tabák	32,9	32,0	31,2	30,5	29,2	28,6
v tom - potraviny	26,9	26,2	25,6	25,0	23,9	23,3
- nápoje	4,6	4,1	4,0	4,0	3,8	3,9
- tabák	1,4	1,7	1,6	1,5	1,5	1,4
Textil, potřeby pro domácnost	18,9	17,1	16,3	16,3	15,6	14,2
Doprava a spoje, dopravní prostředky	13,0	11,2	11,9	13,1	12,7	12,0
v tom - doprava a spoje	3,1	2,9	3,0	3,2	3,5	3,9
- osobní dopravní prostředky	9,9	8,3	8,9	9,9	9,2	8,1
Rekreace, vzdělání a kulturní služby	3,4	5,7	6,1	6,0	6,3	5,9
Lékařská péče	0,3	1,2	1,5	1,4	1,5	1,5
v tom - léčebná péče	0,1	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5
- léčiva, zdravotní potřeby	0,2	0,8	1,0	1,0	1,1	1,0
Bydlení	8,3	12,6	12,0	12,1	13,0	15,3
v tom - nájemné a komunální služby	2,6	4,6	4,3	4,3	4,7	5,5
- elektřina	2,4	2,7	2,7	2,7	2,8	3,4
- plyn	0,9	1,3	1,3	1,4	1,6	2,0
- ústřední topení a teplá voda	1,5	3,2	3,0	3,0	3,3	3,9
- palivo	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	0,5
Ostatní vydání	21,2	15,8	15,6	15,4	15,3	15,2
v tom - veřejné stravování	4,6	4,3	4,3	4,2	4,0	4,2
- drogistické zboží	3,0	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4
- kulturní zařízení	7,6	5,3	5,4	5,4	5,4	5,1
- ostatní služby	6,0	4,8	4,5	4,5	4,6	4,5
Jiná vydání (podíly na družstevní výstavbě, koupě nemovitostí, hospodářské a pěstitelské potřeby)	2,1	4,4	5,4	5,2	6,4	7,3

Pramen: výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů, I. díl, ČSÚ, 1990 - 1999

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

A11.2/02 - Vývoj podílu výdajů za potraviny, nápoje a tabák na celkových výdajích domácností (%)

Země	Potraviny, nápoje a tabák		V tom							
			potraviny		nealkoholické nápoje		alkoholické nápoje		tabák	
	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997	1996	1997
EU 15	17,5 ¹⁾	17,4 ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.
z toho - Belgie	15,7	16,3	12,4	13,0	0,5	0,5	1,2	1,3	1,6	1,5
- Dánsko	19,7	19,7 ¹⁾	14,0	.	0,8	.	2,5	.	2,3	.
- SRN	14,2 ¹⁾	13,9	10,2 ¹⁾	9,9	.	.	2,5 ¹⁾	2,4	1,5 ¹⁾	1,6
- Španělsko	19,3	18,6	.	.	.	.	.	.	.	.
- Francie	17,8	17,9	13,8	13,9	0,6	0,6	1,9	1,9	1,5	1,5
- Irsko	30,7	30,5	14,2	14,3	1,3	1,2	11,3	11,2	3,9	3,8
- Itálie	18,9	18,1	15,9	15,1	0,4	0,4	0,9	0,9	1,7	1,7
- Lucembursko	18,2 ¹⁾	18,2 ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.
- Nizozemsko	14,1	14,1	10,7	10,7	0,5	0,6	1,4	1,4	1,5	1,4
- Rakousko	16,8	16,3	12,7	12,4	0,6	0,6	1,9	1,5	1,6	1,7
- Portugalsko	28,0 ¹⁾	27,0 ¹⁾	.	.	.	.	.	.	.	.
- Finsko	19,5	19,1	13,4	13,0	0,5	0,5	3,9	3,8	1,8	1,8
- Švédsko	18,4	18,4 ¹⁾	13,4	.	0,6	.	2,6	.	1,9	.
- Spojené království	19,9	19,9 ¹⁾	10,5	.	0,8	.	6,1	.	2,6	.
ČR	30,5	29,2	25,0	23,9	1,6	1,6	2,4	2,2	1,5	1,5

1) Odhad Eurostat.

Pramen: Eurostat - SEC (pro země EU); výpočty VÚZE podle Statistiky rodinných účtů, I. díl, ČSÚ 1997, 1998 (pro ČR)

Zpracoval: H. Sekavová (VÚZE)

A11.3/01 - Základní národohospodářské údaje - mezinárodní srovnání

Ukazatel	Rok	EU 15	Z toho			Česká republika
			Belgie	Rakousko	Německo	
Celková plocha (km ²)	1997	3 236 180	30 518	83 858	356 970	78 866
	1998	3 236 180	30 518	83 858	356 970	78 866
Obyvatelstvo (1 000 osob)	1997	373 713	10 170	8 068	82 012	10 304
	1998	374 583	10 192	8 075	82 057	10 295
HDP/obyv. (parita kupní síly - PPS) (USD)	1997	18 979	21 456	21 349	20 865	13 134 ⁷⁾
	1998	19 906	22 538	22 224	21 686	13 008 ⁵⁾
Inflace ¹⁾	1997	1,8	1,4	1,6	0,6	8,5
	1998	1,7	1,7	1,3	1,0	10,7
Nezaměstnanost (% z pracovníků civil. sekt. NH)	1997	10,7	9,2	4,4	10,0	5,2
	1998	9,9	8,8	4,7	9,4	7,5
Obchodní bilance (mil. ECU)	1997	49 918	11 111	-5 448	62 934	-3 890
	1998	19 207	10 716	-4 834	69 103	-1 402
Zemědělská půda (1 000 ha)	1997	131 540	1 375	3 412	17 335	4 280
	1998	128 691	1 383	3 415	17 160	4 284
Zaměstnanost v zemědělství, lesnictví, myslivosti a rybářství - počet (1 000 osob)	1997	7 434	102	249	1 039	275
	1998	7 083	86	235	988	264
Zaměstnanost v zemědělství, lesnictví, myslivosti a rybářství - podíl na celkové zaměstnanosti v civilním sektoru (%)	1997	5,0	2,7	6,9	2,9	5,5
	1998	4,7	2,2	6,5	2,8	5,4
Počet zemědělských podniků (1 000 podniků)	1997	6 989,0	67,0	210,0	534,0	27,6
	1998	.	.	.	.	26,9
Zemědělská půda na podnik (ha) ³⁾	1997	18,4	20,6	16,3	32,1	127,0
	1998	.	.	.	.	132,0
Konečná zemědělská produkce (mil. ECU)	1997	217 538	6 592	3 583	32 745	3 112
	1998	213 467	6 247	3 553	32 043	3 104
Podíl zemědělství na HDP (%)	1997	1,6	1,1	0,9	0,8	1,9
	1998	1,5	1,0	0,9	0,8	1,8
Podíl zemědělství na hrubé tvorbě fixního kapitálu (%)	1997	.	1,1	.	2,0	2,7
	1998	.	.	.	.	2,9 ⁶⁾
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu (%) ⁴⁾	1997	10,6	11,9	8,3	10,5	6,5
	1998	7,7	10,7 ⁷⁾	6,9	9,5	6,0
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu (%) ⁴⁾	1997	7,6	11,3	6,7	5,2	4,5
	1998	7,0	10,9 ⁷⁾	5,1	5,3	4,0
Obchodní bilance v potravinářských a zemědělských výrobcích (mil. ECU) ^{2,4)}	1997	-16 304,0	424,0	-1 252,0	-16 786,0	-578,0
	1998	-3 384,0	1562 ⁷⁾	-1 412,0	-14 423,0	-610,6
Podíl spotřeby potravin, nápojů a tabáku na celkových spotřebních výdajích domácnosti (%)	1997	17,4	16,3	16,3	13,9	29,2
	1998	.	.	.	.	28,6

1) Index spotřebitelských cen.

2) EU15: obchod vně EU; členské státy EU: obchod uvnitř a vně EU.

3) ČR: Pramen: Agrocensus 1995, odhady VÚZE.

4) Belgie = Belgie + Lucembursko.

5) Dle ČSÚ.

6) Spolu s lesnictvím.

7) BLEU.

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997; ČSÚ

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.3/02 - Zemědělství - produkce, mezispotřeba a přidaná hodnota - mezinárodní srovnání

Ukazatel	Země	ECU v běžných cenách a směnných kurzech			
		1997		1998 ¹⁾	
		mil.	jako % konečné produkce	mil.	jako % konečné produkce
Konečná produkce	EU 15	217 538	100,0	213 534	100,0
	z toho - Belgie	6 592	100,0	6 247	100,0
	- Rakousko	3 583	100,0	3 553	100,0
	- Německo	32 745	100,0	32 110	100,0
	Česká republika	3 112	100,0	3 104	100,0
Mezispotřeba	EU 15	103 050	47,4	102 415	48,0
	z toho - Belgie	4 251	64,5	4 102	65,7
	- Rakousko	1 880	52,5	1 828	51,4
	- Německo	17 760	54,2	17 934	55,9
	Česká republika	2 211	71,0	2 208	71,1
Hrubá přidaná hodnota v tržních cenách	EU 15	114 487	52,6	111 119	52,0
	z toho - Belgie	2 341	35,5	2 145	34,3
	- Rakousko	1 703	47,5	1 725	48,6
	- Německo	14 985	45,8	14 176	44,1
	Česká republika	901	29,0	896	28,9
Čistá přidaná hodnota v nákladech faktorů	EU 15	113 298	52,1	107 430	50,3
	z toho - Belgie	2 052	31,1	1 853	29,7
	- Rakousko	1 618	45,2	1 558	43,9
	- Německo	12 611	38,5	11 334	35,3
	Česká republika	750	24,1	787	25,4

1) Údaje očištěné od DPH.

Pramen: Eurostat; EAA; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997, 1998; ČSÚ

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.3/03 - Indexy cen zemědělských výrobců¹⁾ - mezinárodní srovnání

Ukazatel	Indexy nominálního vývoje (1990 = 100)			Indexy reálného vývoje deflované (1990 = 100) ²⁾		
	1996	1997	1998	1996	1997	1998
Rostlinná výroba						
EU 15	110,7	107,1	108,8	85,0	80,2	80,1
z toho - Belgie	95,7	92,8	97,8	83,1	79,3	82,7
- Rakousko	73,1	73,8	72,8	61,2	61,0	59,6
- Německo	90,6	87,3	86,3	76,5	72,3	70,8
Česká republika	155,3	160,5	151,8	56,5	59,5	54,0
Živočišná výroba						
EU 15	100,8	100,8	93,9	81,6	80,2	73,2
z toho - Belgie	88,7	92,7	82,1	77,1	79,3	69,5
- Rakousko	75,2	77,2	71,2	63,0	63,8	58,3
- Německo	91,1	93,8	86,3	76,9	77,8	70,9
Česká republika	132,2	135,9	143,7	48,2	50,4	48,4
Celkem						
EU 15	105,5	103,9	101,1	83,2	80,1	76,5
z toho - Belgie	91,2	92,7	87,8	79,2	79,3	74,3
- Rakousko	74,8	76,4	71,6	62,6	63,1	58,6
- Německo	91,0	91,6	86,3	76,8	75,9	70,9
Česká republika	140,0	144,8	147,5	51,0	53,7	49,7

1) Bez DPH.

2) Reálný vývoj upraven deflátorem HDP.

Pramen: Eurostat (hodnoty za rok 1996 a 1997 upraveny podle poslední aktualizace);

Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

A11.3/04 - Růst spotřebitelských cen potravin a nápojů - mezinárodní srovnání

Ukazatel	Meziroční indexy		
	1996/95	1997/96	1998/97
EU 15	101,9	100,9	.
z toho - Belgie	100,6	102,2	.
- Rakousko	100,0	101,4	101,8
- Německo	100,7	101,7	.
Česká republika ¹⁾	107,7	104,6	104,6

1) Včetně tabákových výrobků.

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997; ČS Ú; výpočty VÚZE

Zpracoval: M. Fischer, F. Vaníček (VÚZE)

A11.3/05 - Sklizňové plochy, výnosy a výroba vybraných plodin - mezinárodní srovnání ¹⁾

Ukazatel		1996	1997	1998
Obiloviny				
EU 15	sklizňová plocha (tis. ha)	36 937,6	38 110,0	37 367,0
	výnos (t/ha)	5,58	5,40	5,65
	celková výroba (tis. t)	206 141,0	205 881,0	211 104,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha (tis. ha)	295,0	301,0	320,0
	výnos (t/ha)	8,59	7,95	7,93
	celková výroba (tis. t)	2 534,0	2 393,0	2 536,0
- Rakousko	sklizňová plocha (tis. ha)	810,0	848,0	840,0
	výnos (t/ha)	5,55	5,91	5,68
	celková výroba (tis. t)	4 493,0	5 009,0	4 772,0
- Německo	sklizňová plocha (tis. ha)	6 707,4	7 014,0	7 042,0
	výnos (t/ha)	6,28	6,49	6,33
	celková výroba (tis. t)	42 135,6	45 486,0	44 574,0
Česká republika	sklizňová plocha (tis. ha)	1 581,0	1 685,8	1 678,3
	výnos (t/ha)	4,20	4,14	3,97
	celková výroba (tis. t)	6 644,1	6 982,8	6 668,9
Pšenice				
EU 15	sklizňová plocha (tis. ha)	13 758,4	14 067,0	13 979,0
	výnos (t/ha)	6,63	6,22	6,75
	celková výroba (tis. t)	91 186,4	87 565,0	94 423,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha (tis. ha)	204,5	209,0	218,0
	výnos (t/ha)	9,02	7,95	8,13
	celková výroba (tis. t)	1 844,0	1 661,0	1 772,0
- Rakousko	sklizňová plocha (tis. ha)	236,7	247,0	248,0
	výnos (t/ha)	5,06	5,27	5,15
	celková výroba (tis. t)	1 197,9	1 302,0	1 276,0
- Německo	sklizňová plocha (tis. ha)	2 586,4	2 713,0	2 791,0
	výnos (t/ha)	7,30	7,30	7,21
	celková výroba (tis. t)	18 875,0	19 793,0	20 127,0
Česká republika	sklizňová plocha (tis. ha)	798,6	825,5	912,3
	výnos (t/ha)	4,67	4,41	4,21
	celková výroba (tis. t)	3 727,2	3 640,3	3 844,7
Brambory				
EU 15	sklizňová plocha (tis. ha)	1 539,0	1 392,0	1 373,0
	výnos (t/ha)	33,06	34,53	33,10
	celková výroba (tis. t)	50 887,0	48 063,0	45 446,0
z toho - Belgie	sklizňová plocha (tis. ha)	61,0	55,0	57,0
	výnos (t/ha)	40,49	46,44	50,51
	celková výroba (tis. t)	2 470,0	2 554,0	2 879,0
- Rakousko	sklizňová plocha (tis. ha)	26,0	23,0	23,0
	výnos (t/ha)	29,58	29,43	28,13
	celková výroba (tis. t)	769,0	677,0	647,0
- Německo	sklizňová plocha (tis. ha)	335,0	304,0	295,0
	výnos (t/ha)	39,10	38,35	37,63
	celková výroba (tis. t)	13 100,0	11 659,0	11 102,0
Česká republika	sklizňová plocha (tis. ha)	85,7	72,6	71,9
	výnos (t/ha)	21,01	19,31	21,14
	celková výroba (tis. t)	1 800,3	1 401,7	1 519,8
Řepka olejná				
EU 15	sklizňová plocha (tis. ha)	2 665,9	2 804,8	3 136,2
	výnos (t/ha)	2,59	3,04	3,13
	celková výroba (tis. t)	6 896,3	8 535,2	9 828,8
z toho - Belgie ²⁾	sklizňová plocha (tis. ha)	8,0	8,0	8,0
	výnos (t/ha)	3,00	3,04	3,44
	celková výroba (tis. t)	24,0	24,3	27,5
- Rakousko	sklizňová plocha (tis. ha)	72,0	60,0	52,0
	výnos (t/ha)	2,10	2,34	2,48
	celková výroba (tis. t)	151,0	140,3	128,9
- Německo	sklizňová plocha (tis. ha)	868,8	914,9	1 008,0
	výnos (t/ha)	2,26	3,07	3,25
	celková výroba (tis. t)	1 961,7	2 807,9	3 274,9
Česká republika	sklizňová plocha (tis. ha)	226,5	227,3	264,3
	výnos (t/ha)	2,30	2,47	2,57
	celková výroba (tis. t)	520,6	560,5	680,2

1) Aktualizace sklizňové plochy a celkové výroby roku 1997/98 a 1998/99 podle Eurostatu roku 1999.

2) Belgie = Belgie + Lucembursko.

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997; výpočty VÚZE
299

A11.3/06 - Sklizňové plochy cukrovky, výnosy¹⁾ a výroba¹⁾ cukru - mezinárodní srovnání⁴⁾

Ukazatel		1997/98	1998/99	1999/00
EU 15²⁾	sklizňová plocha (tis. ha)	2 041,0	1 993,0	1 945,0
	výnos (t/ha)	8,55	8,07	8,70
	celková výroba (tis. t)	17 764,0	16 382,0	17 213,0
z toho - Belgie²⁾	sklizňová plocha (tis. ha)	102,0	98,0	104,0
	výnos (t/ha)	9,98	8,10	9,13
	celková výroba (tis. t)	1 018,0	794,0	950,0
- Rakousko²⁾	sklizňová plocha (tis. ha)	51,0	49,0	47,0
	výnos (t/ha)	9,07	9,54	9,70
	celková výroba (tis. t)	484,0	490,0	480,0
- Německo^{2,3)}	sklizňová plocha (tis. ha)	504,0	501,0	490,0
	výnos (t/ha)	7,98	8,00	8,67
	celková výroba (tis. t)	4 045,0	4 024,0	4 270,0
Ceská republika	sklizňová plocha (tis. ha)	92,3	81,4	59,0
	výnos (t/ha)	5,76	5,78	6,70
	celková výroba (tis. t)	531,7	470,2	395,2

1) V hodnotách bílého cukru.

2) Bez ploch osetých cukrovkou pro užití v lihovarech.

3) Včetně produkce melasy.

4) Aktualizace sklizňové plochy a celkové výroby roku 1997/98 a 1998/99 podle Eurostatu roku 1999.

Pramen: Eurostat; Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 1997; výpočty VÚZE

Zpracoval: M. Fischer (VÚZE)

B2/01 - Přehled o přiznávání dotací

Název dotačního titulu	Počet přijatých žádostí		Počet přiznaných žádostí		Počet přiznaných žádostí (%)		Požadováno (tis. Kč)		Poskytnuto (tis. Kč)		Podíl pos. prostře
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998
Restrukturalizace rostlinné výroby zalesněním ¹⁾	974	1 199	949	1 170	97,43	97,58	40 144	51 364	37 625	46 228	93,73
Obnova vinic, chmelnic a ovocných sadů	287	383	275	358	95,82	93,47	128 584	186 300	119 035	92 921	92,57
Údržba krajiny v kulturním stavu ²⁾	15 923	16 428	15 538	16 039	97,58	97,63	3 532 368	4 395 023	3 413 250	4 329 465	96,63
Podpora včelařství	3	2	3	2	100,00	100,00	80 000	87 650	79 676	79 848	99,60
Podpora chovu dojných krav	3 236	2 268	3 186	2 242	98,45	98,85	670 228	858 546	655 793	781 106	97,85
Výjimka - dotační titul č. 1.V - Povodně	39	-	39	-	100,00	-	21 567	-	21 567	-	100,00
Výjimky povolené MF ČR (u povodní)	-	-	-	-	-	-	2 404	-	2 404	-	100,00
Pěstování lnu	132	160	124	156	93,94	97,50	23 429	30 629	14 658	30 033	62,56
Podpora výroby bramborového škrobu	-	3	-	3	-	100,00	-	23 476	-	18 604	-
Zazvěření po záplavách	93	-	88	-	94,62	-	6 155	-	5 383	-	87,46
Udržování a zlepšování genetického potenciálu hospodářských zvířat	228	271	200	230	87,72	84,87	230 978	259 457	202 160	243 892	87,52
Výjimka - dotační titul č. 2.V - Národní hřebčín Kladruby nad Labem, s. p.	1	1	1	1	100,00	100,00	35 000	35 000	35 000	34 933	100,00
Udržování genetického potenciálu osiv a sádí	87	91	82	79	94,25	86,81	247 125	266 318	144 562	168 819	58,50
Genové zdroje	24	48	23	48	95,83	100,00	24 295	55 000	19 723	33 551	81,18
Nákazový fond	2	1	1	1	50,00	100,00	3 937	776	3 937	776	100,00
Podpora ozdravování polních a speciálních plodin	100	144	99	140	99,00	97,22	14 768	20 698	14 329	14 918	97,03
Podpora poradenství	156	191	143	168	91,67	87,96	60 849	87 984	45 841	38 406	75,34
Podpora informatiky	6	4	2	1	33,33	25,00	8 100	6 666	5 000	3 698	61,73
SAPARD	-	16	-	11	-	68,75	-	4 133	-	3 018	-
Podpora využívání ekologických paliv	-	16	-	11	-	68,75	-	20 854	-	67 769	-
Zelená nafta	-	9 743	-	9 476	-	97,26	-	502 494	-	485 585	-
Školní mléko	-	3	-	3	-	100,00	-	14 502	-	8 626	-
Zavlažování zemědělských kultur	-	345	-	343	-	99,42	-	24 642	-	24 514	-
Zavádění evropské legislativy	-	17	-	11	-	64,71	-	11 599	-	5 165	-
Celkem dotace do zemědělství a potravinářství	21 291	31 334	20 753	30 493	97,47	97,32	5 129 931	6 943 111	4 819 943	6 511 875	93,96
Podpora hospodaření v lesích - celkem	6 412	8 237	5 446	7 480	84,93	90,81	755 835	932 176	504 156	565 197	66,70
Podpora vodního hospodářství - celkem ³⁾	.	.	.	.	.	.	.	.	545 470	499 794	.
Celkem dotace ČR	27 703	39 571	26 199	37 973	94,57	95,96	5 885 766	7 875 287	5 869 569	7 576 866	99,72

1) V roce 1999 podle nařízení vlády č. 24/1999 Sb., § 1 odst. 1b.

2) V roce 1998 podle nařízení vlády č. 341/1997 Sb. a v roce 1999 podle nařízení vlády č. 24/1999 Sb., § 1 odst. 1a - zahrnuje programy pomoci na údržbu zemědělských pozemků v méně příznivých oblastech, na rozšíření chovu masných plemen skotu a chovu ovcí, a na vyrovnání ztrát v důsledku hospodaření v systému ekologického zemědělství v méně příznivých oblastech (v roce 1998 včetně rozpočtového opatření ve výši 2 426 mil. Kč).

3) Počty přijatých a přiznaných žádostí i požadovaná částka nebyly ve všech případech k dispozici.

Pramen: MZe

Zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

**B3.1/01 - Minimální (garantované) ceny pro nákup mléka I. jakostní třídy
při tučnosti 3,6 % (Kč/l)**

Schváleno Radou SFTR	Cena		Výměr MF číslo
	bez DPH	vč. DPH	
27. 11. 1998	7,80	8,19	01/99
23. 3. 1999	7,20	7,56	05/99
29. 6. 1999	7,80	8,19	08/99

Pramen: Podklady SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

B3.1/02 - Smluvní ceny pro nákup ostatních výrobků

Komodita	MJ	Schváleno Radou SFTR	Kč/jedn. bez DPH
Brambory ze sklizně roku 1998			
- při škrobnatosti 16 %	t	27. 10. 1998	1 800
- za každé další %	t		100
Jatečná prasata - 1. etapa	kg ž. hm.	27. 11. 1998	30
- 2. etapa	kg ž. hm.	17. 12. 1998	32
Pšenice potravinářská - zálohová cena	t	14. 6. 1999	3 300

Pramen: Podklady SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

B3.1/03 - Přehled o rozsahu regulace trhu podle výrobků (t)

Komodita	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Mlékárenské výrobky						
subvencované vývozy - másla	17 986	24 762	25 466	21 624	24 301	19 164
- sušeného plnotučného mléka	20 051	15 374	13 772	14 750	18 491	14 828
- sušeného odtučněného mléka	-	32 484	-	-	-	18 986
- kondenzovaného mléka	2 017	806	1 746	1 736	2 327	1 791
- sýrů	9 909	7 649	10 878	13 532	13 698	8 882
- ostatní	-	-	-	-	-	1 214
intervenční nákup másla do zásob	-	-	-	-	-	5 000
ze zásob - prodej do vnitřního trhu	-	-	-	-	-	-
- vývoz	6 360	-	-	-	-	5 000
2. Jateční býci a jalovice						
subvencované vývozy - jatečných býků a jalovic	4 681	-	-	6 696	-	-
- jatečných krav	-	-	-	3 773	-	-
intervenční nákup jatečného skotu do zásob (v živém)	-	-	-	-	-	-
tj. v mase	-	-	-	-	-	-
ze zásob - vývoz (v mase)	-	-	-	-	-	-
dotované dodávky do vnitřního trhu (v živém)	-	-	-	-	-	-
3. Jatečná prasata						
subvencované vývozy	-	-	-	-	-	3 353
intervenční nákupy do zásob (v živém)	-	-	-	-	-	-
tj. v mase	-	-	-	-	-	-
ze zásob - prodej do vnitřního trhu	102	-	-	-	-	-
- vývoz	2 582	-	-	-	-	-
4. Pšenice potravinářská						
- intervenční nákup do zásob	656 385	354 884	74 633	1 135	788 296	495 650
- ze zásob - prodej na vnitřní trh	-	10 600	480 330	74 729	-	-
- vývoz	-	709 406	54 077	-	79 973	565 366
- normované ztráty	-	381	1 411	33	-	-
5. Ostatní výrobky						
subvencované vývozy - konzumních brambor	23 010	-	-	-	-	-
- bramborového škrobu	13 236	-	-	5 965	5 578	5 846
- sirupu z bramborového škrobu	92	-	-	-	-	-
- chmele	-	-	-	-	739	-
- ječmenného sladu	73 700	-	-	-	-	-

Pramen: Podklady SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

B3.1/04 - Výdaje SFTR na regulaci trhu

Druh výdaje	1994		1995		1996		1997		1998		1999	
	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%	mil. Kč	%
a) Subvence při vývozu												
- jatečných býků a jalovic	27	0,7	0	0,0	0	0,0	129	6,2	0	0,0	0	0,0
- jatečných prasat	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	56	0,8
- mlékárenských výrobků	1 050	27,7	1 064	28,4	1 126	37,0	1 112	53,5	1 263	25,2	1 154	16,4
- brambor konzumních pozdních	10	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
- bramborového škrobu	106	2,8	0	0,0	0	0,0	33	1,6	31	0,6	41	0,6
- sirupu z bramborového škrobu	1	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
- ječmenného sladu	44	1,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	34	0,7	0	0,0
C e l k e m	1 238	32,7	1 064	28,4	1 126	37,0	1 274	61,3	1 328	26,5	1 251	17,8
b) Intervenční nákupy												
- mlékárenských výrobků	94	2,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	567	8,1
- pšenice potravinářské	2 305	60,8	1 030	27,5	1 221	40,1	707	34,0	3 320	66,3	1 717	24,4
C e l k e m	2 399	63,3	1 030	27,5	1 221	40,1	707	34,0	3 320	66,3	2 284	32,5
c) Náklady na skladování a prodej												
- vepřového masa	3	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
- mlékárenských výrobků	2	0,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	0,1
- pšenice potravinářské	112	3,0	200	5,3	89	2,9	56	2,7	219	4,4	262	3,7
C e l k e m	117	3,1	200	5,4	89	2,9	56	2,7	219	4,4	269	3,8
d) Ostatní výdaje												
- splátka úvěru	0	0,0	1 287	34,4	487	16,0	0	0,0	0	0,0	2 856	40,6
- úroky z úvěru	19	0,5	70	1,9	8	0,3	0	0,0	123	2,5	281	4,0
- odvod DPH	0	0,0	82	2,2	108	3,5	32	1,5	10	0,2	77	1,1
- správní výdaje	7	0,2	7	0,2	7	0,2	8	0,4	9	0,2	10	0,1
- ostatní výdaje	9	0,2	1	0,0	1	0,0	1	0,0	0	0,0	0	0,0
C e l k e m	35	0,9	1 447	38,7	611	20,0	41	2,0	142	2,8	3 224	45,9
VÝDAJE CELKEM	3 789	100,0	3 741	100,0	3 047	100,0	2 078	100,0	5 009	100,0	7 028	100,0

Pramen: Podklady SFTR

Zpracoval: A. Kotouč (SFTR)

B3.1/05 - Výdaje na regulaci trhu (mil. Kč)

Výdaje	1998		1999	
	celkem	z toho subvence	celkem	z toho subvence
Celkové výdaje na regulaci trhu - SFTR	5 009	1 547	7 028	1 513
- mléčné výrobky	1 263	1 263	1 728	1 154
- vývoz	1 263	1 263	1 728	1 154
- domácí trh	0	0	0	0
- skladování	0	0	0	0
- obiloviny ¹⁾	3 681	219	5 203	262
- vývoz	3 463	0	5 203	0
- domácí trh	151	152	0	0
- skladování	67	67	0	262
- škrob	31	31	41	41
- vývoz	31	31	41	41
- domácí trh	0	0	0	0
- skladování	0	0	0	0
- chmel	34	34	0	0
- vývoz	34	34	0	0
- domácí trh	0	0	0	0
- skladování	0	0	0	0
- jatečná prasata	0	0	56	56
- vývoz	0	0	56	56
- domácí trh	0	0	0	0
- skladování	0	0	0	0
Celkové výdaje do trhu - PGRLF	218	218	112	112
- program KRMNÉ OBILÍ	68	68	0	0
- program EXPORT	150	150	112	112
Celkem výdaje na regulaci trhu	5 227	1 765	7 140	1 625
- vývoz	4 941	1 478	7 140	1 363
- domácí trh	151	152	0	0
- skladování	135	135	0	262

1) Včetně ostatních nákladů (splátky úvěrů a úroků, DPH) a nákladů na správní výdaje SFTR.

Pramen: SFTR

Zpracoval: F. Vaniček, A. Juřica (VÚZE)

B3.2/01 - Porovnání úrovně celní ochrany v roce 1999

Komodita	CN	ČR	Maďarsko	Polsko	EU
Pšenice (ostatní, ne k seti)	1001	21,8%	35,0%	70%/min. 105 EUR/t	111,9%
Ječmen (ostatní, ne k seti)	1003	21,8%	34,2%	55,8%/min. 101,7 EUR/t	103,5%
Řepka (ostatní)	1205	62,1%	0,0%	30,0%	0,0%
Cukr	1701	61,3%	70,0%	100%/min. 446,7 EUR/t	222,2%
Brambory (konzumní pozdní)	0701	111,0%	45,5%	140,0%	12,6%
Mléko (sušené neslazené)	0402	39,1%	56,0%	111,7%/min. 1999,5 EUR/t	180,6%
Vejce (čerstvá)	0407	17,5%	26,2%	70%/min. 1929,2 EUR/t	64,4%
Hovězí maso	0201+0202	35,3%	78,4%	20,8%+max. 3318 EUR/t	166,1%
Vepřové maso	0203	39,7%	53,4%	83,3%/max. 980 EUR/t	52,2%
Drůbeží maso (kuřecí)	0207	44,9%	42,7%	83,3%/max. 1403 EUR/t	27,7%

Pramen: Závazky a koncese UR GATT

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

B3.5/01 - Zatížení podnikatelských subjektů fyzických osob majetkovými daněmi (Kč/ha z. p.)

Druh daně	Rok, meziroční index	Skupina podniků v ha z. p.				Průměr
		5 - 50	51 - 100	101 - 300	nad 300	
Daň z pozemků	1998	285	354	328	308	321
	1999	256	303	342	336	326
	meziroční index	89,8	85,6	104,3	109,1	101,6
Daň ze staveb	1998	75	101	155	95	116
	1999	55	36	44	40	42
	meziroční index	73,3	35,6	28,4	42,1	36,2
Daň silniční	1998	248	175	108	35	94
	1999	60	58	42	44	47
	meziroční index	24,2	33,1	38,9	125,7	50,0
Ostatní daně ¹⁾	1998	154	161	144	78	116
	1999	19	30	29	24	26
	meziroční index	12,3	18,6	20,1	30,8	22,4
Daně celkem	1998	762	791	735	516	647
	1999	390	427	457	444	441
	meziroční index	51,2	54,0	62,2	86,0	68,2

1) Ostatní daně = daň dědická, daň z převodu nemovitostí, daň darovací, doměrky daní za minulé léta.

Pramen: Výběrové šetření VÚZE

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

B3.5/02 - Zatížení podnikatelských subjektů právnických osob majetkovými daněmi (Kč/ha z. p.)

Druh daně	Zemědělská družstva		Obchodní společnosti		Průměr		
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	meziroční index
Daň z pozemků	256	199	285	197	267	199	74,5
Daň ze staveb	40	21	35	21	38	22	57,9
Daň silniční	108	103	96	93	102	98	96,1
Ostatní daně ¹⁾	65	29	68	37	65	33	50,8
Daně celkem	469	352	484	348	472	352	74,6

1) Ostatní daně = daň dědická, daň z převodu nemovitostí, daň darovací, doměrky daní za minulé léta.

Pramen: Výběrové šetření VÚZE

Zpracoval: A. Picková (VÚZE)

B8.2/01 - Referenční ceny světové a domácí (Kč/t)

Ukazatel	1989		1995		1996		1997		1998		1999 ³⁾	
	DC ¹⁾	RC ²⁾	DC ¹⁾	RC ²⁾	DC ¹⁾	RC ²⁾	DC ¹⁾	RC ²⁾	DC ¹⁾	RC ²⁾	DC ¹⁾	RC ²⁾
Pšenice	1 727	2 008	2 505	3 892	3 485	4 898	3 941	4 427	3 457	3 293	2 831	2 956
Ostatní obiloviny	1 923	1 778	2 322	3 298	3 129	4 512	3 665	4 177	3 143	2 574	2 548	2 972
Olejnin	4 367	3 025	5 482	7 171	5 943	7 696	6 535	8 449	6 949	9 281	5 300	6 599
Cukrovka	552	307	852	702	930	657	848	673	795	670	810	537
Mléko	4 806	2 385	6 435	4 945	6 846	5 312	7 116	5 518	7 774	4 685	7 214	5 105
Hovězí maso	55 230	16 183	64 266	51 634	64 956	52 345	61 822	60 560	74 034	67 390	67 096	69 180
Vepřové maso	30 335	13 016	40 964	35 792	47 046	40 989	42 433	45 714	46 714	44 718	43 662	27 701
Drůbeží maso	23 652	8 879	29 632	23 542	31 521	22 361	35 736	26 711	36 839	22 797	29 330	18 726
Vejce	16 550	7 385	24 831	18 427	30 028	25 997	34 372	24 556	31 453	19 809	25 899	16 914

1) DC (domácí cena) = vážený průměr cen zemědělských výrobců v daném roce.

2) RC (referenční cena) = oficiální cena OECD na úrovni farmy, vycházející z váženého průměru hraničních cen v daném roce při zohlednění teritoriální struktury dovozu.

3) Odhad.

Pramen: Agricultural Policies in OECD Countries, OECD 2000

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

B8.2/02 - Mezinárodní srovnání vývoje % OPP

Země - region	1986-88	1997-99	1997	1998	1999			
					celkem	z toho		
						podpora cen	podpora vstupů	podpora celk. příjmů farem1)
ČR	59	18	9	21	25	70	14	12
Maďarsko	39	13	7	13	20	52	26	9
Polsko	29	23	22	23	25	83	14	-
Slovensko	66	22	10	29	27	.	.	.
EU	44	44	38	45	49	63	12	22
Švýcarsko	73	70	67	70	73	61	6	27
USA	25	20	14	22	24	40	14	3
Austrálie	8	7	7	7	6	36	49	12
Nový Zéland	11	2	2	1	2	78	21	-
OECD	40	36	31	36	40	68	11	11

1) Pro EU a Švýcarsko je % podíl na platby založený rovněž na počtu hektarů.

Pramen: Agricultural Policies in OECD Countries, OECD 1999

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)

B8.2/03 - Mezinárodní srovnání vývoje transferů do zemědělství

Země - region	Ukazatel	MJ	1986-88	1997-99	1997	1998	1999
ČR	KNPP		2,48	1,23	1,10	1,26	1,33
	OPP/ha	USD	1 063	169	86	205	215
	celk. transfer/HDP	%	-	1,50	0,90	1,70	1,90
Maďarsko	KNPP		1,65	1,16	1,08	1,15	1,24
	OPP/ha	USD	463	107	64	112	145
	celk. transfer/HDP	%	-	1,70	1,10	1,80	2,20
Polsko	KNPP		1,41	1,30	1,28	1,30	1,33
	OPP/ha	USD	209	190	189	203	178
	celk. transfer/HDP	%	-	2,60	2,80	2,70	2,40
EU	KNPP		1,79	1,79	1,61	1,82	1,95
	OPP/ha	USD	707	845	815	890	831
	celk. transfer/HDP	%	2,60	1,50	1,50	1,60	1,50
Švýcarsko	KNPP		3,67	3,37	3,06	3,30	3,36
	OPP/ha	USD	3 195	3 134	3 103	3 196	3 102
	celk. transfer/HDP	%	3,80	2,40	2,40	2,40	2,40
USA	KNPP		1,34	1,25	1,16	1,28	1,32
	OPP/ha	USD	98	106	73	116	129
	celk. transfer/HDP	%	1,40	1,00	0,90	1,00	1,00
Austrálie	KNPP		1,09	1,07	1,08	1,07	1,07
	OPP/ha	USD	3	3	3	3	3
	celk. transfer/HDP	%	0,80	0,50	0,50	0,50	0,40
Nový Zéland	KNPP		1,13	1,02	1,02	1,01	1,02
	OPP/ha	USD	34	7	10	6	7
	celk. transfer/HDP	%	1,90	0,40	0,40	0,30	0,40
OECD	KNPP		1,67	1,56	1,45	1,57	1,66
	OPP/ha	USD	187	205	189	209	218
	celk. transfer/HDP	%	2,30	1,40	1,40	1,50	1,40

Pramen: Agricultural Policies in OECD Countries, OECD 2000

Zpracoval: J. Šlaisová (VÚZE)